

מערכות

לזכר לויס קול. א. מרגולין -

קצו של הגדוד

1 י. אולשן

לזכר בריגדיר פ. ה. קיש -

על המשמר הציוני (מתוך יומניו של פ. ה. קיש)

5

פגישותי עם קיש בשדה-הקרב

9 מיור פ. ריינינה

לזכר סיריגורל אורד צ'רלס וינגיים -

המפקד הבלתי ממונה

הרהורים על מפעלות וינגייט בארץ

15 מ. שרתוק

16 יעקב ד.

19 ו. עמנואל

הידיד

מפי פיקודיו (מרשמי אנשי ארץ ישראל)

22

איש המשימה הנועזת

27 פ.מ. א. פ. ויל

נוסעי ה"צינדיטים"

28 י. גת

וינגייט מאמן חילו

35 צ. ג. רולו

שיחות עם וינגייט בבורמה

40 א. גייקוב

אימון למלחמת ג'ונגל

46 מיורגנ. ה. רואך-רובעסון

מן-החזית הנשכחת -

פעלם של צבאות זירת-בורמה

51 צ. גרדנר

מסע צפון בורמה 1944

55 מיורגנ. צ. גוין

לסיכום שלב במסע בורמה

57 קפ. סיריל פולט

כיבוש הארץ (סוף)

59 שמואל ייבין

הירקון בימי מלחמת 18-1914

71 ש. אביצור

הארטילריה וחיל-האוויר

79 קפ. ז. פון

חיל המהנדסים במסעי-איטליה

83 לוט.גנ. ה. ג. מרטין

פרשי-ארעי - סיירים באיטליה

88 סרג. טכנאי ר. גייק

התפתחות נשק הרקסות בארה"ב

90

השבטים הלוחמים של מפרץ עדן

92 מיור ר. המילטון

נמל חיפה בימי המלחמה -

97 קפ. גאי לידיקר

חיפה נמל-מוגן

מה שהיה סוד מלחמה בנמל חיפה

100 א. אשג

מדור למשק ולכלכלה -

מסיכומי מאמץ המלחמה הבריטי

102

סיומן החטיבה היהודית הלוחמת

105

רשימות קצרות: ט"ו השיאים במלחמת 1944 - מפות פלישה גרמניות /

על מלחמת שחיקה במערב / בין מסיה"ב לרכב המנוע / מסך העשן בהסתערות

על גרמניה / אסכולות הקרב בתחית הצבא הצרפתי / אלו ליד אלו / דיביונות

בריטיות בבורמה / בין פרטיזונים איטלקיים ובעלי-הברית / מתלאות חזית החורף

באיטליה / קרב העפלה באיטליה / מופת של מ. פ. זרקוש גרמני חדש.

114

בקורת ספרים

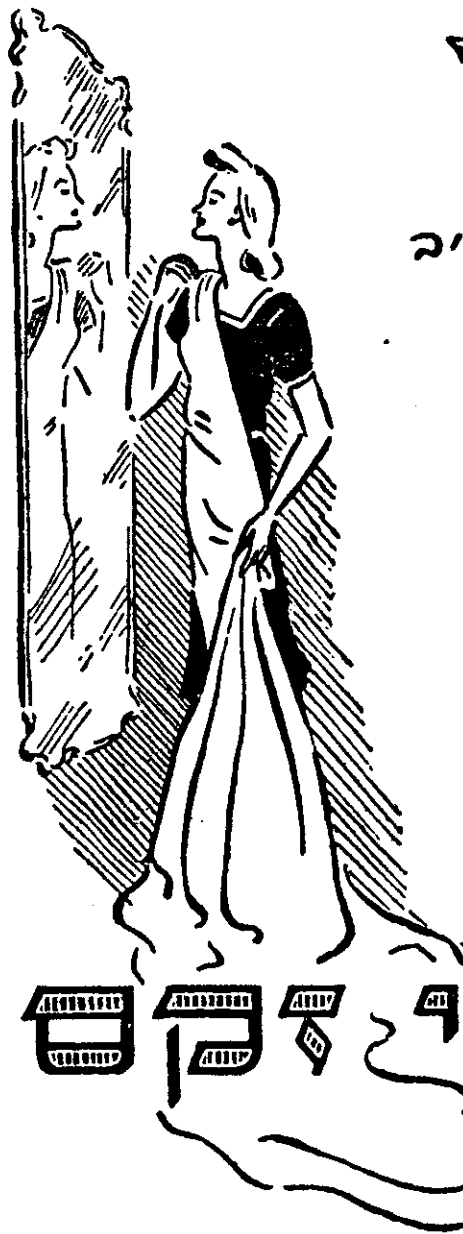
22

רשימת המפות ראה בעמ' 123

ירחון
לשאלות
מדיניות
כלכליות
וצבאיות

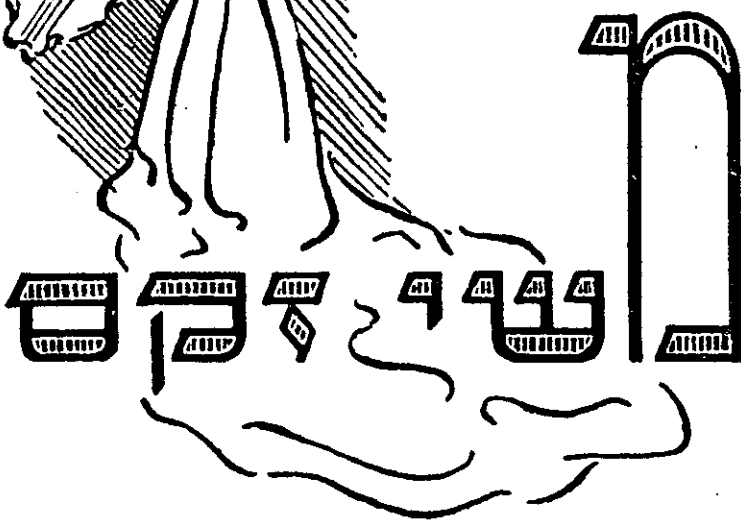
כוכב

אייר תש"ה
מ א פ 1945

לֵאנָה הַיּוֹפִי וְהַטִּיבָה

זֶהוּ הַסֵּמֶל שֶׁל
הַמְּשִׁי וְאֵרִיגִי
הַצֶּמֶר שֶׁל
יְמֵי מְשִׁי זְקֵסִי

מלניק

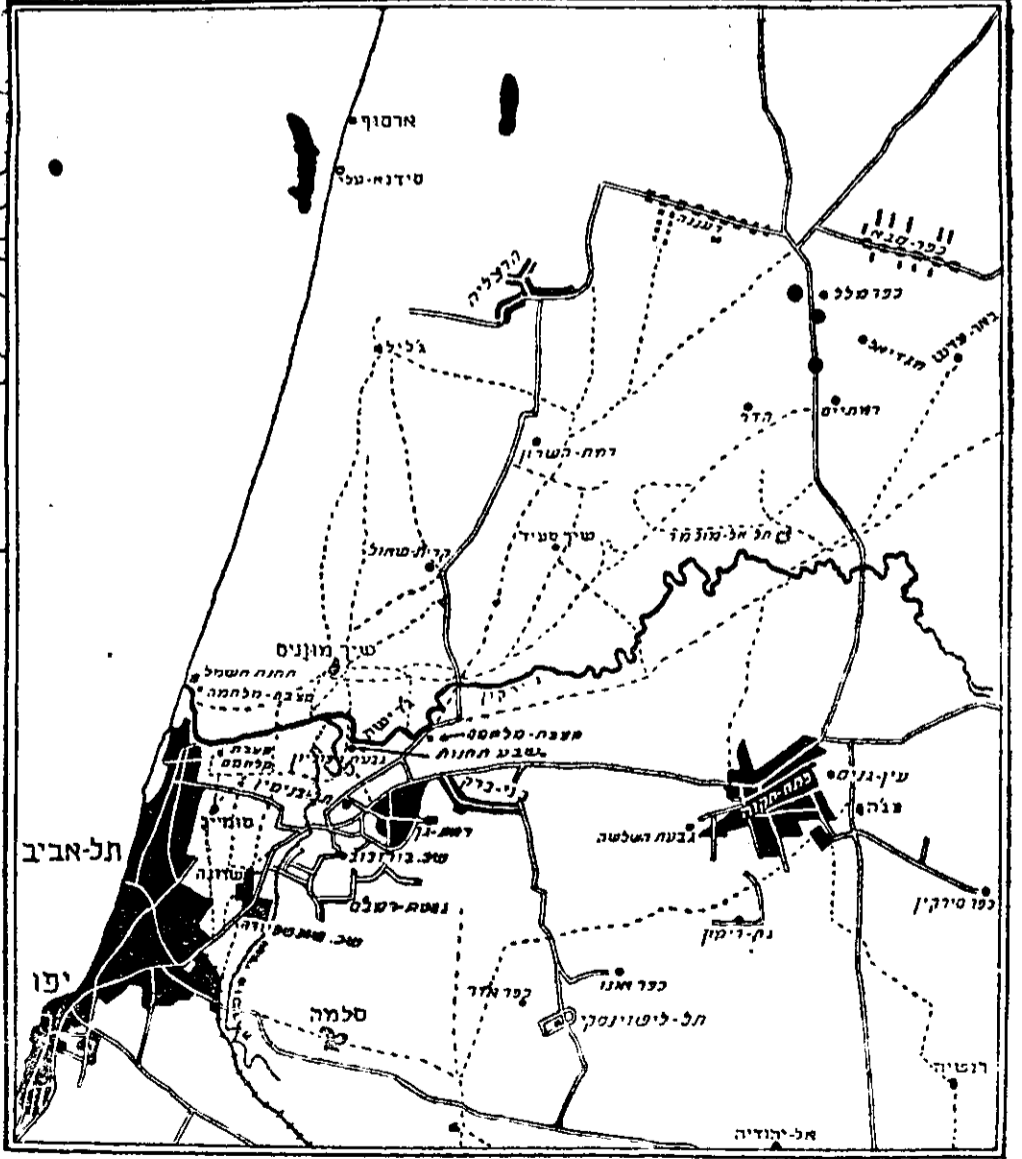

הסימון לגופי צבא:

בריטיים - במסגרת מרובעת
 תורכיים - במסגרת עגולה
 לרגימנטים תורכיים האות "ר" לפני המספר
 הספרה מציינת את מספר הבטליון ברגימנט.

מפתח לרשימת בסימוני בטליונים בריטיים:

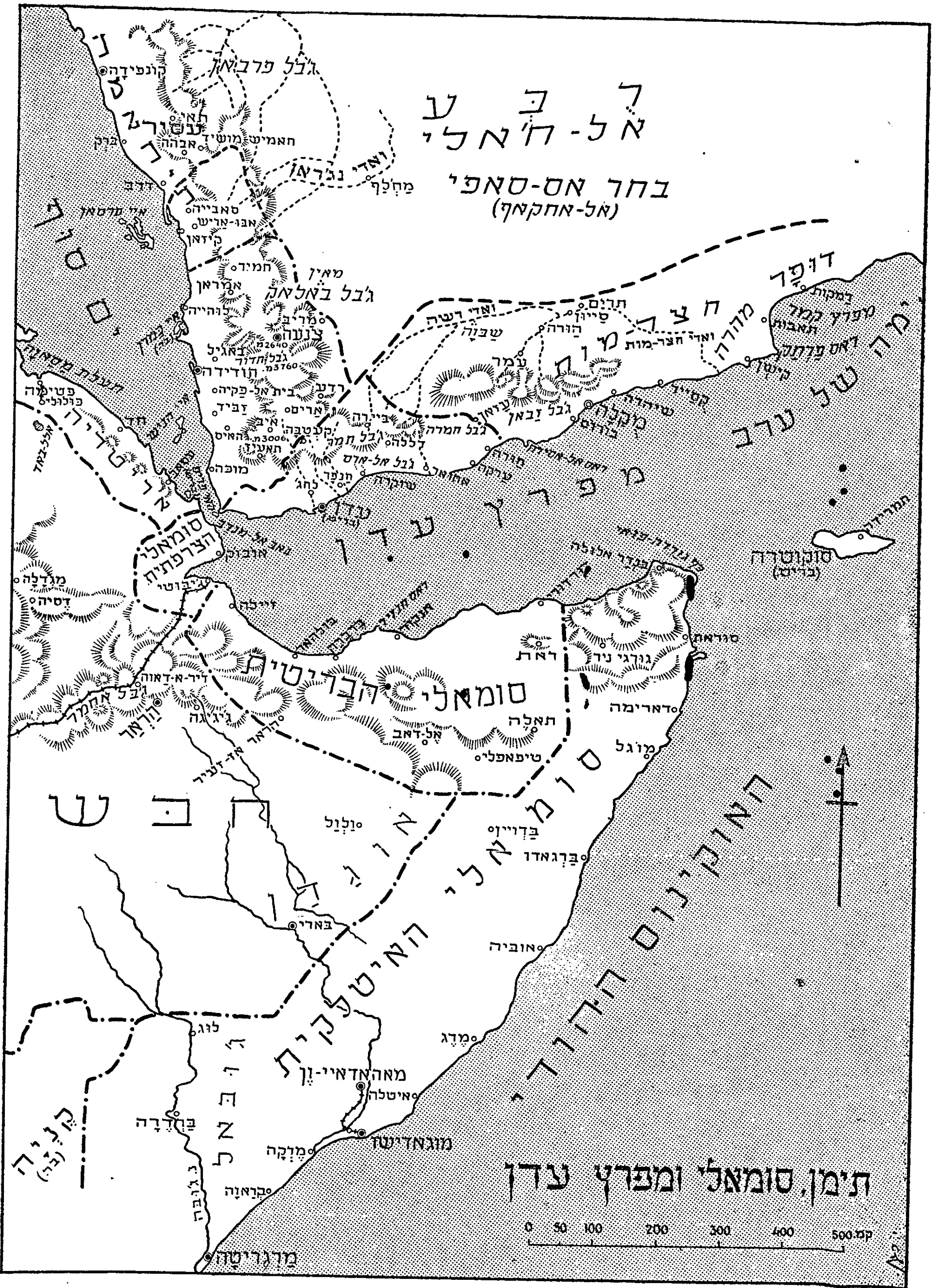
ר.ק.ה. - חיל רגלים קל של אנשי ההר
 ד.א.ס. - אנשי-הרים מבני ארגיל וסאותרלנד
 ס.מ. - הסקוטים המלכותיים
 א.ס.ס. - אנשי-הספר הסקוטיים של המלך
 ק.ס. - הקלעים הסקוטיים.

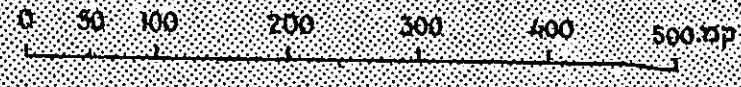
מפת האזור כיום

לכל-ה'אלי

בחד אס-טאפי
(אל-אחקאף)

תימן, סומאלי ומפרץ עדן

נ ז כ ו ר א ת

לויט-קולונל	מיר-גנרל	בריגדיר
אליעזר מרגולין	אורד צ'רלס וינגייט	פ. ה. קיש
שהגך לעולמו	שנספה בכורמה	שנפל בתוניסיה
ב"א סיון תש"ד	24 במרס 1944	ב"ו ניסן תש"ג

לויט-קולונל אליעזר מרגולין

קצו של הגדוד *

(זכרונות מימי פעילותו של קול. מרגולין)

בתחילת 1921 נשאר רק אי-אלה עשרות של חיילים וסגנים אשר החליטו לא לעזוב את הגדוד, מתוך מחשבה שסוף כל סוף תעבור שאלת הגנת הארץ מהממשלה המרכזית בלונדון אל הממשלה בירושלים ואז תהיה חשיבות מיוחדת גם לשלד הגדוד אשר ישאר לפליטה.

המחשבה הזאת נתאמתה. בפברואר 1921 נתקבלה ידיעה, כי ימי הגדוד ספורים וכי ב-31 במארס יפסק קיומו בתור יחידה בצבא האנגלי. באותו הזמן נשמעה מפי הנציב תכנית לסדור צבא-הגנה ארצישראלי.

אמנם הידיעה על קצו של הגדוד עוררה רגשי צער בישוב העברי, אולם ההתלהבות לנציב יהודה הראשון והאמונה כי הוא ידאג לפתרון כל השאלות של הישוב הביאוהו לידי אדישות ביחס לתכנית הזאת.

בקרב הימים הוצגה התכנית בצורה יותר ממשית. החלו לדון על פרטיה. בינתיים נתמנה הנג'ל קסטלו למפקד צבא ההגנה העתידי והקול. א. מרגולין בתור סגנו. הקול. מרגולין פנה אל החיילים והסגנים בדרישה שישארו בצבא החדש בתור מדריכים, לכל הפחות עד אשר יקום הצבא החדש על רגליו.

הדרישה הזאת נתנה את ההזדמנות לבאי-כח החיילים הנשארים בגדוד לעמוד במו"מ תמידי עם הקול. מרגולין. מתוך פרטי התכנית החדשה אפשר היה בנקל להוכיח כי כל הענין נמצא בידים נאמנות, וכי הקול. מרגולין יודע גם הפעם לעמוד על דרישותיו כדי להבטיח את הצביון הלאומי של הצבא החדש.

(* מתוך רשימתו של י. אולשן ב"קונטרס" מס. שמ"ד, לעשור הגדודים.)

מצד החיילים שרידי הגדוד הוצגו שלוש דרישות עיקריות: (א) השפה העברית בתור שפת הפקודות, (ב) סמל עברי, (ג) מלבד קציני הגדוד העוברים אל הצבא החדש ימונו יהודים ארצישראליים למלא את כל מקומות המפקדים הגויים. הדרישות האלה הוצגו תחילה לפני הממשלה האזרחית ע"י הועד הלאומי. פינתים הופיע בפעם הראשונה הגנרל קסטלו במחנה. קול. מרגולין הציג לפניו שני סגנים בתור ב"כ הגדוד ואלה הרצו לפניו את הדרישות האלה וגם השמיעו כי מלוי הדרישות האלה הנהו תנאי מוקדם לחתימת החוזים על ידי החיילים ושבלעדיו אין לקוות כי הצעירים בארץ יענו לקריאת הגיוס. הקול. מרגולין

תמך בדרישותינו באופן נמרץ. כעבור איזה שבועות נודע כי השלטונות הסכימו למלא אחרי הדרישות האלה.

מאת הקול. מרגולין יצאה פקודה שחייבה את כל הקצינים האנגלים ללמוד עברית. סגן אחד נתמנה בתור מורה וסודרה תכנית למודים לשתי שעות בכל יום. החלו להקים את המחנה בשביל המתנדבים החדשים. מרכז ההדרכה הצבאית צריך היה להיות על יד סרפנד. שני סגנים מתוך הארצישראליים הועלו למדרגת קצינים ונירותיהם נשלחו לאשור. עוד ששה צריכים היו להעלות כעבור איזה חדשים. בחודש מאי צריך היה להתחיל בגיוס חדש. נירות הגדוד כבר נשאו את השם "הגדוד הצפוני של צבא ההגנה בא".

מחנה הגדוד בסרפנד היה כעין בית ספר להכנת מדריכים בשביל "צבא ההגנה". החדשים האחרונים עברו מתוך שעמום ומתוך הרגשה של בטלה ובדידות. הנשאים בגדוד כאילו העמדו מחוץ לחיי הישוב ללא כל התענינות בו מצד הצבור. ההכרה בצורך לשמור על העמדה העזובה והתקוה להגשמת התכנית החדשה נתנו במקצת תוכן לחיים וזינו את הנשאים בסבלנות להשאר עד הסוף מבלי להציג את השאלה מתי יגיע הקץ.

הנה הגיע האחד במאי 1921. בשעה שלוש אחר הצהרים צלצל פעמון הטלפון במשרד הגדוד. הודיעו כי ביפו היתה קטטה בין ערבים ויהודים, שיש אי-אולה פצועים, בא העירה צבא אנגלי והסדר בעיר הוקם על מכוננו. הדברים האלה נתקבלו כפשוטם. אולם בוא צבא אנגלי העירה עורר בקרב אחדים במחנה חרדה למצב. באותו מעמד הוחלט בכל זאת לבלי להפיץ את הידיעה הזאת במחנה והסגנים א—י זבילים (בנו של מנדל ביליס, אבד את עצמו לדעת כעבור שנה) השיגו רשיונות מאחד המפקדים ונסעו לתל-אביב. תלבושת שני הסגנים עוררה תשומת לבם של מאות העולים החדשים אשר מלאו את רחובות תל-אביב. הקיפו אותם בקריאות התלהבות ובקושי רב פרצו להם דרך אל מקום ועד ההגנה.

רחוב הרצל המה מאנשים. מדי פעם הופיעה עגלה שהביאה מיפו פצועים והרוגים. התמרמרות ההמון למראה העגלות האלה עברה כל גבול. קבוצות של צעירים החלו לשבור את הגדרות ומזוינים במקלות רצו העירה וכעבור איזה רגעים הושבו פצועים והרוגים בעגלות. ההמון נשאר ללא כל הדרכה. ועד ההגנה היה אובד עצות. במקום אחד נתרכזו מאות אחדות של צעירים אשר תבעו פעולה, אולם מחוסר נשק לא יכלו חברי הועד להענות לתביעה הזאת. בינתים הוברר כי המשטרה משתתפת בפועל במהומות וכי המושל הודיע בגלוי כי השלטון במשטרה נשמט מידיה. באותה השעה הופיעו שני הסגנים לפני ועד ההגנה והודיעו לו כי החברים בסרפנד עומדים לפקודתו.

לפנות ערב החלו מגיעות שמועות איזמות על השחזת סכינים, על התכוננות לתקוף את תל-אביב בלילה, על הפניקה השוררת בין הפקידים האנגלים וכו'. מספר ההרוגים והפצועים הלך וגדל. תחת לחץ הידיעות האלה החליט ועד ההגנה שצריך להביא את החיילים מסרפנד. ההחלטה הזאת נתקבלה פה אחד.

ההחלטה נמסרה לסגן י. א—י לשם הוצאתה לפועל. הסגן ביליס נשלח עם שני אוטומובילים אל המחנה לסרפנד. התכנית היתה להביא את החיילים לתל-אביב וילוננו כאן במשך הלילה, הנועד להתנפלות, וישובו בבוקר אל המחנה. על החיילים לבלי להראות בקהל ויצאו לפעולה רק במקרה של התקפה ולכשיתגלה כי מצד הממשלה אין הרצון או היכולת למנוע בעד ההתקפה על תל-אביב.

כל הדבר הזה היה צריך להשמר בסוד גם מפני הקול. מרגולין, כדי שלא להעמידו במצב קשה בתור מפקד הגדוד ובתור מי שעתיד להיות סגן מפקד צבא ההגנה. בשעה 10 בערב באו החיילים והסגנים, כ-30 איש. במחנה נמצאו אחדים

מהמפקדים אשר עזרו בהוצאת הדבר לפועל ובעצמם מלאו במחנה את מקומות המשמר של החיילים. סודרו שתי קבוצות בשני בתים משני עברי תל-אביב והקבוצה הראשית בתור רזרבה במרכז תל-אביב.

הלילה עבר בשקט. אולם בחמש בבוקר היתה התנפלות ע"י גבול תל-אביב מצד הים. נפצע המורה סטרליץ. המוני ערבים התחילו להתאסף במקום הזה. היה ברור כי אם לא יפגינו כוח חזק נגדם תתחיל התקפה על תל-אביב. אז יצאו שתי קבוצות החיילים מבתיהם ופתחו באש צולבת באויר. כעבור חמשה רגעים התפור כל האספסוף. באותו הזמן נשמעו יריות מצד תחנת הרכבת. חלק מהקבוצה הרזרבית מהרו אל המקום ושכבו במארב מוכנים להגנה. המתנפלים ברחו מבלי שהחיילים הצטרפו להוציא כדור אחד.

בגלל נסיונות-התקפה אלה לא יכלו החיילים לשוב אל המחנה בבוקר השכם כפי שחשבו מראש. בינתיים נודע לקול. מרגולין דבר המהומות. בשעה שבע הופיע בלויית שני קצינים. הוא מנה מיד את הקצין י. והסגן א—י כאחראים לסדר והשקט בתל-אביב ובעצמו מהר ליפו אל בית הממשלה. שם נפגש עם המזכיר האזרחי אשר מסר לו את הגנת תל-אביב ונתן לו גם יפוי-כוח בעל-פה לגייס 70 איש מהחיילים המשוחררים וגם מסר לו מספר של רובים. ועדת היקרפט גנתה אחרי כן את הקול. מרגולין באמרה כי הופעת הקול. מרגולין וחייליו בלי רשות השלטונות סבכה את המצב וגרמה לשפיכת דמים יתרה. מרגולין ענה על כך באומץ: אותי ענין לא מה יחשבו אחרים, אלא הגנת יהודי ת"א. האמת היתה כי מרגולין וחייליו, מבלי ששפכו אף טפת-דם, הצליחו להטיל אימה על העבריינים המתנפלים ולהסיר את הפניקה מתושבי ת"א והממשלה.

ביום השני וביום השלישי היתה תל-אביב מוקפה שרשרת חיילים יהודים. ביום השני היה נסיון של התקפה על נוה-צדק. בהגיע השמועה הראשונה על התקרבות האספסוף רוכזו מיד כוח מספיק להדוף את ההתנפלות אחור. אולם רוכבים הודים הספיקו לחסום את הדרך בפני האספסוף שם הגיעו לקרבת השכונה. בינתיים נמסרה הנהלת המחוז לידי הצבא. הגנרל בירון נתמנה בתור מפקד ראשי. ביום השלישי אחרי הצהרים הופיע גנ. בירון בתל-אביב, הביע תודה לחיילים המגויסים בעד שרותם והתנהגותם המופתית. אולם גם בקש שימסרו את הרובים שקבלו בפקודת דידס. למחרת ניתנה פקודה למרגולין וחייליו לשוב למחנה. ניתנה פקודה לחיילים להסגר במחנה. החיילים שבו ביום ג' בערב וביום ד' בבוקר. מן המחנה נשלחו מיד חיילים בודדים למושבות הקרובות לארגן בהן את ההגנה. מאות אחדות של חלוצים חנו באהלים ע"י הכפר סרפנד. חיילי הגדוד סדרו שמירה עליהם וכעבור יום שלחו ערביי הכפר משלחת אל מחנה החלוצים במטרה להקים קשרי ידידות אתם.

כאשר התחיל הסדר בעיר לשוב על כנו ופקידי הממשלה החלו להשתחרר מהפחד אשר תקף אותם השתדלו אלה למצוא כל מיני תרוצים כדי לטשטש את חוסר כשרונם ע"י הטלת כל מיני האשמות על אחרים. הקרבן הראשון היה מרגולין וחיילי הגדוד.

למרות רצונו הכביר נשללה ממנו כל יכולת להשאר בארץ. נרגז ואכול מרירות נגד גחס הממשלה, בעינים מביעות עצב עמוק, בקול רועד עזב מרגולין את המחנה ובברכה להתראות בארצנו. בהדגשה מיוחדת על המלה "בארצנו" נפרד מחייליו אשר באו לתחנת לוד ללוות את מפקדם אשר במשך כל זמן קיום הגדודים סבל את סבלותיהם ונלחם את מלחמותיהם; אשר המשמעת הצבאית לא השכיחה מלבו את תפקידו לעמו הן בזמן שאץ עם גדודו להשתתף בכבוש א-סלש והן בזמן שצריך היה להגן על יהודה העברית.

בריגדיר פ. ה. קיש

שום חייל אחר בצבא זה לא שרת ביתר נאמנות או באומץ לב גדול יותר ממנו.
פילד־מרשל פונסגוסרי

על המשמר הציוני

מיומנו של קיש לאחר מאורעות תרפ"ט. מעט אור על מושגי התקופה, על הרקע המדיני-הציוני שלה ועל היקף דאגת הבטחון בימים ההם, זורעים הקטעים הניתנים בזה מתוך יומנו של מי שהיה בימים ההם מנהל המחלקה המדינית של ההנהלה הציונית בא"י.

12 בספטמבר, 1929.

בשעה 8.30 יצאתי במכונית לתל-אביב ועשיתי שעתים במשרדי העיריה. אחת מתוצאות ביקורו של לוק לפני יומים היא מינויו של פקיד מחוז יהודי מיוחד שיטפל רק בעניני תל-אביב והמושבות. מצד שני נרגזתי מאד כשנודע לי כי לאחר שביאר ראש העיריה באריכות את הנימוקים לתלונתה של תל-אביב נגד שלטון המחוז, יעץ לוק לראש העיריה לפרסם את כל זאת בעתונות העברית, ודבר זה נעשה היום. ברור כי עצתו של לוק לא היתה כלל ועיקר לטובתנו, ואין ספק שתכליתה היתה להוכיח כי היהודים מתאוננים על כל השלטון כולו, וכי אין הוא הפקיד האחד שהם מתריעים נגדו. נודע לי כי גם בחיפה יעץ לוק אותה העצה, ואף שם נתקבלו אותן התוצאות.

בשובי לירושלים בשעות הערב ביקרתי אצל הגנרל דובי, המתאכסן יחד עם אשתו בביתו של לוק. מצאתי את דובי ורעיתו לבדם והיתה לי שיחה ארוכה עמהם. שני אלה הם נוצרים אדוקים ודומים הם לדידם בקבלתם את האידיאל הציוני מבחינה דתית. הם דיברו עמי בגילוי לב ואמרו כי אין תנועתנו אהובה על הבריטים בכלל, אך כשביקשתי הסברה להזדעקתנו לא יכולתי להציל מפיו דברים יותר ברורים מאלה — שהם רואים ביחסם של היהודים לצבא משום שחצונות. כל החושב על שאלה זו בהשקפה שטחית ימצא צידוק מה לשתי הקובלנות, ואולם לאחר מה שקרה, שומה על האנגלים להבין לרגשות היהודים. כשאדם רואה, כאשר ראיתי אני בבית-החולים "הדסה", כי נשים יהודיות נדקרו בכל גופן שבע או שמונה פעמים בחוצות ירושלים וחברון, לאחר שדימו כי הן חוסות בצל הדגל הבריטי, לא יפלא כי בני עמנו יהיו מלאי התמרמרות וכי בימים כאלה לא יקפידו ביותר על חובתם להכריזו הברזות של הכרת טובה. אך עלינו לעשות יותר מזה, ואני לא פסקתי לדרוש זאת בכל השבוע החולף: עלינו ליתן ביטוי ניכר להערכתנו את כל אשר עשה ועושה הצבא הבריטי.

לאח"כ סרתי לביקור פרטי בבית-החולים "הדסה", אך במחלקת הגברים מצאתי את הגברים בהתדגשות רבה וכל אחד הרבה לספר על מעשי הגבורה שלו — ונראה כי אמנם היו כמה מעשי גבורה נפלאים — עד שהרופא נאלץ להוציאני מן החדר. גם הנשים דברו בהתלהבות ובעוז, אף כי ביניהן מצאתי כמה מקרים מזעזעים.

סח לי הד"ר יוסף כי הוא עצמו יוכל להעיד שגורו יריות לבית-החולים "הדסה" וכי זמן רב לאחר שהחלו בפרעות לא היה לבית-החולים כל משמר זולת כמה בחורים צעירים משלנו ששמרו על המקום. הוא אמר כי הוא הדין באוניברסיטה. בכצב זה, שערוריה היא שמחזיקים את בחורינו אלה בבית-הסוהר יחד עם פושעים ערבים, מפני שמאשימים אותם בהחזקת נשק שלא כחוק ולפעמים מביאים אותם בכבלים לבית-המשפט.

17.9.29.

נודעתי לשיבה עם ועדה מצומצמת כדי לדון בשאלת הבטחון המקומי. בלי להכנס כאן בפרטים, אציין רק כי אין שום צידוק לרושם שנוצר בחוגי הממשלה כי בחיפה, שלא כבשאר חלקי הארץ, היהודים היו הראשונים להתנפל על הערבים. יתכן, אף כי אין הוכחה לכך, כי יהודי ירה את היריה הראשונה ביום השבת 24 באוגוסט, כשהסתער המון של מאתיים עד ארבע מאות ערבים מזויינים באלות ובסכינים והגיע עד קצה הדר הכרמל וצרח ורגם את האנשים והבתים באבנים, ואילו השוטרים המועטים שהיו עמהם לא יכלו או לא רצו להדפם.

גם הפרעות בירושלים התחילו בדיוק כך, ומאחר שהיריה האחת שנורתה בחיפה ופצעה רק ערבי אחד (ומאו החלים מפצעיו), הצליחה להרוף את ההמון, הרי בודאי ובודאי שהיה צידוק ליריה זו והשלטונות צריכים להכיר טובה ליורה. ואולם מפקד המשטרה המחוזית טוען כי תמיד יכול היה להשתלט על המצב וכי תוקפנותם של היהודים „הפריעה לסידורים שעשה להשתלט בטחון הצבור“. לדאבון לבנו מעיד הנסיון שהיה לנו במקום אחר כי צדקו יהודי חיפה כשאהזו בכמה אמצעי זהירות בעצמם כדי להשלים את הסידורים שעשתה המשטרה להגנתם.

24.9.29

היום נתקבלה ידיעה על מאורע שאירע אמש בכפר ילדים: ערבים רבים התפרצו לתוך הרפת ורצחו את השומר כשירד לראות מה קרה, והמחריד ביותר בכל הענין הזה היה גיתוקם של קוי הטלפון לפני ההתנפלות. אנשי מרחביה שמעו את היריות והודיעו לצבא בעפולה, אך הצבא לא הגיע למקום אלא כעבור שעה וחצי. במצב הפרוע שאנו נתונים בו עתה, מאורע כזה הוא חזון נפרץ, אך עם זה הוא בא ללמדנו כי גדול ההכרח למצוא את הדרכים שיאפשרו למתישבינו להגן על עצמם למשך זמן מספיק. לאחר שביררתי את העובדות, התראיתי עם הגנרל דובי ועם המזכיר הראשי. מנקודת ראות צבאית עושים השלטונות את כל האפשר כדי להשליט בטחון בעמק, אך לי נראה שמן ההכרח להחיש את העונשת הפושעים שהשתתפו במעשי הפשע האחרונים. דרשתי את זאת בכל תוקף מלוק.

25.9.29

כתוצאה מן ההתנפלויות על כפר ילדים החל הצבא, לפי הצעתי, לחלק לישובינו בעמק במה אקדחים לרקיטות „חירי“ (לאיתות). אילו היה לכפר ילדים אחד מאקדחיהאיתות האלה, כי אז יכול היה הצבא להגיע למקום במשך עשרים רגע. להבא חייבים אנו, בשעה שאנו עורכים תכניות לישובינו ימקימים אותם, להקדיש תשומת לב לשאלת הבטחון וההגנה. מענין לציין כי כל הכפרים הערבים תוכנו ונבנו בהקפדה מתוך התחשבות בשאלה זו. ועוד סבור אני כי מתישבינו ייטיבו לעשות אם ישתמשו בכלבי-שמירה שמרבים להשתמש בהם, ובהצלחה בגבולותיה של הודו. כלב המיטיב לנבוח היה ודאי מציל את חייו של השומר בכפר ילדים.

29.9.29

הבוקר ביקרתי אצל וולפסון.

הוא עמד ליד שער יפו ביום 23 באבגוסט סמוך לשעה 12.30, כשהסתערו מן המסגד מאות פלחים מזוינים באלות, והתחילו מכים וחובטים כל יהודי שפגשו על דרכם; הוא אמר כי הרושם הכללי היה שאילו הורשתה המשטרה לירות, כשהתחילו מעשי הרצח, היו מדכאים את הפרעות מיד. בערב נתקיימה בביתי פגישה עם ועדה של שלושה מהנדסים, כולם בעלי נסיון צבאי, בשאלת תיכון מושבותינו כדי להתקין בשבילן יתר בטחון טבעי. כמו כן דגו על אמצעים שנוכל לנקוט גם בישובינו הקיימים, ובשבוע הבא אני עומד לבקר בנקודות הנטולות כל הגנה, כדי שנעשה מיד את הפעולות הדרושות לביצורן של הנקודות החלשות ביותר.

30.9.29

הערבים הכריזו שביתה כללית ליום הרביעי, המכוונת נגד השארתו של בנטויץ במשרת היועץ המשפטי ופסקי הדין החמורים שבית-המשפט פסק נגד הפורעים הערביים. למותר לומר שאין כל קשר בין שאלה אחת לחברתה, אלא שהערבים אינם יכולים להבין מה פירושה של רשות משפטית ישרה ובלתי תלויה. מובן שאין הממשלה יכולה להכריח את הערבים לפתוח את חנויותיהם, אך יכולה היא לפזר את כל ההפגנות ופזר תפוזן. בינתיים הודיע הנציב העליון כי מוכן יהיה לקבל משלחת אם יסתלקו הערבים מן השביתה.

*

ציר בית-הנבחרים, דניאל הופקינס, סעד עמי פת ערבית. איש נחמד ומגלה חיבה

לענינו. הוא דבר בגאווה רבה על החיילים היהודים שהוא היה מפקדם וכינה אותם בשם "חיילים מצוינים", ואמר לי כי האנשים הללו הצליחו לשמור תמיד על חסינות גופם מתוך שלא החמיצו שום הודמנות ועסקו בהתגוששות ובשאר תרגילים גופניים.

8.10.29

בהיותי בחיפה קבלתי העתק של פסק-דין שהוציא השופט ליט לפני יומים נגד יהודי שהאשימוהו ב"נסיון לרצח בכונה תחילה". השופט ביטל את האשמה לפי שהיה משוכנע כי האיש לא נשא מעולם כלי נשק. ואשר לעובדא כי נשא צינור ברזל, החליט השופט כי "הוא נשא אותו לצרכי הגנת עצמו והגנת השכונה אשר בה דר. לא היה כל טעם לבואו של ההמון הזה למקום שהוא כל כך רחוק משכונתו הוא... כשאנו רואים את ההמון מסתער על השכונה היהודית בשעה 10.30 בלילה, יהא זה דבר משונה אם בתי-המשפט בא"י יחליטו כי אדם חייב להשאיר את עצמו ללא כל הגנה בשעה שהמון פרוץ מתנפל על השכונה שהוא דר בה".

9.10.29

מתישבינו במשמר העמק הרבו לשבח את דאף (*), שלפני עשרה חודשים לא פסקו היהודים מחרפו ומגדפו, אעפ"י שתמיד עמדתי על דעתי כי אין שום זכות להאשים שוטר על שום שהוציא לפועל פקודה שניתנה לו.

דאף ממונה עתה על פלוגת אסירים-עובדים החונה במרחק חמשה קילומטר וחצי ממשמר העמק, ומיד לאחר ששמע על ההתנפלות יצא ברגל — כי לא היתה ברשותו מכונית — ממחנהו אל הקבוצה, כדי להגן על המתישבים היהודים. מאז גילה לא פעם מעשי ידידות. כמו כן הביעו המתישבים את הכרת טובתם לקצין ערבי-נוצרי שבא אליהם ביום 24 באבגוסט והביא אתו סרג'נט יהודי ושני שוטרים, שהפקיד אותם שם עד ה-26 לחודש, הוא היום אשר בו התקינו שם תחנת-משטרה.

לאחר חשכה הגעתי לנצרת ומיד סרתי אל אנדריוס, שקיבל את הדרגה והסמכויות של עוזר למושל המחוז, עבור עבודתו המצוינת בעמק ובגליל. כשהבעתי לו את ברכתי ותודתי השיב: "מלאתי את חובתי כפי שהבינותי אותה", — אך הוסיף כי יודע הוא מן הנסיון כמה קל לעבור בא"י מדברי שבת לדברי גנאי.

* * *

כראשית שנת 1930 ביקר בא"י מר דאוביגין (עתה סיר הרברט דאוביגין), המפקח הכללי על המשטרה בציילון. הוא בא לכאן בשליחות מזכיר הממלכה, שהטיל עליו לערוך חקירה בשאלת ארגונה של המשטרה מחדש עפ"י הצעות ועדת שאו. היו לי שיחות רבות אתו בשאלות יסודיות והוא קיבל את טענותי, שהממשלה דחתה אותן לפני המהומות, כי מן הדין ומן ההכרח שהממשלה תחזיק ארגוני נשק במושבות העבריות. גם ההחלטה להגדיל את מספר השוטרים הבריטיים בהיל המשטרה הארץ-ישראלית לשיעור של 630, סמוך לסוף שנת 1930, נתקבלה לאור הצעותיו של מר דאוביגין; וכפי שנאמר בדו"ח השנתי של הממשלה "סודרה חלוקת השוטרים באופן ששוב נקודה יהודית חשובה או קבוצה של חקלאים יהודים לא תשאר בלי פלגת שוטרים". מר דאוביגין ניגש לתפקידו מתוך רצון לקיים רמה אידיאלית של משמעת בהיל-המשטרה. רמה שהשגתה היא מן הדברים הקשים ביותר. הוא תיאר את התכלית ששאף אליה במעשיה זו: בציילון נתבע שוטר לדין בפני שופט שלום בשל איזו עברה קלה. לאחר שמסר את שמו וכתבתו, שאלהו השופט לאיזו דת הוא שייך. מיד השיב השוטר "לדת המשטרה, אדוני השופט". אילו אפשר היה להחדיר את הרוח הזאת לשורות המשטרה הארץ-ישראלית, כי אז היה תפקיד השלטת החוק והסדר הרבה יותר קל.

(* מר דאגלאס דאף, קצין משטרה. לאחר פרישתו מן המשטרה חיבר כמה ספרים על א"י בתקופה זו, יבכללם גם "חרב להשכיר".

מאחר שהור-בלישה נקרא לחזור לאנגליה לרגל מחלת אמו, יצאתי אתו במכונית לתחנת לוד. הוא עצמו העיר אמנם שאין לו כל ספק כי כמה מן הפקידים כאן נגועים בנגע האנטישמיות, אך בכל זאת הדגיש כי לטובתנו עלינו להתאמץ ולהשביח את יחס הישוב היהודי לאנגלים. אני מסכים לדעתו, ולמעשה אין אני פוסק מלעבוד ברוח זה, אלא שהפקידים עצמם, או, יותר נכון, כמה מהם, הם המכבידים עלי את התפקיד הזה. הור-בלישה הציע לחלק בין כל העולים חוברת שתמסור חומר על הארץ ותושביה ותפרט כמה הצעות שתהיינה נר לרגליהם ביחסיהם עם האנגלים. רעיון זה אינו חדש, ופעם בחנתי את האפשרות לארגן מפעל-הרצאות בדומה ל"הרצאות-לאזרח" שנתארגנו בארצות-הברית לשם הדרכתם של עולים.

14.4.31

קבלתי משלחת מאכרי באר-טוביה בשאלת הבטחון המקומי. יש יסוד לחרדתה של המושבה הזאת, ויש להצטער על שבת-יכון התכנית למושבה לא הרבו להתחשב בשאלת הבטחון. עלינו לקבל כמושכל ראשון כי כשאנו נגשים ליסד מושבה בא"י, שאלת הבטחון הוא גורם זכרחי — לא פחות חשוב, למשל, משאלת הספקת המים — ובוודאי נעשה אם נוציא כספים על ענין זה.

בקרתי בחדר הקצינים של הגדוד היורקשיירי המלכותי, והיתה לי שיחה ארוכה עם המפקד, הקולונל מונטגומרי, שהוא גם מפקד כל חיל-היבשה בארץ. בשיחתו עמי הדגיש כי הגנת הארץ והשלטת הבטחון בה מחייבות להחזיק לא רק יחידות חיל האוויר אלא גם חיל-רגל. זוהי דעה שאני עמדותי עליה תמיד, והתלטתה של הממשלה הבריטית, בניגוד להשקפה זו, היתה מן הגורמים שהביאו לידי האבידות המרובות במאורעות תרפ"ט.

מיוזר פ. ריינייה

פגישותי עם קיש בשדה-הקרב

הקטעים הבאים לקוחים מתוך ספרו של המיוזר פיטר ריינייה (Peter Rainier), "צנור המים אלי מערכה" (Pipe line into Battle) הספר, המתאר את פעלם של חיל המהנדסים במסע אפריקה הצפונית, והעומד בדרך מאלפת על ערכם החיוני של המים במלחמת מדבר, הגו רב ענין בדרך כלל, ושבעתים יענינו אותנו הקטעים המתארים את התרשמותו של בריטי-קולוניאלי. זה, בעל נסיון חיים מגוון וחוש בקורת שגון, משר-צבא יהודי, שאתו נזדמן לו לפעול. ושולבה בהם רשימה של ריינייה על קיש, אשר נתפרסמה ב"הבוקר". ידענו את קיש כציוני מסור, שהשתדל, בגבולות יכולתו, להיות ל"איש-פנים". כאן מתגלית דמותו האחרת, ה"חיצונית" — לא זו הרגילה, אלא זו שבימי מלחמה. ויש בה ענין.

א.

הבריגדיר פרדריק ה. קיש נמצא בין הראשונים ברשימת אלה ששירותם האישי השפיע באופן ישיר על מהלכה של המלחמה הזאת. בתפקידו כמהנדס ראשי של הארמיה השמינית עמד הבריגדיר קיש בראש חיל-המהנדסים במשך שתי השנים החשובות ביותר במערכת אפריקה, והנצחונות במערכה באו במידה מרובה הודות להנהגתו המצוינת. היה זה בקיץ 1940, כאשר "צבא-הנילוס" הזעיר התחפר, והכין את עצמו לעמוד בפני מחצם של כוחות ה"ציר" הגדולים פי עשרה ממנו; ואחד הצרכים החיוניים ביותר של מחנה זה, בלב המדבר, היו המים. תגבורת נשלחה במהירות

מבריטניה; והחיילים החדשים היו זקוקים ליותר מים משיכלו לספק מיכלי-מים המובלים בקו הרכבת היחידי שעמד לרשות הצבאות. הפתרון לבעיה בא מאדם שלא נמנה על "צבא-הנילוס". בבסיס-הצבא שבאלכסנדריה נמצא אדם, שרעיונותיו הפוריים פתרו בעתיד עוד כמה "כאבי-ראש" שנגרמו במשך שלש שנות המלחמה במדבר. אדם זה היה הלויט-קול. קיש, שמלא תפקיד של מפקד יחידת מהנדסים מלכותיים באלכסנדריה, "אין צנורות, אין משאבות", טענו אנשי המטה.

אך קיש מצא צנורות ומשאבות. חלק מהצנורות הושגו אצל חברת הנפט בארץ-ישראל, בה תפס קיש הציוני עמדה כה חשובה עד כדי לאפשר לו להפריד בין חברת נפט לבין הצנורות שלה. במשך זמן קצר החלו לזרום לשממת המדבר צנורות מכל המינים... לא עבר זמן רב — ומים מאספקת המים של אלכסנדריה זרמו בצנורות, 100 מילין מערבה מהעיר. כך נוצרה אספקת המים של המדבר, שסיפקה אחר-כך יום-יום 2 מיליון גלונים של מים מסוננים למרחק של 600 מילין. לתוך לבה של לוב האיטלקית.

ב.

קיש לא האריך ימים כמפקד יחידת מהנדסים בבסיס הימי. במהרה הועלה לדרגת קולונל ומונה לתפקיד סגן-המהנדס הראשי של צבאות בריטניה במצרים. מיד הועלה שוב לדרגת בריגדיר, ונתמנה לתפקיד המהנדס הראשי בארץ-ישראל. אך בקיץ 1941 נקרא שוב למצרים: "ארמית-הנילוס" גדלה והפכה לארמיה השמינית רבת הכוח; וקיש נתמנה לתפקיד המהנדס הראשי שלה, תפקיד שנמצא בו עד יום מותו בתוניסיה.

זמן מועט לאחר קרבות-הטנקים, שנערכו ללא-הכרעה סמוך לגבול מצרים-לוב (מאי-יוני 1941), נזדמן לי ללכת לקהיר לרגל כמה ענינים, ושם פגשתי את הבריגדיר קיש, ראש-המהנדסים של הארמיה השמינית, בבית ידידי, הקול. ג'והן מריאט. היה זה איש גבה-קומה ורחב-מידות, אשר מראהו כמראה דוב, אבהי וטוב-מזג. הוא היה שקט ומעולם לא יצא מגדרו, אף על פי שיצאו לו מוניטין כאדם המפיל חתיתו על כל נרפה, העושה מלאכתו בעצלתיים. לאחר זמן, כאשר שירתתי תחת פקודתו, נוכחתי לדעת, כי לפעמים הוא גם בא לידי רוגזה — ותמיד מחמת עניינים של מה-בכך. ואילו בשעות משבר ומבחן היה מבליג ועומד בקרירותו. פעם, לאחר זמן רב, מצאתיו ליד אוהלו, קורא לו בסיפור-בלשים, בשעה שנדמה היה שהעולם כולו מתמוטט ונופל על ראשנו. "כיצד נתגלגלו הדברים, אדוני?" — שאלתיו כעת. נשתוקקתי לידיעות מפורטות על המערכה, לאחר שלא הגיעוני אלא שמועות מעורפלות על תוצאתה הכללית.

"היתה זו מערכה רעה, לכל הרוחות", — השיב — "כמעט וסיימנו את והעסק בכי טוב — אך לא לגמר, כך הוא מזל המלחמה. בפעם הבאה ניטים לעשות".

נסיתי להציל מפיו יותר מזה, אך לשוא. חשתי, כי היתה מרירות בלבו. מעולם לא הכרתי שונא גרמנים נמרץ יותר מן הבריגדיר קיש.

פגישתי הבאה עם קיש היתה כשנה אחר-כך, כאשר המחנה השמיני המוכה נסוג למסנה שלי לאחר המפלה ב"גשר האבירים". היה זה אחד המשברים החמורים ביותר במלחמה.

ברעש קולות הנפץ האיום, מצאתי שוב את קיש יושב וקורא ברומן. "אל אלוהים, — קראתי אליו — כיצד יכול אתה לקרוא ברעש איום כזה?" "ולמה לא?" — ענה קיש. — "אין בידי לעשות דבר עד שמערכה זו תגמר ואין לך דבר טוב יותר לבלות בו את הזמן מאשר רומן בלשי עסיסי".

”מוכן אני להתערב אתך, שאינך יודע אפילו את שם הספר”, אמרתי. קיש
חייד בעצב; הוא ידע שתפסתיו בקלקלתו. הוא עשה זאת למען החיילים; כי אין לך
דבר המרגיע אותם יותר מאשר לראות את מפקדם נשען אל אהלו וקורא בשקט
ברומן.

ג.

ב־30 ביוני החל מחנה מריאופוליס (ליד אלכסנדריה) להתמלא גייסות, שרידי
חטיבות מבותקות, שנשלחו לעזרף, להתלפת-כוח ולעריכה וציוד מחדש. ביום ההוא
בכנס למשרדי קפיטן-רגלים צעיר. עיניו היו שקועות עמוק בראשו, אדומות ומלאות
דם. על סנטרו לא עבר התער מזה כמה ימים, וכולו עוטה אדרת-אבק. אבק זה
סיפר לי את סיפורו. אמנם, כל אחד יכול היה לזכות באדרת-אבק במריאופוליס,
ע”י התהליך הפשוט של אדם המהלך לרגל עניו, בכל אחד מחמשת הימים מימות
השבוע המופלגים באבק. אך אילו כך היה במקרה זה, כי עתה היה האבק ”טרי”,
ואלו האבק של הנער הזה לא היה ”טרי” כלל. ליד הקמטים שמסביב לעיניו, במקום
שנתרפט האבק ונשתרבב מן העור, נראה כעשוי רבדים-רבדים. כל רובד סיפר על
יום שעבר בנפתולים עם סופת-חול ללא רחצה אחריהם. זהרבדים מרובים היו. כל
מעטה אבק שנתוסף במשך היום נהפך מחמת הזיעה לדבק של טיח, הנכון לספוג
את המעטה הנוסף של יום המחרת. בפתח-הכניסה עמד והצדיע הצדעה מדוקדקת.

”שב-נא, בחור” — אמרתי לו במשכי כסא לקראתו.

זה עתה הביאו לי תה. מזגתי לו ספל.

”במה אוכל לעזור לך?”

הוא שתה את התה בצמא. הסתכלתי בו ונוכחתי שעיף הוא עד מות, ובכל
זאת לא רעדה ידו, כשחזר והציג את הספל על שולחני.

”לא ניחא לי להתריחך בדאגותי. ודאי כה רבים פונים אליך בהא ובדא,
בשעת נסיגת-הפזון שכזאת.”

”במה אוכל לעזורך?”

”זה עתה הבאתי את בחורי מן ה”קו”¹, והם חוננים מעבר לדרך משם. הם
מגטים להרתיח קצת תה לעצמם, אך ואינם יכולים להבעיר את האש ולקיימה
ברוח ארורה זו.”

הוא מדבר, והסופה המריאופוליטית, הרגילה, מביאה ענני אבק בעד חרכי
הדלת.

”נחוץ לך דבר-מה שתוכל לעשות ממנו שוברי-רוח?” הוא הניע בראשו,
”מיני גרוטאות ישנות ובלתי נחוצות של פחי ברזל-רקוע יצלחו לזה.”

”היש לבחוריך מים?” — ”להיום יספיק” — ”מתי טעמו טעם רחצה
לאחרונה?” — ”רחצה”! — זוויות פיו נתעוותו, ובשכבת הטיח שעל פניו נתגלעו
חרכים קטנים — ”אלוהים! איני יודע. אי-אז לפני שהחלה המערכה. וזו הלא החלה
לפני יותר מחודש ימים.” —

לחצתי על הכפתור, לקרוא את סרג’נט-המטה שלי.

”סרג’נט” — ”כן, אדוני!” — ”צוה שיטענו על מכונת-משא פחי ברזל-רקוע
זכמה מן הפועלים ה”ג’יפיים” שלך. הסיענה למחנהו של הקצין הזה והתקן שוברי-
רוח למדורות-הטבחים. כתום המלאכה הזאת, תראה לאנשיו את בית-הרחצה הסמוך.
פתח אותו ועשה שהמים יזרמו אליו. אח”כ תעבור על פני כל שאר בתי-הרחצה.
את כולם הנח פתוחים ויהיו המים זורמים אל ברזיהם.” —

— ”טוב, אדוני. ראית את הפקודה מטעם מפקדת-החיילות-הבריטיים-במצרים
בענין בתי-הרחצה?” — ”ראיתי את הפקודה.” —

(1) איזור-החזית.

סרג'נט-המטה הצטחק ועיניו נתמצמצו בצאתו.

“חי אלוהים, אדוני! נטעת בי לב חדש” — הקצין הצעיר קם על רגליו —
“שער בנפשך, מרחץ! מרחץ-מקלחת ממש! פתח את הברז ויזרמו המים!” —
— “מה מספר אנשיך?” — “שמונים וכמה. זה כל מה שנותר מבטליון. אני
הקצין האחד, המהלך על רגליו. מתוך 20 „נושאי-הברך” לא נותר לנו אלא אחד
יתום.”

— “החברה שלך, ודאי תשו כוחותיהם?” —
— “אכן, עיפים הנם. אך תן להם מרחץ, ושנת-לילה אחת ויצלחו לקרב” —
הוא קם על רגליו והתחיל להלך אנה ואנה בצריף-משרדי הקטן — “אדוננו הנוצרי!
הלא העסק הזה משגע את כולנו. מדוע נאלצנו לסגת? בחתיכה שלנו של החזית
הרבצנו ב„ג'רי” עד שהיה כולו קרוע ופרוע, קצרנו את הממזרים הללו עד תום
באש שלנו, בשעה שקרבו אלינו. אילו הניחונו ב„קו”, עדיין לוחמים היינו. כמעט שלא
היו לנו אבידות כל זמן שהיינו ב„קו”; אך בשעה שנסינו להנתק ספגנו. בחורינו
עייפים. אך מוכנים היו לחזור לתוך כל זה, לו רק ניתן להם הסיכוי. אל אלוהים!
לו רק קיבלנו חזרה את „נושאי-הברך” שלנו! תנו לנו, ואפילו חצי-תריסר, „נושאי-
ברך” בלבד, והיינו משיבים לאויב שהוא כפליים כמספרנו.”

ד

אותה שעה של אחה“צ נהגתי במכוניתי במעלה הדרך למפקדת-הצבא
הראשית. שוטר אדום-כפה בדק את תעודת-זהותי בכניסה למחנה של המכוניות
והאוהלים, אמר לי „להחנות” את מכוניתי בקרבת מקום, ולהמשיך ברגל. מפקדת-
הצבא-הראשית נראתה משתרגת באורך מילים על פני המדבר לכל ארבע רוחותיו.
היו שם אהלי-ביוואק (1) זעירים, גודלם כגודל שולחן חדר-אוכל, והיו שם אוהלי-
משרדים, שטחם כשטח חדר-מטות בבית-כפרי אנגלי. פה ושם ניצב קרון-מגורים על
גלגלים, ובהם עבדו וישנו קצינים מן הגבוהים מאוד. על פני הקרקע לכל כוניה
נתמשכו חוטי טלפון בשפופרות-הבידוד. כשקרבתי לקרונו של הבריגדיר קיש
מצאתיו מסב בכסא. הוא זרק ספר-„פנגוויין” בעטיפת ניר לעבר מטת-המחנה אשר
לו ובקשני לשבת — „במה אוכל לשרתך?” — שאל, בהקריבו לי את קופסת
הסיגריות שלו.

— “באתי לראות, במה אוכל אני לעזור לך.” —
— “הנך סר לפקודתה של מפקדת-החיילות-הבריטיים-במצרים, הלא כן? —
“כן.” — “אם כך, הרי אינך בתחום רשותי.” — הוא הכניס את אגודליו לתוך כיסי
מכנסיו, ונתפרקד והטיל עצמו לעבר משענת כסאו להשען עליה.
“לדידי אין זה מעלה ואין זה מוריד. אם יש דבר שנחוץ לך, שייעשה כאן
במקום, אעשה בשבילך. כל המנגנון שלי עומד לרשותך. את ההדורים של שגרת-
הרשמיות נוכל לישר אח“כ, לכשתחלוף עת הדחק.”
גופו הגדול נרעד ושיניו הלבניו לרגע — “ניחא! אין כאן נקודות-מים
במידה מספקת. עגלות-המים של הארמיה השמינית מבוזזות את כל יומן בעמידה
בתור למים.” —

— “כמה נקודות מים נחוצות לך?” — הוא נקב מספר ושאל: — “כמה
זמן נחוץ לך להתקנתן?” — “מחר עם השכמה יהיו הללו מוכנות ומזומנות. בחורי
יעבדו במשך הלילה.” —
— “כל-כך מהר?” — הוא שפשף ידיו זו בזו — “הבטוח הנך בדבר, עד
שאוכל לומר למחלקת-האפסנאות לשאוב מים מחר בבוקר?” — “בטוח לגמרי.” —

(1) Bivouac — חניית-עראי; כרגיל — ללילה אחד; ולעתים קרובות — גם תחת

כפת-השמים.

הוא טלפן למחלקת-האפסנאות. כשהניח את השפופרת, אמרתי לו כי יש לי הצעה. — "ובכן?" — "בחורים אלה, החוזרים עכשיו הנם עייפים ומאובקים, והמרחץ יהיה מרפא לרוחם." —

הוא הרהר רגע. נוכחתי, כי תמיד שוקל הוא כל הצעה, אפילו קטנה ביותר, בטרם ישיב תשובה; אך משהשיב, לא בנקל יחזור בו מדבריו. "חושבני, כי זוהי הצעה מועילה באמת, אם יספיקו המים."

— "אנו יכולים לסנן למעלה ממליון גלון מים ליום. אף לא חצי מזה נשאב קדימה, אל אזור החזית." —

— "אם כך, חושבני, שיש לפתוח את בתי המרחצאות."

— "מ.ח.ב.ב.מ." פקדה על סגירתם. התוכל להשיג בשבילי את ביטולה של הפקודה הזאת?"

לא עברו רגעים מועטים והוא חזר והניח את השפופרת: "מ.ח.ב.ב.מ." הסכימה לפתוח מחדש את בתי-המרחצאה. במועד הנכון תקבל את הפקודה בכתב, אבל חושבני שתוכל לנהוג כאן לפניך משורת הדין ולפתחם כבר מעתה."

הססתי רגע, עד שהתודיתי: "הוריתי לפתוח את כולם הבוקר." — "מה?! כוונתך לומר, שפתחת על אחריותך הפרטית?" — וגעה בצחוק אדיר — "אכן, מעשה כדבעי עשית! איני יכול לשער דבר שירים רוחו של כל אדם יותר מהדחת הזוהמה מעל בשרו." —

ה.

הבריגדיר גבה הקומה ורחב הלב היה רעו הטוב של החייל הפשוט. כאשר נצטרפתי לחבר עוזריו, שאלני אם עומד לרשותי נהג טוב. "הנהג הטוב ביותר בכל המחנה השמיני", עניתי. לכשהביע קיש את רצונו לראות נהג כה טוב, קראתי לנהגי. בפגישה זו נודע לקיש שלנהגי, ג'וק מק-קנדריק, אשה צעירה בסקוטלאנד; ומאז בכל פעם שקיש פגש אותו, לא שכח לקרוא לו בשמו הפרטי ולשאול לשלום אשתו. ופעם אחת הסתכל ג'וק אחרי מכוניתו המתרחקת של הבריגדיר ואמר לי: "אכן, איש גדול."

קיש, שהיה קר מזג בשעה שענינים גדולים עמדו לדיון, היה מתרחה לעתים כסופת המדבר בגלל דברים פעוטים. פעם אחת התפרץ לאהלי ושפך את חמתו במשך חמשה רגעים ללא הפסקה. לפתע הפסיק, חיך, והתנצל. "הענינים יגעים בכל מקום, ושפכתי את חמתי עליך." — אמר, — "הבה ונכנס לאהלי ונשתה משהו..." כאשר קיש היה זקוק לידיעות מקו החזית, היה נוסע ומשיג אותן בעצמו, כשהוא נוהג בקור רוח בין שדות המוקשים ופגזי התותחים. פעם פגשני קיש בקו החזית, בימי אל-עלמיין. "לכל השדים, מה מעשיך כאן?" צעק לעומתי; "לא אסבול שקציני יסכנו את עצמם ללא צורך בסוירי-טיול!"

הסתלקתי מהר. ידעתי שאין טעם להתווכח עם קיש בשעת כעסו. בערב באתי אל חפירתו, והסברתי, שסיירתך בחלק מצנור המים שנכבש חזרה ע"י האוסטרלים. קיש חיך ואמר, שהיה עלי לשלוח קצין יותר נמוך בדרגה. "ומה ביחס אליך?" שאלתיו. "לעזאזל, פיטר", התפרץ קיש בצחוק. "דומני, שאף אני לא הייתי צריך להיות שם..."

לא היתה ביורוקרטיה בעבודתו של קיש; ובכל זאת היה קפדן מאוד בכל השייך לנימוסים שבנוהג הצבאי ולמשמעת. במקרה אחד סרבתי להשמע לפקודת קולונל צעיר, משום שידעתי שתוצאות הפקודה תהיינה רעות ביותר. קיש קרא לי ונזף בי כהלכה. "יכולני לשבור את עצמותיך בגלל כך", אמר לי.

"האם פירוש הדבר שעלי למלא את הפקודה?" שאלתי. "כמובן", — ענה קיש — "אם הקולונל יחזור עליה". אך הקולונל לא חזר עליה — קיש העבירו למקום אחר...

בשעת התחלת התקפתנו המכרעת, באוקטובר 1942, נפגשתי עם קיש כמעט יום יום. לעתים שהה אתי בלילות, ובהזדמנויות אלו, כאשר שכבנו עטופים בשמיכותינו ועישנו סיגריות, היה קיש מדבר תמיד על התנועה הציונית. נושא זה היה קרוב ביותר ללבו. בשבילו היתה המלחמה הפסקה רעת-מזל למפעל הקמת הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל.

במשך כל ההתקדמות של הארמיה השמינית היה קיש בחזית, בראש, נוסע ללא חשש בין שדות מוקשים. הוא נראה כעומד מעל למות. משעמדה מערכת תוניסיה להסתיים, נפוצה שמועה שקיש עומד לנסוע לאנגליה, כדי להדבר עם ראשי הצבא על שיטות הנדסה-צבאית חדשות, יציר מוחו הפעיל והפורח. אך בבוקר שלאחר מערכת אקרית עבר קיש בראש חבר קצינים בשדה מוקשים שנלכד. אחד מאנשיו דרך על מוקש, וקיש וקציניו נקרעו לגזרים.

חושבני, כי בכל האבידות, ובתוכן הרבה ידידים טובים, יותר מכל חשתי באופן אישי את מותו של הבריגדיר קיש. הוא היה לא רק איש אמיץ-רוח, הוא היה גם מוכשר מאוד. הרבה מן ההצלחה של הארמיה השמינית יש לזקוף על חשבון התיכון המרחיק-ראות של "מהנדסה הראשי". שלוש שנים יגע להביס את ה"הונים", בכוח השנאה הנמרצת שהבעיר בו דמו היהודי. הוא היה בין המעטים, ששרדו מהבורתו הקטנה של וייוול; והשרידים מאותם הימים הראשונים הלכו ופחתו.

"רבו זכותו של בריגדיר קיש המנוח ושל אנשי חילו; יזמתם, חוסנם, אומץ-לבם, התמכרותם ורצונם הדרוך לא זו בלבד שרב חלקם בהצלחת מערכת אל-עלמיין, אלא שהניחו את היסוד הנאמן עליו מושתת כושרנו להתגברות על מוקשים".

ממאמרו של בריגדיר ד. ק. יאנג;
 "מלחמת המוקשים" ב"רבעון הצבא" ינואר 1945

מִי־גִנְרֵל אֹרְדֵי צִרְלֵס וִינְגִיֵט

אשר הורה אותנו את דרכי המלחמה והלכותיה בצר לנו, עודד בנו מחשבת-לוחמים, והדליק את יצר המעשה הנועז.

מ. שרתוק

המפקד הבלתי-ממונה

הבה נכוון רגע קט את מחשבותינו לפינה נידחת ומרוחקת במעבי הג'ונגל בבורמה, אשר שם נטמן אורד וינגייט. קברו הוא חלק בלתי נפרד מן הטרגדיה היהודית. אנו ובריטניה שכלנו במותו גאון צבאי. היהודים איבדו את גדול הציונים אשר בקרב האנגלים לאחר יאשיה וג'וד. הוא בא אלינו לעת מצוקה, כשהקשיים אשר עמהם נאבקנו רבו והשתרגו עלינו עשרת מונים, וכשהצללים שאפפו את עבודתנו נתקשרו והלכו. הוא זיתה עצמו זהות שלימה עם ענייננו, ללא הסתייגות מוסרית או מנטלית כלשהי. ובבחינה אחת היה הבדל יסודי בינו לבין שאר

ידידים דגולים, אשר מזלנו הקרה אותם לפנינו בארץ זו להכירם. כולם ביקשו לסייע לנו מבחוק. הוא נכנס אלינו לפני-ולפנים, ומצא את מקומו. הוא הנחה את צעירינו למערכה, הוא הורה את אנשיו ללכת בעקבותיו לפינות הראיות ביותר בארץ-ישראל בלילותיה החשכים ביותר. הוא יצר מסורת חדשה להגנתנו. השקפת-עולמו לא צמצמתו בדפוסי המחשבה הצבאית הצרופה. הוא נטע בלב אלפי אנשים תקוה חדשה ואומץ חדש למלחמת השחרור הגדולה, שבה עומדים כולנו. הוא עשה דבר זה בכוח אמונתו הנלהבת בעתידו של הצעיר היהודי הארצישראלי, בצדקת הענין שלמענו לחם ובהכרח נצחונו. הוא עשה דבר זה בכוח אש-הקודש, אש-התמיד, שיקדה בו, ע"י עצם כוחו של אותו חזיון מופלא שנתחולל בחיינו ושמנו אורד וינגייט. זכרו יעמוד לעד. הוא יוסיף להיות כוח מפעיל; מקור אמונה; קריאה לקרב; אות ומופת לכוחה של היהדות להעמיד לה ידידים, שיפעלו בתוך האומה הישראלית.

דגלנו, דגל התכלת-לבן, הדגל אשר לא אושר, של היחידות הארצישראליות, באשר הן, באיטליה, בלוב, במצרים, בא"י, בסוריה, בעיראק, הדגל שהתנופף כנגד עיני מגיניו הגבורים של גיטו ורשה, שח היום בהדרת-יקר מעל הקבר המרוחק בבורמה, שם טמון המפקד — שלא הספיק להתמנות — של הצבא היהודי. תהא רוחו שורה עלינו, בשלכיו הבאים של מאבקנו הצודק.

(מתוך נאום בוועידת פועלי-ציון באנגליה, אפריל 1944)

יעקב ד.

הרהורים על מפעלות וינגייט בארץ

כל מי שהשתתף בפעולות שנתכנו ובוצעו ע"י וינגייט בימי המאורעות בארץ, או מי שעקב אחריהם מקרוב ולמד אותם, לא יוכל שלא להתפעל מכשרונו המיוחד למצות את העקרונות הטקטיים של המלחמה, בדרכים רבות-גוונים ובמקוריות להפליא. על כל צעד ניכר, כי בקיאות צבאית של קצין בר-אוריין ובעל ותק שולטת בכל. אך הקו הבולט ביותר הוא מקוריות המחשבה והחופש בבחירת דרכי המעשה, ללא אבק שיגרתיות וכבלי-מנהגים המצויים כל כך אצל אנשי-צבא שמלאכתם בכך. הכלל, שניסה וינגייט לקבוע בכל פעולותיו, הכלל העובר בהן כחוט השני, הוא: להכות באויב על ידי תכסיסיו הוא. — אך מתוך יתר שכלול ועל ידי לוחמים אמונים.

ההפתעה הוא עקרון-העקרונות אצל וינגייט. לשם השגתו אין הוא חוסך כל תנופת דמיון וכל מאמץ שהוא. תמיד בטוח הוא, כי הפתעה בהצליחה עשויה להכריע את האויב החזק ביותר גם ע"י כוח קטן ביותר; לפעמים מגיע הוא במיצוי העקרון הזה עד כדי הפקרת עצמו והפקרת הנלוים אליו. בכל פעולותיו משתדל הוא להפתיע את האויב, הפתעה שבמקום, הפתעה שבזמן והפתעה שבתחבולות. על כן מכין הוא מראש את פעולותיו הכנה מדוקדקת ובחשאייות מופלגה, עד כדי העלמת כוונותיו האמיתיות גם מן המפקדים העתידיים לבצע את תכניותיו, והיא הפרזה שגרמה תקלות בכמה פעולות. אך וינגייט הוסיף להיות מהדר במצוות החשאיות הקפדנית בכל

התכונה לפעולותיו. ידוע ידע, כי עינים ואזנים לאויב בכל אתר ואתר, וכדי שלא יוכל הלה להשיג ידיעות או לפענח כוונות, מקפיד וינגייט לשמור על חשאיות כל כוונותיו. הוא מרבה להשתמש באמצעי הסוואה, מלביש את חייליו לבוש הנטמע ברקע האוכלוסיה והסביבה⁽¹⁾. הוא משתמש במכוניות-עבודה רגילות להסעת כוחותיו, ובפגשך אחת ממכוניותיו בדרך, אין אתה יכול לגלות בה כלום. הנשק מוסתר על גבי תחתית המכונית, רוב האנשים גם הם שוכבים וסמויים מן העין; רק בודדים, הלבושים בגדי פועלים רגילים, יושבים לתומם, ואין בין מכונית זו לכל מכונית-משא אחרת ולא כלום. האפתעה מושגת איפוא בכוח החשאיות, ההסוואה והסתר ההכנות; אך בכדי שתהא האפתעה שלמה והולמת את תעודתה, יש צורך בתחבולות ובהערמה על היריב.

להלן יפורשו כמה מתחבולותיו שהיו חביבות עליו ביותר, ושעליהן חזר בנוסחאות שונות ברוב פעולותיו.

ההתעיה היא אחת התחבולות הנכבדות בעיניו ביותר. לשמה אינו חוסך כל עמל מעצמו ומחייליו, ולה מקדיש הוא את כל כוח האמצאה וכוח הדמיון שלו. הוא מוליך את אנשיו קילומטרים רבים, מיותרים, ומעייפם במסעות מאומצים: — גם כדי שיגיע למטרתו בדרכים שלא דרכה בהם רגל אנוש, שע"י כך תהא התקרבותו סמויה מן העין עד הרגע האחרון. אבל בעיקרו של דבר משתמש הוא בהליכה רבה ומיגעת כדי להתעות את יריבו ולטשטש את כוונותיו. הוא מוליך את אנשיו בכיוונים שונים, בהיפוך ובניגוד למחוז חפצו, ורק לאחר הליכת סחור-סחור ארוכה וממושכת מתחיל הוא להתקרב לכיוון הנכון והסופי.

הניידות עיקר גדול היא במלחמה, אך לעיקר ההפתעה זכות-בכורה במפעלותיו של וינגייט, ולפיו הוא קובע את מהירות התנועה, צורתה וסוגיה. השימוש במכוניות מוגבל ברוב מפעלותיו. המכוניות משמשות לו להסעת כוחותיו רק בדרכי התחבורה השכיחות. לעולם לא יסיע את כוחותיו במכוניות על פני דרכים שאין המכוניות עשויות לנסוע בהן נסיעה רגילה; גם במקרים שהוא משתמש במכוניות לשם הסעה, קובע הוא משטר קפדני לדקדק בשימושן, בשימוש האורות, בירידה מהן ובעליה עליהן. לעולם אין המכוניות נעצרות לשם הורדת נוסעיהן, אלא ממשיכות לנוע במהירות מואטת, והחיילים קופצים מתוכן תוך כדי מהלכן; תחבולה זו מעלימה מעיניו ומאזניו של האויב, שרב כוחו ב"גישוש", את ירידת הכוחות מן המכוניות בכלל, ובפרט את מקום הירידה. אך בעיקרו של דבר סומך וינגייט את ידו על החייל המהלך ברגליו, החמוש והמצויד באופן הקל ביותר; הניידות מושגת ע"י "כוח-המסע" הרב של חיל-הרגלים קל-המשא.

הלילה וחשכתו — זהו הזמן שוינגייט היה בוחרו לכל מפעלותיו. האויב עושה את פעולותיו בעיקר בלילה, — וגם להכותו צריך בלילה. בחשכת הלילה מושגת האפתעה בקלות. בחשכת הלילה עשויים מעטים, אך חזקים ברוחם ובתכסיסיהם, להכות את הרבים מהם. אך לפעולות לילה נחוצים כוחות מעולים, מאומנים וממושמצים כראוי. וינגייט מרבה טורח ומאמצים כדי לאמן את כוחותיו ולהקנות להם את התכונות היקרות של לוחם-הלילה המעולה. חוסר ידיעתם המוקדמת של מרחבי הפעולה היה חסרון גדול בביצוע. המחסור בסיירים מאומנים, היודעים את המקום לפרטיו ודקדוקיו מתוך לימוד וסיור בימי שלום, אילצו את וינגייט לוותר על הסיורים המוקדמים בכלל, כי בהם צפונה תמיד הסכנה שהאויב יעמד על סוד הכוונות; לכן היה עורך את תכניותיו למסעותיו על המפה בלבד. הוא היה מוביל

(1) החולצות הכחולות ושאר מלבושי מתיישבים — על חיילים בריטיים ונוטרים יהודים, בפעולות בסביבת עין-חרוד, וכיוב"ו.

את יחידתו בלילה בדרכים שנבחרו לפי המפה והוכיח יכולת וכשרון של ניווט ממדרגה עליונה²). אך אפשר היה לחסוך הרבה כוח ומרץ ולמנוע הרבה תקלות, אילו היו ברשותו סיירים מנוסים ומאומנים. גם בלילה מחשיב היה את התחבולות העשויות להטעות את האויב. הוא השתדל להטעותו גם בטווחי-המגע הקרובים ביותר. לשם כך נהג לצייד את חייליו ב"מקלות-קסם" — מקל שבקצהו האחד קבועה "עין" חשמלית, המופעלת ע"י זרם-סוללה ולחיצת-כפתור; "קריצת" עין זו מושכת אליה את אשו של היריב וע"י כך מושגת מטרה כפולה; הוצאת אש האויב לבטלה מצד אחד, ומצד שני — גילוי מקומו. ולא כאן המקום להעריך את יעילותו של מכשיר זה בפעולות; ההדגשה היא על היוזמה הפוריה ועל כוח האמצאה שהוכיח וינגייט בפעולותיו, גם בפרטים הקטנים ביותר.

ההבטחה — אפשר לומר, כי עיקרון זה כמעט שלא היה נמצא כלל בשיקוליו של וינגייט בכל מפעלותיו. ואין זה דבר שבמקרה או בהזנחה. ההבטחה בדרך כלל, ובעיקר בסוג פעולות אלו, מנוגדת לעקרונות הניידות, החשאיות וההפתעה מעיקרה, לכן ראה וינגייט בעקרון הזה גורם שהוא סתירה לרצונו העז והתוקפני. ואין תימה, שכמעט שלא נקט כל אמצעי-הבטחה, ועובדה זו גרמה בכמה מפעולותיו תקלות וסיבוכים רציניים. יטעה מי שיבוא להסיק מכאן, כי היה בכך זלזול בחייהם ושלומו של חייליו. התנהגותו של וינגייט, במקרים המסובכים ביותר, מעידה עליו עדות נאמנה, כי היה ראשון בסכנה, תמיד זוכיח דאגה אבהית לחייליו שצרה באה עליהם. זוהר כשרונו הצבאי של וינגייט מתגלה במיצוי הנכון והבלתי-אמצעי של המדע הצבאי, בצורות-קרב בלתי שכיחות נגד אויב בלתי רגיל, ובכוחות ואמצעים ששום צבא מצוי לא ידעם. התפיסה המהירה והניתוח הבקורתי של המסיבות; השיקולים וההערכות הממציים, וקבלת ההחלטה הנועזת והבלתי מחטיאה — שופעים וקורנים מכל פעולותיו. אך לא נחטא לאמת ולא יועם זוהר כשרונו, אם נאמר, כי בביצוע הפעולות ובניהולן היו פה ושם גם חסרונות בולטים. תכניות הביצוע שלו לא היו מעובדות לפרטיהן ודקדוקיהן די צרכן, ומפקדי-המשנה שלו לא ידעו מה הן, ורק את הכוונות הכלליות ידעו. רצה וינגייט שמפקדיו יבינו את פקודותיו ב"רמז" או ב"קריצת-עין" בלבד, הוא דרש זאת במפגיע ורגז על פיקודיו כשלא מיהרו לעמוד על כוונותיו. אך דא עקא: מפקדי-משנה אלה לא תמיד היו בעלי כשרונות מובהקים וגם הנסיון הדרוש לא היה להם. ולכן לא תמיד הבינו את רמזיו. ונמצא, כי הביצוע היה לעתים חסר שטף ורציפות תכניתית ויעילותו היתה לוקה. אין להסביר את העובדות הללו אלא בשפע הבטחון העצמי של מנהיג מחונן, היודע להשתלט על המסיבות, ובכוח תושיתו הבלתי רגילה, וכן בהערכה ואמון קצת מופרזים בפיקודיו להתגבר על המקרים הבלתי צפויים מראש.

כמנהיג צבאי גדול, האמין וינגייט, כי רוח רמה הוא נשקו העיקרי של הלוחם. הוא האמין, כי המטרה, שלשמה נלחמים חייליו, היא חזון-עם-קדומים, אשר על כך אין לפניהם סכר ומכשול. לכן גם האמין, כי רוחם הרמה של חייליו וכשרונו יושיעוהו בכל מצב. ואכן, כמעט אין אתה מוצא כשלונות בפעולותיו. בכוח תושיתו המופלאה הצליח תמיד לחלץ עצמו בלי אבידות מן הקרבות שבהם בא במיצר. אך אין ספק, כי תכנון יותר מדוקדק והפעלת מפקדי-המשנה בהכנות מוקדמות עשויים היו למנוע גם את הליקויים שנתגלו בכל זאת בשעת הביצוע.

שתי מטרות בלטו בפעולותיו של וינגייט: — להכות את האויב מכה ניצחת; לחשל כוח לוחם מעולה, שישמש סגל מפקדים-מנהיגים לכוח עברי גדול. את שתי

(2) שירת אותו הרבה, ללא ספק, נסיונו הרב בניווט במסעות המחקר שלו במדבריות

לוב ונוביה (ראה ב"מערכות", חוב' י"ח-י"ט, "הגמל במסעות מדבר", מאת א. צ' וינגייט).

המטרות הללו ביקש וינגייט להשיג בפעולותיו. ובכולן הובלט ערכן המאמן, המחשל, ובעיקר — המחנך. וינגייט טען תמיד, כי הדבר שאותו חסרים לוחמיו הוא — משמעת וחסיון בקרב. ואת הללו התאמץ, בכל כוח כשרונו, להקנות לאנשיו בדרך המעשה, תוך כדי לחימה באויב. מן הראוי לציין, כי יותר מכל החשיב וינגייט את המסעות המאומצים והארוכים: לא רק מפני ערכם התכסיסי, כמוסבר לעיל, אלא גם מפני שבהם ראה דרך לחיסון הלוחם וחישולו; הוא סבר, כי כל אדם המסוגל, בכוחות עצמו, להתגבר על מכשולי הטבע ולעמוד בפני פגעיו, לא זו בלבד שמחסן על ידי כך את גופו, אלא גם נוטע בנפשו בטחון עצמי: — האמונה ביכולת עצמו מתגברת בו ומתעוררים בו רצון-ההעפלה ויצר-ההעזה. ואמנם, כך היה וינגייט בדוגמתו האישית, במעשיו, בהלך-מחשבותיו ובבקורתו. האמירה „אי אפשר“ היתה שנואה עליו ביותר. הוא ראה את ה„מכשולים“ ראייה ממשית ביותר, אך סבר — וגם הוכיח סברה למעשה — כי אין מכשול קיים אלא כדי להתגבר עליו. ועל כן לא ביקש מעולם דרך של פשרה, וכל השלמה היתה למורת רוחו הסוערת. זהו, אולי, פשר להתנהגותו במקרים רבים, התנהגות שעוררה הערכה והערצה לעוז-נפש ולאומץ-רוח, אך עם זאת נראה בה לעתים משום חוסר „ישוב דעת“.

דמות הלוחם המעפיל, אשר קרנה מאישיותו, — היא שקשרה אותו קשר-דמים עם אלה שליווהו בפעולותיו בארץ הזאת, והיא שייחדה לו מעמד של כבוד במפעלנו לדורות.

ו. עמנואל

ה י ד י ד

בסתיו 1936, בערב גשום, הזמינני הקפטן סטרנג', שהיה בשנים ההן קצין פוליטי בחיפה ומחוז הצפון, לסעוד בביתו ולהפגש עם קצין אנגלי מוזר מאוד, אך כפי הנראה, מעניין.

נכנסתי לחדר. בפניה המרוחקת ישב קצין במדים כהים (מדי חיל-התותחנים של ימי שלום). פניו היו חוורות, מבטו נוקב ומתוח. כולו היה מכווץ, וכאילו מוכן לקפיצה. מיד כשנכנסתי, החל לדבר על ציונות והביע דעות קיצוניות ביותר. חששתי לדבר גלויות, אך גם לא רציתי לדחותו ע"י זהירות יתירה. ברור היה, כי לפני איש בלתי רגיל. אך איך להבחין: חיובי או שלילי?

מלבד זאת חששתי קצת, שמא הם „מותחים“ אותי, ביחוד אחר שהוברר לי, כי וינגייט הוא קצין האינטליג'נס. סטרנג' היה, אמנם, איש הגון מאוד, אך החלטתי להיות זהיר ביותר.

היה משהו גורלי בפגישה זו. מתיחות בלתי רגילה היתה שופעת מהאישי. היתה בחדר זה אטמוספירה בלתי רגילה, והאינטואיציה שלי היתה לטובתו של וינגייט למן הרגע הראשון.

השיחה נסבה רק על הנושא הציוני. וינגייט שאל שאלות שונות על נימוקי ההבלגה, על דעת נשים עבריות בענין זה, על דעתי בענין כושר הקרב של הישובים העברים וכו' וכו'.

פתאום הפסיק, ובלי קשר עם מה שדובר קודם, הודיע, כי באחד הימים עתיד הוא להוביל את צבא היהודים לנצחונה הסופי של הציונות.

חזרתי הביתה נסער מן הפגישה. לא פקפקתי, כי כאן אישיות בלתי-מצויה.

אך לרגל תפקידי שמלאתי בימים ההם — היתה הזוהירות הכרחית. עם זה נדמה היה לי, כי אסור להתמהמה, כי האיש עלול היה להפגע מיחס של הססנות וחשדנות. לא ארכו הימים והזמנתי את וינגייט וסטרנג' לביתי, וזימנתי עם מיכאל אלייניקוב המנוח ועם דוד הכהן (שכבר נפגש אתו יום-יומיים לפני כן). וינגייט הקסימנו, אם כי היה עצור. הוא הוזמן לסייר עם ד. ה. במשקי הצפון. הסיור נעשה בהקדם. בדגניה, לאחר שטעם מלחמם, ביקש שיתנו לו כיכר-לחם לקחת עמו לחיפה.

בשובו מן הטיול, התייצב בפני מי שהיה אז מפקדו, בריגדיר אבן, מפקד בריגדת הרגלים ה-16. וינגייט שם על שולחן עבודתו של המפקד את ככר הלחם וביקשו לטעמו, והציע להחליף את הלחם המקובל בצבא — בלחם דגניה. בלתי-אמצעיותו של וינגייט שיכנעה אותי באמיתיותו. ומני אז היתה אמונתי בו שלימה. נפגשתי עמו פעמים רבות בתקופה זו, וכך ניתנה לי הזכות להכיר את עומק מחשבתו ורגשותיו. דתיותו לא היתה מטופלת בריטואלים חיצוניים. אך אמונתו בהשגחה האלוהית העשירה את אופיו והשרתה עליו הכרת יעוד גדול. החיים ובני-האדם, העמים והעתיד לא היו לו עניינים שבמקרה, דברים של מה בכך.

כשיש לו לבן-אדם אמונה באלוהים, המכוון את הדברים בעולם הזה, והאיש חושב, כי הוא מרגיש בקיומו של הכוח הגדול הזה ושכמידה ידועה הוא עצמו שליחו של הכוח הזה, ממילא אין לו לעולם רגש של בדידות. אך רגש זה מפעם גם בלבו של האדם השרוי במחיצתו. אמונתו העשירה עושר רב את נשמתו, וכל מי שנמצא אתו, היה באמת מרגיש במציאותו של הכוח הזה. הפגישה עמו היתה לאדם חווייה גדולה.

גם גישתו לבעיות לא היתה פשוטה. הוא ראה את הדברים מבחינה זו. הוא באמין ביעודו של בן האדם. יש לו לאדם תפקיד בעולם הזה, ולקראתו עליו ללכת. לא במקרה הוא שרוי כאן. וינגייט הרגיש את עצמו שותף לבן-ברית גדול מאוד — לאלוהים ולאוניברסום כולו.

חברתו היתה מקנה לשרוי במחיצתו את רגש חשיבותם של ערכי הרוח. לשרת את הערכים האלה — זה היה בעיניו טעם הקיום האנושי. אף על פי שהיה מצניע בהליכותיו ובהופעותיו, היו הפגישות אתו ספוגות איזו אוירת גורליות. חיוכו הבלתי צפוי והנדיר היה משנה את ארשת פניו הקודרים, כאילו לפתע פתאום קרנה בעד העננים תכלתם של שמים. עברו חדשים לא מעטים עד שזכה להכרה וליחס של אימון מצד מנהיגי התנועה בארץ. בתקופה זו האשים וינגייט את מנהיגינו, שהם מחזרים אחרי אויביהם ומשניאים את ידידיהם.

זמן לא מועט עשיתי במחיצתו עד שהגיע לפעולות. בזכות ידיעותיו בערבית וכו' צורף למפקדה בירושלים. אך האווירה הבלתי-אוהדת את הציונות ששררה שם חיזקה בו את רצונו לצאת משם. לבסוף הציע לכתוב דו"ח על מצב ההברחה בגבולות הצפוניים בארץ. שולחיו חשבו, כי הוא ישב ויכתוב דו"ח זה במשרד, אך תכניתו היתה אחרת: הוא התכוון לערוך לשם כך טיול, כדי ללמוד את הדברים מקרוב.

מטרתו היתה לא רק ללמוד את תנועת הכנופיות, אלא בעיקר להכיר מקרוב את הסגולות הקרביות של אנשינו. עדיין לא היו אנשינו בטוחים בנאמנותו, והסיוע ניתן לו. בהיסוסים רבים. ההחלטה לצאת עדיין לא נתקבלה. גם חיים שטורמן ז"ל עוד התנגד בתקופה זו לכך, שעין-חרוד תהיה נקודת מוצא (הוא לא רצה לקלקל את היחסים עם השכנים). תמוה היה האיש וינגייט, ומוזרה העזתו הבלתי רגילה. במשך הזמן התיידד עמו חיים שטורמן ידידות עמוקה, שהיתה מבוססת על כבוד גומלין. אבל בתקופה ההיא עדיין לא הכיר בו שטורמן.

מחמת היסוסים אלה נגרמה לו פעם עגמת-נפש מרה ביותר: ערב יציאתו

השניה מטירת-צבי הרגיש בהתנהגותו של גרשון ריטוב (המוכתר). כי לאנשים אין, כנראה, רצון לצאת עמו. מיד הודיע לגרשון, כי אנשים שאינם יוצאים לפעולה מרצונם הטוב, אינם באים בחשבון. גרשון הציע לו לצאת עמו יחידי. הודעתו זו הפיגה במקצת את המתיחות, אבל וינגייט לא יצא בלילה ההוא.

אכזבתו היתה מרה מאוד, כי נתקשה להבין, כיצד חסים ציונים צעירים על חייהם, כשהגורל גמל להם חסד רב כ"כ, בתתו להם הזדמנות לסכן את חייהם באקטיביות לטובת הציונות... הוא הביע לא פעם את דעתו, כי הקרבנות הרבים של היהודים מחמת היותם קרבנות פסיביים — אין בהם כל תועלת למפעל. ועל כך דבר עמי הרבה. הוא אמר, כי הקרבנות הרבים הללו לא יביאו לנו כל תועלת מדינית, וכי האומות לא יתחשבו בהם כלל. עובדה זו רק תחליש אותנו מבחינת הכוח הפיזי והמוראלי. תועלת מביאים רק אותם הקרבנות, הנופלים מרצון בפעולה ולא מאונס. למרות הקשיים המשיך בסירורו ובהדרכת אנשינו. הסירורים התפתחו להתנגשויות וקרבות עם כנופיות במרכזיהן, ונתנו תוצאות מזהירות.

באמצע הקיץ 1937, לאחר פעולותיו בסביבות חניתה ועוד, נוכח לדעת, שיוכל לסמוך על האנשים שהיו יוצאים עמו. בתקופה זו הביע לא פעם את הדעה, שבוחר הוא לצאת עם חיילים יהודים לקרב פנים-אל-פנים ולא עם חיילים בני כל אומה שהיא. הוא היה מציג את החיילים היהודים והחיילים האנגלים, שהיה יוצא אתם לפעולות, אלה לעומת אלה ובא לכלל דעה, כי רמתו של החייל היהודי גבוהה לאין ערוך יותר. הוא הסתמך לפעמים על דברי קרומוול בענין ההכרח שיהא החייל יודע על מה ולמה הוא נלחם.

התענינותו בבעיות המנהיגות ובתכונות המיוחדות הנתוצות למנהיג יהודי היתה רבה בתקופה זו. לא פעם הוא הביע את הדעה, כי היכולת לקבל מהר החלטות — היא סגולה חשובה למנהיג. התענין מאוד גם בדעות הנשיות על תופעות פוליטיות. פעם אחת נסעתי עמו מעין-חרוד לחיפה ושאלני על התכונות המיוחדות של המנהיג היהודי. לא ידעתי לענות לו על השאלה הזאת. בכלל, היו רבים המקרים שהיה שואל שאלות שהתשובה עליהן היתה קשה ביותר. בזמנו חשבתי, כי הסיבה היא שהוא אוסף חומר כדי להבין יותר את אנשינו. היום חושב אני על כך קצת אחרת. חושב אני, כי היתה זו שאלה, שעניינה אותו, פשוט, באופן אישי. הוא חשב, כי חסרות לו סגולות מסוימות ורצה ללמוד ולדעת, מהן הסגולות הללו, כדי שיוכל להיות לנו יותר ממה שהיה עד כה.

וינגייט התעניין בחיים שטורמן. מן הרגע הראשון הרגיש בו את בגרותו היפה זאת השקפותיו ההומאניות, שלא מוכן היה להקריבם על מזבח איזו שאיפה, ואפילו היא נעלה ביותר. לאחר זמן התקרבו השניים, ורגשי ידידות עמוקה נתקשרו ביניהם. אם כי לא היתה להם שפה משותפת (1) — הבינו איש את רעהו (שימשתי כמתרגם ביניהם, בשיחה בעין-חרוד, כששניהם הכריזו על ידידותם). וינגייט נתרשם מאוד מהתנגדותו של חיים שטורמן להריגת ערבי באשר ערבי הוא. על סרט זר הפרחים, שהניח וינגייט על קברו של חיים שטורמן, כתוב היה: "לזכר חיים שטורמן ידיד הערבים, שנהרג בידי הערבים".

ומעשה שהיה כך היה. היה מקרה שכמה ערבים נלקחו בשבי, ולא היו להם שמיכות במידה מספקת. אח"כ סיפר לי וינגייט את המקרה הזה, כיון שנתרשם מאוד מן העובדה, שחיים שטורמן טרח והשיג שמיכות לשבויים הערבים. וינגייט לא ניגש לעניינים מנקודת ראות פראקטית בלבד. הרי הוא ראה את עצמו בחזקת שליח בענין הזה וכשפגש איש, שגם הוא הוחזק בעינו שליח, — היה מאושר מאוד.

(1) חבר אחד מוסר מפי וינגייט, שאמר: "כמה מענין לשתוק עם חיים".

גדולתו של וינגייט היא באישיותו הרמה והמיוחדת במינה, ולא בזה שהמציא שיטה צבאית זו או אחרת. גישתו המקורית והבלתי תלויה לכל בעיה שעמדה לפניו, ולא דוקא צבאית, — היא היא שהגביהתו מסביבתו.

הבנתו של וינגייט את הציונות היתה עמוקה ומקיפה, הבנה מבפנים, ללא מחיצות, ללא רומנטיזציה עקרה, אלא דוקא ריאלית, אם כי נועזת ביותר.

הדעה שהובעה באחד מעתוני אנגליה, כי יש לראות כנחמה שוינגייט הספיק להעמיד אנשים ההולכים בעקבותיו — ודאי נכונים הם. אבל לא קרומוול ולא גלסון. אף על פי ששניהם המציאו דוגמה מקורית בפתרון בעיה צבאית — לא העמידו אחריהם קרומוולים ונלסונים.

רוח עילאית דחפה את וינגייט תמיד קדימה, בלי מנוחה ובלי הפוגות. כמטיאור עשה את דרכו בחייו, וכמטיאור נתקל בסלע ונתרסק.

אני לכשעצמי אינני דתי, אך במחיצתו ראיתי גם אני כמוהו את פני הדברים.

בנקודה זו רוצה אני להזכיר עוד ענין אחד, החשוב מאוד. אינני סובר שוינגייט הצליח בארץ-ישראל מפני תכונות נפשיות מסויימות, שהביאו גם לידי הצלחה בחבש ובבורמה ואשר יכלו להביאו לידי הצלחה גם בסין ושאר מקומות. אינני משווה את סיבת הצלחתו כאן לסיבות הצלחתו במקומות אחרים. אני חושב, שדווקא כאן פרה, דווקא כאן, בארץ-ישראל, מצא וינגייט את עצמו. ואינני יודע אם היה וינגייט למה שהיה לולא א"י ובחורינו, שהיו הולכים עמו לפעולות הנועזות ביותר, לולא אותה הדדיות. חושב אני, שהשכינה שרתה עליו דווקא כאן, אצלנו, בתוכנו.

חברי פל"מ (מספרים:

הננו מביאים בזה קטעי רשמים וזכרונות של חברים, שפעלו בפיקודו של וינגייט בארץ-ישראל, דברים המעידים על יחסו לאנשים ולתפקיד שקבל על עצמו. הדברים לקוחים מ"ספר וינגייט" העומד להופיע מטעם הסוכנות היהודית והעתקת אסורה.

י ו ס ה :

חניתה. אני זוכר את היום הראשון, שבו הגיע וינגייט לחניתה. היינו בחצר. פתאום נעצרה מכונית מאובקת מאוד. נהג בה איש אנגלי, כנראה פקיד אזרחי, ועל ידו קצין, לבוש מכנסיים צבאיים ומעיל אזרחי. על יד המושב — רובה וכדור בקנהו, הנצרה פתוחה, אקדה, שני ספרי תנ"ך, מפות א"י, מפות צרפתיות של הצד השני של הגבול ומפות של חיל האויר המלכותי. זה היה כל ה"קיס-בג" שלו. האיש היה מוזר בעינינו למן הרגע הראשון. הוא בקש פלאנל לנקות בו את הרובה. נתנו לו פלאנל, כחצי אמה, והוא ניסה להכניס את כולו לתוך הרובה, ומשך ומשך. דבר זה הפתיענו מאוד: נגשנו ונקינו לו את הרובה. היה עלידו גם "דבר לעולה", שבכל הזדמנות היה קורא בו ומסמן לו את המלים הבלתי מובנות. וכך למד עברית...

...ברגע הראשון היינו הססנים מאוד. הוא ביקש לצאת עוד באותו ערב לסייר בואדי אחד, שהיה אחד המעברים לאנשי הכנופיות. יצאנו, קבוצה של 7-6 בחורים, בשעה 8 בערב. חשבנו, שגלך כמה שעות ונחזור. אך התחלנו ללכת, והלכנו חמש שעות עד שהגענו לואדי. שם התחלנו

(* פל"מ: — "פלגות לילה מיוחדות" — (S.N.S. — Special Night Squads —)

היה שמן הרשמי של "פלוגות האש" שפעלו בפיקודו של וינגייט בא"י, ואשר עבור הנהגתו אותן זכה בראשון משלושת אותות "מסדר השירות המצויין" אשר לו.

„להסתובב“, והוא בדק כל פינה. אנו, לפחות, היינו נחים פעם בפעם, אבל הוא לא נח כלל. חזרנו בדרך כל כך ארוכה, שרק לפנות-בוקר הגענו לחניתה. אחד הבחורים שהלך אתנו כשל והתעלף, והיינו צריכים לשאתו בדרך.

הכרתי יפה את הסביבה ואמרת, שאלך להביא מים מן המעיין. הוא כעס ואמר: „חכה כאן, אני אגיד לך, מה עליך לעשות“. היתה זאת מכה בשבילי. כעבור זמן מה התחיל לשאול ולבחון אותי, אם באמת מכיר אני את הדרך, ורק אחרי שגנכח בדבר, שלחני להביא מים. מקרה שני — פעולת קרב. נתקבלו ידיעות, שבסביבה יש א זה „קורס“ של אנשי כנופיות. זינגייט החליט לצאת לפעולה. באותו זמן הביא אנגלים שהתחילו לאמן אותנו. בשעה אחת בלילה החלטנו לצאת. יצא כל הקורס, כארבעים איש. הציוד שלנו היה: רובים אנגליים, נוסף לזה — לכל אחד מאתנו שני רימונים. במשך שעותיים לימדו אותנו הסרגיסטים כל שצריך לדעת על מבנה-הקרב. זינגייט השתמש במוט קטן, שבראשו היתה סוללת-חשמל ועששית ולמטה היה כפתור, ובזה עשה אתנו כמה תרגילים של מתן אותות למבני-קרב מסוימים. לאחר שהסרגיסטים בדקו את כל הציוד, מצאו, בין השאר, את הרימונים; לא הסכים ו. שנקח עמנו את הרימונים, וזה הפליא אותנו מאוד. הנימוק העיקרי היה, שיש חשש רציני, כי האנשים, נושאי הרימונים, הם עצמם ייפגעו מהם; הוא ריכז את הרימונים בידי הרמנים¹...

* * *

...חזרנו והגענו לתחנת משטרה. הדאגה הראשונה היתה למים. רבים מאתנו לא רצו לשתות לפני שישתה זינגייט, אבל הוא לא הסכים. רק לאחר שכולם גמרו לשתות — שתה הוא. בזאת דכש לו אמון בלי גבול. נתקשרנו אליו אליו מאוד, וכל פעם שצריכים היינו לצאת לסיור, — היו אלה שהוכרחו להשאר במחנה אומללים מאוד...
...זינגייט לא נהג מעודו לעבור בתוך אפיק הוואדי; תמיד היה עובר לאורך המדרונות, מתוך הנחה, שהמקום המסוכן ביותר הוא בתוך האפיק. דבר זה גרם לנו טרדות לא מעטות. בשבילים לא היה זינגייט הולך, אלא היה חוצה אותם בעקלקלות...

י ו ס ף א:

בשביל התקופה ההיא, שבה רק התחלנו לצאת מחוץ לגדר, היה דרך האימון שלו קצת משונה בעינינו. הוא היה קצת יותר מדי תרגולי. בפעם הראשונה עשינו אז תרגילי-לילה ביום. כי דעתו היתה, שאדם הרוצה לצאת לפעולת לילה, צריך לעשות את הפעולה הטרדנית ביום, דבהשגחה².

* * *

עובדה מענינת היא, כי לעולם לא היה יוצא לפעולה, עד שקבל ידיעה אחת (על מקום המצאו של האויב) ממקורות שונים. והמקורות, באמת, שונים היו: מן היהודים, מערבים ומן הצד האנגלי. בכל אופן, רק כשהיו לו ידיעות מצדדים שונים, היה מחליט לצאת לפעולה. הדבר השני האופייני בשבילו היה ענין סיורו המוקדם. הרבה סיפורים סופרו על מכוניתו, שבה ראוהו נוסע לבדו בסביבות ערביות, כשכידו מפה והוא מתכן תכניות. הדבר השלישי: ההפתעה. והיה עוד מומנט אחד: הוא התחשב מאוד בענין משב-הרוח. לעתים השתוממתי כשראיתי שכדי להגיע לכפר קרוב, צריכים היינו לעשות עקיפה ענקית, ובמקום ללכת 5—6 ק"מ, עוברים היינו דרך של 30—40 ק"מ, כדי להגיע לאותו מקום מכיוון אחר.

(1) ראה רשימתו של ו. ק. ב„מערכות“, ט"ז-י"ז שבה מצוין, כי לאחר זמן, בחבש, קיבל זינגייט את דעת אנשינו, כי כל לוחם ביחידה יש לצייד ברימונים.

(2) יש בדבר הזה משום גרעין לכל התפיסה והפרקטיקה של „תירגול-הקרב“ הבריטי שפותח בשנים האחרונות בהצלחה כה רבה, ובראש וראשונה — ב„אסכולת-הקרב“ הראשונה (שרבות בנותיה) ביזמתו והנהלתו של הקצין היהודי-בריטי המנות, מיור ליאונל ויגרם (ראה „מערכות“ —כא, עמ' 134).

הוא גם החשיב מאוד את ענין החינוך, החינוך האשפרטי. היינו יוצאים לפעולה בצידו קל מאוד. במשך כל הפעולה, אפילו כשנמשכה 20 שעות, לא בא אוכל אל פינו, ולפעמים גם לא טיפת מים. ואני חושב, כי הדבר הזה הועיל לא מעט לחזק את רוח-הקרב ואת נכונות האנשים לסבול ולהתגבר.

* * *

ש ל מ ה :

פגישתי הראשונה עם ו. היתה בקורס. אנו שבאנו ממקומות שונים, כבר שמענו עליו, אך לא הכרנו אותו. כשדבר אלינו בפעם הראשונה אמר: „אתם נשלחתם ע"י העם היהודי לקורס של סמלים, ואני מקוה, שלא תביישו את עצמכם“. הדברים האלה עשו עלינו רושם רב, כי בפי אנגלי לא הורגלנו לשמוע דברים כאלה. היחס וההערצה אל האיש הזה היו לגמרי אחרים מן היחס לכל מפקד או איש אנגלי אחר.

ח י י ם ל :

...והנה יום אחד הופיע הקפטן במחנה. רושם מיוחד לא עשה עלינו. הוא קרא את י. ודבר עמו עברית. אח"כ ניגש י. אלינו ואמר: „הלילה כבר נצא, הוא רוצה שנלך אתו“. במקרה לא יצאנו בלילה ההוא, כי אם למחרת. וזו היתה הפעם הראשונה שחרגנו מאיזור צינור-הנפט ויצאנו להרי נצרת. עובדה זו עשתה עלי רושם מיוחד. היתה זו הליכה של 120 איש בואדי, בלי שום הבטחה. אך עם זה נשתרשה בנו ההרגשה, כי יודע „הוא“ מה שהוא רוצה ומה שהוא עושה; היה על מי לסמוך.

פתאום, תוך כדי הליכה, שמענו רשרוש. נעצרנו, לפי פקודתו, והוא בעצמו התחיל לסיר את הסביבה ואח"כ חזר אלינו. כל התנהגותו, ההליכה בלי גשמים, בלי פחד, נטעה, — בכל אופן, בי — את ההרגשה, כי יש בטחון, כי הולכים עם אדם היודע את אשר לפניו.

המשכנו בלי שקיבלנו הוראה, איך עלינו להתנהג. בבוקר יצאנו מתוך אותו השטח הפתוח. הקפטן התייצב בראש סלע והודיע, כי מותר לנו לעשן. קודם לא הודיע לנו שהדבר אסור, אך ברור היה, כי איש לא העיז לעשן. עצם העובדה, כי כדי להנעים לאנשים נתן רשות לעשן, בשעה שמצא את הדבר לאפשרי, הוכיחה שעצם מציאותו מחייבת הרבה. הפעולה הזאת היתה הראשונה שחרגה מקו צינור הנפט והקנתה לנו את ההרגשה, כי הגנו נכנסים לקו פעולות מענין יותר מזה משהיה קודם, מענין יותר מן הפעולות מסביב לצינור הנפט.

* * *

בערב ההוא הנהיג ו. את השיטה של קפיצה מן האוטומובילים תוך כדי נסיעה. הסברה מוקדמת לא קבלנו. היה קושי בהבנת השפה. רק לפי המקרה עצמו נאלצים היינו לתפוס מה עלינו לעשות. זוכר אני, כי עלינו אז עם הכביש מצד עין-דור, כביש עפולה—כפר-תבור. החיילים האנגלים התחילו לקפוץ מן האוטומובילים ולרמוז לנו, שגם אנחנו נעשה כן. קפצנו גם אנחנו והתחלנו ללכת אחריהם. כעבור 15 רגעי ראיתי, כי פה מתארגנת שורה ומתחילים ללכת לפי שיטה מסוימת. אגב, שאלה זאת של השפה ושל תרגומה, היתה שאלה קשה מלכתחילה. לא היתה הבנה בינינו ובין האנגלים, אבל בשעת הפעולה עצמה לא היה צורך במתרגם ובהסברות יתרות. מי שסבל במיוחד מן הדבר הזה היה י. כ., כי היה לו ענין ישר עם הקפטן. פעם אחת קרא לבחור אחד ודבר עמו על „תכנית המלחמה“. הכוונה שלו היתה ל„מבנה קרב“; אך הוא לא יכול לסבול, כשלא מבינים אותו, והבחור ספג מנה הגונה על חטא זה. במובן זה מוכרת היה י. כ. להיעזר ע"י צבי ספקטור⁽¹⁾. לא פעם קרה שהקפטן היה מבקש אח"כ סליחה על שהיה נרגז. פעם אחת, בשעת התמרונים של הפלוגה הרוכבת, קרא לי. כ. ואמר לו: „אני מצטער מאוד שהייתי נרגז כל כך ומבקש את סליחתך“. והכירו בו שבזמת סבל בגלל זה...

* * *

(1) מאנשי-הסירה, שהפליגו לסוריה במאי 1941; מן האחראים לפעולה.

לאחר שתפס וינגייט סיסה בקרב אחד, נתעורר בו החשק להקים חיל-רוכבים. "האורחה של וינגייט" היתה בית-הבראה לכל הסוסים הצולעים של כל עמק בית-שאן. ביום הראשון כשהביא את האוכפים, נתגלה הקפטן עצמו כרוכב מצוין. הוא נתן לנו את ההוראות הראשונות, הסביר, איך צריך לטפל בסוס, מה האוכל שצריך לתת לו. הוא תבע בעיקר מזון של ירקות לסוסים. תרגיל ראשון שעשה עמנו היה — קפיצה עם מכשולים.

* * *

כשחזר הקפטן לאחר המחלה שלו מירושלים, בא מיד לחדר האוכל, דרש בשלום כל אחד ואחד והודיע, כי שלשום עשה תרגילים ליד בית-החולים וכבר הוא מסוגל לפעולות. האמנו, כי ההליכה הפעם תהיה אנושית יותר, אך במהרה נוכחנו, כי המנוחה שלו במשך חודש ימים בבית-החולים התנקמה בנו כהוגן. יצאנו. זה היה בשעת הפעולה בחרבת ג'דה. לנקודה הראשונה שעלייך הכביש אפשר היה, למעשה, להגיע בהליכה של 20 דקה. אבל הוא הוביל אותנו קודם כל מעין-חרוד לשדה-נחום. משדה-נחום סחב אותנו שנית לעין-חרוד. בינתיים התחילו הפרוז'קטורים להאיר. הוא התרגו, הפרוז'קטורים הפריעו, אך עברנו את השטח הזה בלי תקלות והגענו לשטח שבין בית-אלפא ותל-עמל והתחלנו ללכת לצד בית-שאן.

צ ב י :

...מדברים על וינגייט "הידיד". אצלנו היו קוראים לו "המטורף", "המשוגע" וכו'. כשהוא בא אלינו — היה יותר מדי חזק בשבילנו. אני זוכר, שכאשר בא אלינו, היה אצלנו קצת פחד מפני כל הפעולות שלו. ואני זוכר, איך צ. ב.י. אמר לי "יהיה אתך מה שיהיה, לך". נסענו אתו לראש-פנה. הכביש הצבאי היה אז סגור לתנועה. בדרך היה לנו מחסור בבנזין ונכנסנו למחנה בצפת. מפקד המחנה התפלא: איך זה אינך מפחד לנסוע? "יש לי הגנה מצויינת" — ענה וינגייט. חשבתי, תחילה, שהוא אומר זאת בצחוק, אבל אחר-כך נוכחתי, שהיה לו אמון רב בנו...

* * *

...הפעולות שלו נתבססו על יסוד זה: לא לגלות שום דבר! משום-כך השתמשנו פעמים רבות באוטומובילים ציביליים. היינו סגורים כתוכים בכלוב, והיו מעבירים אותנו ממקום למקום. היינו הולכים ממקום למקום בעיקופים, במשך שעות רבות, מרחקים שיכולנו לעבור אותם במשך שעה...

* * *

נזדמן לי לנסוע עמו לירושלים בזמנים, כשהכנופיות הכריזו פרס למי שיביא את ראשו. אז שכר וינגייט אוטו ונהג ציבילי מעפולה. נסענו עמו שני בחורים. בדרך כלל, רגיל היה לנסוע מהר מאוד. אך כשבאנו לפני רמלה, אמר: פה נסע לאט-לאט. הנהג, בעל-משפחה, התחיל להתחנן לפניו ולבכות, אך שום דבר לא הועיל. כשהגענו לרמלה, אמר: "פה נעמוד". הנהג התחיל לבכות שנית: "יש לי אשה וילד", אך הוא לא שעה אליו. הוא ירד מן האוטו. כעבור 10 דקות, נכנס לאוטו ואמר בצער: "לא הצלחנו". במשך כל הדרך לא הבינתי, מה היתה כוונתו ב"לא הצלחנו". הייתי בטוח, שאם לא קרה לנו כלום, — הצלחנו. רק אחר-כך הסביר לי את הדבר. הוא חשב, שיתחילו לירות בנו.

המשכנו בדרכנו והגענו לירושלים. הייתי אתו 7 ימים וראיתי אותו באור אחר לגמרי. אם בפעולה יכול היה לגשת לקבוצה ולשאול, מי פה המפקד, ואם מישהו קפץ ואמר, כי הוא המפקד, — יכול היה לקבל מוינגייט מנה הגונה בעד זה, — הרי כאן היה אדם אחר לגמרי, חביב ועליו. בביתו אפשר היה למצוא את כתבי ביאליק, ספרי תנ"ך, ועתון עברי היה יום יום.

כל זמן שהיינו בירושלים יחד, לא קרה לנו דבר, רק פעם אחת קרה מקרה כזה: לילה אחד ישב עם קפטן סימון בחדר, ושניהם שתי. קראתי ספר. פתאום שמענו יריות. תחילה חשבנו, שהיריות הן ליד הבית, כיוון שזו היתה סביבה שבה גרו הרבה אנגלים. לקחנו את

הרובים ויצאנו. ויגייט רץ ראשון, אחריו — הקפטן, ואח"כ אני. ויגייט רץ וצעק: „בריטיש אופיסרס אנד טרופס“. בינתיים ראינו משטרה נוסעת. מיד עשה תכנית: „אנו נשכב בחורשה, והמשטרה תסע בינתיים בכביש. אם תעבור הכנופיה — נתקיף אותה“. בינתיים עבר חיל-אוויר באוטומובילים, והוא נתן פקודה: „אנחנו נוסעים“. בדרך חזרה היינו צריכים לעבור ליד ביתו של מפקד חיל האוויר. על גג הבית היו מקלעים שירו כל הזמן. אז אמר לנו ויגייט: „אתם תשכבו, ואני אתקרב לבית וצעק, שכאן קצין אנגלי וצבא“. והוא התחיל לצעוק. המפקד יצא, הכיר את ויגייט ואמר: „אני מזמין אותך הביתה עם ה„טרופס“ לשתות משהו“. ויגייט הציג אותנו לפני המפקד, ששאל: „Where are your troops?“ (היכן הם חייליך?) אמר לו ויגייט: „שנים מהם טובים ממאתים אחרים“.

ח י י ם ל:

יש לי הרושם, שמפני דתיותו היה הקפטן פטליסטן. ולמה אני חושב כך? פעם אחת צריכים היינו לצאת לפעולה לפקוע מעין-חרוד ברגל. כשעברנו על פני תל-יוסף, — ירתה חברה אחת, שהיתה בשמירה, יריה בכיוון אלינו. מיד שינה את כל תכניתנו וצעק בעברית שלו: „כל תל-יוסף משק של חמור!“.

* * *

בוקר אחד, עם השכמה הנענו לכפר. הסתדרנו בשכיבה מחוץ לכפר. בבוקר נכנסנו לכפר פנימה, ופה, ראיתי את ה„זקן“ (בשם זה קראנו לו). היתה זו תמונה מעניינת מאוד. בחצי-עגול ישבו כל הגברים של הכפר. הוא עמד במקום גבוה יותר, כשגרבו האחד מופשל, ואחד האפולטים שלו פתוח, ונאם לפניהם בערבית יפה. ראינו שהדברים שלו נכנסו ללבם.

י ו ס ף א:

...בוקר אחד נכנסה מחלקה אחת לתוך כפר וערכה חיפוש, אך לא מצאו כלום. הקפטן אסף את כל אנשי הכפר, סידר אותם בשורה ועבר מאיש לאיש. הוא תפס כל אחד בחוזהו, הסתכל לתוך עיניו כמה שניות וכשהיה מסתכל לתוך עיניו של ערבי אחד, היו אז כל הערבים גרתעים.

* * *

פעם, בפעולה אחת, ראינו שבין האוהלים הראשונים כורע מישהו ברך ויורה, מסתתר ואח"כ רץ וחוזר חלילה. עוד לא ידענו שום דבר ממה שקרה שם, הערפל של סביבות עפולה הפריע אותנו מלראות היטב. אך הקפטן, כנראה, הבין יותר את פרטי הענין. במקום לתת פקודה „אש!“, תפס רובה מבחור אחד וכיוון לערבי. היה לו מבט כזה, שמישהו אמר, כי הוא יהרוג את הערבי לא ברובה אלא בעיניו.

צ ב י :

זוכר אני את המיפקד האחרון אתו. זה היה בבית-הספר של כדורי. הוא העמיד אותנו יחד עם האנגלים ונאם לפנינו, ואח"כ נאם לפני האנגלים. ואמר להם: „אלה הם חיילים. קחו דוגמה מן היהודים, הם מכירים את הארץ והם גם יודעים איך להלחם. לימדו מהם והיו ידידים“.

אח"כ נאם בפנינו בעברית. הנאום היה לכבי מאד, ויגייט היה נרגש הוא אמר לנו, כי הימים שהיה אתנו — היו הימים שלו היפים ביותר.

הוא שמת על הקשר אתנו גם לאחר שעזב את הארץ.

איש המשימה הנועזה

(הקדמה לספרו של צ' ג'. רולו)

האיש, שלגאוונו מוקדש ספר זה, נהרג בשעת טיסה שטס בין יחידותיו הקדמיות שבבורמה ובין מפקדתו שבהודו. על מיתתו אפשר לומר שהיא אופיינית לבעליה; ככל המפקדים הטובים, היה גם הוא מוכן להסתכן לא-מעט כדי לקיים מגע-אישי עם חילותיו הקדמיים; החשכה והסופה לא היו למזגו הסוער מניעה לטיסה או סיבה לדחוי. לעולם לא נדע מהו המזל הרע שהביא את האסין. ככוכב דרך וככוכב נפל: בפתע, חישימהר, ופשי-דרכיו-לא-נודע. לראשונה נודמנתי עם וינגייט ב-1937, כשמונית למפקד החילות בא"י. הוא נמנה או עם שירות-הידיעות. שמו הסב מיד את תשומת לבי אליו, לפי שבתורת קצין צעיר הכרתי והוקרתי את שאר בשרו, הגנרל סיר רגינלד וינגייט¹). בעת ההיא לא ידעתי על קרבת המשפחה שבינו לבין ת. א. לורנס, אשר הכרתי היטב, אך מיד נתברר לי, כי אישיות בלתי-שכיחה חבויה בקצין זה, המרושל מעט בחיצוניותו, בעל העינים הנוקבות, ושמיד ניכר בו, כי אינו ממכבדי אנשים בזכות דרגותיהם, ואינו מהסס כלל להביע דעות שאינן בגדר השגור והמקובל, ומלהחזיק בהן. לא הרביתי לראותו בא"י. המעשים, שבעבורם זכה ב"מסדר השירות המצויין", חלו לאחר שעזבתי את א"י, בקבלי מנוי לגליל-פיקוד באנגליה. אך הוא נחרת בזכרוני כאישיות של מנהיג לביצוע משימה בלתי-שכיחה, לכשאצטרך לה ביום מן הימים.

ולפיכך כשחיפשתי ב-1940 מפקד, אשר ישלים את מאמציו של קולונל סנדפורד לעידודם של מורדי חבש, וכשמעתי שוינגייט פנוי, מיד טלגרפתי כדי השיגו. האיש הפשוט סבור מן הסתם כי מלחמת-גריליה היא ענין הרצוף מקריות ומעשי-נסים ללא תכנית וסדר. אך למעשה דורשת זו הכנה מוקדמת מדוקדקת, במידה לא פחותה מכל פעולת-מלחמה, ואיש לא היטיב לעמוד על כך יותר מוינגייט. לפני כניסתו לחבש עברו חדשים בצבירת נשק ואספקה והעברתם, על פני ארץ השפלה, אל מעלה הרמה הגבוהה, בטרם יפרצו הגשמים. „הבו לי עוד גמלים, שאם לא כן לא תהא לנו כאן מרידה“. זה היה סיכומם החוזר ונשנה של הדינים-וחשבונות שלו. בתשק רב הייתי רואה את הפגישה הראשונה בין סנדפורד ווינגייט, כשהלה טכ ובא לרצועת-חניה, אשר הותקנה על רגל אחת בלב חבש. רק מעטים דמו בארשת פניהם יותר מוינגייט למנהיג נלהב של פריזונים, ורק מעטים ידמו למנהיג כזה פחות מסנדפורד המיושב, הממושקף, המתון, שעל פי דרכו שלו היה טוען ופעלתני כוינגייט עצמו. שניהם היו תותחנים. איני צריך לכתוב כאן על עבודתו המזהירה של וינגייט בחבש. לאחר שנשלם המעשה, שלח למפקדתי תזכיר, שכמעט ובדין היה שאשימהו במאסר על הפרת משמעת. אנשי המטה שלי, אשתמש בלשון רכה, נפגעו מאוד מפני הטון שלו. הזמנתי את וינגייט אלי ובדבר איש אל רעהו דנתי עמו בקובלנותי שהשמיע. קצתן לא היו אלא אי-הבנות, קצתן היו טענות של ממש ואפשר היה לתקן, וקצתן לא היו אלא פרי המיון בלבד. היתה זו הפעם האחרונה שראיתי במזרח התיכון — פניו העידו בו, שעבר עליו המאמץ הגדול אשר בעולו נשא, — ואשר אמנם הפילו לאחר זמן קצר למשכב בבית-החוליב למשך זמן מה.

כמעט מקץ שנה, כשנאבקתי לעצור את התקדמות היפנים בבורמה, חשבתי שנית על וינגייט ודרשתי במברק שיבוא ויארגן פעולות בלתי סדירות נגד קווי-העורף היפניים. הוא הגיע זמן קצר לפני שדחקונו מבורמה, והיתה השעה מאוחרת מכדי שיוכל לפתוח בביצוע של איזו משימה, אך בעוד מועד למותו העירני לתפוס את המושכלות של מלחמה בבורמה. זמן קצר לאחר הנסיגה הביא לפני הצעה בדבר הקמת „פלגת-חדירה ארוכת-טוח“ לשם פעולות נגד קווי-

(1) מי שהיה, בין השאר, מושל כללי בסודן בימי „המרד במדבר“, הקשור בשמו של

העורף של האויב. קיבלתי את הצעותיו. אך הוזהרתי, שלא אוכל להעמיד לרשותו גייסות נבחרים. על התוצאות מסופר בספר הזה. תיאורו של מר רולו אינו ממצה עדיין את כל המעשה כולו. ופה ושם יש אי דיוקים ודילוגים; אין להמנע מכך בשעה שאדם מספר והוא כל-כך סמוך לזמן התרחשותם של המאורעות גוסס וכל כך רחוק ממקומם. אך הוא נותן תמונה מרתקת וחיה של עלילה גדולה.

אפשר שיאמרו, כי למשלחת צבא זאת לא היתה תכלית איסטרטגית. אמנם כן. כשתוכנה לראשונה, היתה שלובה בתוך תכנית גדולה יותר, שבה נועדה למלא תפקיד חיוני. בשל סיבות מסוימות אי אפשר היה לפתוח בביצועה של התכנית הגדולה. והוא שהביאני להוועץ במשך שעתים עם וינגייט באימפאל, לפני שהחלטתי כי אמנם על חיל-המשלוח לצאת למסעו. היה עלי לשקול זה מול זה: את האבידות שלא-תמנענה — והעוללות להיות עוד יותר גדולות, באשר יחסרו שאר פעולות שהיו מפצלות ומסיחות את כוחות האויב — שנצטרך לשאת בהן בלא ריוח איסטרטגי בצדן, לעומת הנסיון שיירכש בענין השימוש במתודים ובדרכי הארגון החדשים של וינגייט. כשאני לעצמי לא היו לי ספקות גדולים מהו הצעד הנכון שיש לאחוז בו, אך הוצרכתי לדעת אל נכון, שגם לוינגייט אין ספקות, ושיש למפעל זה סיכויים טובים לעלות ולהצליח ושאינן כאן מעשה של קרבנות-שוא; בחנתי את הצעותיו של וינגייט בחון היטב לפרטיהם ודקדוקיהם, לפני שאישרתי את דבר היציאה, אשר אליה נשתוקקו כל-כך הוא והבריגדה שלו. עם כל האבידות והיסורים שבאו מחמת כך הנני בטוח בהחלט, כי בקשתו ליתן לו רשות להמשיך במעשהו, והחלטתי להרשות לו, היו נכונות, ונתנו פרי של נסיון שלא יסולה בפניו. בעוד הבריגדה שלו בבורמה, פקדתי לכונן בריגדה שניה על אותם היסודות עצמם.

ועתה הלך מאתנו האיש, אך מעשהו קיים. הוא היה דמות מוזרה. איני זכאי לומר שהכרתיו מקרוב: מגענו איש עם רעהו היה כמעט כולו בעיחות שלחץ ענייני המלחמה גבר, וחל על רקע רשמי, וגם איני סבור כי הוא אדם שקל לעמוד טיבו. אין לי שום ספק בדבר גאונותו כמנהיג, או כוח המשיכה של אישיותו. הוא גם חונן בכשרון הדיבור וההבעה. הגה כך סיים את „פקודת-היום“ שלו, שהוציא לשדרותיו כשצלחו את הצינדווין ב-17 בפברואר:

„ולבסוף, בדעתנו כי אך שוא הם מאמציי-אנוש והבל תכליותיו, הבה נתפלל לאלהים ששירותנו יירצה לפנינו וינתנו בכל מעשינו, שנוכה כתום מלאכתנו לראות פרי בעמלנו ולהתברך בו.“

הוא ראה בלבול עמלו ובכיכוריו, אך לא ראה את הקציר הסופי של הנצחון על היפנים הכבירים, אשר למענו תרם תרומה נאדרת כל כך.

י . ג ת

מסעי ה„צ'ינדיטים“¹

במאי 1942, כשהנסיגה הבריטית בבורמה הגיעה לשיאה, המריא מטוס בריטי משדה-תעופה בהודו לשליחות מוזרה. הנוסע היחידי בו היה בריגדיר אורד צ'רלס וינגייט. טיסה זו מעל בורמה היתה ההתחלה לשליחות גדולה. כעבור תשעה חדשים עבר וינגייט בראש בריגדה את גבול הודו-בורמה והחל בשיטה חדשה של מלחמת הג'ונגל נגד היפנים.

פרשת הרכבו ואמונו של חיל זה נמסרת לפרטיה בפרק מיוחד שבחוברת זו. ב-5 בפברואר 1942 הגיעו פילד-מרשל וויול, גנרל סומרוויל², ועוד קציני-מטה נבונים לאימפאל לשם פגישה עם וינגייט. אחרי דיונים ושיקולים

(1) בשולי „Wingates Raider's“, מאת צ'. רולו. — הספר יופיע בעברית בהוצאת „מערכות“.

(2) ראש חילות-השירות של צבא ארה"ב. — המער.

רבים הוחלט על שיגור המשלחת. בערב אסף וינגייט את קציניו וסמליו והסביר להם את המצב הצבאי הכללי.

היה זה רגע קריטי; בצפון בורמה סגרו היפנים על איסטרטיות הילידיים משבטי-קצ'ין (בפיקוד בריטי), שהחזיקו במבצר הארץ (שדה-התעופה היחידי שהיה בידי הבריטים בבורמה). במזרח נסוגו הסינים בחזית נהר סאלוויין, בדרום ריכוז היפנים כוחות גדולים במאנדליי ובמאימאיו לשם פלישה להודו.

מטרותיה של משלחת הג'ונגל היו: (1) להסיח מקטעי החזית השונים את עתודות האויב, ע"י ריכוז תשומת לבם ללב בורמה; (2) להרוס את רשת התחבורה ע"י פיצוץ דרכים, מס"ב וגשרים; (3) לעודד את ילידי בורמה ולעוררם לפעולות נגד האויב; (4) להשיג ידיעות על מערך האויב, כוחותיו, אורח פעולותיו ונקודות התורפה שלו; (5) לחבל במיתקנים צבאיים.

ב־6 בפברואר, זמן קצר לפני צאת החיל, נערך מסדר, שבו השתתפו כל האנשים על ציודם המלא. את המסדר קיבל פילד-מרשל ויוול. אחרי הבקורת פנה ויוול לאנשים ואמר להם: "זאת היא העפלה גדולה. היא לא תהיה קלה ביותר. אני מאחל לכולכם הצלחה מלאה". ולאחר הערכה הצדיע ויוול לאנשי החיל, לפני שהללו הספיקו להצדיע לפניו, — דבר שאין לו תקדים בצבא הבריטי. היה זה אות לסכנות הגדולות הכרוכות בתפקיד.

ידע ויוול, ככל איש בחיל זה, כי יגיעו ימים שכל חולה, פצוע או כושל ייעזב לנפשו בג'ונגל — כי חיל, הנע במהירות כזאת, אינו יכול להיפנות לטיפול בכושלים או בנפגעים.

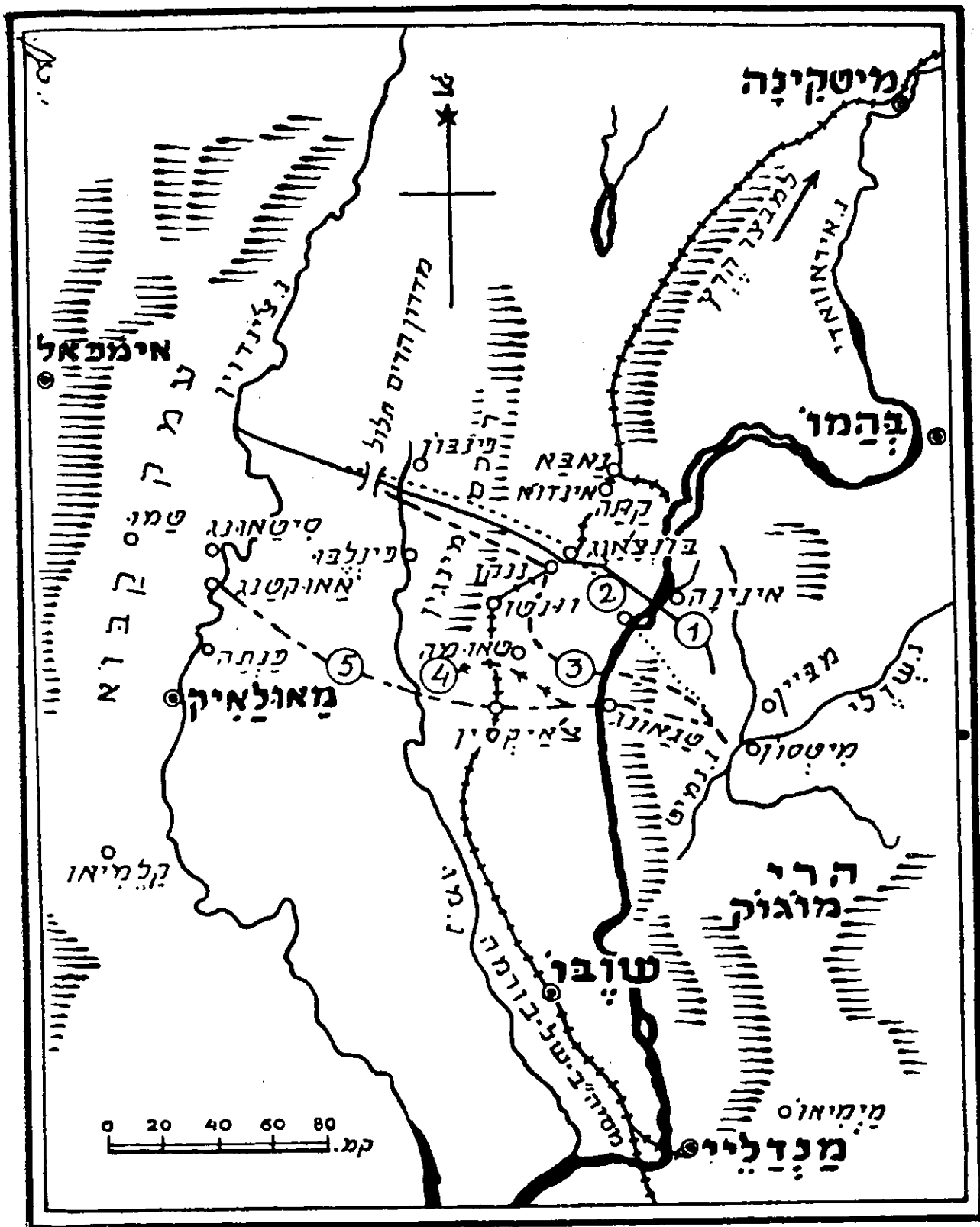
ה"צ'ינדיטים", צעדו מאימפאל דרך הרי מאניפור וכעבור יומים הגיעו לגבול אסאם-בורמה. במקום, שבו נמצא שלט "6000 מיל לאנגליה" הוסיף אחד האנשים "3000 מיל לטוקיו".

בנקודה זו חצה וינגייט את חילו לשני ראשים: העיקרי, שבפיקודו, נע ישר לרשת התחבורה בצפון-בורמה, והשני — שדרת ההטעיה — נעה דרומה. תפקיד השדרה הדרומית היה להתגלות לעיני היפנים ולהסיח את דעתם דרומה, וע"י כך לאפשר לכוח העיקרי שבצפון לעבור את הגבול באין רואים. לכל שדרה היו מצורפים כלבים, שחשו מיד את ריח היפנים והזהירו תמיד את השדרות על מציאות האויב.

השדרות נעו דרך סבכי ג'ונגל, הרים גבוהים וצוקים.

המכשול הראשון אשר נתקלו בו היה נהר הצ'ינדוויין. (הרוחב 1200 מ'). החוף המזרחי נשמר בקפדנות ע"י היפנים. אילו נודע להם על בוא החיל, כי עתה התנגדו באש למעברו, ובכך התכו את גורל המשלחת. לשם זהירות, שלח וינגייט שלושה ימים לפני כן חלוץ, בפיקודו של קול. וילר — המפקד הראשי של "קלעי-בורמה", — כדי שיכונו ראש-גשר בגדה המזרחית. נקודת-הצליחה היתה סמוך לסיטואנג. וינגייט ניגש עם כתה לשפת הנהר וצפצף בקול של צפור. מעין קול זה נענה בעמעום מעבר לנהר משם, סימני התיכר הבהיקו, ומיד הורדו לנהר סירות גומי, והשדרה החלה לצלוח. כל זמן צליחתה — בלי הפוגות — נסע וינגייט בסוע ושוב ופיקח על כל פרט קטן. בסירה האחרונה עבר גם הוא. גם שדרת ההטעיה הדרומית עברה את הנהר בלי תקלה. ולפני שהעמיקו דרומה, הופיע לפתע וינגייט, — הוא בא להפרד מהם ולאחל להם הצלחה.

ההסחה נעה במהירות דרומה והשתדלה פעם בפעם להגלות ולעשות רושם של כוח גדול. פעם הגיע המיור ג'פריס, מפקדה, לכפר שזקנו נודע בקשריו עם היפנים. ג'פריס ענד לעצמו ולקציניו סימני דרגות של גנרלים. נכנס ישר לבית

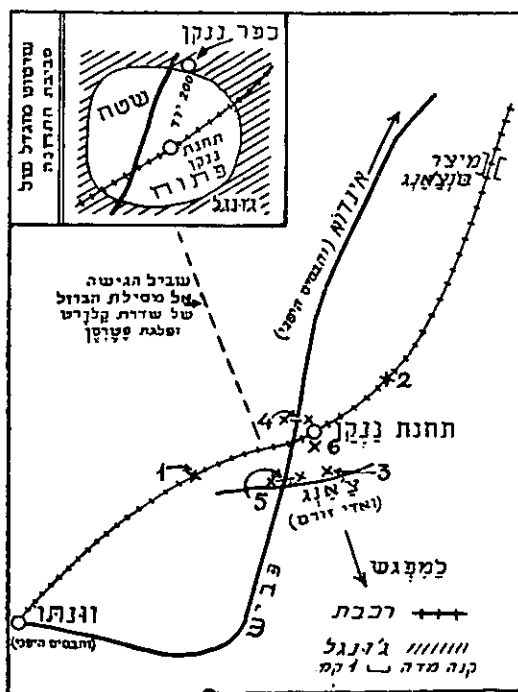
1. וינגייט עם מפקדת הבריגדה ושדרותיהם של סקוט וגילק.
2. שדרת פרגוסון. 3. שדרת קלורט. החיל הדרומי: 4'5 שדרותיהם של אַמט ודגלופ ופלגתו של ג'פריס. —

זקן הכפר. הוא ביים „מטה דיבזיה“; וכל כמה רגעים נכנס קצין ומסר תשדורת. הוא קרא בקול רם את התשדורת ותמיד חזר על שמות ערים וכפרים שבדרום בורמה. לאחר כמה רגעים נעלם „הגנרל“ עם קציניו אל סבכי הג'ונגל. כעבור יומים קבל ג'פרים ידיעות מתושבי הכפרים, שכוח יפני גדול נע בג'ונגל ומחפש אחריהם. ההטעיה הצליחה במאה אחוז.

עם מילוי המשימה החלה השדרה הדרומית לנוע צפונית-מזרחית למקום-מפגשה עם מטה הבריגדה.

לכל שדרה צורפו קצין וסרג'נט-אלחוטאי מחיל האויר. כשאזל המזון באחת השדרות, היה מפקדה פונה אל קצין-האוירה שלו ומיד היה הלז מתקשר עם הבסיס בהודו ומזמין את הציוד הדרוש (מזון, תחמושת, תלבושת וכיו"ב), מסמן בדיוק את מקום הורדת האספקה וקובע את סימני-ההיכר וזמן-ההורדה. ביום הקבוע היתה השדרה מציינת את מקומה לאוירוני חיל-האויר. השדרה היתה מקבלת אישור בענין זמן ההורדה, שהיה, כרגיל, לפנות ערב. עם התקרב המטוסים, היו אנשי השדרה משיאים משואות בארבע פינות של מקום ההורדה, ולשטח זה היתה נזרקת האספקה. בתוך כל מיכל היתה רשימה מלאה של כל הציוד שנזרק, וכך אפשר היה לבדוק אם אבד משהו בסובך.

הצלחת דרך אספקה זו היתה שלמה. במשך שלושת חדשי המסע לא היתה גם בקשת אספקה אחת שלא בוצעה במלואה. עם כל משלוח היו משגרים דואר ועתונים, ומיני הזמנות אישיות. כל בעל משקפים, או בעלי שינים תותבות, השאיר בבסיס לפני לכתו את המתכונת ואת המידות, וכשנשבר משהו מיד היו מזמינים את הדבר באלחוט — ועם המשלוח הקרוב היה המזמין מקבלו. כן סופקו הזמנות לטבק, לספרים. היה מעשה והוזמנו לפתע 400 טבלאות שוקולדה, כזו שלא היתה בבסיס; מיד נשלח מברק לכלכותה, למסעדה הגדולה שבעיר, להכין את השוקולדה. כל הלילה שקדו להכינה, בבוקר הגיע לכלכותה אוירון ולקח את השוקולדה לבסיס. וההזמנה נתמלאה. הכל היה מורד במצנחים, פרט לאספקת שעורה לפרדות ומלבושים לאנשים שנזרקה בשקים כפולים ומגובה נמוך.

1. פלגת קלורט.
2. פלגת קפי סילקוק
3. פרויד-כבודה.
4. מחסום-דרך של הסובדאה
5. מחסום דרך של הקפי מקגוני.
6. פלגת-המגע.

כך הורדו „מנות-הברזל“ של צנ-חנים, שעורה, סירות גומי, מרגמות, מכונות-יריה, פצצות, דינמיט, ומיליוני כדורים, מכשירי רדיו, סוללות, בנזין להנעת המוטורים שטענו את הסוללות. מים מזוקקים, נעליים, בגדים, שרוכי נע-ליים, סיפות-בטחון, רום. בס"ה הורדו למעלה מרבע מיליון ליב' משא. בלי תרו-מתו הגדולה של חיל האויר לא היה המסע המופלא ללב הג'ונגל מצליח.

ב-17 בפברואר הגיע חיל וינגייט ל-100 מיל לפני קטע המסילה מאנדאליי— מייטקינה. תכניתו היתה לחבל במסילה בחזית רחבה ולהרוס מחסנים, גשרים ומתקנים. וינגייט פיצל את כוחו לשמונה שדרות קטנות, וכל שדרה ומשימתה ודרכה המיוחדים. יום יום היה עומד בקשר אל-חוטי עם שדרותיו ומכוונן. מטה הבריגדה היה בחזקת המוח המכוון של כל החיל

כולו. מאז היתה כל שדרה מסדרת לעצמה את הורדת האספקה ע"י קשר ישר עם הבסיס בהודו.

השדרות נעו מזרחה. ב-6 במרס הגיעה שדרה אחת לתחנת מסה"ב ננקאן, שהיתה עזובה. מיד נקבעו פלגות לחבלה: פלגה 1 של מיג'ור קאלוורט. פלגה 2 — של קפטן ג'ורג' סילקוק. 2 פלגות אלו תפסו עמדות במרחק 6 ק"מ משני צדי התחנה, מצפון ודרום. פלגות 3, 4, 5, 6 (הבטחות) הבטיחו את פעולות המחבלים. פלגה 6 (קשר) קיימה את הקשר שבין כל הפלגות והקשר עם מטה הבריגדה. הפלגות יצאו לפעולה ב-12.30. ב-1.30 הופיעו מכוניות מלאות צבא יפני, דרך כביש העפר. מיד נכנסה פלוגה 4 בקרב עמהם. פלגה 6 יצאה לעזרתה. במשך הקרב המשיכו פלגות 1, 2 בהכנת מטעני הדינמיט וקביעתם במקומות החבלה. ב-3.30 נשמעו קולות-נפץ עצומים, והמסילה, באורך 10 ק"מ, הועפה לאויר (ב-75 מקומות). מיד אחרי כן החלו פלגות 1, 2 בפיצוץ הגשרים כדי למנוע תיקון מהיר של המסילה. פוצצו לא רק שלדי-הפלדה³ אלא גם את האדנים של כל גשר משתי גדותיהם, העשויים לבנים, ושלתוכם משוקעים שני הקצוות של מסגרת-הגשר. עצם פיצוץ הגשרים נעשה תחת אש האויב. האויב שקיבל בינתיים תגבורת פלוגת רגלים לחץ על פלגות 6.4 והללו החלו לסגת. מחמת כך הצליחה מכונית-ירייה יפנית לתפוס עמדה והיתה לה האפשרות לכסות ממנה את הגשר באש. 2 אנשים מאנשי השדרה, קורפורל וטוראי, הצליחו אז להגיע בזחילה אל מתחת לקורות הגשר, הניחו שם מטעני-דינמיט ונסוגו בלי להפגע. רגעים מועטים לאחר-כך פוצץ הגשר לרסיסים. אותה שעה הופיעה שדרה שנייה, שטעתה בדרכה ונעה בכיוון היריות. הופעתה באגף היפנים אילצה את האויב לסגת, אך לפני שהספיקו היפנים לצאת מן הקרב פתחה השדרה השנייה באש מרגמות. הפגז השלישי פגע במכונית מלאה יפנים. שאר היפנים נסוגו בבהלה.

כתום מלאכת ההריסה נעו כל הפלגות לעמקי הג'ונגל למקום מפגשן. ס"ה של אבידות השדרות היו 11 הרוגים. ליפנים נגרמו עשרות אבידות. מיור קאלוורט שידר מיד דו"ח למטה הבריגדה, וקיבל מוינגייט תשובה, ששום אדם לא יכול לפענחה. פתאום קפץ אחד הקצינים וקרא בקול: "מצאתי, מצאתי!". היה זה ביטוי, שוינגייט נהג להשתמש בו. ההודעה היתה: "עבודה טובה" — בערבית. במשך יומיים הגיעו דו"ח לוינגייט מכל השדרות על הצלחת פעולתן. המסילה שובשה באורך 120 ק"מ.

אחרי הצלחה גדולה זו לא חזר וינגייט להודו, כפי ששיערו היפנים, אלא להיפך, נע לפנים בורמה, אל הנהר איראוואדי, כדי להבל במתקנים צבאיים. התנועה היתה בשמונה שדרות, במרחק 30—20 ק"מ זו מזו. השדרות התנגשו במשמרות יפניים. היה מקרה שוינגייט תקף את היפנים שלושה ימים רצופים וגרם להם אבידות למאות. אופיינית היתה פעולה זו: משמרת יפנית בשיעור מחלקה אחת נעה לאורך שביל, מחלקה בריטית גילתה אותה, ומיד הכינה לה מארב; שתי כתות, עם מקלעי ברז, בתוך הג'ונגל — וכתה שלישיית, מצוידת כולה בתת-מקלעים, במקום קרוב יותר לשביל. היפנים נעו במכונס ולא הבחינו במארב. משהגיעו לטווח של 15—10 מטר פתחו הבריטים באש קטלנית בכל כלי הנשק. כ-20 יפנים נפלו לאלתר, שלושה נפגעו מיד אחריהם, ושאר השבעה התקיפו את הבריטים בכידונים! אך הם הוכרעו כשנתקרבו כדי 4—3 צעדים לכתת תת-המקלעים. היה זה קרב-ג'ונגל טפוסי כהגדרת וינגייט: "קרבות בג'ונגל הרי הם התנגשויות מהירות בשטח סגור, אשר בהם תלויים חיי אדם בערמתו, במהירותו

(3) כי סבורים היו שהיפנים, שהורגלו בהפצצות ר. א. פ., הצטידו למפרע בפסי-פלדה למילואים ובדק.

ובכשרוננו. לעתים תכופות רחוק מפקד המחלקה מכדי לנהל את הקרב, על כן היוזמה האישית היא המכריעה והקובעת. אדם נלחם כאן באדם" (4).

עד כאן היו אבידות הצ'ינדיטים קלות הרבה מכפי ששיערו וינגייט ווייול. והנה, קיבל וינגייט מברק מפי.מ. וייול: "תפקידך נשלם בהצלחה, עליך לחזור מיד להודו". היה זה חודש אחד לפני בוא המונסונים, וידע וייול, שאם לא יצא וינגייט מיד לדרך לא יחזור עוד לעולם: — הארץ מוצפת, ואין אפשרות להוריד אספקה באוירונים; נוספות על כך המחלות: מלריה, דיזנטריה, דבר, חולירע וכיו"ב.

בעגמת נפש הודיע וינגייט לשדרותיו על הפקודה לחזור. העובדה שהוא לא יוציאם ככוח שלם, אלא חטיבות חטיבות מפורדות, דיכאה אותו ביותר. מצבם היה קשה. ע"י פעולתם הנועזת הצליחו להפנות כוחות גדולים מן החזית הסינית, לעצורם ובפרק זמן זה — התחלת הנסיגה — הצליחו שתי דיביזיות יפניות להקיפם. התקוה היחידה להחלצות היתה להסתגל בגופים קטנים ביותר. כדי להקל על ההסתגלות נעזב כל הציוד הכבד: מכשירי האלחוט, מרגמות ומכונות יריה. מעכשיו הובילו עמהן השדרות את בהמות המשא כמחסן של אוכל חי, וכל יום היו טובחים בהמה ואוכלים אותה. הורדת האספקה מן האויר נפסקה.

שתי שדרות שבדרום נעו מיד חישהמהר לגבול הודו. אך בשעת הנסיגה החלו המחלות הטרופיות לעשות שמות באנשים, ועם גבור המאמץ והפסקת הכלכלה המסודרת נפלו האנשים כזבובים. בשדרה אחת חלו 18 איש. ולפני שברם את מכשיר האלחוט, שידרו לבסיס וביקשו אספקת מזון אחרונה. המטוסים הופיעו, המדורות הודלקו, והמזון הושלך. עם סיום ההורדה סימנו האנשים על פני האדמה במפות "חנה כאן!" הטייס ניסה אך לשוא. הוא חזר לבסיס והודיע למפקדו על כך. הלה התקשר עם השדרה והודיע לה שתכין מסלול-המראה באורך 1200 מ'. משהוכן המסלול, הופיע המטוס והחל לרדת. בקושי רב הצליח הטייס לחנות בקצה המסלול, כי אורכו היה רק 800 מ'. הפצועים והחולים הוכנסו מיד לאוירון, אך לפני המריאו, ירד אחד האנשים מן המטוס, ניגש לקצינו וביקש רשות להמשיך ברגל: "הגעתי הנה ברגל וברצוני לחזור ברגל". הקצין טפח לו על שכמו ונאות לבקשתו. מקץ עשר דקות לחנייתו המריא המטוס. במנועים העובדים במלוא קיצבם החל הטייס להתרומם, ובהגיעו לקצה המסלול, היו אגלי זיעה קרה נוטפים ממצחו: בטוח היה שייתקל בראשי העצים. "20 ס"מ בינינו ובין ראשי העצים!" — העיר לטייס עוזרו; — "הצלחנו!" — "עלינו להודות לאיש השמונה-עשר, זה שנשאר" — השיב הטייס. אכן, בחיל זה של וינגייט, אשר בו אומץ-הלב והמסירות היו עיקר ראשון ומובן מאליו, נתגלו מעשי גבורה בלתי שכיחים. על האיש השמונה-עשר ההוא היה לעבור עוד 350 ק"מ ברגל, בהרים ובג'ונגל!

משנוכח וינגייט, שהיה בצפון, כי שדרתו מוקפת ע"י כוח יפני גדול, החליט לפרוץ, ויהי מה. הוא פיצל את כוחו למחלקות בנות 40 איש. ובראש אחת המחלקות התקדם. כדי להטעות את האויב, חנה בסבכי הג'ונגל שבעה ימים תמימים, ואחר כך ניסה לעבור. התכסיס הצליח, היפנים זזו והניחו סדק להחלץ בו. אחרי שעבר את איראוואדי, נשארו לו עוד 500 ק"מ עד הגבול ההודי. בלי אספקה, בלי ציוד מספיק, בלי קשר עם היחידות השונות והבסיס בהודו, נע וינגייט — בהסתר ותוך העלמת העקבות. וינגייט הקצה פלגה שנעה ו"השאירה" עקבות בכיוון מטעה וכדי

(4) פרט חשוב שצינו כל מפקדי השדרות, הוא השימוש במרגמות בצבא היפני. היפנים היו מצליחים להפעיל את כלי נשקם, ביחוד מרגמות קלות, במהירות מפתיעה. פרט שני הוא חוסר הדיוק בקליעה; הפגזים היו נופלים מאות מטרים הרחק מן המטרה, וגם בנשק הקל לקוי דיוק קליעתם.

להשלים את התמונה, היו מפזרים גללי בהמות. אחרי הכנה כזאת של עקבות היתה הפלגה חוזרת לעקבות הנכונים, וכל כך וכך ק"מ מניחה אחריה כמה מוקשים. שיטה זו הצליחה מאוד. לפי הוראות וינגייט עשו כן כל השדרות. הדרך בעשתה קשה מיום ליום, האנשים חלו והגיעו לאפיסת-כוחות. מאכלם היה שרשי-עצים. מים שתו אחת ליומים. כל יום-יומים היה כושל אחד ונשאר בדרך. חייל, שחלה בדיונטריה ולא רצה להכביד על השדרה, הודיע לאיש ההולך על ידו, שמיד יחזור. מששמע וינגייט דבר זה, עצר את השדרה וחיפשו, אך עקבותיו נעלמו לעד. לאחר כמה ימים חלה קצין-התעופה במלריה ולא יכול להמשיך. וינגייט ניגש אליו ושוחח עמו כמה רגעים, ואחר כך המשיכה השדרה. בשארית-כוחותיו קם הקצין והצדיע לשדרה, ומיד לאחר זאת צנח ונשאר בג'ונגל. וינגייט אימץ את שארית כוחותיו להחזיר את יחידתו להודו. במרץ לא-אנוש עודד את אנשיו, בחר בדרך המתאימה, ולאט-לאט התקרב לנהר הצינדווין. בדרכו השיג מעט אוכל בכפרי בני-בורמה, שלא בלבד שלא הסגירום, אלא מסרו לו ידיעות על היפנים. בכפר אחד התנדבו שני ילידים להורות לו דרך קצרה לנהר. כעבור כמה ימים, בסירם בג'ונגל, נתפסו ע"י היפנים, שהרגום.

בהתקרבתם לנהר, הגיעו האנשים לאפיסת-כוחות גמורה ולא יכלו עוד להמשיך. וינגייט החליט לצאת בראש ועמו עוד 4 אנשים, מן השחיינים הטובים ביותר שביחידה, ולנסות להגיע לנהר, לעברו בשחיה להגיע לקוים הבריטיים ומשם להביא סירות גומי ובלילה להעביר את היחידה. וינגייט נע בסבכי הג'ונגל והגיע ל"עשב-פיל" סבוך. אחרי עבודה מפרכת של שבירת קנה אחר קנה במשך חמש שעות רצופות, התקדם וינגייט 500 מ', אך לפתע הגיע לשפת הנהר. האנשים חלצו נעליהם, קשרו לצוארם, את הרובה על הגב, והחלו לשחות. זרם הנהר גרפם. אחר מאמץ עצום הצליחו לחצותו. כעבור כמה רגעים הגיעו לקוים הבריטיים. שם הסביר וינגייט לקולונל המקומי את מצב האנשים. מיד החלו להכין את הסירות ואת המזון לאנשים. כעבור שעה עמדה מחלקה מוכנה עם הציוד הדרוש, וכשרצתה לצאת, קם וינגייט, שעמד בקושי על רגליו, והודיע: "אני יוצא עמכם". ארבעת אנשיו, ששחו אתו, קמו מיד והתנדבו גם הם. אך וינגייט פקד עליהם להשאר, ואלו הוא עצמו יצא לצינדווין. כעבור זמן-מה הגיעה המחלקה לנהר, אך כל סימני חיים לא נראו מעברו השני. לפתע הופיעו שוב 5 שחיינים שחצו את הנהר, אבל רק ארבעה מהם הצליחו להגיע אל וינגייט. הם מסרו לו על מקום האנשים ועל סימני ההיכר. הסימן ניתן, וכשהחזירו הצינדיטים את האות, הורדו סירות הגומי לנהר, והאנשים הועברו בשלום. בקוי הבריטים נכונה להם קבלת פנים נלהבת. האנשים הוכנסו מיד לבית-חולים והחלו לטפל בהם. קיבות האנשים נתכווצו כדי מחצית גודלן, ולכן היה צורך לטפל בהם טיפול מיוחד.

מיד החל וינגייט לאסוף ידיעות על אנשיו, והתברר, כי חלק גדול הגיע כמה ימים לפני כן. שדרה אחת, שהיתה קרובה יותר לגבול הסיני, הגיעה לסיני. אבל אחוז הכושלים, החולים והפצועים, שנפלו בדרך, היה גדול. ביחידות רבות הגיעו האבידות לחמישים אחוז. אולם, על אף כל הקרבנות והמאמצים, הצליחה האכספדיציה למעלה מכפי ששיערו. הנסיון, הידיעות, החבלה ברשת התחבורה של האויב וריתוק עתודותיו, הצדיקו את הפעולה הגדולה הזאת.

המחבר, צירלס רולו, עתונאי אנגלי היושב בארה"ב, — שלמד בשעתו בבית הספר שבו נתחנך וינגייט, — עשה שירות גדול ברכוז את כל החומר מפי המשתתפים במשלחת. ורבים הם המצבים והעניינים המתוארים בספר, אשר לא ניתנו להכלל בזה מפני קוצר המצע.

וינגייט מאמן חילו

(מתוך Wingate's Raiders)

משהגיע וינגייט להודו, היה מעשהו הראשון לבקש ספרים על האימון והטקטיקה של האויב, על דתיהם ומנהגיהם של היפנים והבורמאים, על האקלים והטופוגרפיה של בורמה, וכל דו"ח, יהיה אשר יהיה, בענין הקרבות שנערכו נגד היפנים. בזכות זכרונו המופלג, השכיל תוך שני חדשים להשתלט שליטה גמורה על כל החומר הזה. אחר כך סימן יחידי את תכניתו למסע-המלחמה.

השכיל וינגייט להבין, שכל איש אשר ייחדוהו לחיל-המשלוח יש לראותו מראש כרשום בעמוד ה"חובה" שבמאזן-הצבא. על כן לא נפתע, כשנודע לו, שאין לפנות מן הגדודים המובחרים למען מלאכתו שלו. ובדרך האופיינית לו, קיבל את הדבר כדי להפיק ממצב זה את מלוא ההישג האפשרי. כשהסתכל בחומר-האדם שהוקצה לו, לא אמר אלא: "כל אדם בריא בגופו אני עושה ללוחם-ג'ונגל המסוגל להתמודד עם המשובחים שבמחנה היפני". ביולי 1942 אסף את אנשיו לשטח הג'ונגל אשר ב"חבלי-המרכז" של הודו⁽¹⁾ לששה חדשי אימון קפדני, שחלקו הראשון חל בחום המדכדך ובמטרות העז של עונת המונסון.

חילותיו הבריטיים של וינגייט הכילו "מנה" גדולה מתוך "גדוד-ליברפול-המלכותי" ופרפראות מתריסר גדודים אחרים. כמעט כולם היו נשואים, מבני 28 עד בני 35, ומוצאם מאיזורי-התעשייה רבי העשן של צפון אנגליה — מגוייסי שנות-המלחמה, שנלקחו מיחידת הגנת-החופים שבמולדת ונשלחו להודו לתפקידי חיל-מצב. רובם קיוו שעד סוף המלחמה יוסיפו לעסוק בסוג זה של שירות. הם נולדו וחונכו לחיי עיר ובתי-חרושת, לשיגרה הנוחה של מפעל תעשייתי גדול ולאורותיהן הבהירים ומדרכותיהן החלקות של מאנצ'סטר וליברפול; לבתי-קולנוע, ול"פשטידות בשר וכליות" של אנגליה בעתות-שלום, או ל"סיר של בשר-וירק" הלנקשיירי, או לדגים ותפוחי-אדמה מן החנות שבפינת הרחוב, ליום עבודה ליד סדן של ביח"ר ושולחן משחק הנרדשיר לעת ערב, ובסופו — כוס בירה, באוירה של זחחות-דעת בבית-המרוח המקומי. לפני כן לא היה איש מהם מעודו שרוי באש-הקרב.

חטיבה של "קלעי בורמה" נועדה להיות לעינים, אזנים ופה לחיל-המשלוח. כולם הכירו וידעו את הארץ מקרוב ועמדו לשמש אנשי-קשר עם הילידים. על קציניהם הוטלה האחריות לשירות-הידיעות ולתעמולה באמצעות רמקולים אלחוטיים ועלונים. שאר חילו של וינגייט היה מורכב מגורקאים לוחמים בעלי טביעת-עין, קטני-קומה ומשורגי גידים, אנשי-הרים מבני המדינה העצמאית של נפל⁽²⁾; יחידות מחיל-המאותתים המלכותי; בתוספת רופאים, חברי-עובדים רפואיים, ורופאי-בהמות לטיפול בבהמות-המשא, כולם מתוך "קורפוס-הרפואה הצבאי המלכותי" ומתוך השירות הרפואי ההודי; קבוצה קטנה של קציני טיס של חיל-האוויר המלכותי, כדי לשמש קשר עם המטוסים; קומץ של קצינים וסמלים מתוך יחידות-ה"קומנדו", שהשתתפו בפשיטות לנורבגיה והחוף הצרפתי, — לשם ביצוע חבלות, סיורים ומילוי משימות מן הסוג הנועז ביותר. איש מכל הקצינים והטוראים לא היה בחזקת מתנדב, פרט לכמה יחידי יוצאים מן הכלל. הקצינים הבריטיים שב"קלעי-בורמה" דיברו

(1) איזור בצפון דפאן, הררי בחלקו; סמוך למקומות בהם מתרחשים סיפורי "ספר-הג'ונגל" לקיפלינג. — המער.

(2) במזרח ההימלאים, בין הודו לטיבט. — המער.

בורמית רהוטה. כמה מקציני החיל דברו גורקלי וכולם ידעו הינדוסתאנית, שפה המובנת לרוב החיילים הילידים. ואלו עם אנשי השורה הגורקאים והבורמאים היו הבריטים נלשאים ונותנים בשפת סימנים.

”קלעי-בורמה” — חיל של בורמאים ילידים, בפיקודם של קצינים בריטיים ובורמאים גם יחד — היו לוחמים אמיצים שרוחם טובה עליהם, שהמחנה הבריטי למד לכבדם כבוד רב ביותר. רבים מהם נתחנכו במיסיון האמריקאי של הפאפטיסטים, ונתקראו שמות כגון ”ושינגטון”, ”נלסון”, ”בילי” ו”רוברט”. בלילה היו מתקבצים מסביב למדורה ובכוונה רבה שרים שירי-הודיה נוצריים. באומנות-הגיזוגל אין להם את ודוגמה.

וינגייט דרש בכל תוקף לספח לחילו קציני תעופה מחיל-האוויר המלכותי, כדי להבטיח את מיטב-הסיכויים להצלחת תכניתו הנועזת לשיתוף פעולה בין חילות היבשה והאוויר. בהצנחת אספקה מן האוויר ודאי שלא היה לעצמו של דבר, כל חידוש. ”סקוודרון-התובלה” שנועד לספק ל”צינדיטים” את אספקתם, הצניח אשתקד מזון, נעלים ולבוש לפליטים, שהבקיעו להם דרך בהרי בורמה בשלהי התבוסה. לוחמי הגריליה ברוסיה וביוגוסלביה מזונם, נשקם ותחמושתם סופקו להם מן האוויר. אולם הצנחה זו היתה ענין של ארעי, דבר שבמזל. מעולם לפני כן לא תיכן כוח של כמה אלפי איש חדירה ארוכת-טוח לתוך ארץ אויבת מתוך הסתמכות רק על אספקה המובאת בדרך האוויר. יתר על כן, וינגייט קיווה, שאגב פעולתו בתוך תוכם של ריכוזי צבא יפני, יוכל להעביר לחיל האוויר ידיעות מדויקות מהן המטרות בבורמה שיש להפציצן ומתי. חיל-האוויר המלכותי הוצרך לשמש בבחינת עורק האספקה שלו, והוא מצדו בבחינת עינים ואזנים לחיל-האוויר המלכותי. בשני העניינים — הפצצה ואספקה — היתה דעתו של וינגייט, כי הכרח הוא, שניסוח ההודעות הנשלחות לבסיס-האווירי שבאסאם³) תיעשה ע”י טייס מנוסה, שידע, כיצד לציין בתכלית הדיוק את המטרות, ומה ניתן לעשות בטיפוס אורון זה או אחר בתנאי מזג אוויר מסויימים.

השטח, שבו נתעתדו ה”צינדיטים” להתאמן היה מרוחק כ-60 קילומטר מן העיר הקטנה הסמוכה ביותר. הבריגדיר וקציניו הגיעו לפני עיקר-החיל. היתה זו תקופת המחנק בפרוס עונת המונסונים, כשהחום מגיע לפעמים עד ל-120° בצל. העצבים היו מתוחים עד קצה הגבול, והמזג בסמוך לנקודת הרתיחה, וכולם מצפים שענני הסופה הצפופים שנתקטרו ומעיקים מלמעלה, יתפרקו ויביאו פדות מן החום-המחנק הקשה מנשוא. בטרם יגיע חבר השירות הרפואי כשלו כמה אנשים מחמת החום שהתיש את כוחותיהם, תשישות העלולה להסתיים במיתה חטופה אם לא יטפלו בה כראוי. וינגייט עצמו עשה במלאכת הריפוי. לא היה לו לא בית חולים, לא חבישות-קרח, אך הוא נשא והביא את הקרבנות לצריף-”דאק” — בית-החניה של הדואר — התקין על רגל אחת מניפות של ארעי, והחזיר את חוליו לאיתנם.

בחלקה שבה חנו החיילות נמצאה באר הודית עתיקה, מין ריבוע גדול, ישר-זוית ליד חורבות ביתן-הציד, של איזה מהרדג’ה, עם מגדל גבוה. בליל בואו יצא וינגייט לתייר-לרגל את המגדל, והנה צופיות בו עיניו של ברדלס, המוכן להגן על מאורתו. מיד הרג את הזכר ולאחר כמה ימים את הנקבה. מני אז נקרא המגדל בשם ”שגיון לוינגייט”.

את הרצאותיו בראשית תקופת האימון ערך הבריגדיר בין השמשות, והיה הלילה ממשמש ובא עם פתחו לדבר, הוא היה מושיב את חבר קציניו וסמליו על המדרגות מסביב לבאר ומרצה לפנייהם, כשהכוכבים מעל ומעשה האדריכלות ההודי

(3) המחוז הצפון-מזרחי ביותר שבהודו. — המער.

הקדקמון של ביתן-הציידים אשר למהרדג'ה משמשים לו רקע. חושו של וינגייט לא הטעה, היתה זו באמת מסגרת שהאצילה השראת רוח. לאחר השיחה הראשונה שבה הסביר וינגייט את רצונו בענין אימון האנשים החדשים בבואם, פרשו הקצינים איש לאוהלו ובלבם התרגשה המרוממת, כי אכן שותפים הם למעשה-העזת גדול. גם טקסי התפילה נערכים היו מסביב לבאר, במשך כל תקופת האימונים. וינגייט לא נעדר לעולם, ולרצון היה לו שיהיו קציניו באותו מעמד.

הבריגדיר הרביץ בחבר-סגל⁴) זה קורס גדוש מאוד של "תרגילים טקטיים ללא-גייסות". הדרך המקובלת לעריכת "ת.ט.ל.ג." היא על גבי שולחן-חול, כשהחול מעוצב בתבניות זעירות. וינגייט ביטל בבוז את השיטה הזאת של תיפלות-ערטילאית וציוה לחפור שוחות-חול כ-400 מטר מרובעים גודלן. ראשי גפרורים המבצבצים מן הקרקע סימלו אנשים, וכפיסים קטנים של חיזרן — יערות. הבריגדיר עמד על כך, שכל גבעה, אילן, נהר ועמדת-מכ"י יבנו לפי קנה-מידה מדויק — 100 יארד לרגל (1:300 — המער') ושכל תנועה תתואם בדייקנות של כרונומטר, באופן שקצין השוכב לו בתוך השוחה יוכל לתאר בנפשו תמונה ברורה של האופרציה בשלמותה.

באחת מהרצאות-האימונים הסביר וינגייט, מהו עניינה של שימת לב מדוקדקת זו לפרטים: — "בטרם יוכל מפקד לבצע משימה בהצלחה עליו לתאר בנפשו את המשימה הזאת בהתבצעותה. כל אופרציה יש לראות בשלמותה. כוונתי לומר בזה שיש לראותה כראות תמונה, כבעיה של זמן ומקום. עיקר ההבדל בין מנהיג טוב למנהיג רע הוא שמנהיג טוב הוא בעל דמיון דייקני. רוב המפקדים חסרים את הסגולה לחזות דברים מראש באופן מדויק. מוחותיהם משפיעים עליהם שפע של תמונות, המראות את פיקודיהם צועדים עטורי נצחון מעמדה לעמדה. תמונות מופרכות מעיקרן.

המפקד הטוב צריך דמיון דרוך, מדויק כחוט השערה ופעיל בהתמדה. על ידי שיתמיד לתבוע ריאליזם מדוקדק בפרטי הדמויות של חזונו, ילמד לראות רק את אשר יש ביכולתו לבצע ולהתנער מכל מקסם-שוא".

בתרגילי שוחות-חול אלה הקיף וינגייט וכלל את כל המצבים שהדמיון מסוגל להעלותם: — שדרה המותקפת במקום חנייתה או במסע; פיזור הכוח, מסעות גישה; מארבים; התקפה מתוך שימוש במרגמות ובמכונות-יריה. שיתוף פעולה עם חיל-האוויר; וכיו"ב. לפני התחלת כל תרגיל היה וינגייט מספר לקציניו על תכנית הפעולה ומסיבותיה, ומסביר להם את הוראותיהם, — בדיוק כאילו היה זה לפני פעולה ממש. אגב, וינגייט הוא אחד הבריגדרים המעטים המדריך את סמליו באורח אישי הדרכת-ערב-קרוב. לאחר כל תרגיל היה מקבל דו"חים מפורטים משופטים וממפקדי מחלקות. אחרי כן היה מרצה לפני חבר-הסגל על השגיאות שנעשו ועל הלקח שנקנה. יסודיותו היוצאת מן הכלל של האימון הזה הביאה פירות מרובים בכל הנוגע לבטחון-העצמי ולאיתנות-הרוח. הרבה מהצלחת היל-המשלוח יש לזקוף על חשבונה. קציני וינגייט, שהוכרחו לעתים קרובות לפעול על דעת עצמם ובמרחק רב ממטה הבריגדה, נוכחו בבורמה שכל מצב שנודמן להם — כבר נתנסו בו לפני-כן בתרגילי שוחות-החול של הבריגדיר.

אחת מסכנות-הלוי של תרגילי שוחות-החול היתה תשוקתו של הבריגדיר לקטול זבובים. שוכב לו קצין סרוח על קרקעית השוחה מטופל באיזה תמרון מסובך, ולפתע חש חבטה בראשו, מחזיר פניו ורואה את וינגייט, העומד למראשותיו, ובתרועת נצחון מנופף את קוטל-הזבובים שבידו. ב"תותח-הפליט" היתה פגיעתו של הבריגדיר מדוקדקת לא פחות מפגיעתו של טייס באוירון-צלילה גרמני מעל

לדרך השטופה בפליטים אורחים. הוא היה נתפס לפשיטות פתע של הרג-זכובים במסעדת הקצינים ומזלף זילופי "פליט" על המזונות, על החבורה שנתכנסה, ובהזדמנות בלתי נשכחת אחת — על קרחותיהם של שני גנרלים אורחים. וינגייט מחייב את קציניו וסמליו להיות בעלי רמה של חומרה מופלגת, והוא מפקד שקשה להניח את דעתו. במשך תקופת האימון סילק כמה קצינים, בטענה שהם "טובים, אך לא טובים למדי". בשלחו קפיטן אחד, שהיה לדעתו, רע לחלוטין, אמר בפירושו, כי לעולם אין לתת להלז דרגה גבוהה יותר מלייטננט-משנה. "המבחן היחיד לקצין — היה נוהג לומר — הוא שדה הקרב. אין להניח קצין בדרגה שלא תהא לפי כוחו בעת קרב".

עם בוא אנשי חיל-המשלוח החלו האימונים במלוא ממדיהם. "מלחמת ג'ונגל" — הורה וינגייט ל"צ'ינדיטים" — "הוא ענין של פגישות במהודק, התנגשויות בזק, כאן תלויים חיו של אדם בכושר-מזימתו, בזריזותו ובקיאותו. לעתים קרובות רחוק מפקד-המחלקה מכדי שיוכל לנצח על הפעולה. היזמה האישית היא המכרעת. אדם באדם לוחם כאן".

סיסמת וינגייט לחייליו היתה: — "עלינו לחקות את טרזן". הוא לימד את אנשיו למצוא איש איש את דרכו ביערות סבוכים, להלוך בחשאי, לכסות על עקביהם, להכיר את העצמים העשויים לשמש סימני דרך בג'ונגל. הוא אימנם בטכסיסי הסתננות, צליחת נהרות, פריסת שדרות למערך-קרב, הסוואה, סיורי-פטרול, מסע בחושך. צליחת הנהרות היתה נעשית בציוד מלא. כך צלחו נהר ברוחב של 400 מטר, כשהוצרכו להפקיד כתות של רובאים בשני החופים ובסירות, להגן על האנשים מפני תנינים. וינגייט הסביר ל"צ'ינדיטים" את הרגלי חיות-הבר וכיצד להפחידן ולהבריחן, ולאט-לאט הסיר מלבם את פחדם מפני חיות הג'ונגל. בענין הצרות הבאות מחמת בעלי-החיים לא היה שטח אימונים טוב יותר מבורמה. על כל פנים בבורמה היו העלוקות מועטות, ותנינים לא היו כלל. משנתאקלמו האנשים בג'ונגל, הוליקם וינגייט במסעות מאומצים וארוכים, עם תרמיל כבד, עד שעשאם לנוקשים שבחילות המחץ, מסוגלים לעשות ביום מסע של 65 קילומטר בערך עם ציוד מלא. בחזירתו מבורמה אמר אחד הטוראים: "כל מלאכת המסע לא היתה אלא כמשיכת חוט-מהלב לעומת ימי האימונים".

בשלב מסוים של תקופת האימונים באה הודעה לוינגייט שבאחת הפלוגות נפלה רוח-החיילים. קבוצה זו היתה מורכבת מן הקשישים שבאנשיו, שמגעם הקרוב ביותר עם העולם שמחוץ לפתח ביתם היה משחק קריקט⁵ שליו בשבת אחה"צ במגרש הציבורי. רב-הסמלים שלהם חיות את דעתו לפני אחד הקצינים, שנאום נמרץ קצר מפי הבריגדיר עשוי לחולל נפלאות. היה מוצאי שבת. וינגייט ההליט לנאום לפני האנשים אחר תפילת השחרית של אחד בשבת. למחרת, בדברו בלי רשימות-נאום מוכנות מראש, נשא נאום שהלהיב את כל אנשי החיל. היה זה — אומרים קציניו — נאום, שאפשר לדמותו לנאום המפורסם של צ'רצ'יל אחרי דונקירק.

מיד לאחר התחלת האימונים, פרץ המונסון בקולות-רעם אדירים וענני גשם שחורים ועצומים. אויר החנק טוהר, ומידת החום ירדה ל-90°. היה זה רגע נהדר. קצינים ואנשים פשטו בגדיהם ופרצו ערומים לתוך המטר הסוחף. במשך שלושת החדשים שבאו אחר כך לא לבשו וינגייט וה"צ'ינדיטים", בדרך כלל, אלא מכנסים קצרים. הצימנן נמשך בתוך בוץ עמוק וגשם בלתי פוסק. הג'ונגל חרק ושרק והעלה אד, והנהרות גאו והלכו.

באבגוסט גאו מי הנהר שבשטח האימונים ל-10 מטר מעל לחופים. חצי החיל נתפס במקום שהוצף, ונזקק לצמרות העצים. מפקדתו של הבריגדיר נמצאה על רמה

בריחוק־מה מן הנהר. כדי להיזכר שכולם שלמים ובריאים, עבר וינגייט בשחיה מיל של מי מערבולת, זרועים שפעי חזרן ועצים קטנים עקורים.

איש לא ידע כמה זמן נגזר עליהם להיות שוכני־אילנות, ורוב הקצינים ביקשו וחטפו ספר, או שנים. אחד המיורים מצא אצל עצמו תנ"ך, כל כתבי שכספיר ועוד כרך אחד, שזה עתה הגיע בדואר ועדיין לא הוצא מאריותו. בשבתו בין בדי עץ אכסלגיס ענקי, כשמטר אחד או שנים למטה ממנו שוקקים המים, קרע את העטיפה ונתן עינו בשער הספר. היה זה ספרו של לואיס ברומפילד, "הגשמים באו". אכן, ה"צינדיטים" נמצאו מחקים את טרזן — עד ששכך המבול.

בתחילת אוקטובר נתיבש מזג האויר ולאחר זמן היה לצונן־נעים. ה"צינדיטים" קיפלו את אוהליהם וחנו תחת כפת הרקיע, כשהקרקע הקרה משמשת להם למשכב וגג של כוכבים להם מעל לראשיהם. בדצמבר קיים וינגייט תימרונים מדוקדקים, בתוכם מסע של כ־320 ק"מ. תוצאותיהם הוצרכו לקבוע, אם במצב זה שהגיעו אליו, יצלחו מיד האנשים לנסיון הנועז בבורמה. הצלחת התימרונים היתה שלמה. ועתה שלח וינגייט פלגת־חלוץ לאסאם, לקנות שוורים ולהשיג כל מיני חלקי ציוד מתוצרת המקום. "ייקרה מה שיקרה" — אמר למיור ג'פריס, הקצין הממונה עליה — "אל תיתן לרגע אחד שילך לאיבוד". כשמסר ג'פריס את הזמנתו הגדולה, מצא, שהסוחרים ההודיים העלו את המחיר למעלה מן הסכום שקצין־הקניות המקומי היה רשאי לשלם. כל דחיה בהשגת בהמות־משא היתה מעכבת בשעה זו את צאת חיל־המשלוח כולו. ג'פריס חתם על הקניה, במחיר שהועלה, בדעתו שיוכל לסמוך על תמיכתו של וינגייט, אם תתעורר איזו שאלה בענין זה.

בדיוק ערב חג־המולד נע חילו של וינגייט וכא לעיר־מחנות־צבא גדולה ליהנות מ־14 ימי נופש בצל אוהלים. וינגייט לגם את לגימתו הראשונה למיום שבו החלו האימונים. בבוקר חג המולד גילחו הסרג'נטים שבחיל את שפמם ופירסמו מודעה בזו הלשון: "כל הקצינים, המשופמים" חייבים לקבל עליהם את מרות התער, בטרם יזכו ליהנות מהארוחה במסעדת־הסרג'נטים" — מסורת־חג־המולד, הנהוגה בצבא הבריטי. קצין אחד, לויטננט ג'והן לונג, איש־קומנדה, שהתאגרף בשעתו מטעם מכללת אוכספורד וחתר במשוטים במירוצי סירות־משוט מטעם הקולג' שלו, טיפח לעצמו שפם חום ארוך, והיה גא עליו גאוה, שאין לה גבול. הוא החליט להלחם לכבוד שפמו וקידם מלחמה על יריביו הרבים בחימה שפוכה כל־כך, שחונן וניצל מגזירת התער של הסרג'נטים. למחרתו, בהראותו לכיתתו מהי הדרך הנכונה להתהלך עם אבק שריפה — אירעה התפוצצות. כשנפוץ העשן, מצאוהו עומד, כשפגעיו מועטים לפי הערך; אך נעלמו הגבות ונעלם גם השפם. ב־9 בינואר הסיעו רכבות מיוחדות את ה"צינדיטים" לתחנה בהרי אסאם, ומשם היה עליהם לעבור ברגל 200 קילומטר, דרך מעברים הגבוהים 5000 רגל, עד אימפאל, בקרבת גבול בורמה, נקודת המפגש של חיל־המשלוח כולו. למועד הזה כבר היה החיל המזור הזה שרוי ששה חדשים בתוך הג'ונגל של הודו המרכזית, ולבש כבר צורה ודמות. כאן נתגלמה והבשילה אמונתו של וינגייט, כי אכן יש בכוחו "להפוך כל אדם בריא ללוחם ג'ונגל". כל אחד ב"צינדיטים" אומן וחושל כלהב מושחו. קשה היה למצוא חבר־ידידים מחוסן ובוטח ביכולתו יותר ממנו.

שיחות עם וינגייט בבורמה

זכורים לי רשמי עם בואי לחזית בורמה בראשית 1943. "נדרשת פלגת ג'ונגל לטווחים ארוכים", — זוהי הסיסמא שלאורה מאמנים את "צבא-המזרח" של הודו בשביל שיעוזה תחילה ליפני ברמתו, ואח"כ יעלה עליו וידבירו בארץ הג'ונגל רחבת הידים, המשתרעת ממזרח לאסאם לעבר סין, סיאם ומאלאיה. גם כאן, כב"פלגת המדבר לטווחים ארוכים", שפלסה את הדרך לנצחונות הארמיה השמינית בלוב ע"י פעולות הרחק מאחורי קו האויב, הכרחיים אנשים המושלמים בטכסיסי הגריליה — ובמלחמת הג'ונגל. רבים כבר פעלו אותה שעה כפושטים בג'ונגל. למשל, הדיביזיה ה-17 של גנרל קוואן אשר אנשיה נתמחו במלחמת-ג'ונגל. ואלפים נוספים באים מבתי-אולפנא מיוחדים לאימון במלחמת-ג'ונגל.

על שולחנו של גנרל קוואן מוצא אני גליון של עתון-החדשות של הצבא בהודו, "ויקטורין", ובו ציור-התולי, המציג שני "טומים" החובקים זה את זה מפחד במעבה ג'ונגל של צמחי-במבוק, והאחד מהם אומר: "עתים תודה אני, אם אמנם היה מישור-סליסברי ככר-האימונים המשובח ביותר לסוג זה של מלחמה"⁽¹⁾.

טפח הגנרל באצבעותיו על הציור ואמר: "כל איש בחיל-פיקודי חייב להיות מומחה בכל הנוגע לג'ונגל ומושלם בכושר-שדה, כל אחד ואחד — ולא דוקא החיל הרגלי. אימנתי את בחורי עד שצמח להם זנב והם מתנדנדים מעל ענפי עצים, כקופים".

המוניטין שיצאו ליפנים כאלופי הג'ונגל הוא יחסי במידה רבה. לא מטבע ברייתם מחוננים בני-ניפון אלה בענין זה, אלא שבאיי-המנדט היפניים שהם "ג'ונגליים" כדבעי, היו בידיהם לפני המלחמה שטחי-אימונים לשימוש בהסתר, בעוד שגייסותינו שבהודו ייחדו את שימת לבם — ונקל להבין את נימוקיהם — לטכסיסי מלחמת-הרים בגבול הצפוני-המערבי, ובענין זה היו הם הצועדים בראש צבאות העולם⁽²⁾.

וכיום ברור לצבאנו המזרחי, שאפילו איש-הגווארדיה, ואפילו איש "קומנדו" מאומן למופת שזה מקרוב בא מבריטניה, חייב להתחיל מבראשית כשהמדובר הוא במלחמת ג'ונגל. על גייסותינו להתנער לגמרי מכל המושגים השגורים של מלחמה ממוכנת חדישה.

* * *

עד לפני זמן מה לא נודמן לי מעודי לשמוע על וינגייט ולא על ה"צ'ינדיטים" שלו — בשם זה התחלנו לכנותם לפי עצתו הוא. ("צ'ינדיטים" הם האריות שלפי האגדה הופקדו לשמור על המקדשים הבורמאיים).

במדינת מאניפור שרר שקט — אפילו פטרולים כמעט שלא יצאו. ולפתע הגיע הודעה מאת גנרל סקונס, לאמור: מחר תוכל להילוות אל ה"צ'ינדיטים".

1 שטח מישורי בקרבת העיר סליסברי, בדרום-מערב אנגליה, אשר שימש עשרות בשנים מקום האימונים-בהמון ותרגילי-התמרון בשביל הצבא הבריטי — בהיותו נוח ביותר לתנועת חיל-הפרשים (וכעבור זמן — בהנעת יחידות ממוכנות וממונעות). — המ ע ר.

2 הכוונה לגבול צפון-מערב של הודו, הסמוך לאפגניסטן, אשר בו לא פסקו מרידות השבטים, והוא ששימש שדה-פעולה ומקום-התנסות כאחד לצבא הבריטי וההודי המגן על הודו. —

היוצאים לבורמה. עליך לכתף מנת-מזון לשבוע ימים ולהיות בכל דבר בבחינת "חי הנושא את עצמו". מן*הצינדיטים" לא תוכל לקבל דבר; אין הם יכולים לדאוג לנוסעים-נלווים. רשיוני נתון לך להתלוות אליהם עד נהר-צינדווין. משם עליך לחזור, כי אינך איש-לוחם ולא תוכל לעשות את חלקך בכל אלה. חוץ מזה, יתכן שישהו שם חצי-שנה ומשערני, כי יש לך דברים אחרים לעשותם בינתיים.

העיפותי עין על נעלי שלא נועדו לכך, — נעלים "נוסח אוכספורד לאדונים" היה קורא להם המוכר בחנות-נעלים — ובעיני רוחי ראיתי את עצמי עומד לצדם של אנשים אלה המאומנים בתכלית, אנוכי, שבמשך 18 החדשים האחרונים שוטטתי במדבר המערבי במכונית, ורק לעצם רחוקות מששו רגלי את הקרקע; ונאנחתי אנחה קלה. אך כוח הפיתוי של סיפור-המעשה שאזכה בו היה עז מאוד. וכך, עוד לפני שעלה השחר של יום המחרת, יצאתי לדרך, למצוא את וינגייט. נלוה אלי סטיוארט אמני, מן ה"ניוס-כרוניקל", ומרטין מור, מן ה"דיילי-טלגרף".

* * *

אורד צ'רלס וינגייט פולש לבורמה. הוא ועמו כמה אלפים בחורי-חמד. לכאורה הרי זו מעין פשיטת "קומנדו": ומבחינת-מה זהו פשיטת ה"קומנדו" הגדולה בכל המלחמה; ואף על פי כן, שום יחידת "קומנדו" לא נתבקשה מעודה לבצע את אשר תובע וינגייט מבחורים אלה. הם הולכים ללחום ולחיות בלב בורמה הכבושה ע"י יפנים, חדשיים, שלושה חדשים, ואולי גם ששה, ואני הולך עמהם.

רק מעטים, מחוץ לחוגים של אולפנות-מטה צבאיים, שמעו על וינגייט קודם לכן. אך ברור, כי מכאן ואילך ירבו לשמוע עליו. יש אומרים, כי משוגע האיש. ובכל זאת היתה בו פיקחות מספקת דיו ל"המיר" לאמונה ברעיון משלחת-צבא יחידה במינה זאת את פילד-מרשל וויול, שנתן לו את כל הציוד שביקש וגם יד חפשית לעשות כהבנתו; והציוד ציוד מזור למדי הוא, בלתי ממוכן בתכלית, וימיו מלפני דור מלחמת-הבזק; — תן דעתך, פשוט, פרדים, שוורים, כדי להוביל מספוא, ואחר כך לשמש מאכל; סוסים, פילים המושכים על גבם 800 ליטרה משא כל אחד, כמה זוגות אופנים וכמה עגלות-שוורים; וכמובן מרגמות, "ברנים" ו"סטנים", תת-מקלעי "תומי", רובים אבטומטיים בעלי כוונות טלסקופיות, רמקולים ומכונות-הכפלה לניהול תעמולה בין בני-בורמה, ושפע של מכשירי-אלחוט מטלטלים, אשר ליד אחד מהם מתכוונן וינגייט לשבת בלב הג'ונגל, ובכל ערב לשדר דו"ח ישר לוויל בניו-דלהי.

וינגייט אירגן את מרד הפטריוטים שקדם לכניסת הבריטים לחבש. אחרי כן בא עיכוב בקריירה שלו. הוא היה מיור בלא תפקיד. הוא סבר כי הננו מנהלים את מלחמתנו בדרך מופרכת מעיקרה — וביחוד את המלחמה נגד יפן; ולא היסס לומר דבר זה לוויל. ידידיו אומרים עליו כי אותה שעה הרגיש עצמו כמי שמוכן להתאבד. אך וויול שנפגש עמו, וכנראה הרגיש את האגדיות השופעת מאיש זה (כי וינגייט הוא מעין "פיהרר" בתחום יחידי של מאמצי אנוש, אשר בו יפים ודרושים ה"פיהרר"ים) קראו לצאת מאלמוניותו, עשאו בריגדיר ואמר לו שיממש את רעיונותיו⁽³⁾.

הנה כי כן איש גבה-קומה זה, השופע-הרהורים וצהוב-השער, בעל עין הנץ הצופיה למרחוק וכוח הביטוי של משורר-מעט, מוצא עצמו, בשנת ה-39 לחייו,

(3) בכל הפרק הזה של השתלשלות דרכי שירותו הצבאי של וינגייט, ותולדות היחסים שבינו ובין פ.מ. וויול, אין סיפורו של ג'יקוב, — שלא היה עד לדברים, ורק שמע עליהם לאהר זמן מפי אחרים — מדויק ביותר. ראה דברי פ.מ. וויול עצמו בהקדמתו לספר על פשיטת-וינגייט, המתפרסמים בחוברת זאת. — המ ע ר.

צועד לתוך בורמה בראש גדודי רפאים, שהתאמנו ששה חדשים והגיעו לשיא השלמות, לקראת התפקיד המפרך המחכה לו. נשען על מקל הרועים שבידו, לבוש חולצה, שכבר היתה לקרעים, וחבוש כובע טרופי מימי-מתושלח המוריק מלחות — מתנהל הוא בקלות בתוך הג'ונגל ומעלה לפני כל אותה מערכת השיקולים שבתחילתו של דבר העלה כנראה לפני ויול.

„אל לנו להפריז בהערכת היפני“ — אמר הוא: — „תכניותיו אינן עולות על אלו שיכול היה לערוך, למשל, המטה-הכללי הרומני, או כל מטה-כללי אחר מדרגה שלישית. היפני אינו איש-עליון, כוחו הוא בזה שאם תושיבהו בשוחה, תתן לו מאה כדורים ותשאל ממנו למות למען הקיסר שלו, יעשה זאת. עלינו, איפוא, להניחו באותה שוחה ולשים פנינו למקום אחר, בעורפו. נניחהו למות למען הקיסר שלו. בלי מאכל ובלי מים. אם נצרך טכסיסי-מלחמה פוליטיים לעריכת-קרבות, הכה נכה את היפני, כי סוף כל סוף לנו היא הבשורה הפוליטית, שהעולם משתוקק לשמעה — הלא היא בשורת החירות.“

„מצביא טוב חייב להיות גם פוליטיקאי טוב, אך רק לעתים רחוקות (עיני פרשת היטלר) הפוליטיקאי הפיכה הוא גם מצביא מוצלח. הנני עתיד לעסוק הרבה בעבודה פוליטית בבורמה, אבל מטרותי הפוליטיות הן פשוטות מאוד. איני מבטיח כל הבטחה שאין האומות המאוחדות יכולות לעמוד בה. נתנסיתי נסיון-מה בהקמת גופי-צבא בלתי-סדירים בארץ כבושה, והנני בטוח, כי חלפו הימים, שבהם יכולת לבוא, ובידך זהב ורובים, ולבקש מבני-השבטים שילחמו בשבילך.“

„בני שבטים אינם רוחשים כבוד לאנשים לבנים הבאים להזמין אחרים שילחמו את מלחמתם, אך לטובת ענייני עצמם לחום ילחמו בני השבטים הללו שכם אחד עמך. וכה אומר לבני-בורמה: „באנו לכאן לקדש מלחמה על אויב משותף: אין לנו צורך שתלחמו את מלחמותינו שלנו למעננו, אך אם יש את נפשכם לעזור ולהעיד על עצמכם כי אכן ראויים אתם להלחם שכם אחד עמנו — נאמן אתכם ונעזור לכם. ברור, כי לאחר המלחמה יהיה מעמדכם טוב יותר, אם תלחמו עכשיו, ולא שתניחו שנוכה במלחמה למענכם. הרי לא תרצו שיהפכו את שדותיכם לשדות קרב בין שתי מעצמות גדולות, ולהתנסות בכל מוראות המלחמה, בלי שיהא לכם חלק בגמול על כך.“

בחבטו במקלו בקרקע, אמר וינגייט בהדגשה רבה: „ודאי שאיני עומד לצלול לתוך בורמה כדי לעשותה מקום מבטחים ל„קולונל בלימפ“⁽⁴⁾. הכרוזים שאני נושא עמדי, קוראים לבני-בורמה לא לעשות דבר לעזרת היפנים, היהירים והנוזעמים. ובכל השאר — יראו את כוחנו הצבאי ואת הכוח האוירי, שאועיק כל פעם שאצטרך לו, וכלי-זינונו, העולים על כל תעמולה שבכתב, ידברו בעדם.“

* * *

בליל בואי מצאתיו יושב עם קציניו מסביב למדורת-עצים בג'ונגל, אוכל אגסים מתוך פחית-של-שמורים וברוב בהירות מלמד סניגוריה על תמונות-ההיתול שבעתוני יום א' העממיים, כתרומה לאמנות תקופתנו. בשיחתו העמיק והרחיב דבר, ואנשיו הקשיבו לו. היתה בו מידה רבה של חייל הוגה-דעות, נוסח גנרל גורדון. אך בלי קנאות-הדתית של הלה⁽⁵⁾. בערב, לפני ששם את חיו ואת תהלתו בכפו, בצאתו להעפלה נועזת, כמעט שלא הזכיר עניינים צבאיים, אלא נראה דואג מאוד

(4) דמות דמיונית, מקובלת בפובליציסטיקה ובויכוח ציבורי באנגליה, ומסמלת את השמרנות ואי-הבנת חזיונות הזמן החדש. — המ ע ר.

(5) אפשר שבפגישתו הקצרה עם וינגייט לא הספיק ג'יקוב לברר את הרקע הוהתי אשר לרבים ממעשי וינגייט ומדעותיו — ואדרבא, מבחינה זאת שלם עוד יותר דמיונו לגורדון. —

לעתידה של הספרות האנגלית. "השירה — אמר — נתרחקה מן העם". שירו האהוב היה — ה"אלגיה" לגריי, דבר זה נקל להבינו. להדגמת השקפותיו ציטט מן המשוררים היוניים, ב"אנגלו" את הדברים, בנמוסיות מצניעה בשביל אלה שלא יכלו לעקוב אחרי המקור.

הוא נזף באיש שהשליך אחריו פחית ריקה — "ג'ונגל זה מרהיב במראהו, זחלילה לנו לזהמו".

ולא זנ בלבד, אלא שגילגל גם בבוטניקה, בקפצו פעם בפעם ללקוט פרחים בלתי-שכיחים, שריחם אינו נודף אלא בלילה. ועתה פנה אלי ואמר לי: "מוטב שתקדים לשכב, כי מחר אנו פולשים. טבחי, פו מנצ'ה, ישקך תה, טעם מבשר השמורים, ותנוח".

אך כלה לדבר, מיד נתפזרו היושבים ליד המדורה איש לעברו, שעה שראש המסובים פרש משם וערך לעצמו משכב מתחת לעץ שטל-הלילה כבר נזל ממנו. עזבות ואימה הילך הליל הראשון בג'ונגל. הנך מרגיל עצמך לרשרוש העצים הנעים ברוח הלילית, לנביחת הפבונים והרחש העולה פעם לפעם של חיות גדולות יותר; אך קשה להשתחרר מפחד הנחשים ואי-אפשר להתעלם מן הלחות החודרת לעצמות ומן הקרקע הצונן. זמזום היתושים מגסר בחלל האויר כמין טירטור של מכוונות במרחקים. סכנת הקדחת מועטה בתקופת-שנה זו, אומרים לי, אך אם ביש-מזל הנך, עלולה להטפל אליך קדחת-המוח, שסופה לעתים קרובות מיתה. מעטים ישנים בלי כילה למרות אי-הנוחות שגורמת רשת רטובה זו האופפת את הפנים. חצוצרת-שחרית נותנת קולה. מספחים אותי לצורך-המסע אל יחידתו של מיור סקוט עליץ-הרוח, ששימש לפני זמן מה מהנדס-חשמלאי בחברת החשמל של ליברפול. משנהו לפיקוד עבד בלנקשייר במפעלי הסבון הגדולים של האחים ליבר, והקצין השלישי — במחסני כל-בו גדולים בליברפול.

אני רוכס את צקלוני אל גווי, כשהשמיכה והסדין מגולגלים על גביו. נסיך איש-בורמה, המשתתף בחדירה כדי להזעיק את עמו לימינו של וינגייט, גוזר לי מקל במבוק, שיהא דרוש לי, לדבריו, לשם טיפוס. על גבי משא של 25 קילוגרם בערך. ל"צינדיטים" מנות-הצנחנים קלות המשקל, אך עלינו לנוט מכובד הקופסאות של הבשר-המשומר והצנימים. אני נושא עמי כלי חיטוי, שיכשיר לשתיה גם את המים הנאלחים ביותר, וקלחת-בישול עשויה אלומיניום. ה"צינדיטים" ישנים מעוטפים בשמיכת קשמיר קלה, אחת לשני אנשים ונושאים עמהם לחליפה רק כותונת אחת וזוג אחד של גרבים ותחתונים. כלי גלוח אין עמהם כלל. כולם מגדלים זקן. על הכל מוותרים לשם הקלות והניידות. כל קורה שמזדמנת לווינגייט לשבת עליה משמשת לו מעוון-המפקדה, כשלצדו מכשיר האלחוט ואמתחת-פרדים אחת. ובה התעודות ההכרחיות.

עקרנו לדרך, שדרת-עקלתון ארוכה. לכל בהמת-משא איש הנוהג בה. הדרך עוברת מטאמו שבבורמה, סמוך לגבולה. מהלך כ-40 מיל צפונית-מזרחית, במעלה צמק נהר יו עד בואך תאמאן, ומשם דרך שביל-הרים, בגובה 2000 רגל, אל נהר צ'ינדוויין.

לא ארכה השעה וישתרר חום, ואנו הזענו מאוד, עד שהננו מבהיקים כגיבורי פילם מחיי ג'ונגל דמיוני. אולם עלי לומר כי לאור היום מרהיב עין הוא הג'ונגל הזה כ"גן-לאום" (6) נאה, לא קודר כלל למראה ולא מטיל אימה.

(6) "National Park" — פירוש, שטח נרחב של יער ושדה, שנשמר במצבו הטבעי

כקנין האומה. הדוגמה העיקרית לכך — "גן-הלאום" הנודע של יאלוסטון, במערב ארצות-הברית. —

מתאום צץ וינגייט וצועד לצדנו. כמוכן, שאינו מזיע כלל. פי הכשילני עמו
שתי פעמים. פעם אחת מתוך שהזכרתי בדרך אגב את לורנס של ערב, (שוינגייט
לא החשיבו הרבה, ולמורת רוח היא לו כשמדמים אותם זה לזה) ובפעם השניה —
כשהבעתי את הדעה כי ה"צ'ינדיטים" יש בהם דמיון מה לפרטיזנים הסובייטיים.
"כל עיקר לא!" אומר וינגייט. "פרטיזנים הם פטריוטים הלוחמים לעצמאות
ארצם, לרוב לאחר שזו כבושה בידי אויב ולרוב בלא הצלחה — מפני היותם חסרים
ציוד ואספקה. לא, השם התולם ביותר את חיילי הוא "קבוצת-החדירה לטוח ארוך".
אחד מתפקידינו הוא לכונן חבורות גריליה בורמאיות, שילחמו שכם אחד אתנו. אך
ראשית דבר עומד אני להפעיל שני כלי-נשק שעד היום לא נוצלו די צרכם, ועל
כל פנים לא בצותא — כוח אוירי ואלחוט. פעולה אוירית לבדה דומה להפעלת
הארטילריה שלך בלא שתבוא התקדמות החיל בעקבותיה כדי להשתלט על השטחים.
כוח אוירי, כארטילריה, יש להפעילו מתוך שיתוף מהודק עם נקודות-תצפית על פני
הקרקע. אני משתמש באלחוט לקיום קשר ביני לבין שדרותי, לקיום המגע עם
הבסיס שלי ולהזעקת חיפוי המגן, עצמת-המחץ והאספקה הניתנים לי מן האויר.
חיילי מורכב מכמה שדרות ומשדרת-מפקדתי שלי, כל אחת נושאת את עצמה בכל,
ובתוך כל אחת פלגת-"קומנדו" לביצוע מעשי-הריסה, סיור ובנין גשרים; וכן
חטיבה של חיל-רגלים בריטי סדיר, חטיבת אנשי גורקה, יחידה מרגימנט "קלעי-
בורמה" — שכולם בקיאים היטב בתנאי הנוף והקרקע ורבה יכולתם לתעמולה בין
הילידים, — ואנשים מחיל-האויר המלכותי בתורת טכנאי-אלחוט ומקשרים בינינו
לבין האויריה התומכת בנו".

"משלחת-צבא זאת תכלכל את עצמה במה שתמצא בתוך הארץ גופא, וכל
השאר יסופק לה בדרך האויר", הוסיף ואמר, "הבהמות אין ערוך לחשיבותן, ואם
חלילה תפגע מחלה בשירת-הכבודה של בהמות-המשא שלי — יחרץ גורלנו. אך
אין במחנה שלי נהגי-פרדות שהם בחזקה זו בלבד, כל איש הוא גם איש-לוחם וגם
מוליך בהמה לקרב — דבר זה מצריך אומץ הרבה יותר גם מזה שנדרש לשכיבה
סתם על הקרקע לפתיחת אש. את הנוטריקון "מ.ה.פ." (ראשי-תיבות: "מדליה בעד
התנהגות-פאר") אפשר לפענח גם בצורה זו: "מת בשעת המריצו פרדים" (!".

בצומת שבילים נעצר וינגייט, ובשלפו את "הקוקרי" שלו (פגיון גורקאי
קמור), חתך בקליפתו של עץ אחד, לסמן בכך את הכיוון, ואותה שעה פקד על חמשה
מאנשיו להפיל עץ לרוחב שביל שני, כדי למנוע בכך אנשים מלתעות בדרכם.
שאלתיו, כיצד בחר את אנשיו: —

"חלק הארי של ה"צ'ינדיטים" שלי כבר אינם צעירים ביותר", ענה, "אלא
אנשים נשואים, בני 28—35 שנה, ששירתו לפני כן בהגנת החופים ומעולם לא
פיללו, שבאחד הימים יהיו לאנשי חיל-הלם, העושים באחד התפקידים החמורים
ביותר שבמלחמה זו. אך אני בחרתי בדרך שבחרתיים בכוונה תחילה, אם בעלי-
משפחות רגילים מליברפול, מאנצ'סטר וכיו"ב יכולים ללחום מלחמת ג'ונגל זו,
התובעת התמחות מרובה כל כך מאחורי קוי היפנים, הרי שכל איש בריא במחנה
צבא בריטניה מסוגל לעשות כמותם. ואנו מוכיחים לעיני כל העולם, כי הננו
אנשי-מלחמה שאינם נופלים מכל איש-מלחמה באשר הוא — והנני מאמין כי אמנם
כך אנו".

חשוב הוא חשיבות שאין ערוך לה להשכנת השלום מקץ המלחמה, שהגזע
הבריטי יחזור ויוכיח, כי אכן בניו לוחמים מעולים הנם. והיה אם נכשל, לא תוסיפו

לשמוע על רובנו; אך אם נצליח, והפגנו קבל העולם נוסח-מלחמה חדש, גברנו על היפנים בתחום שליטתם הם, וקירבנו את היום שבו יושלך היפני מתוך בורמה על קרבו ועל פרשו.

* * *

במרוצת השבועות נערמו והלכו הדו"חים הליליים של וינגייט אל ויול, ונצטרפו לתמונת האנדרלמוסיה שנגרמה ליפנים בכל רחבי בורמה מצפון למאנדלאי. בעקבות האלפים האחדים של ה"צינדיטים" דלקה דיביזיה יפנית. הם ניתקו ב-70 מקומות את מסה"ב הצפונית-דרומית הראשית. הם שיבשו את קו-התחבורה שבעורף החיל היפני, שהיה מתקדם לצפון-הרחוק, לעבר מצודת-הרקן, באיימם על בסיסים אמריקאיים שבצפון-אסאם, והם ניתקו את קו-האספקה של היפנים, שפעלו נגד הסינים במעלה דרך-בורמה. הם פוצצו גשרים, פשטו בשדות-תעופה והעלו באש מחסני-אספקה.

פעם אחת שידר וינגייט דרישה דחופה לחיפוי אוירי כדי לצלוח נהר, אך משהגיעו האוירונים למקום המסוכן, הודיעו, כי אין במקום איש, ואנו חששנו, כי אירעה תקלה גדולה. פעם היה מעשה ומפקדתה של שדרה אחת הותקפה ונערך בה הרג רב, ונתפסו שני נוטריקונים, וכתוצאה מכך נפסק במשך ימים כל קשר, עד שהותר בכל השדרות להפעיל נוטריקון חדש.

אבידותיהם של ה"צינדיטים" היו כבדות, ולא היתה ברירה אלא להניח את הפצועים מאחור, לפי שהסעתם משם היתה בגדר הנמנע⁽⁸⁾. אמרתו השנונה של וינגייט היתה: "אכן, בחורים, נערה מבנות-בורמה באחד הכפרים ודאי תטפל בנו טיפול לא רע יותר מבית-חולים צבאי רגיל".

אך משבאו ימי הגשמים בחודש מאי ועמהם קדחת ממארת, הרי נמצא מספר אנשי-הפשיטה שחזרו הביתה היים רבים יותר מכפי שהעזנו לשער בזמן מן הזמנים. היו אלה כמעט 80 אחוז. בלשונו של וינגייט: "ותעז ידם על היפני, במשחק שבו היה הוא האלוף".

(8) גודע יוצא-מן הכלל אחד לגבי מצב זה, כשירד מטוס-חובלה בריטי ירידת-סיכון בלתי-שכיחה באתר-קט שבמעבה הגיונגל, ולקח עמו להודו — ואל הבטחון וההחלמה — כתריסר וחצי אנשי-צבא פצועים ותשושים. — ה מ ע ר.

אימון למלחמת ג'ונגל

(פרק מתוך הספר "מלחמת ג'ונגל")

עם פרוץ המלחמה נגד יפן, עדיין לא קיבל הצבא, אם בריטי ואם אמריקאי, פרט לזה שחנה בפיליפינים, אימון רציני כלשהו בטכסיסי מלחמת הג'ונגל. הבריטים היו עסוקים בצורות מלחמה אחרות מכדי שיוכלו אפילו להתרר בדבר. אמנם, נכון הדבר, כי נסיון למופת היה מזומן להם בחבש. שם כוננו קצינים בריטיים בכשרון רב חבורות של פטריוטים, אימון ונהגון, כשתעודתן להתנכל לקוי התחבורה האיטלקיים, לשבות פלגות מבודדות ולהכחיד עמדות-משמר קטנות. אלא שבמרוץ-המאורעות הטרופי, שבין כיבושנו את אדום-אבבה ובין פלישת היפנים למאלאיה, לא היתה כל שהות לכוון לשימוש תכליתי את כל הלקח שנקנה. אך מימי השואה של סינגפור ובורמה נתרצשו קרבות-ג'ונגל למכביר וזמן רב עבר מאז והיה סיפק ללמוד את האומנות של מלחמת הג'ונגל: הן מרחוק, להלכה, — והן מקרוב, למעשה. וכתוצאה מזה, צעדנו צעד ניכר קדימה, כפי שהוכח לפני זמן-מה בקרבות המוצלחים של בעלי הברית בגויניאה החדשה ובאיי שלמה, וכן בפשיטה המזהירה אל מעבר לנהר איראוואדי (פשיטת וינגייט בבורמה, 1943).

כדי ליתן פירות נאותים, נצרך אימון חיילות (כרוב הפעולות המכוונות לתכלית חשובה) לתכנית מחושבת היטב ומותאמת למטרה היעודה. המטרה האיסטרטגית שלנו תהא כיבוש מחדש של בורמה ושאר שטחים, אם שטחי יבשה ואם איים, שהאויב תפשם בזירת האוקינוס השקט. בכך תכרך המטרה הטקטית, של הכשרת גייסותינו, שישוו במלחמת-הסובך לאויב, ואף יעלו בה על הלוחם היפני, אשר מתוך שנהנה מהכנה ממושכת, הוכיח את כוחו, כי אכן מושלם הוא באומנות זו. לשם ביצועה של תכנית-הכשרה כזאת יש לשקול היטב את הגורמים השונים הכרוכים בהגשמתה — הלא הם, בראש וראשונה: הזמן, נוף-השטחים וחומר-האדם (המדריכים והמודרכים), היכולים לבוא בחשבון זה. מתוך הנחה, כי בעתיד הקרוב ביותר לא יערכו פעולות גדולות, יראה לרצוי:

א. לאמן את חלק הארי של הצבא, החונה כיום בהודו כחיל-שדה, שיהא חי-נושא את-עצמו מבחינת המילואים, להמצאת תגבורות, במשך ששת החדשים הראשונים של מסע-המלחמה;

ב. להחליפו, עם צאתו לזירת הקרבות, בגייסות אחרים, שישלחו מחלקים שונים של הקיסרות להודו ולחבש, כדי להתחיל שם בקורס אימונים מרוכז, בן ששה חדשים, במלחמת-ג'ונגל, על מנת שלאחר זמן, עם צאתם לזירת המלחמה, יחלפו גם הם ע"י תגבורות אחרות, אשר גם עמהן ינהגו כך בבוא תורן;

ג. להתחיל מיד לשלוח קצינים וסמלים, השייכים לכוחות החונים בבריטניה ובמזרח התיכון, לבתי אולפנא להשתלמות בהודו ובחבש, באופן שיהיו מוכנים לשמש מדריכים ביחידותיהם לכשיגיעו הללו לשתי זירות המלחמה הנ"ל;

ד. ל"סגל" גייסות שלא נתאקלמו עדיין, ע"י ישיבה של כמה שבועות באיזור הטרופיקים, לפני שיופעלו במסע ובקרב.

ששת חדשי ההתמחות באומנות זו של מלחמת-הסובך צריכים להספיק להכנתו של חייל, שכבר אומן אימון מעולה בצורות-קרב אחרות. האמריקאים, שבענין זה יש להם עתה רכוש גדול של נסיון, שאפשר להשתמש בו, פוסקים 90 ימי עבודה בתורת מינימום של תקופת האימון; ואם נביא בחשבון ימות גשמים ופגרות-נופש, סידורי בואם של החיילות וצאתם ועבודות השירות והמשמר, נמצא,

כי בסופו של דבר לא יעלו ששת החדשים הנ"ל על פרק הזמן שקבעו בעלי-בריתנו.

טיבו של האימון, הנדרש למילוי הצרכים, אשר תוארו בפרקיו הקודמים של הספר הזה, מפורש להלן. בעיקרו הרי הוא אימון-הפרט, ובו דברים רבים שהחיל כבר למדם לדעת; אלא שהם דורשים פה ושם הרחבה או צמצום בכיוונים מסוימים. והרי עיקרי הדברים: —

1. דריכות וערות נפשית וגופנית, בד בבד עם תוקפנות — והללו נרכשות ע"י התעמלות, משחקים מאורגנים והתאגרות — צירוף דברים, שיש בו כדי ללמד את העין, המוח והאיברים לפעול ב"שיתוף מהיר וגמיש";
2. זריזות ובקיאיות בשימוש בנשק, לרבות צלפות בטוח קצר, וידיעה מתי לירות, ומתי להמנע מירה; זריקת רימוני-יד אל בין עצים ושיחים ובפתחים קטנים; מתן אש-מחפה ביערות ע"י מרגמות ורימוני-רובה;
3. הסתרות מעין האויב מתוך שימוש מתמיד בתנועת-אלם, הסואת-קולות והסואת-מראה;
4. היכולת למצוא את הדרך לפי השמש, הכוכבים, המצפן וסימני-ג'ונגל;
5. סיור באמצעים המפורשים בסעיפים "3" ו-"4". טיפוח כושר הסתכלות, על-ידי טביעת עין ואוזן, וביחוד טביעת האוזן, ואימון בתפקידי משמרות-חוץ וזקיפים;
6. טקטיקה כללית, כשהיא מותאמת לשימוש בג'ונגל, לרבות השיתוף עם חיל-האוויר;
7. ריכוז המאמץ המכסימלי ע"י התוחחנים בענפי הסיור, התצפית, שירות-הקשר ועריכת מפות במהירות;
8. טיפוח "חוש-הקרב" (זו ההגבה המהירה והנכונה על כל מצבי חירום במהלך הקרב, הבאים בהולים ודחופים בזה אחר זה, בקצב נמרץ ותובע), שאין חשיבותו מועטת מקליעה, או רמנות או טקטיקה, ואשר מוטב להטביעה בנפש החייל בתוך אורה שהספיגה ריה מלחמה, ע"י גיפוצי פצצות וע"י קולות כדורים ופגזים העוברים קרוב-קרוב מעל לראשו;
9. הבקעת משעולים בג'ונגל וכיסויים ב"מרפד" של קורות, כדי שיהיו דרך לעבור בה; שחיה, העברת בעלי חי בשחיה, תחבולות פשוטות לצליחת נחלים וגשירת גשרים; הקמת מכשולי-מגן עשויים עצים וענפים; בניית עמדות צלפים;
10. מסע בחגור מלא; מסע-מאומץ מחגור קל; טעינת בהמות-משא ופריקה — למן התייש ועד הפיל — ועריכתן מחדש של חבילות-המשא.
11. היגינה אישית והטיפול בבהמות; יכולת האיש לדאוג לעצמו בעניני מזונות וחמרי הסקה.

* * *

יש לציין, שחיילות שאומנו כהלכה במלחמת לילה, ירכשו את האומנות של מלחמת-הג'ונגל בזמן מועט יותר מחיילות שלא אומנו בכך. כי יש דמיון ניכר בין שתי צורות-מלחמה אלו. בשתיהן עדיפה האוזן מן העין. בשתיהן תנועת-אלם היא צו ולא-יעבור. בג'ונגל נקבע הכיוון על ידי המצפן, השמש והכוכבים, ואלו בפעולות-לילה — ע"י מצפן וכוכבים. בשתיהן נאמד ריחוק הקולות הנגרמים אגב תנועה, ומקורם — מתוך התחשבות בחוזק הרוח וכיוונו. בשתיהן נמנעת לרוב פעולת חיל-האוויר. בשתיהן הכלל הוא קרב-מגע וקרב גוף-אל-גוף, בנשק קצר-טוח, והחייל צריך להיות חדור אותה רוח לחמת, שנענית לאלתר ומתוך ששוק-לתקוף בהידרש פעולה. הצורך לקיים את היזמה והקושי לפקח על הנעשה מחייבים

בשתייהן תכניות פשוטות וברורות ככל האפשר. ואמנם, כל-כך קרובים זה לזה שני סוגי-הפעולה האלה, שבצדק דימו כבר את מלחמת 1914—1918 בסבכי מזרח אפריקה (1) ל"פעולת-לילה רחבת-מידות — מעשה-גישוש-ומישוש באפלות אפריקה החשוכה".

כל דו"ח על הקרבות בזמן האחרון מעיד כי האימון למלחמת-ג'ונגל צריך להיות מחמיר, מעשי ושלם. בענין הכושר הגופני יש לסגל לחייל יכולת לעמוד בכל מאמץ מתיש באקלים טרופי. ואם יתברר, כי לא לפי כוחו הוא להגיע למידת הכושר הנדרשת, והעבירוהו ליחידת קו-שני. וכי יש לך דבר המכביד על חיל לוחם יותר מנחשלים, הכושלים מאפיסת כוחות בשבילים הצרים, ושיש הכרח להעבירם בחזרה לעורף ע"י אנשי-קרוב מוכשרים ויעילים?

לאחר שכל התורה הזאת תלמד, תקלט ותעוכל, ולבסוף תחוסן ע"י נסיון-מה של קרבות-ממש, יש להניח, כי החייל הבריטי ידע לשלוט על הג'ונגל כדרך שידעו אבותיו במחצית השנייה של שנת 1918 לשלוט על "רצועת-ההפקר" שבין קוי-החזית בצרפת, וכדרך שמלחי-הברית שולטים בים. אין ספק, שגם באפריקה וגם באוסטרליה שוקדים להרבות באימון מן הסוג הנ"ל, ואת פירותיו של הדבר הזה הננו טועמים כבר במלחמת האוקינוס השקט. אם בראשית המלחמה במאלאיה ובבורמה הקדים האויב לא פעם את שדרותינו הנסוגות והלם בהן מן העורף, הרי עתה "היה האוכל למאכל". בגויניאה החדשה, למשל, מצליחים מעתה בעלי הברית, שנתברכו בכושר ניידות חדש, פרי תרגילי ההכנה שלהם, להקדים ולעבור על פני היפנים בתנועות עוקפות, ואחר-כך לכתרם.

את הנסיון האחרון בצורת אימון זה עשו חילותינו לפני שפשטו לבורמה. בחיל, שעמד לרשותו של וינגייט, היו כמה אנשי-גורקה (ילידים של נפל — אחד החבלים "הג'ונגליים" ביותר בעולם), כמה קצינים וטוראים מבני בורמה שנועדו לשמש תורגמנים ולקשר בין החיל ובין האוכלוסייה, וכמה קבוצות "קומנדו", המורכבות מאנשים שגלקחו מגדודים שונים. אבל חלק-הארי של חילו היה מורכב (וצד זה של נסיון וינגייט יש בו ענין רב) מאנשי יחידה ממחוז לנקשייר (בטליון אחד מן הרגימנט המלכותי של ליברפול), שהיה בשירות הגנת-החוף באנגליה ונשלח להודו לתפקידי בטחון פנימי. מכאן שלא היו אלה כלל וכלל גייסות שנבחרו בחירה מיוחדת, אלא בהחלט חיילות של קו-שני, ולא היו אפילו חלק של מבנה-צבא שנועד לפעולות-שדה (2). ואף-על-פי-כן לאחר קורס אימונים יסודי, שבעיקרי דבריו הוא דומה לקורס שניתן ל"קומנדו" ומותאם לתנאי מלחמת-הסובך, נהיו הללו כה מחוסנים, כה "נושאים-עצמם-בכל" ובטוחים בעצמם, כה מוכשרים לטפל בכל תפקיד היכול ליפול עליהם, עד שהצליחו — אל מול פני אויב זהיר-על-משמרו, אמון-יד ומפליא-פגיעותיו, לבצע פשיטה שהיא מן המזהירות ביותר בהיסטוריה. במשך 58 ימי המסע צלחו שני נהרות גדולים עזיז-זרם, את הצינדוין ואת האירא-ואדי, — חבלו במסילת-הברזל שבין מנדאליי ומייטקינה ב-75 מקומות לאורך רצועה בת 7.5 ק"מ פסים, פוצצו כמה גשרים, הביאו לידי מפולת-גבעה על פני קו-מסה"ב, הסיחו 15.000 יפנים מתפקידיהם הרגילים והעסיקום ברדיפת-סרק,

(1) נאז אבא (הגרמני במיעוטו והכושי-ה-עסקרי" ברובו) של הגנרל לטוב-פורק, בארץ שהיא

כיום שטח המנדט טנגניקה. — המער.

(2) עם זאת יש לציין, כי הגיל בלבד לא היה עדין קובע את ההשתיכות על האנשים לסוג מסוגי

השירות בתנאי מלחמה זו וצרכיה, כי הנסיון משאר מסעות-מלחמה הראה, כי החייל הבוגר מחברו חסינותו מפני מחלות טרופיות מרובה יותר. — המער.

הרגו 200 מהם, הצליחו להתקשר עם אלמנטים בורמאיים ידידותיים, אימצו את ידי חברות-ה"גרייליה" והשיגו ידיעות מועילות.

חלק גדול מן ההכנות לביצוע משימה זו נערך בתקופת הגשמים העזים של ה"מונסון", בג'ונגל של המחוזות המרכזיים שבהודו ודבר זה היה לרוב האנשים התנסות מפרכת הרבה יותר מן המשימה עצמה. להכרח נחשב כאן להתכונן לא רק לקראת צרכי הידוע, אלא גם לקראת צרכי הבלתי נודע, לקראת האפשרויות הכרוכות בכשלון ובהצלחה — גם יחד. "הדגש נתון באימונם של הפרט, הכתה והמחלקה, יותר מאשר באימון פלוגה ובטליון". תורה זו, חוזר ומטעים הבריגדיר סמית³). על השלב הראשון במלחמת בורמה — שבו מילא את אחד התפקידים הראשיים — הוא כותב: "בטוח אני, כי קרבות ג'ונגל תובעים רמה יותר גבוהה באימון הפרט, באימון אנשי-המקצוע המיוחדים ובפיקוד הנמוך מכל צורת-קרבות אחרת". אין ספק שעל קוי-פעולה אלה יבוסס בעתיד רוב אימוננו שלנו, המכוון להנחלת התבוסה ליפן.

* * *

בקשר עם בעיות האימון צצה השאלה בדבר היגמלות מעישון ומשתיה. קרבן זה מובא לעתים קרובות, וברצון רב למדי, לשם זכיה בתחרות אספורט או במשחק; מדוע, איפוא, לא יובא לכבוד הגדולה בתחרויות — המשחק בהא-ידיעה, משחק החיים והמות של המלחמה.

ביחוד יש להנזר מן האלכוהול לפני היציאה לפעולה. האלכוהול מערפל גם את הראיה, גם את המחשבה. הוא מכביד את האוזן — והיא משנה-רעה לפי שעל ידי כך עלול האיש לא רק לבלתי שמוע את התקרבות האויב, אלא גם לבלתי עמוד על מידת הרעש שמקיים הוא גופו. יתירה מזו: אמנם, יתכן ודבר זה מפיה בו בטחון עצמי לזמן קצר, אך בטחון זה הוא מן הסוג העלול בנקל לסכן ללא צורך את חייו ואת חיי חבריו. כמעט לא פחות מזה מזיק עישון מרובה. לפי שהוא מביא לידי קוצר נשימה, ליקוי ראייה ואי-יציבות היד. קיצורו של דבר: אדם, השטוף בשתיה ועישון, אל יקווה להגיע לשיא הכושר שבו חייבים להצטיין גם לוחם ה"קומנדו" וגם לוחם-הג'ונגל.

* * *

במידה שמלחמת ג'ונגל מתמכנת והולכת בהדרגה, בה במידה מתקרבים גם התנאים שבהם היא מתנהלת, והמיתודים של הנהלתה, לאלו הנהוגים במלחמה בשטח גלוי. אפשר, איפוא, לחשוב, כי לא ירחק היום והדברים יגיעו לידי כך שצורת מלחמה זו לא תצריך עוד גישה מיוחדת. אך יותר משיוכל דבר זה להתרחש במובן האיסטרטגי יכול הוא להתרחש במובן הטקטי. יהיה מה שיהיה מספר הדרכים הטובות שיסללו, יהיה מה שיהיה מספר האוירונים, הטנקים והתותחים שיופעלו, — על כל פנים עתידים רוב הקרבות עצמם להיערך בתוך הסוכך והג'ונגל. יתירה מזו: גייסות החלוצי, פלגות האגף והפטרולים ילחמו תמיד בתנאים שתוארו בפרקיו הקודמים של הספר הזה. וכך, איפוא, יסבלו מן הצמצום של הראיה, הניידות ואותו קשר עם גייסות שכנים, המקל כל-כך על ההרגשה. כרגיל חסור יחסרו את סיועם של הארטילריה וחיל-האוויר, ולעתים קרובות אפילו סיועם של טנקים. הם יופקרו לסכנת קדחת, פירות מרעילים, רמשים נושאי מגפות. כדי להתגבר על כל התלאות הללו, יצטרכו לבטחון עליון בעצמם, בכלי-נשקם,

3) במאמרו "מסע-המלחמה בבורמה, — השלב הראשון"; בג'ורנל מכון השירותים המלכותי המאוחד

במנהיגיהם הבלתי-אמצעיים. עליהם להיות בקיאים בכושר-היער כמאוגלי עצמו. זהו האדם-גור-הזאבים⁴. ועליהם ללמוד להקשיב לקולות שונים שיגיעו עדיהם לפרשם פירוש נכון. עליהם לדעת למצוא את דרכם ביום ובלילה. עליהם להיות מלומדים בהיגינה אישית. כל הדברים האלה מצריכים תשומת-לב מיוחדת. כללו של דבר: יהיו אופרציות בג'ונגל ממוכנות כאשר יהיו, הרי לביצוען הנאות, על כל פנים במידה שהדבר נוגע לחיל-רגלים, תתבקש רמת אימון אישי שתהא בעת ובעונה אחת גם גבוהה מזו הנחוצה במלחמה בשטח גלוי וגם שונה ממנה. נסיים נא, איפוא, בדברים שפתחנו:

»השָׁעָה שְׁעַת גְּבוּרָה, שְׁעַת גְּאוֹן וְהוֹד —
 כְּשֶׁמִיר מוֹצְקוֹת צְפָרְנֵי-הַחוֹד
 וְשִׁנּוֹת הַמַּתְלָעוֹת וְקִטּוּשֵׁה הַשֶּׁן —
 הוּי, שָׁמְעוּ לְקִרְיָאָה, הָאֲוִיבוּ לְקוֹל:
 הַצְּלָחָה בְּצִיד וּבְרִכָּה בַפֶּה
 לְנוֹצֵר אֶת חוֹקֵת הַגְּיוֹנְגֵל — אָמֵן»⁵

4) גיבורו של "ספר-הג'ונגל" לרדיארד קיפלינג. — המער.
 5) מ-שירת הליל לג'ונגל" ב-ספר הג'ונגל" לקיפלינג.

המסעות והקרבות בבורמה ב־1944 — ובראשית 1945 — לא זו בלבד ששימשו רקע ומשבצת להעפלתו הצבאית האחרונה של אורד וינגייט, המסע המוטס של ה"צינדיטים" בפיקודו (ואח"כ — לאור המגמה שטיפח) בעורף הגיוגל של האויב; אלא היו, עם זה, גם שלבי המפנה במלחמת היבשת שבמאבק המזרח-הרחוק כולו. ויחד עם ההתקדמות האמריקאית על פני מרחבי הימים ושרשרות-האיים של האוקיינוס השקט היה בכך משום מבוא למלחמת-ההכרעה נגד יפן, למחרת מפלאת השלמה של גרמניה. עם כל ריחוק המקום ושוני התנאים יש במסעות אלה ענין מבחינה אופרטיבית וסקטית, בגילויי האימון וההדרכה, ההסתגלות לנוף ולאקלים.

סקירתו של צ'. גרדנר מקיפה את רוב מאורעות 1944 בבורמה, ואלו הקטעים מפרי עטם של הגנ' ג'וין וקפ' ס. פולס משלימים את תמונתם, בערך עד לכיבוש מאנדלאי.

צ'. גרדנר

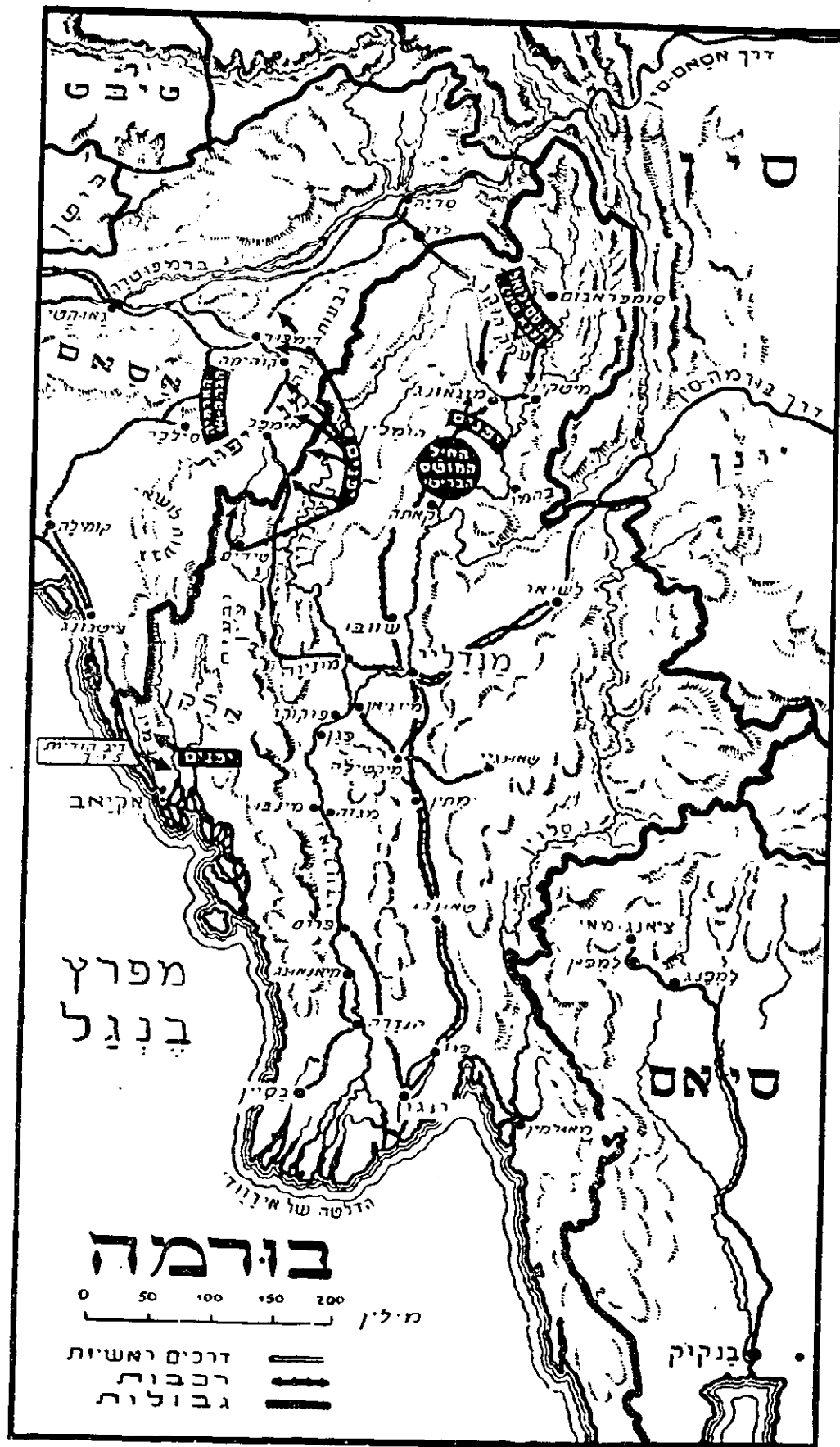
פעלים של צבאות זירת-בורמה

"...בקרבות בורמה 1944 הונחלה ליפנים התבוסה הגדולה והכבדה יותר מכל מה שאירע להם עד כה במלחמת יבשה..." מדברי צ'רצ'יל בבית הנבחרים סתיו 1944.

"...חשוב ביותר הוא כי בני הגזע הבריטי יחזרו ויוכיחו, כי הם לוחמים מעולים..." וינגייט, 1943.

כיום דולקת הארמיה הי"ד, מגינה העיקרי של הודו, אחרי אויב שמערכותיו נותצו. המאמץ היפני הגדול לפלוש להודו נעשה ב־1944. הארמיה הי"ד היא שעמדה בפני מחצה של ההתקפה היפנית הנועזת והאדירה הזאת. לראשונה היה עלינו לסגת נסיגת-מה מחמת לחצה, אבל אח"כ, בשערי הודו עצמה, עמדנו מסגת; ומעמדות אלה טילטלנו את היפנים "טלטלת גבר", חזרה אל הג'ונגל שאין לפניו רחמים, ודינם נחרץ על ידי כך לנסיגה ולמיתת רעב. נצחון זה של הארמיה הי"ד היה מעשה-מלחמה רב. לפרשת ההגנה והאספקה של אימפאל, למשל, ודאי יתיחד מקום בספרי הוראה צבאיים, כדוגמה מאלפת להשענות על האספקה המוצנחת מן-האוויר כ"קו-עורף" יחיד בשביל חיל גדול — השענות, שמצאה את צידוקה בנצחון שננחל לאחר מכאן.

הסתכל במפת גבול בורמה-הודו, וראית שלוש דרכים, מוליכות מבורמה להודו. האחת עוברת לאורך החוף מצפון לאקיאב — בחבל-הארץ, הנקרא בשם אראקאן — והשניה עוברת כ־250 ק"מ צפונית-מזרחית מן הראשונה, בחצותה את מישור-אימפאל, במדינה ההודית של מאניפור. בין שני אלה מתמצע שטח הררי וג'ונגלי ללא נתיב ודרך, ארץ שאין בכוחו של חיל לחדור לתוכה שפחים, שאין מהם מוצא-דרך, שהמלחמה בהם היא בגדר הנמנע בהחלט. הדרך השלישית עוברת כ־350 ק"מ צפונית-מזרחית יותר מן השניה — לאורך עמקי מוג'ונג והוקונג, אל לזו והפינה הצפונית-המזרחית הקיצונית ביותר של הודו. דרך שלישית זו — היא גם הדרך מהודו על פני בורמה לסיין פנימה.

בראשית השנה היה המצב בשלוש דרכים חשובות אלו כזה: —
אראקאן: — היפנים עסקו בריכוז כוחותיהם למסע נגד הארמיה היידי,
מאקיב וצפונה, לעבר צ'יטאגונג ומישורי החוף הסובבים את מוצאות הגנגס.
אימפאל: — כאן תוכנה התקפה אחרת, אדירה יותר, שתביא את היפנים
מאצל הקו שלהם שעל גהר צ'ינדווין לעבר אימפאל וקוהימה, ומעבר לנקודות-
משען אלה, לדימאפור, מקום שבו יוכלו לנתק את מסה"ב, העוברת צפונית-מזרחית,
אל חילו של הגנרל סטילואל.

12: — כאן היה המתקף גנרל סטילואל¹, שחתר וירד באיטיות וללא-
רחם לאורך עמק הוקונג. מנגד לו ניצבה הדיביזיה היפנית ה-18 המובחרת, והוא
הלך ודחק את רגליה לעבר מרכזו של צפון-בורמה. אך המשך הצלחתה של
ההדיפה הזאת היה כולו תלוי במסילות-הברזל הדימאפורית, קו-התחבורה העיקרי
של סטילואל עם בסיסו.

כצעד ראשון פתחו היפנים בהתקפת-אראקאן שלהם, בהתקיפם צפונה
לאורך מישור-החוף. כן הם "הסנינו" שדרה חזקה דרך הגבעות והג'ונגל, והופיעו
בעורף קו-החזית שלנו כדי לנתק את כל קוי התחבורה שלו. הגייסות הבריטיים
וההודיים של הדיביזיה ההודית היו כותרו. ולו נהגו לפי הכתוב בספרי-ההוראה
היפניים, כי עתה לא נותרה להללו אלא ברירה אחת: לנסות ותוך קרבות לפרוץ
מוצא לנסיגה, דרך מיצר-הרים הנודע בשם מעבר-נגקיאדוק, ותוך כדי כך להישמע
לגורים.

ולא העלו היפנים על דעתם, כי נחליט שלא לסגת. הדיביזיה השביעית לא
זזה ממקומה, בהזעיקה אספקה לעצמה בדרך האויר, ואמנם, באו ה"דקוטות"²
ונתנו קיום לאנשינו בהצניחם להם צרכיהם. היפנים עמדו מופי תמהון. הם התקיפו
ונהדפו. שלחו מטוסים והם נורו והופלו ולבסוף, כשהופיע מן הצפון חיל-פדות
חזק והטיח באויב כדי לפתוח מחדש את קוי התחבורה שלנו אל תוך ה"תיבה"
הנצורה, הובסו היפנים לחלוטין.

מסע-התנופה היפני מס' 2 — זה שכוון אל אימפאל — ראשיתו עלתה יפה
הרבה יותר. היפנים פתחו את התקפתם ב-3 דיביזיות שלימות³, נתמכות גם ע"י
ארטילריה-בינונית וכמה טנקים. דיביזיה אחת צלחה את הצ'ינדווין בדרום, ופניה
לטידים, החולשת על הדרך הראשה של טיידים-אימפאל — דרך-מלך, שאורכה
כ-250 ק"מ, והיא יפה להבאת טנקים ואספקה. אך לשתי הדיביזיות האחרות לא
היה מאחור קו-תחבורה כזה. הללו באו בנתיבי הג'ונגל, בעברם דרך איזורי-
השבטים שבגבעות-סומרה, עד שהגיעו לפתע באימפאל ובקוהימה — חיל חזק,
אך מחוסר קו תחבורה הגון, תלוי בכל קיומו בשלל שייחל כי יפול לידי. ואמנם,
שתי הדיביזיות הללו הופקרו בידי הגורל, כי בסופו של דבר לא זכו לשלול שלל
ובאין יכולת (כמעט לא, או לחלוטין לא) להביא אספקה, נתפרקו סוף-סוף לחבורות
חבורות של תועים-בג'ונגל, ללא תיאום גומלין, במצוקת רעב, עד שהשיגם המוות.
בשלהי מארס ניצבו שתי הדיביזיות היפניות, שבאו דרך גבעות סומרה, בצפון
על הדרך אימפאל-קוהימה; ודיביזית האויב שבדרום הגיעה מן טיידים עד קצה

- 1) גנרל אמריקאי, אשר יחד עם היותו יועץ ראשי לצי-ג'קאי-שק, שקד על החיל המעורב (בריטי, סיני, אמריקאי), שפעל בצפון-בורמה. — ה מ ע ר.
- 2) מטוסי-תובלה מתוצרת אמריקה. — ה מ ע ר.
- 3) דיביזיה יפנית היא מן הגדולות שבצבאות העולם, בשים לב לנוהג היפני להפעיל דיביזיות עצמאיות, שלא בנוסח ארגונו של קורפוס-צבא. — ה מ ע ר.

מישור-אימפאל. מתוך כך נמצאו שוב במצב שבו חיל גדול מן הארמיה הי"ד מוסיף להשיב מלחמה באין עוד אפשרות לציידו ולחמשו בדרכי-יבשה. כאן נדרשה אספקה-אווירית בשיעור עצום, העולה הרבה על האספקה באראקאן — כשגורלה של כל חזית-בורמה מוטל על כף-המאזניים.

במשך שלושה חדשים היתה אימפאל מנותקת. ובמשך שלושה חדשים אלה היו ה"דקוטות" — בין של חיל האויר המלכותי ובין של חיל-האויר האמריקאי, — שקיימו את הדיביזיות ההודיות והבריטיות בפעולותיהן "בקצות פאותיו" של מישור-אימפאל. באחד משלבי הקרב, הטיסו לשם את כל הדיביזיה ההודית החמישית מאראקאן, המרוחקת כמעט 350 ק"מ — והוא מעשה-רב של הובלה-אווירית שעדיין אין לו אח ודוגמא במלחמה זו. עם זאת, עליונותם של מטוסי-הקרב שלנו היתה רבה כל כך, שבמשך שלושת חדשי המערכה איבדנו פחות מ-20 "דקוטות", אם כי נערכו מאות טיסות ביום. ואלו היפנים הפסידו את שוה-הערך של כל כוח-החזית האווירי שלהם בבורמה כולה, מ-250 עד 300 מטוסים.

על פני הקרקע ניטשה מלחמה קטלנית. בצפון הותקפה קוהימה ע"י חלק משתי הדיביזיות היפניות שבדרך סומרה באו, ולעמוד בפני עוצם ההתקפה הראשון נגזר על חבורה קטנה של אנשי-צבא שהיו מחליפים כוח בחנית-גבעות קטנה זו. עמידתם היתה עלילת-גבורה. עד שבאה תגבורת, החזיקו הללו מעמד בחרף-נפש, אף על פי שהיפנים עלו עליהם במנין ובמשך זמן מסוים כיתרום מכל צד ועבר.

באימפאל תפסו היפנים את הגבעות, הסובבות מישור זה שצורתו קערורית-המלחמה נטשה מסביב לכל שוליה של הקערית הזאת. כל כוח-הפגיעה האווירי שלנו הוטל למערכה. ההיאבקות נמשכה כל חודשי אפריל ומאי, אך הארמיה הי"ד וקו האספקה-האווירית שלה, החזיקו מעמד. איש מן היפנים לו זכה לדריסת רגל במישור אימפאל; ומאחר שלידי שתי הדיביזיות שבגזרה הצפונית לא נפל השלל המיוחד של שדות-האורז, החלו הללו להוכיח סימני התפוררות. הגיעה השעה לערוך התקפת-נגד. המונסון כבר החל, ונתיב-האויר לאימפאל הופרע מחמת מזג-האוויר, היה הכרח לפתוח את הדרך קוהימה-אימפאל. וכך פתחה הדיביזיה הבריטית השנייה, בתחילת יוני, בהתקפה, והדרימה מקוהימה, בעוד שהדיביזיה החמישית הצפינה מאימפאל כדי להפגש עמה. במשך 22 יום טוהרה הדרך, ומנוסת התבוסה של היפנים החלה.

מאחר ששתי הדיביזיות הצפוניות פוזרו לכל רוח ואנשיהן נהרגו בהמונים, יכולנו לרכוז את כוחנו נגד הדיביזיה שבאה מטיידים מצד הדרום. במשך כל עונת-המונסון הזאת הלכנו הלוך ודחוק דיביזיה אומללה זו בחזרה לעבר טיידים. בהתקדמם למעלה מ-2 ק"מ ליום במטרות העזו הסוחפים, בהיותם שקועים בבוץ עד למעלה ממתניהם, בצלחם יובלי-מים גואים וחסרי גשרים, חזרו אנשינו והגיעו תוך כדי קרבות עד למרחק 35 ק"מ מן העיר טיידים (4) ולמעלה מ-200 ק"מ דרומית לאימפאל. וכך ניצבים אנו שנית, ועמידה איתנה, על נהר צ'ינדווין. הנסיון היפני הגדול לפלוש להודו נכשל, והמחיר ששילם האויב, לאחר שיובאו בחשבון תגבורותיו, הוא — מיגורן של ארבע מן הדיביזיות המובחרות שלו.

בה-בעת הצליח יפה מסע-התנופה שלנו בצפון בורמה, מסע שתכליתו היתה לשחרר את נתיב האויר לסין (שמעל ל"רכס ההימאלאים") מהתנכלותם של מטוסי הקרב האויבים, וכן להתקין קשר קרקעי עם סין. סטילואל, — שהיה סמוך ובטוח

כי נוכל לשמור על מסילת הברזל הדימאפורית החיונית, גם בגקודתה המסוכנת, שמצפון לקוהימה, — המשיך להתקדם, וחילות-האוויר המאוחדים לא חדלו אפילו לרגע להלום בקוי האספקה של הדיביזיה היפנית ה-11, שניצבה לו מנגד.

הנה הפציעו, ממש מן הרקיע, ה"צינדיטים" הבריטיים! זו נחיתתם האוירית המופלאה, יותר מ-300 ק"מ מאחורי קו החזית המתגעש של אימפאל, וממש על פני קו-התחבורה של היפנים עם גייסותיהם הלוחמים בסטילואל. שדרות-ה"צינדיטים" אחרות, ושדרה אחת של גייסות אמריקאיים, באו להצטרף אליהם במסע-ברגל, והאויב נלכד בין סטילואל בצפון והצינדיטים — מדרום, ולאורך אגפו המערבי. היתה זו אופרציה מופלגת שהפליאו לתכנה מאונטבטן⁵, וינגייט ואיש-התעופה האמריקאי, קולונל פיליפ קוכרן.

התוצאה: סטילואל לכד את מוגונג, קמונג ומייטקינה, הערים הגדולות בבורמה, שעליהן יסדו היפנים את התנגדותם למסע זה לעבר סין. סטילואל, שהוגבר מעתה ע"י הדיביזיה הבריטית ה-11, ששימשה לו בחינת "חודה של חנית" בהתקפתו, המשיך להתקדם לאורך מסילת הברזל המובילה למאנדלאי, — וכן לעבר בתאמו ודרך-בורמה הישנה כ-130 ק"מ הלאה מזה.

אך התוצאה לאלתר החשובה ביותר בכל אלה היתה לכידת שדות התעופה של היפנים שמסביב למייטקינה. כי משדות-תעופה אלה התנכלו אוירוני-הקרב היפניים למטוסים נושאי-הצבא, שעסקו בתפקיד הגדול של הטסת אספקה מעל לרוכסי ההימאלאיה לסין פנימה — קשרנו היחיד עם סין כל אותן השנים וקו-האוויר המופלא ביותר בעולם. מעתה שחזרה דרך-הפסגות מסכנת פגיעה, וכן ניתן להעתיק את הנתיק האוירי במידת-מה דרומה, כדי שיעבור על פני ארץ המסבירה-פנים יותר.

וכל זה נרחש ב-1944, בשעה, — כפי שאמר לפני זמן מה האדמירל מאונטבטן, — ש"הציוד, אשר נועד לאופרציות האמפיביות שלנו, נלקח לאופרציות דחופות במקום אחר⁶", ולנו הוגד, כי עלינו להמשיך במה שיש בידנו⁷. הננו מקווים, כי לא ירחק היום ויהיה בידנו הציוד האמפיבי⁷). אך דבר אחד הוא מחוץ לכל ספק: עלילות-הגבורה של אנשי הארמיה ה-11, הלוחמים ביפנים למן 1941 יוסיפו להיות כפי שאמר לפני זמן מה מר צ'רצ'יל, "חרותות בלבנו לנצח".

מיוֹר-גנ. צ. ג'וין

מסע צפון-בורמה 1944

בועידת קויבק (אוגוסט 1943) הותוו התוכניות למסע-תנופה בבורמה ב-1944. מחמת המחסור בכלי-שיט ודרישותיה של זירת-המלחמה האירופית, הוצאו לפי שעה מכלל חשבון פעולות אמפיביות. אבל הוחלט, כי יש לערוך אופרציות ביבשה, כדי לסייע לביצוע תוכניתו של גנרל סטילוול בדבר פתיחת דרך בין לדו (שבגבול אסאם בבורמה הצפונית) ובין אותו החלק של דרך-בורמה המפורסמת, שעודנו בידי הסינים.

5) האדמירל לורד לואיס מאונטבטן, מצביא-עליון בדרום-מזרח אסיה. — ה.מ.ע.ר.

6) הכוונה לפלישה לצרפת. — ה.מ.ע.ר.

7) במידת-מה הוא כבר הגיע. עדות לכך — הסידרה הארוכה של עליות בחופי אראקאן

ובאים הסמוכים שבוצעה בחדשי החורף ע"י חילות הארמיה ה-11 ואשר הביאה כבר לידי פינוי חצי-האי מאיו והעיר אקיאב עצמה ע"י היפנים. — ה.מ.ע.ר.

תפקיד החיפוי, על בניית הדרך הופקד בידי הגנרל סטילוול, עם גייסותיו הסיניים, אשר אומנו וצוידו מחדש בהודו לאחר נסיגתם מבורמה, ואשר לצדם עמדו חיילות אמריקאיים בעלי הכשרה מקצועית מיוחדת וכן איסטרטיות הילידים. כדי לנתק את קווי העורף היפנים, שניסו לעמוד למיפגע בדרך התקדמותו, הוחלט, כי הדיביזיה ההודית השלישית⁽¹⁾, שאומנה תחת פיקודו של הגנרל וינגייט בתורת חייל מוטס, תונחת בקרבת מסה"ב של מאנדלאי (מסילת צפון-דרום לאורך בורמה כולה) ומשם תפעל, לפי אורח פעולתה ה"צינדיטי", בהנהלתו הכללית של סטילוול.

כדי לקיים בינתיים את הלחץ על יפנים בשאר חלקי החזית, בדין היה לחדש את הפעולות באראקאן; ועל כוחות הצבא שבאיזור מאניפור הוטל לפתח ולשפר את הקוים האופרטיביים, המובילים אל עמק צ'ינדווין ולפעול גם מעבר לנהר זה. ביצוע שתי האופרציות הללו הוטל על הארמיה הי"ד בפיקודו של גנרל ו. סלים, המורכבת מן הקורפוס ה-15 באראקאן, ה-4 במאניפור וה-33 ברזרב⁽²⁾.

התפתחות מאורעות המלחמה בקטעים המרכזי והדרומי של חזית בורמה (מאניפור ואראקאן) תוארה במאמר: "פעלים של צבאות זירת-בורמה", הניתן בחוברת זאת.

פעולות המלחמה בחזית אימפאל נמשכו גם בכל חדשי הקיץ אף על פי שגשמי ה"מונסון" כבר היו בכל תוקפם. אך גנרל סלים גמר אומר להמשיך בכל מזג אוויר שהוא את התקפתו, שהיתה בימים ההם בעצם התפתחותה. למעשה, האויב הוא שקמל ונבל בהשפעת תנאי האקלים.

שלושת הדיביזיות היפניות, שהתנכלו לדימאפור, בותקו והושמדו כמעט לחלוטין. עם בוא העונה היבשה פותחה ההתקדמות הבריטית לעמק צ'ינדווין, ובנובמבר נכבשו הבסיסים הקדמיים, היפניים לשעבר, בקאלאמאיו וקאליה. בראשית דצמבר פבר הוגשמו ראשי גשרים ממזרח לצ'ינדווין, ולארמיה הי"ד נפתחו סיכויים טובים לשתוף-פעולה עם חיל-הצפון בהתקדמות לעבר מאנדלאי. במרכזן של פעולות חיל-הצפון עצמו, בשנה זאת, עמד המיבקע הנועז של שדרת ה"צינדיטים" הנודעה.

לראשית מארס 1944 כבש הגנרל סטילוול את דרך סין שלו, למן לדו, כ-80 ק"מ מעבר לגבול בורמה (גבול שהיה מחופה ע"י גייסותיו הסיניים), והוא החל להתקל בהתנגדות עקשנית מצד הדיביזיה היפנית ה-18, שבתוך עמק הוקונג, קשה המעבר. הוא הוסיף להבקיע לו דרך, בלי להרתע גם מחמת האיום לקווי העורף שלו אל עבר דימאפור ע"י הסתננות היפנים בכיוון ההוא.

באמצע מארס בערך הונחתה הדיביזיה השלישית של גנרל וינגייט, כפי שתוכן מראש, באזור קאתה, והיא החלה לשקוד על שיבוש קווי העורף של האויב, אף על פי שמפקדה אבד בתאונת-אוויר. משנסתמן איום זה בעורפה, נחלשה התנגדותה של הדיביזיה היפנית ה-18; והגנרל סטילוול, לאחר שפינה את עמק מוגונג מן האויב, אירגן מסע-תנופה שעקיצתו כפולה, כשחילו העיקרי מתקדם לעבר מוגונג, ואותה שעה היה חיל אמריקאי, אשר אומן על דרך קומנדו, עורך מבצע אפתעה לתפארת, דרך משעולי ג'ונגל אל מייטקינה, בקוץ ולכוד את שדה התעופה אשר שם (ב-17 במאי). אך היפנים השאירו בתוך העיר "חיל מתאבדים", וכדי להמנע מאבידות שאין בהן הכרח, לא ערכנו כאן את התקפתנו הנמרצת האחרונה אלא לאחר זמן רב (3 באוגוסט).

השדרה העיקרית נתקלה בינתיים בהתנגדות חזקה ליד קאמאינג, מרחק מועט

(1) כבכל "דיביזיה הודית" היו גם בדיביזיה השלישית כ-40 אחוזי מכלל החיילות, ושליש מחיל הרגלים, בריטים. — (2) עיין רשימות קצרות שבחוברת זו. — המער.

לפני מוגונג. אך שדרה צ'ינדיטית (מאנשי הגדודים של סטפורדשיר הדרומית. פיוזילירים של לנקשיר, והגורקות), לכדו להם מאחו במוגונג ע"י מפגן נועז — בבואם מתוך הג'ונגל שמדרום מזרח, מעורפם של היפנים, ומתוך שיתוף חטיבה סינית, אשר עקפה את קאמאינג, וכבשה את מוגונג ב-26 ביוני. עכשיו נאחו גנרל סטילוול, בראשית יולי, מאחו איתן בתוך החבל היבש של צפון בורמה, המכיל שדות-תעופה רבי-ערך, ובמוקונג כבש את מחסני האספקה היפניים הראשיים שבצפון. צבאו העיקרי, אשר הוגבר ע"י הדיביזיה הבריטית ה-36, החל להתקדם בהתמדה לאורך מסה"ב של מאנדלאי, ואותה שעה הבקיעו גייסותיו הסיניים לעבר בהאמו, "ראש השייט" שבנהר איראוואדי ונקודת-המוצא לדרך המתחברת ליד גבול סין עם הכביש בורמה סין. בדצמבר נכבש מדרך-רגל ראשון בבהאמו, ושדרה סינית אחרת צלחה את איראוואדי בין בהאמו לקאתה, שאותה לכדה הדיביזיה ה-26 ב-10 בדצמבר. מעכשיו נשתרעו לפנייהם שטחים פתוחים, אשר בהם יכולים הטנקים לפעול באין מפריע. ומרובות הן חלקות ההמראה למטוסים; ואם זאת נפתח הסיכוי להגיע, מתוך שיתוף פעולה עם הארמיה הי"ד, ולפתוח מחדש את כביש בורמה סין.

קפ. סיריל פולם

לסיכום שלב במסע-בורמה

תכנית הברית ל-1944 הצניעה לכת בהיקפה, כי בעיקרה התרכזה בהתקדמותו של הגנרל סטילוול דרומה, התקדמות שתעודתה היתה לפתוח את דרך-לדו החדשה. שאר האופרציות — ובתוכן הנחתת הצ'ינדיטים הנודעים של המיור-גנרל וינגייט, — היו אופרציות-משנה לכך. אבל משהונחתו הצ'ינדיטים, ומשמרות החלוץ של גנרל סלים צלחו את צ'ינדוויין, הפעילו היפנים את מסע-התנופה שלהם, שהיה מתוכנן היטב ושאלף לגדולות מתוך כוונה להשמיד את הארמיה הי"ד ולפלוש להודו. לעתים היו כאן מצבים של "חוט השערה", אבל גם מערכה זו במדינת מאניפור ולעבר קוהימה, נסתיימה (כזו שבאראקאן) בתבוסתו הגמורה של האויב. כתוצאה מהחלטתו הנועזת של הגנרל סלים, המשיך סטילוול במסעו. אפילו בשעה שהענינים בחזית הארמיה הי"ד היו יגעים ביותר, וכן לא שונו תכניותיהם של הצ'ינדיטים, ואלו כיום התפתח המצב הכללי לטובה בקצב מהיר כל כך, שהמפות ב"מזכרת חיילי זירת אסיה הדרום-מזרחית"¹, — חוברת לאנשי הצבא שבזירה זו המסכמת את התפתחות המערכה לאוקטובר 1944, — נתישנו כליל. חיילות הברית הגיעו למטחוי מאנדלאי, ודרך היבשה לסיין נפתחה. ובאראקאן היה נמל אקיאב בידיהם.

אך יש לומר דברים של זהירות לפני שנבוא לחשב את סיכויי העתיד. ככל שנרחיק לכת, כן יגדלו קשיינו. אך אם נוכל לערוך פלישה בדרך רנגון², עוד לפנינו כארבעה חדשים עד תחילת המונסון (מעכשיו — כחדשיים). והרבה אפשר לעשות בפרק זמן זה. כן הגענו אל חבלים הנגועים במונסון פחות מאלה שחיילותינו הלוחמים עשו בהם את העונה הגשומה האחרונה. אך עם זאת, יוסיפו קוי העורף של צבאנו

(1) "S.E.A.C." Souvenir (South East Asia Command — S.E.A.C.)

(2) כלומר — בדרך הים, ע"י תפיסת נמל רנגון והתקדמות מתוכו צפונה, דרך מישור בורמה הפורה, עד מאנדלאי, דבר שהיה משחרר את צבאות הברית מן ההכרח לקיים ולפתח את קוי התחבורה שלהם דרך רוכסי ההרים התלולים ואיזורי הג'ונגל המפרידים בין הודו לבורמה. — המ ע ר.

לעבור דרך רצועת המוגסון, וכמעט שלמותר הוא לומר, כי בארץ מסוג זה רב מספר האנשים שמן ההכרח הוא להעסיקם לאורך קו התחבורה הללו. הדרכים העיקריות המובילות לבורמה הן דרכים "כשרות לעונה הגשומה", במובן זה, שמי הגשמים לא יגרפון. אך 500 מ"מ גשם בשבוע בארץ הררית, שדרכיה נמתחות בהכרח לאורך בליטות צרות בצדי מדרונות תלולים, גורמים ממילא לזרמי עז ולמפלי-גבעות, שיש לשער מראש שהם יגרפו או יכסו כברות ארץ שלמות. מאמץ רב ידרש כדי להחזיק דרכים אלו פתוחות בקיץ זה. ואלו היפנים נדחו לתוך ארץ שבה אין בעיות התחבורה שלהם גדולות מבחינה יחסית. למצב זה יש — מנקודת מבטם של בעלי הברית — שתי תקנות. הראשונה היא תובלת האויר שאפשר שתגדיל את פועלה השנה, אף לעומת שנת 1944. והשניה היא נשק האויר, שכבר השתמשו בו פעמים רבות לשעבר נגד מסה"ב היפנית המובילה לבורמה מעבר באנגקוק, ובודאי ישתמשו בו בעתיד בכל יום שבו תתכן הטיסה.

הבציה הנצרכת לפני כל מצעמה תרבותית גדולה היא: פיצוד לקים בתוכה את רוחה הנצבאית, את חסנה ואת פונותה למקמה, אשר בלצדיהם לא תמלט נפשה מתרבוני בידי תוקפנים שהם תרבותיים פחות ממנה. התרבויות הגדולות של העבר לא פתרו את הבציה, ואמנם סופן שהתחרבו. צד שיזכה המין האנושי לפלס, לצצמו דרך חיים מאשרת יותר מזו שמזמנת לו, חוששני לדורנו. שומה היא צלינו, — אם אמנם יש את נפשנו לשמר על חרותנו, — שצדע מהי משמעותה של מקמה, ואיך עושים מקמה. וידיעה זו היא שתסיע ליצר אותה דעת-קהל גאוה, אשר בלצדיה לא תוכל האמה להיות מוכנה להתגונן, ולא תקריב את הקרפנות ההכרחיים הפרוכים בכוננות פזאת.

(מתוך הקדמה של מיור-גנרל ג'ון קנדי, סגן ראש המטה הכללי של הקיסרות, לספרו של לויט-קול. א. ה. ברן "The Art of War on Land" "חכמת המלחמה ביבשה", 1914.)

כיבוש הארץ

(המשך)

ג'

ננסה עתה לתאר לעצמנו תמונה מסתברת פחות או יותר של תהליך הכיבוש, שתתאים ככל-האפשר הן למסורת המקראית, בגדר הקווים המשותפים לרבדיה השונים שנדונו לעיל, והן לתעודות החיצוניות בנות הזמן, ואף לממצא הארכיאולוגי במידה שהוא ידוע לנו היום.

לשם כך עלינו לסקור בקצרה את המצב בכל קדמת אסיה ברבע השני של האלף השני לפסה"נ. נדידת עמים חזקה, שבאה מן הצפון, הציפה והסעירה את כל השטח הגיאוגרפי הזה. יתכן כי גם אפשר להתחקות על סיבות הנדידה הזאת. בתקופת האבן הקדומה (הפאליאוליתית) היה האדם חי על צידו ודיגו מיום ליום. נתמעט הציד במקום אחד, הלך אחריו למקום אחר. שרשים וצמחים ופירות-בר, שליקט בסביבות חגיותיו, שימשו תבלים ותוספת מזון לציד שעליו היה עיקר פרנסתו. כמעט כל זמנו של האדם היה מוקדש איפוא להשגת צרכי האוכל. הוא עמד אז בדרגת לוקט מזונות, דרגה שלא איפשרה לו להתפנות לשכלול תהליכים טיכניים והישגי תרבות, בין חמריים ובין רוחניים. רק לאט לאט למד כי אפשר לגדל ולטפח את צמחי הבר בדרך רביה מלאכותית מכוונת, אשר תיתן בידו עודפי מזון, שאפשר להחסיןם לעת-מצוא. מעשה זה הפך אותו לחקלאי הקשור אל שטחי אדמה מסויימים, והוא נעשה לתושב קבע במקומות אלה. עם התגלית הזאת, שבארץ-ישראל בודאי — וכנראה אף בכל המזרח הקדמון — זמנה היא התקופה המיסוליתית, כלומר תקופת האבן הטיכונה, נעשה האדם לאוגר מזונות. אגירה זו היתה למפתח העיקרי בהתפתחות האנושית; משום שיצירת עודפי מזון בידי חלק מן החברה האנושית, איפשרה לחלקים אחרים להתפנות לצרכים מיוחדים, שכשהם לעצמם אין בהם משום יצירת ערכי מזון במישרים, אך נחוצים וחשובים הם ליצירת חיי תרבות ולעליה בסולם ההתפתחות. האדם עבר איפוא מדרגת ציד נודד לדרגת חקלאי בן ישוב של קבע. ברור הדבר שיחד עם החקלאות התפתח גם ביות ואילוף של חיות בר שונות, שהאדם מצא בהן תועלת, כגון הצאן והבקר, החזיר והכלב. אלא שגידול חיות אלה לא חרג מגדר צרכיו של כל חקלאי במסגרת משקו, בין שהיה זה משק פרטי לחלוטין, ובין שהיו בו צדדים שיתופיים במסגרת עדת-תושבים קטנה. רק לאחר שהורה הנסיון כי החקלאות מניחה לחלקים מסויימים של הציבור להתפנות מיצור מזונות במישרים, כדי לטפל ביצור צרכי-משנה, נוצרו התנאים שיכלו לאפשר לאדם את הטיפול בגידול בהמות בקנה-מידה נרחב, גידול שהביא לידי יצירת טיפוס של ציבור חדש, טיפוס הרועים שכל מעייניהם בעדריהם הנרחבים ועליהם פרנסתם. אמנם, הרעיון כי הרועה חי על תוצרת עדרו בלבד, מבשרם יאכל ואת חלבם ישתה ומצמרם ומעורם ילבש וינעל, הוא רעיון יפה ואידילי עד מאוד, אך למעשה רעיון הבל הוא. אין רועה בעולם שיוכל להתקיים בלא פרי תוצרתו החקלאית של עובד האדמה, בין שהוא קונה אותה בעזרת סחר-חליפיים בתוצרת עדריו, ובין שהוא קונה אותה במשיכה, ובין שהוא קונה אותה בגזל בחזק-יד. נראים איפוא הדברים כי טיפוס רועה נודד

מאוחר הוא לטיפוס חקלאי של קבע. אך הרועה זקוק לשטחים נרחבים יותר מן החקלאי. חפירות שנעשו בתרכסתאן הסינית מגלות לנו, כי קרוב לשנת 2000 לפסה"ג ירשה שם תרבות רועים את מקומה של תרבות חקלאים שקדמה לה. תהיה סיבתם של חילופי תרבויות אלה מה שתהיה, אך ברור כי החילופים הביאו בהכרח לידי עודף של תושבים, שחיפשו להם מקומות אחיזה. חדשים מתוך נדידה לשטחים אשר בשכנותם הקרובה והרחוקה. אחד מגלי הנדידה האלה, שפנה לדרום-מערב, הציף את קדמת אסיה, והביא לידי אותה הפיכה שצויינה לעיל. קטעי שבטים ועמים נעתקו ממקומם, גורשו מנחלתם, ובדרך מנוסתם הדפו את שכניהם, וגרפו אותם בזרם הכללי, שהשתפך על פני מלסופוטאמיה, אסיה הקטנה, סוריה, א"י ועד מצרים הגיע. זרם מהגרים נודדים אלה לא היה עשוי כולו יסוד אתני אחד. הגל הזה הביא אתו לראשונה שבטים אריים לקדמת אסיה, אך ככל ששטף דרומה הסיע אתו ערבוב של משפחות אריות, חוריות, חיתיות ושמיות. בתקופה זו נוסדה לראשונה ממלכת החיתים האריים במזרחה של אסיה הקטנה; ממלכת מיתני, שבה השתלטה שכבת אצילים אריים על שכבות נרחבות של תושבים חוריים במיסופוטאמיה ובצפון-מזרח סוריה; ומדינה נרחבת של החיקסוסים בסוריה, א"י ומצרים — לכל הפחות, מדינה שבה נתכונן משטר ממשל פיאודלי, פחות או יותר, של שדרת שליטים מעורבת: אריים, חוריים ושמיים. עם הגל הזה הופיעו לראשונה גם אבות האומה הישראלית, משפחות של נודדים כבדים בצאן ובבקר. ומה היטיבה המסורת העברית לשמור ולמסור לנו את מוצאם מארצות צפון-מזרח: אור כשדים שבבבל וחרן אשר במיסופוטאמיה. משפחות העברים האלה, שבתוקף פרנסתן ומשטר חיהן לא יכלו להיאחו בשטחים צפופי ישוב, כגון עמקי ארץ-ישראל ושפלותיה, קונות להן אחיזה בשטח מסויים מאוד בתחומי הארץ: באיזור ההררי המיוער בהר — בסביבות שכם, בית-אל וחברון — ובנגב השחון, שהוא איזור גבולים בין הנושב ובין המדבר. משפחות אלה קונות לעצמן שבות בשטחים הנ"ל בכמה דרכים. פותחות הן בדרכי שלום. אברהם קונה לעצמו אחוזת קבר בסביבות חברון בכסף מלא. יצחק מנסה לפתח מקורות פרנסה חדשים בנגב מתוך חפירת בארות ונסיון עיבוד קרקעות ללא בעלים, והוא בא בהתנגשות ראשונה עם תושבי המקום על גבול הנגב (עיין ברא' כ"ו, י"ב ואילך). ויעקב ובניו מנסים לכבוש להם אחוזה בכוח הזרוע, כיבוש שבוודאי הביא לידי טמיעה מסויימת ראשונה של העברים העולים עם תושבי הארץ הקודמים — בזמנם. בתקופה זו במאות ה"ח-ה"יז לפסה"ג יש לראות את התחלת כיבוש ארץ-ישראל בידי הישראלים (*). בתקופה זו, תקופת האימפריום החיקסוסי אין גבול מדיני מפריד בין א"י ובין מצרים, ושבטים נודדים יכולים לצאת ולבוא על נקלה מהנגב למצרים וממצרים לנגב. בתוקף מסיבות שונות, ואפילו בשנות רעב בנגב השחון, יורדות משפחות עבריות שונות מצרימה למצוא בה שבר ומחסה בשעת מצוקה זו. כך עשה אברהם לפי המסופר בספר בראשית (י"ב, י' ואילך); וכך עשה גם יעקב (מ"ז, ד' ואילך).

יתכן כי יעקב ובניו היו חוזרים לארץ בהמשך הזמן, ומוסיפים לנדוד בה בתחומי התיישבותם, אלמלא התחוללו בינתיים בקדמת אסיה מאורעות כבירים ששינו את פני הדברים מן הקצה אל הקצה. ההתעוררות הלאומית במצרים שיחררה את המדינה כולה מעול החיקסוסים הזרים (**). לא בלבד, שעם תחילתה של פרשה

(*) אי-אפשר להתעכב כאן על בעיית זמנם של האבות במפורט; ואף בעניין זה קיימת מחלוקת של חכמים; אך עתה יש נימוקים מכריעים לקביעת תאריכם של ימי האבות דווקא בתקופה זו (תקופת החיקסוסים).

(**) ר' מערכות י"ח-י"ט, ע' 46 ואילך.

זו הוקם גבול מדיני בין מצרים וא"י, שהקשה בלא ספק על נדידת שבטים בלתי מכוונת ממצרים לא"י ומא"י למצרים, אלא שכל מי שהיה חשוד על קשרי גזע וברית-ידידות עם השליטים החיקסוסים הישנים הפך בן-לילה לאויב נכבש במצרים. כך נכבשות משפחות העברים שבמצרים לעבדי המדינה — העפר (*). המועבדים בכל עבודה קשה בסבלות פרעה.

גם בא"י לא שקטו הדברים אפילו במשך ימי שלטונם של החיקסוסים. שם מתארגנות במשך הזמן מדינות-הערים הקטנות ליחידות גדולות יותר. כפי שכבר ראינו לעיל, לאט לאט נדחקים השבטים הנוודים מתחומי הארץ הנושבת אל תחומי הגבולים, אל הערבה שבמזרח ואל הנגב. אין בידם ברירה אלא להיהפך לתושבי קבע במסגרת המדינית, הנקבעת בשטחים שבהם נדדו, או לשמור על מסורותיהם ולהידחק אל קצוות התחום הנושב. רק בהר אפרים שעיקרו מיוער וישובו דליל, יכולים להישאר שרידים מוטמעים ומוטמעים-למחצה. אם ניתן דעתנו על תהליך התפתחותה של א"י ב-70—80 השנים האחרונות, נבין יפה את התהליך הזה, כיצד הולך הישוב הנווד ונדחק ממקומו או נהפך לישוב מוטמע של חקלאי-קבע, עם התבגרותו של שלטון מרכזי המחזק וממריץ את התעודדות העיר והכפר.

באמצע המאה ה"ט"ז לפסה"נ נהפך הגלגל לחלוטים. מצרים, שנעשתה מעצמה צבאית, כובשת את א"י, ומכוונת בה שלטון מרכזי חדש, שעצמתו בארץ מורגשת עד ראשית המאה ה"י"ד. אלה הם בלא ספק ימי השיעבוד במצרים, שיעבודן של אותן המשפחות שירדו מצרימה; וכבר ראינו לעיל שלכל הפחות חלק מן העברים-הישראלים המוטמעים נשאר בארץ, ובעיקר כנראה בסביבות שכם ובתחומי הר אפרים; וגם בשולי השטחים הנושבים ביהודה, על גבולות מדבר יהודה ובתחומי הנגב. אולי נשארו כמה משפחות מקורבות אל הישראלים, שבסופו של דבר (ואולי לאחר ההתנחלות העיקרית) נטמעו לגמרי בבני יהודה, ולא נודע כי באו אל קרבם, כגון הקיני והירחמיאלי ודומיהם. אלה נדחקו לאט לאט בכוח התארגנותן של הממלכות הקטנות, במשך ימי קיומו של האימפריום החיקסוסי (**). וגם בימי השלטון המצרי התקף, אל איזור הגבולים שבין הנושב והמדבר, הן בדרום הארץ והן בעבר הירדן מזרחה. אי-אפשר להתעכב כאן על זמנה של יציאת מצרים וכל סבך הבעיות הקשורות בבעיה זו ***); אך בפרק הזמן שבין המאה ה"ט"ו ובין המאה ה"י"ג לפסה"נ הצליחו בני-ישראל שהיו במצרים להחליף משם, ובימי נדודיהם במדברות — לבין מצרים וא"י ובמזרח הארץ — התחברו עם הישראלים שנדחקו מן הארץ. בשעה ששלטון המצרים בא"י נתרופף, בסוף ימיו של אמנחתפ הג' (1378—1413 לפסה"נ) ובימיו של אמנחתפ הד' (אח'נאתון — 1361—1378 לפסה"נ) הם מתזילים לחדור חזרה לא"י ****), בין בדרכי שלום, בהסתננות איטית של נוודים הבאים לרעות את עדריהם משלף השדות, ובין בכוח הזרוע. פעמים שהם מצליחים לכבוש שטח קטן — זעיר פה זעיר פה, ושטחים כאלה עדיין נותרו בא"י ביחוד באזורי הגבולים, כאשר ראינו בריוחו — דרך-משל. ואין לשכוח כי כוח התנגדותן של מדינות-ערים בודדות נחלש משני טעמים. מצד

(*) ר' מערכות כ"ד-כ"ה, ע' 71.

(**) ואין לשכוח כי מדינה זו היתה מיוסדת על עיקרון פיאוודלי פחות או יותר, כלומר חלוקה לשטחי שלטון מוגבלים יותר (כמו ממלכות חצור וירושלים), שאף הם נחלקו ליחידות ממשל קטנות עוד יותר (מדינות-ערים); ור' מערכות כ"ד-כ"ה, ע' 61-66.

(***) ר' מאמרו הנ"ל של המחבר בספר קלזנר (הערה 2 בע' 71-מערכות כ"ד-כ"ה).

(****) מתעודה מצרית חדשה, שנמצאה רק זה מקרוב ועוד טרם נתפרסמה, מתברר כי כפי הנראה כבר החלה חדרת הח'בירים לא"י בימיו של אמנחתפ הב'; ורמו לכך ראו חכמים זה זמן רב באחד ממכתבי אל-עמארנה

אחד, היתה ההגנה על הסדר והבטחון בידי המצרים זה כשמונים שנה והיא שללה מן השליטים המקומיים את אפשרות הכוננות המלאה למלחמת התגוננות בפני אויב מן החוץ*). שכן המצרים ידעו יפה שכוח כזה יכול להיות מכון גם כלפיהם הם. מצד שני, היה השלטון המצרי מבוסס על ניצול מכסימלי של שטחי הכיבוש הן בגביית מסים בכסף ובשווה כסף, והן בגיוס עובדי-כפייה לעבודות ציבוריות במצרים ונערות לבתי הנשים של פרעה ומקורביו. עם התרופפותו של השלטון המרכזי נתלבו מחדש גם הפירוד והתחרות בין השליטים המקומיים, שכל אחד ואחד מהם שאף להגדיל את שטחי שליטתו על חשבון שכניו; וכך אירע לעיתים תכופות כי משפחות הח'בירים הישראלים שביניהם, נקראו לעזור לאחד השליטים לשעבד את שכניו. חדירה זו נמשכה זמן רב, למן ראשית המאה ה-11 ועד ראשית המאה ה-12. עתה אנו מבינים כיצד זה יכול היה סתי הא' להזכיר את א-ס-ר(א) (= אשר) בתעודותיו, ודווקא באותו תחום שבו ישב שבט אשר, וכיצד יש לתאם עובדה זו עם הידיעות על חדירת הח'בירים, כימי דור אחד לפניו, אל תחומי שבט זה. כאן ובעמק יזרעאל היתה החדירה מבוססת יותר על הסתננות איטית בדרכי שלום, ורק לעיתים רחוקות אחזו המהגרים החדשים בדרכי אלימות. משום-כך באה גם היטמעות חלקית בתושבים הקודמים, ומשום-כך נמנים שבטי אשר ונפתלי עם בני השפחות. ואפילו שבטים ששמרו על טהרתם במידה רבה יותר, יששכר וזבולון — מבני הגברות; הצליחו להיאחו בשטחי התנחלותם רק מתוך הסתגלות מסויימת לתנאי השלטון הכנעני המקומי, כמפורש במסורת המקרא: יששכר חמר גרם רבץ בין המשפטים: וירא מנחה כי טוב ואת-הארץ כי נעמה ויש שכמו לסבל ויהי למס-עבד: (**). וזאת לזכור, כי ממכתבי אל-עמארנה אנו למדים על חרבן שונם, שבמרכז עמק יזרעאל, במלחמות האחים שבין ערי הכנעני. אין אנו יודעים אם עזרו במעשה זה הח'בירים; אך ברור הדבר כי חורבנה פתח פתח לשבטים נודדים לפשוט בעמק ולעשותו לתחום גדודיהם; ממש כשם שהיה שטח זה של העמק מקום-מגורים למשפחות זפיח הבדויות בימים שקדמו להתיישבות היהודית בו, לאחר מלחמת העולם הראשונה, בצידם של ישובי קבע עירוניים וכפריים בסביבה.

באותו פרק זמן חלה גם חדירתם של שבטי רחל לארץ-ישראל, ויש לשער כי התפרצות זו, שכראשה עמד בוודאי יהושע בן-נון, בן אפרים, היא היא אשר שימשה רקע יסודי למסורת המשוכללת והמוגמרת שבספר יהושע. שבטים אלה לכתחילה נתכוונו לחדור בעיקר להר אפרים, הן משום ששם קיוו למצוא סעד ותמיכה בשארית משפחות דינה המטומעות (***) . הן משום שמחוז זה היה מיוער בעיקרו ודליל ישוב (****); ואולי אף מפני שקראום לשם מושלי שכם מבני המקום, שכן במכתבי אל-עמארנה נזכרים בני לביה משכם, הסועדים את הח'בירים בצרכי מזון. יתכן, כי אלה האחרונים זכרו את הקשרים הרחוקים עם בני יעקב-ישראל לפנים, ורצו להשתמש בעברים להשגת מטרותיהם הם, דהיינו הרחבת תחומי שלטונם על חשבון יריביהם.

וכבר ראינו לעיל כי הפירוה שנערכו ביריחו ובבית-אל מוכיחות כי שתי ערים אלו חרבו ונדונו בשרפה קרוב לאמצע המאה ה-11 לפסה"ג, כלומר אותו

(*) ר' מאמרו של ד"ר מייזלר הנזכר בהערה 2 ע' 63-מערכות כ"ד כ"ה.

(**) ברא' מ"ט, י"ד-ט"ו.

(***) ר' לעיל, ע' 60; מערכות כ"ד-כ"ה, ע' 68-69.

(****) השווה: ויאמר אליהם יהושע אם-עם-רב אתה עלה לך היערה ובראת לך שם... כי הר יהיה-לך כ"י-יער הוא ובראתו והיה לך תוצאתיו... (יהו' י"ו, ט"ו-י"ח).

פרק זמן שאנו עומדים בו, הלא היא הדרגה הראשונה של התרופפות השלטון המצרי התקיף בארץ-ישראל*).

בשעת התפרצות זו נודמן להם לשבטי רחל בהיסח הדעת עוד שטח שנפל בידיהם, הלא הוא תחום החיווי בצפון ירושלים וצפון-מערבה; וכבר שוער לעיל מדוע בחרו הגבעונים להיכנע לישראלים בלא לתגור מלחמה**. יתכן, כי אף אותה התנגשות עם מלך ירושלים המתוארת בספר יהושע, אירעה בפרק זמן זה, ובה ניגף מלך ירושלים; אלא שתוצאות ממשיות לא היו לה, פרט לעובדה כי שטח ארבע ערי החיווי נשאר בידי הישראלים. ויתכן כי הדיה של התנגשות זו הם הם העולים ממכתביו של פתח'פ מלך ירושלים אל פרעה מלך מצרים אדוניו***). אמנם, קשה לראות כיצד אפשר לזהות את אדני-צדק עם פתח'פ; אך יש לזכור כי פירושו של פתח'פ הוא עבד (האלה) ח'פ, וכל זמן שאין אנו יודעים הרבה על מהותם וזיהותם של האלים השונים בא"י באותה תקופה, קשה לנו לאמר מה הקשר בין השמות. הרי בנוסח המעשה שבספר שופטים מדובר על אדני-בזק; ושאלה היא אם השם אדני-בזק נשתבש מן אדני-צדק על סמך הזכרת המקום בזק, או שבזק הוא שם אחר שיש לזהותו משום מה עם צדק; ואם-כן, אפשר שגם השמות צדק-בזק-ח'פ יש בהם משום זיהות או זיהוי מסויים, ומאדני-חפ לעבד-חפ אין המרחק רב ביותר; ההבדל הוא רק אם הכינוי מבאר את יחסו של האל לאיש (אדני-יה) או את יחסו של האיש לאל (עבד-יה).

ואשר לעי, הרי עדיין לא נחקר הממצא הארכיאולוגי אשר בה על בוריו, עד-כי קשה לקבוע את זמן חורבנה. מכל-מקום נראה כי חרבה לפני עליית החיקסוסים על א"י, ואפילו בראשית הכיבוש בימי האבות כבר היתה חרבה ועזובה. כיצד נתגלגלה המסורת על כיבוש העי ונכנסה אל פרשת כיבוש יהושע קשה להבין היום; ורבו ההשערות****).

בפרק זמן זה עצמו, ובעקבות הגל הראשון של הכובשים בזרוע, שבפיקודו של יהושע, נעשו בוודאי נסיונות בידי קטעי שבטים ושברי משפחות לחדור גם לתחומי החלק המזרחי והדרומי של הר יהודה, שלא נכלל בתחומי ההגנה של מלכות ירושלים, אשר עדיין עמד בה כושר התנגדות מסויימת. כאן יש לקבוע את מקומן של פרשיות ספר שופטים המדברות בעליית הקיני ובכיבושה הסופי של צפת היא חרמה, לאחר הנסיונות שלא הצליחו בהתנגשויות הקודמות עם מלך ערד*****). ואולי נעשה גם נסיון לחדור לתחומי עזה ואשקלון (השווה שופ' א', י"ח; יהו' ט"ו, ב'—ה'; שם, מ"ז), נסיון שכנראה לא הצליח (השווה שופ' א', י"ט).

בינתיים, באה שוב תקופת התאוששות במצרים. כנראה, כבר הצליח חרמחב (מייסד השושלת הי"ט; ? — 1315 לפסה"נ בקירוב) לחזק מחדש את שלטון המצרים בא"י; וסתי הא' ורעמסס הב' כוננו מחדש את ממשלת המצרים בא"י ובסוריה הדרומית. מובן מאליו, כי בתקופה זו של שלטון מרכזי תקיף הושם קץ להתפשטותם של הישראלים בא"י. אולם המצרים לא היו מעוניינים להחזיר את הסדרים האתניים לישנם בארץ, והכירו בשינויים שחלו בינתיים. כך אנו מוצאים כי א-ס-ר(א), הוא אשר, נזכר בתעודות סתי הא'*****); וכך יש לשער כי אותם השבטים שקנו להם אחיזה בחלקים שונים של הארץ נשארו במקומם.

(*) ר' מערכות כ"ד-כ"ה, ע' 71-73.

(**) ר' שם, ע' 69.

(***) ר' מאמרו של ד"ר מיזלר הנ"ל, ע' 72.

(****) ר' סיכום הדברים במאמרו של המחבר בספר קלוינר, ע' 76-77.

(*****) ר' מערכות כ"ד-כ"ה, ע' 68.

(******) ר' שם, ע' 72.

שבטי רחל שנאחזו בינתיים בתחומי נחלותיהם הלכו ונהפכו לאט לאט לחקלאים תושבי קבע. תהליך זה אנו מוצאים את דומיו בתולדות התיישבותם של שבטי בדוים במקומות שונים בא"י במשך מאה ועשרים השנים האחרונות. עתה יכולים גם השבטים השונים לקבל שמות הקשורים, ביחסים גיאוגרפיים, כגון בנימין ואפרים*). ויש לשער כי במשך הזמן הזה חלה גם התנתותו של שבט דן; שבטי רחל שבאו מחדש דחקו לאט לאט את רגלי אחיהם, שישבו בשטחים האלה מקודם, ובני דינה המוטמעים ומעורבים ביסודות חיויים נהדפים אל אשדות הר אפרים בדרום-מערב ונהפכים לשבט דן, אחד מבני בלהה — שפחת רחל.

עם אותותיה הראשונים של התרופפות חדשה בשלטון מצרים, בסוף ימיו של רעמסס הב', מנצלים העברים את המצב למען חדש את התפשטותם בשטחים שעוד טרם חדרו אליהם עד אז. בתחילה עדיין מנסה פרעה להגיב על כך בכוח הזרוע. אין השלטון המצרי יכול לראות במנוחה את התחדשות המהומות הפנימיות בארץ הסרה למשמעתו. וכך אנו שומעים כי מרנפתח נלחם בשנתו החמישית עם ישראל ומנצח אותו**). אך אין מסע זה מביא אלא לידי נצחון בן-חלוף. חפירות שנעשו בערים היושבות באשדות המערב של הר יהודה, במידה שנערכו, מוכיחות כי ערים אלה נכבשו ונדונו בשרפה סמוך לרבע האחרון של המאה ה"ג לפסה"ג***). בלא ספק היה כיבוש זה כיבושם של הישראלים, שכן — בתל בית-מרסם לכל הפחות — השכבה שמעל לשכבת החרבן היא ישראלית טיפוסית לפי כליה ושרידיה. עתה נשלמה, במשך סוף המאה ה"ג, פרשת כיבוש מחציתה הדרומית של א"י. לתקופה זו שייכת בלי ספק גם פרשת כיבושי כלב בדרום-מערב הר יהודה, פרשה שכבר מצאנוה רשומה הן בתעודות שבספר יהושע והן באלה של ספר שופטים****).

בזה בעצם מסתיים כיבוש הארץ עם סוף המאה ה"ג לפסה"ג. בסופה של פרשה זו נוכל לסכם את המצב במלים אלה: במרכז הארץ מהותה הר אפרים גרעין התיישבות ישראלית מלוכדת ביותר, שטח הפשי מכל שיעבוד לממלכות ערים כנעניות. מרכזו הדתי-סוציאלי של שטח זה היא שילה והמשכן אשר בה*****). בשטח זה יש רק שתי מובלעות של ישוב מעורב, שעיקרו יסודות חיויים שמלפני הכיבוש העברי — שכם וסביבתה וברית ערי הגבעונים, ושתיהן כפופות במידה רבה לריבונותם של שבטי ישראל. החדירה לשטח זה, שראשיתה נעוצה בתקופת האבות, נערכה בעיקרה בכוח הזרוע כנראה בהנהגתו של יהושע בן-נון, ונתאפשרה משום דלילות אוכלוסיו בתקופה שקדמה להתנחלותם של בני ישראל.

מצפן לשטח זה, בתחומי העמקים (יזרעאל, זבולון ובית שאן) והגליל (העליון והתחתון), הולכים ומתאחזים שבטים ישראלים בתחומים המאוכלסים בעיקרם תושבים שקדמו להם בארץ; והריבונות המדינית בשטחים אלה עודנה בעיקרה בידי הכנענים, המאורגנים כאן בממלכה קטנה — ממלכת חצור, שהיא צירוף של מדינות-ערים זעירות. הדרומיים שבשבטים אלה שומרים יותר על טהרתם וקשורים בקשרים אמיצים פחות או יותר אל המרכז בשילה, והם משבטי הגברות (יששכר וזבולון — מבני לאה); הצפוניים — מעורבים ומוטמעים יותר וקשרם אל המרכז רופף יותר, והם משבטי השפחות (נפתלי מבני בלהה — שפחת רחל ואשר מבני זלפה — שפחת לאה). החדירה לשטח זה נערכה בעיקרה כנראה בדרכי שלום, אם

(*) ר' שם, ע' 74.

(**) ר' שם, ע' 71.

(***) ר' שם, ע' 73.

(****) ר' שם, ע' 70.

(*****) לא כאן המקום לברר את מהותו וערכו של המרכז הזה. דברים מעניינים על נושא זה ימצא

הקורא בספרו של M. Noth, Die System der zwoelf Staemme Israels

כחדירה של הסתגנות, ואם כהגירה בהזמנת מלכי הערים השונות ככותות עזר במלחמתם עם שכניהם.

בשולי השטח העברי העצמאי יושבים שרידי המשפחות המוטמעות ביותר מבני דינה, שהפכו לשבט דן, אף הוא מבני השפחות (מבני בלהה — שפחת רחל, שכן הם יושבים בקרבת מושבם העיקרי של בני רחל); ואף קשריהם עם המרכז אינם חזקים ביותר (השווה שופ' ה', י"ז).

בדרומו של השטח הישראלי החפשי בהר אפרים משתרעת ממלכת ירושלים היבוסית, מתושבי הארץ שלפני עלות העברים. אלא שתחומיה של ממלכה זו הולכים וצרים בגלל התפשטות בלתי-פוסקת של משפחות עבריות-ישראליות המתלכדות ליחידה אחת, שבט יהודה. תהליך הכיבוש כאן עיקרו בכוח הזרוע, אך הוא איטי יותר מבהר אפרים; ומציאות אוכלוסיה צפופה יותר מבני המקום מחייבת נישואי תערובות והיטמעות במידה לא-מועטת. רצועת הכנענים המפסקת היא הגורמת לכך שקשרי יהודה ושמעון עם ברית השבטים ומרכזה בשילה הם רופפים ביותר (השווה דבר' ל"ג, ד'*) .

אין להביע כאן אפילו השערות, שתהיינה מניחות את הדעת פחות או יותר, על התנחלות השבטים בעבר הירדן מזרחה ויחסה אל כיבוש א"י המערבית מבחינת העניין והזמן; שכן פרק זה הוא הסתום ביותר בכל פרשת הכיבוש, ותעודות חיצוניות וארכיאולוגיות, שתנסוכנה אור עליו, כמעט שאין בידינו לפי שעה.

ד'

מעטה מתחילה תקופת השופטים, או תקופת ההתנחלות, כלומר זמן הביניים יומי המעבר שבין הכיבוש וההתבססות הסופית כיחידה מדינית אחידה (בראשית ימי המלוכה).

אין די בכיבוש הארץ, שכן מעשה הכיבוש מעורר את היסודות האתניים שנשארו בחוץ, או בתחומי הגבולים, לחקות את מעשי הכובשים החדשים, ולרשת את מקומם. לפיכך יש לדעת גם להחזיק בשטח הנכבש ולהגן עליו, הן מפני נסיונות פנימיים של המשועבדים, או המיועדים לשיעבוד ולכליה סופית, לדחוק את רגלי הכובשים ולהקיאם חזרה אל המדבר, שממנו באו, והן מפני נסיונות חיצוניים של אלה שנשארו בחוץ, השואפים לחקות את מעשי הכובשים ולהוציא את שללם מידיהם. ואמנם, פרשת התולדה הישראלית בתקופת השופטים אינה אלא שלשלת מערכות כפולה ממין זה. אם נעלים עין לפי שעה מפרשת עתניאל בן-קנו (**), אנו מוצאים שספר שופטים פותח במעשה אהוד בן גרא הימיגי והיאבקותו עם המואבים. ובדין! המואבים רואים את הצלחת הכיבוש העברי. הם רואים עין בעין כי אין כוח מרכזי אשר יהדוף את הישראלים חזרה למדבר, והם מנסים לחקות את מעשיהם, להתגבר על הכובשים החדשים, ולרשת את מקומם כאדוני השטחים הנכבשים. בראשונה, עולה זממם בידם, והם משתלטים על סביבות יריחו, שלא נשארו בה אלא מתיישבים מועטים דלים. גם החפירות במקום מעידות כי בין אמצע המאה ה-י"ד ובין המאה ה-ט' היה המקום עזוב, פרט לבתי-חומר מעטים ודלים, מעין אלה שיכלו להקים לעצמם אריסים דלים שניסו להיאחו במקום (***) . משם הם מרחיבים את שלטונם מערבה על צפון יהודה ועל בנימין לכל הפחות. ביהודה אין אנו מכירים כל תגובה לכיבוש זה, אבל משבט בנימין שמסורת של חופש הגדודים על כל מעלותיה

(*) כך לא נזכר שבט יהודה כלל בשירת דבורה. על טמיעתו של שבט בקרב תושבי הארץ שקדמו לו במקום — ר' מאמרו של המחבר: ראשיתו של בית דוד, ציון ט' (תש"ד), ע' 49 ואילך.
(**) ר' מערכות ב"ד-כ"ה, ע' 70 (שופ' א', י"ב ואילך); וכן ר' מאמרו של המחבר במאסף ציון ד' (תר"ץ) ע' 8, הערה 53, וכאן-להלן, ע' 70.

(***) ר' שם, ע' 73.

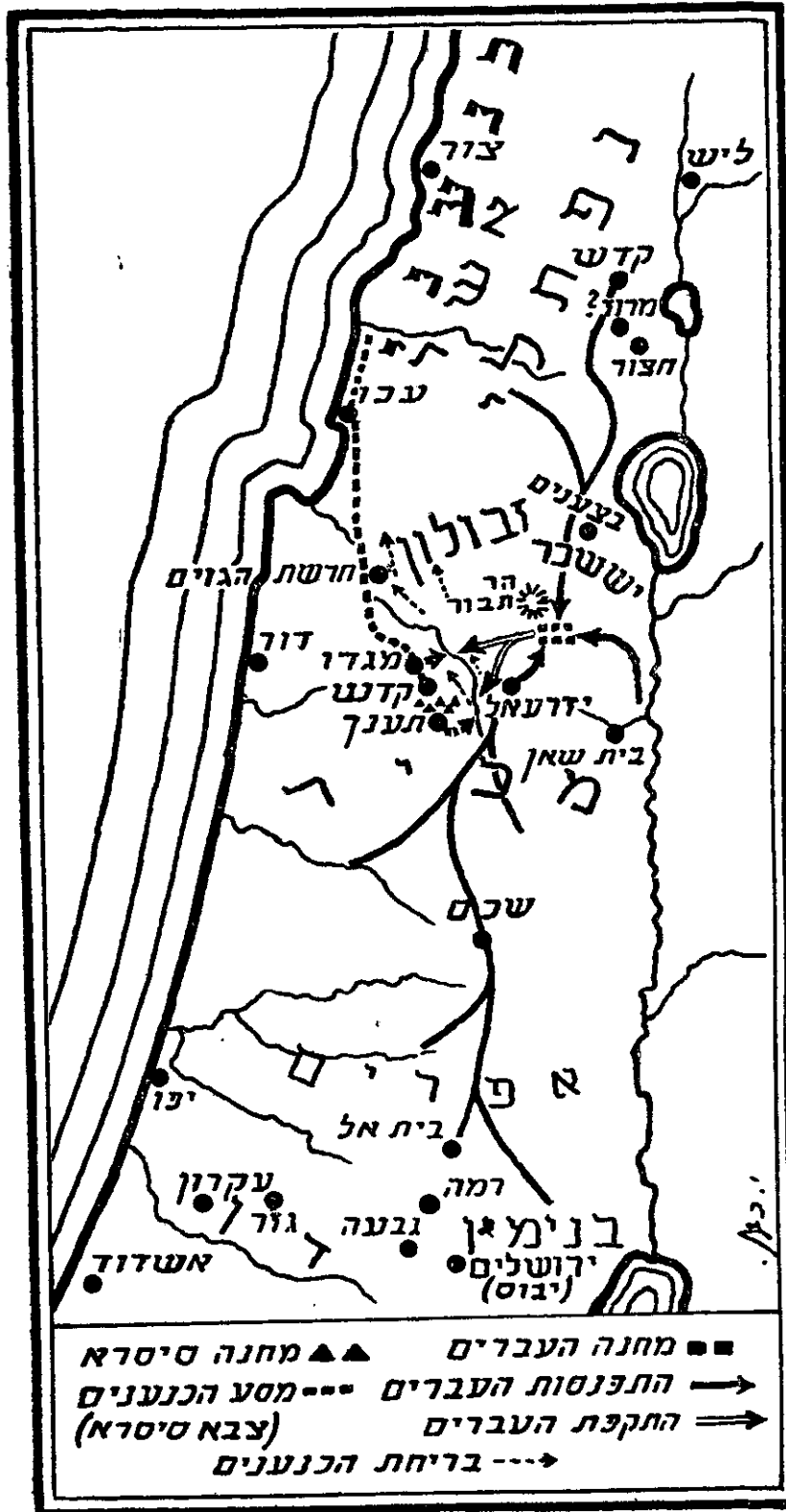
ומגרעותיה לא דעכה בו, קם מושיע: אהוד בן גרא הימיני. הריגת ענלוק ותבוסת המואבים שמה קץ לנסיונות חדירה חדשים בשטח זה.

בינתיים מתחוללת מהפכה גדולה חדשה בכל רחבי קדמת-אסיה, מהפכה ששרשיה וגורמיה נעוצים הרחק במערב. עליית ראשוני השבטים הדוריים ליוון עצמה ולהופו המזרחי של הים האַיגיאיי עוקרת ממקומם קהל שבטים ועממים שישבו תחילה בשטחים אלה, והם נעתקים בכוח הזרוע דרומה ומזרחה, ומהגרים ביבשה ובים לחפש לעצמם משכנות חדשים. זוהי ההגירה הידועה בשם עליית גויי-הים בתעודות המצריות. הם שוטפים ועוברים את אסיה הקטנה ומחריבים בדרכם את ממלכת החיתים, שבחלקו המזרחי של חצי-האי, שוטפים ועוברים בכל רצועת ההוף הסורי והאֵי, וגורמים גם שם חרבן מדינות שונות, ועולים על מצרים. רק כאן מצליח רעמסס הג' לנגפם ולהפיצם, ושברי גליה של הגירה זו נהדפים בחלקם חזרה לחוף אֵי ומתיישבים בו, ובחלקם מוסיפים נדוד מערבה ללוב, ומגיעים עד חופי סיציליה, סרדיניה ואַטרוסקיה הרחוקות. בראשית המאה ה־י"ב מתיישבים איפוא הפלשתים, שהשתתפו בהגירת גויי-הים והיו בין הניגפים בחופי הדלתה המצרית, בשפלה הדרומית; ויתכן כי הדבר נעשה אפילו ברשותם ובעידודם של המצרים, העושים אותם מעין חילות מתיישבים שכירים הנועדים לשמור על הסדר בשרידי האימפריום האסיאני שלהם. וכנראה בו בזמן מתיישבות משפחות מבנות עוד אחד השבטים האלה — הסקל (התאפארא) בשרון הצפוני, בסביבות דאר.

הגירה זו מרועעת עוד יותר את יסודות הממשל המצרי באֵי, שהתלו מתמוטטים גם בלאו הכי. ולא זו בלבד, אלא שהיא מתישה גם את שארית כוחות ההגנה של ממלכות הכנעני אשר בארץ. והשבטים שוחררי החופש אשר במרכז השטח העברי, בני רחל שבהר אפרים, אינם מאחרים מלהגיב על-כך עד מהרה*). דבורה אשת לפידות, היא יושבת בין הרמה ובין בית-אל בהר אפרים, מלהיבה את שבטי הצפון לסיים את שחרורם מעול הכנענים. לא הכל נענים לקריאתה בתחילה. בעיקר נזעקים אליה בני נפתלי, הקרובים ביותר למרכזו של המשעבד בחצור, ובני יששכר וזבולון, הקרובים אליה קרבת מקום. העברים מתקהלים בסביבות הר תבור.

מפי הקיני הנוודים בסביבה נודע דבר ההתקהלות לסיסרא, שר הרכב של ממלכת חצור היושב בחרושת הגויים**). והוא יוצא ברכבו לקראת קהל האיכרים והרועים, בלב סמוך ובטוח ביתרון זינו. יש לשער כי הזמן היה בראשית הסתיו, וגשם פתאום הופך את כל העמק, היפה לתמרונים רכב כשאדמתו יבשה, לאדמת ביצה. יתרונו של חיל הרכב הכנעני נהפך לחסרון, וחיל הישראלים תומם אותו לחלוטין (ועי' מפה ג'), ובמהומה זו משתמשים העברים המנצחים ותופסים גם את מערכת המבצרים הדרומיים ומחריבים אותם. החפירות במגידו מלמדות אותנו, כי בימים אלה, קרוב לשנת 1125 לפסה"ג נידונה מגידו בחורבן גמור (שכבה VII) ואילו השכבה שמעל לעקבות הרס זה (שכבה VI) שרידיה הם ישראלים טיפוסיים כידועים במקומות אחרים. כך מקיימת עדות ארכיאולוגית את המסקנה ההיסטורית. אם היתה באותה תקופה התנגשות עם הכנענים גם בסביבות מירון (על מי-מרום), או שהתנגשות זו אירעה זמן רב קודם לכן בראשית ימי חדירתם של שבטים ישראלים לשטח זה***), אין אנו יודעים. אבל נראים הדברים כי מסדרי המסורות על הכיבוש בדור מאוחר יותר ארגו את סיפור מפלת חצור בימי דבורה, מפלה ששיחררה את שבטי הצפון משעבודם, במסכת מעשי הכיבוש בימי יחזשע; כשם ששילבו בה גם את המסורות על הכיבושים החלקיים בהר יהודה.

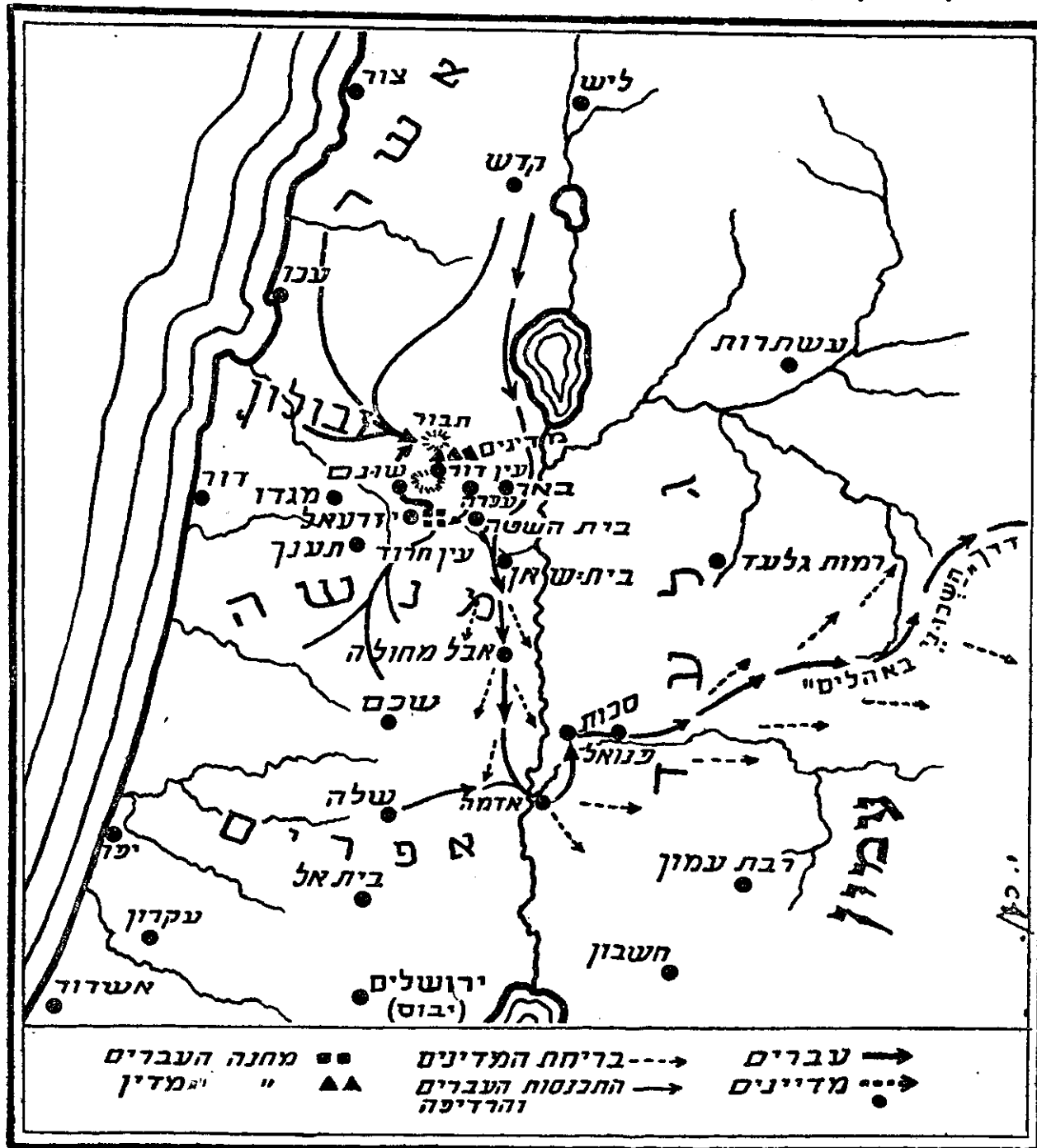
* על תפקידו של הר אפרים בתקופת השופטים—ר' מאמרו של המחבר הנזכר בהערה 1 עמ' 63.
** על חרושת הגויים ר' עתה מי ז לר, ידיעות י"א (תש"ה), חוב', ג' ד.
*** ר' מערכות כ"ד-כ"ה, ע' 66 ובהערה 1 שם.

משנפלה ממלכת חצור הכנענית נמחו שרידיו האחרונים של שלטון מרוכז שהיה עלול לדאוג להגנה מאורגנת של השטח בפני אויבים מן החוץ. שבטי העברים עדיין היו בבחינת חלקים רופפים שקל היה להלהיבם לפעולת-פתע בתנאים מסויימים, אך אי-אפשר היה עדיין לקיים ביניהם ליכוד של ארגון המטפל בעניינים משותפים מתוך דאגה הצופה למרחקי העתיד. ומיד נפתחת הדרך לפולשים מן המזרח ומן המערב כאחד.

חידוש כלכלי-סוציאלי אירע באותו פרק זמן. שבטי הנודדים על גבול המדבר

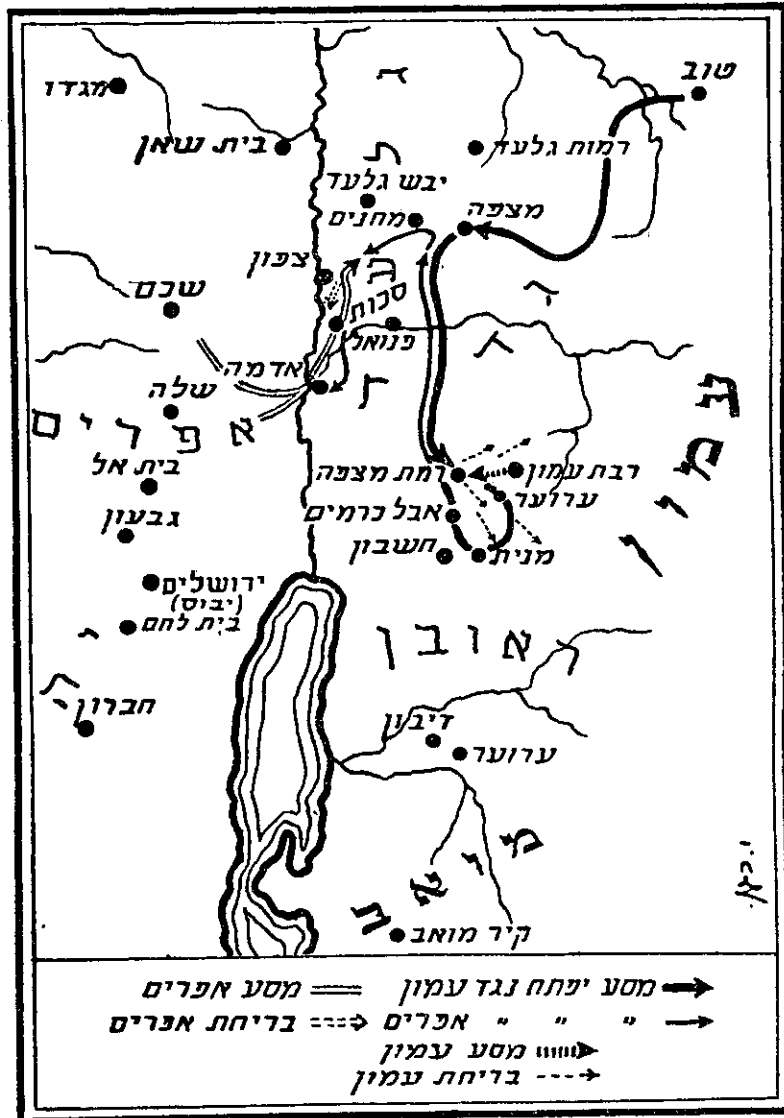
ביתו ואילפו את הגמל. בזה ניתן בידיהם במאה ה"ג — ה"ב אמצעי תחבורה מהיר. מעתה הם יכולים לשוטט הרחק אל לב המדבר מנוה לנוה, וגם להתקהל במרחקים ולהתנפל מתוך מסע מהיר ומפתיע על החקלאים בשטחים הנושבים, ואין הם תלויים עוד בהתקהלותם הכבדה והאיטית של עדרי צאן ובקר (*). והמדיינים ממהרים לנצל את מפלתו של השלטון המרכזי בחצור. הם עולים על עמק יזרעאל, במסעות מפתיעים מדי שנה בשנה עם הבשלת התבואות, לבזוז בזה ושוב יוצאת הקריאה להגנת התקפה מהמרכז החפשי בישראל — מהר אפרים, הפעם משבט מנשה. גדעון מפתיע את המדיינים ורודף אחריהם עד גבול מדבר סוריה (ועי' מפה ד'). ופה בשטח זה עולים עתה ביכורי ההכרה שיש צורך באירגון מדיני קיים יותר; מכאן פרשת גדעון ואבימלך, נסיון לעשות מלוכה בישראל, שבא בטרם זמנו, שנעשה בידי אדם שהיה

(* נראים הדברים כי השערתו זו של אולברייט, From the Stone Age to Christianity, (p. 196). אינה נכונה כדי אותה מידה מקיפה ופסקנית שבה הביעה (ר' - דרך-משל - מאמרו של I. E. Free ברבעון J N E S III, pp. 187 foll; אך אין הדבר משנה כלל את מסקנות המאמר הזה.

רק חציו ישראלי, ונכשל*).

לאחר מעשה גדעון מרצה ספר שופטים את פרשת יפתח. קשה לדעת אם מעשה זה משתלב יפה במקום זה גם לפי הסדר הכרונולוגי של המאורעות. וכבר היה מי שביקש לראות בספר שופטים כרוניקה של מאורעות בודדים, שהשתלשלו לכל הפחות בחלקם בזמן אחד, אלא שאירעו בשטחים שונים**). ואולם אותם המאורעות שנבדקו לעיל מבחינה טופוגרפית-איסטרטגית ולאור מסקנות הממצא

מפה ה'
מסעות יפתח

הארכיאולוגי והגיון מסויים ברציפות של סיבה ומסובב, מראים כי אין כל סיבה להטיל ספק בנכונותה ההיסטורית של המסורת המקראית על עקיבות השתלשלותם של המעשים; ועוד נשוב ונראה זאת להלן***). משום-כך יש לקבל גם כאן את עדותה של המסורת. לחצם של שבטי מדבר שונים, כגון המדיינים נוסעי ההגינים המהירים, על מדינות הספר — דוגמת בני-עמון וכיו"ב — מכריח את אלה האחרונים לנסות ולהתפרץ הלאה מערבה וצפונה-מערבה, כדי לפנות את מקומם למי שדוחקים את רגליהם ממזרח. העמונים מאיימים על הגלעד, ויפתח המנודה מציל את תושביו (ועי' מפה ה'). למעשה לא היתה זו אלא הצלה לשעה, שכן לחצם של העמונים נתחדש בעצם ימי המלכת שאול (מעשה יבש גלעד), וקץ הושם לו רק לאחר שהכניע דוד את ממלכת בני-עמון.

* על זמנו של נסיון זה — ר' מאמרו של המחבר הנזכר בהערה 1 בעמ' 65
** כך למשל פטרי בספרו Egypt and Israel, ע' 54 ואילך. (***) ר' להלן, ע' 70.

יתכן, כי גם נסיונם של המואבים בימי אהז נעשה, לכל הפחות בחלקו, בתוקף אותן המסיבות עצמן, שעליהם דובר לעיל (הח ופת העמונים על בני גלעד). ואז אולי אפשר להכניס במסגרת זו גם את המעשה הז'אשון לפי סדר העניינים היום בספר שופטים, והוא המעשה בעתניאל בן קנז. גם הז'רצות זו של מלך ארם נהרים יתכן שאינה מסמלת אלא התפרצות שבטי נודדים, שטוטטו בכל רחבי מדבר סוריה בין הפרת ומזרחה של א"י; ומתעודות חיצוניות אנו יודעים שבאותו פרק זמן ניסו לפרוץ גם אל מעבר הפרת מזרחה (*). ובכ"ז עדיין נשארים כמה דברים סתומים וקשים בפרשה זו. ראשית, שמו של השופט; הרי זהו אותו עתניאל בן קנז, ששמו קשור בכיבוש חלק מהר יהודה (סביבות דביר וחברון). שנית, תמוה שמו של מלך ארם נהרים — כושן רשעתים, והוא בעייה בפני עצמה; והעובדה שהוא נקרא לא מלך עם (כמו מלכי מדיין הנודדים) אלא מלך שטח מסויים, מקשה להניח כאן כי המדובר הוא בנודדים; ואילו מתעודות בנות הזמן אנו יודעים כי דווקא במאות אלה לא היתה קיימת בשטח זה (בין שהוא במיסופוטמיה ובין שהוא בסוריה הצפונית) כל יחידה מדינית שניסתה או היתה עלולה לנסות לפרוש את שלטונה על מחוזות הדרום של א"י דווקא; ומשום כך היה מי שהציע לקרוא כאן לא ארם אלא אדום, ואז היה הדבר מסתבר יותר, וגם היה מתקשר למערכת נסיונות (אדום, מואב, בני-עמון). שניסו שכניה המזרחיים של א"י, לקנות לעצמם שבות במערב.

בינתיים התערו הפלשתים יותר ויותר בשטח התיישבותם בשפלה, ועם התערעורתו של השלטון המצרי והתמוטטותם של שיירי הממלכות הכנעניות החלו פושטים מזרחה וצפונה. לראשונה התנגשו עם שבטי דן ויהודה. על יהודה הצליחו להשתלט כפי הנראה ללא התנגדות מרובה (**). בשטח דן נתקלו בהתנגדות רבה יותר, ופרשת ההתנגשויות האלה נרקמה בספר שופטים על רקע אישיותו האגדית של הגבור העממי שמשון. אלא ששבט דן לא יכול היה בסופו של דבר לעמוד בפני הלחץ מן הדרום; ומה גם שלחץ זה החל עוד לפני ההתנגשות הישרה עם הפלשתים, שכן הכנענים שאתם התנגשו הפלשתים לראשונה (השווה מה שנאמר לעיל על מלכות גזר) כבר החלו פורצים מזרחה (תחת לחץ הפלשתים?) לפני כן; וילחצו האמורי את בני דן ההרה, כי לא נתנו לרדת לעמק (שופ' א', ל"ד). בסופו של דבר הוכרחו בני דן לנטוש את מקומם וללכת לחפש להם מקום מושב חדש. בקצה הצפון, במקום שמפלת ממלכת חצור הפקירה כמה שטחים, שלא היו קשורים עם הפיניקים של חוף הים (השווה: ויבואו על ליש על עם שקט ובטח... ואין מציל כי רחוקה היא מצידון ודבר אין להם עם אדם — שופ' י"ח, כ"ז — כ"ח), מצאו להם נחלה חדשה ששבטים אחרים עדיין לא הספיקו להיאחו בה.

נדידת הדנים פתחה את הדרך בפני הפלשתים אל מבוואות עמק יזרעאל; מפלת ממלכת חצור הניחה את העמק ללא שלטון של הגנה (**); וכך אנו מוצאים את הפלשתים לוכדים את כל שטחי השפלה והשרון ועמק יזרעאל ואף בית-שאן והקיצונה בכלל. מעתה ניסו לפרוש את ממשלתם גם על מעוז החופש הישראלי בהר אפרים. עתה מתחילה פרשת היאבקות נואשת, שהביאה בסופה להתהוות ממלכת ישראל האחידה. אלא שזוהי פרשה חדשה, המשמשת פרשת ביניים: סיום לתקופת הכיבוש וההתנחלות ופתיחה לתקופת התבססות והרחבת גבולים; והיא עניין למאמר בפני עצמו. ●

(*) ר' מערכותי, כ"ד-כ"ה, ע' 72 (בדבר משפחות היאירי הנודדות בחברת הארמים = אחילמ). ואשר לארם נהרים. עדיין יש סוברים כי מקומה הוא לא מעבר לפרת מזרחה אלא בין הפרת והאורונסס בצפון סוריה, אף-על-פי שאין הדברים נראים.
 (***) על חזיון זה וסיבתו ר' מאמרו של המחבר הנזכר בהערה 1 בע' 65 *** ר' לעיל, ע' 61.

הירקון בימי מלחמת העולם 18-1914*

בראשית מלחמת 18-1914 במזרח היתה היזמה בידי התורכים. הם עברו את חצי האי סיני וניסו להשתלט על תעלת סואץ. עם כל דלות כוחם המספרי החזיקו האנגלים מעמד והדפו את התורכים. ולא הצליחו הנסיונות לפגוע בתעלה, ועל ידי הרעשה ארטילרית, או ע"י הטלת מוקשים לתוכה⁽¹⁾ לעשותה נמנעת השימוש כעורק תחבורה חשוב של הקיסרות הבריטית; האנגלים הגיעו לכלל החלטה, שיש להבטיח את התעלה מפני סכנות כנ"ל על ידי ריחוק החזית ממנה. ביסודיות רבה שקדו להכין את "חיל המשלוח המצרי" (E.E.F.)⁽²⁾. בעקבות הצבא המתקדם נסללה מסילת-ברזל רחבת-גתיב שכמות עדיין לא היתה בארץ-ישראל, ושבו מקביל לה הונח צינור למי הנילוס. קצב ההתקדמות היה מותנה בשני גורמים אלה. בסוף מרץ 1917 הגיע הצבא לשערי עזה, אבל ההתקפה הראשונה, שנערכה על העיר הזאת, ושימשה פתח לחלק הנושב של א"י, — לא הצליחה ועלתה באבידות מרובות. נכשלה גם ההתקפה, שנערכה כשלושה שבועות אחרי הראשונה (ב-19 באפריל), חלה הפוגה בהתקדמות הבריטית. בסוף יוני נתמנה אלנבי כמפקד עליון בחזית זו. עובדה תכנית חדשה. אלנבי ניצל את יתרון הכוחות שהיו לצבאותיו — באנשים, תותחים, ובעיקר בחיל פרשים, — וניסה לנתק את עזה מן העורף ע"י תנועה מהאגף לאחור כיבוש באר-שבע. בשבעה בנובמבר נכבשה עזה, וצבאות תורכיה נסוגו לאורך השפלה. האנגלים התקדמו במהירות רבה, וכעבור שבוע ימים הגיעו לקו הגבעות שבין יפו ללוד. כעבור יומיים, ב-16 בנובמבר 1917, נכבשו יפו ותל-אביב, והצבא הבריטי הגיע עד הירקון. כאן נעצרה ההתקדמות. ולא זו בלבד, אלא שבעבור ימים אחדים נאלצו הבריטים בחלק העליון של הנהר לסגת הרחק מן הנהר ולעזוב את פתח-תקוה. בשעה שהבריטים התקדמו בהרים מזרחה, לאורך יובלי המוצררה⁽³⁾ בואכה ירושלים, עבר קו החזית במערב מנעלין, צפונית למודיעין אל עמק החוף בקרבת וילהלמה, ומשם, על פני הכפר יהודיה ובקרבת כפר או"ר שבימינו עבר צפונה לתל-אבו-זיתון. (המקום המשוער של גת רימון העתיקה, שמצפון לתל-אפרים—פרדס כץ) ומשם לאורך הירקון עד השפך. בחזית זו פעל הכוח המובילי של צבאות אלנבי "קורפוס המדבר הרכוב", שהחזיק את החזית בעמק החוף ובמורדות ההרים עד נעלין. (על ידי עמדות-משמר ברווחים של $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{4}$ ק"מ, כשפטרולים רכובים מקיימים את המגע ביניהם).

אף על פי שהתורכים לא הרעישו את תל-אביב ויפו, מכל מקום ברור היה, כי כל זמן שהם נמצאים כמטחוזי תותחיו של האויב, עדיין אינן בטוחות. השימוש בגמל יפו מן ההכרח שיהיה מוגבל, מחמת הפגיעות וההפרעות האפשריות. ב-24 בנובמבר קיבל הקורפוס פקודה לעבור את הירקון ולהקים ראש-

* מתוך מונוגרפיה על נהר הירקון, בכתובים; בעיבוד צבאי-טקטי של מערכת "מערכות".
(1) ע"י קבוצות קטנות של סיירים, הנושאים עמם את המוקשים, דבר שבו ניסו להשתמש התורכים ומדריכיהם הגרמנים כשלא יכלו כבר לעלות על התעלה בכוח צבאי גלוי.

(2) Egyptian Expeditionary Force

(3) נחל מוצררה הוא הגדול ביובלי הירקון וגיאותיו משתערים בדרום מסיבת מעלה החמשה ועד הרי אפרים מצפון לגופנה (גיפנה) וברזית (בירזית) יגיעו.

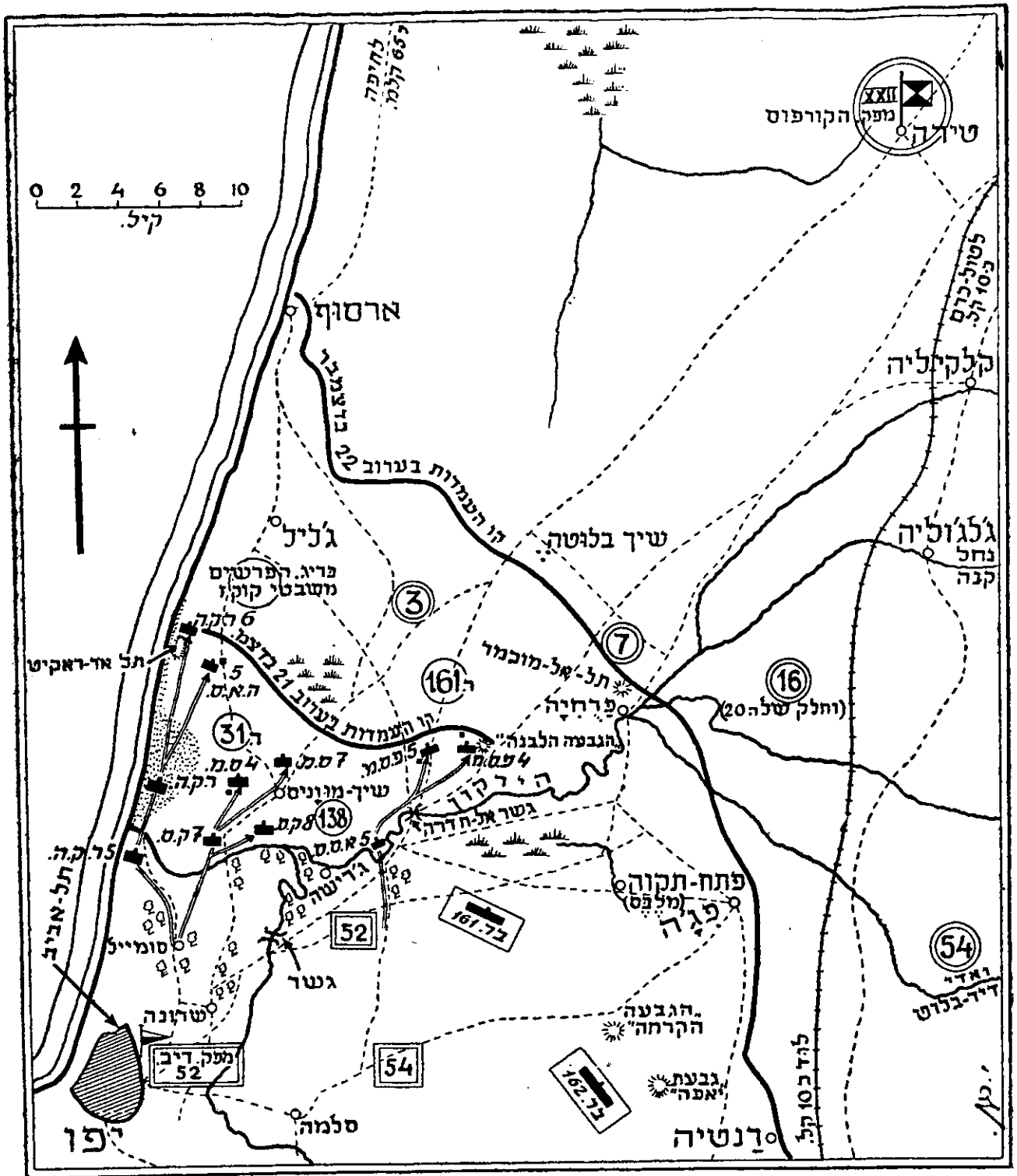
גשר על הגדה הימנית, דבר שהיה מאפשר, בבוא השעה, התקפה מחודשת לאורך החוף והסחת האויב לאלתר משלוח תגבורת לחזית הארמיה התורכית השביעית בהרי ירושלים. פרשי בריגדה ניו־זילנדית⁴) עברו את מעבר הירקון בדהרה בשפכו, בהשתמשם בשרטון־השפך, וכבשו את שיך מואניס, ואחריו — עם הגדה הימנית של הנהר — זאת חרבת האדרה וגשר האבן שעל ידה (גשר זה נמצא אז במקום הנקרא „עשר טחנות“, ועליו נמתח כעת הגשר שבכביש החדש מתל־אביב להרצליה, וחרבת האדרה נמצאת במדרון היורד לירקון מצפון). בפעולה אחרונה זו נסתייעו ב„סוללה“ של מכוניות־שריון קלות, וב„גונדת־השדה“ של מהנדסים רכובים אשר לדיביזיה ה„אנזקית“. לאחר שחיל רגלים בריטי מבריגדה של הדיביזיה ה־54, אשר צורף אל הדיביזיה הרכובה, לפעולה זו, עבר את הירקון בסכר „שבע הטחנות“⁵) אל מערך העמדות מואניס חר' חדרה — החלו מקימים גשר־סירות סמוך לסכרים אלה. למחרת היום, ב־25 בנובמבר, עברו התורכים להתקפה נגדית מצד מזרח והרעישו קשה את האנגלים מן הגבעות, החולשות על חר' חדרה, אילצו את חיל הרגלים הבריטי, שחפירותיו היו רדודות מדי, לסגת אל הגדה הדרומית, דרך הגשר ובשחיה, כשאחדים מן הפצועים כתופים על גבי שחינים טובים. אח"כ הסתערו בכוחות עודפים על שיך מואניס והכריחו לפנותו, כשהנסיגה בוצעה דרך גשר הפונטונים, אשר הוקם בגרישה על סכר הטחנות. הפרשים נסוגו דרך שרטון־השפך, שדרכו התקדמו יום קודם לכן בחיפוי גונדה אחת ועמה כמה מכוונות־יריה. גונדה זו נסוגה בשלבים, מעמדת אש אחת למשניה, רכובה על סוסיה, וכך גם צלחה את הנהר. גם הארטילריה הועילה הרבה לעצירת הדליקה התורכית; היתה זו פעולתה של סוללת ארטילריה פרשים בריטית אחת, שמפקדה נשאר בגדה הימנית כצופה אש לסוללתו, עד שהוכרחה, ברגע האחרון, לחצות את הנהר בשחיה. היה ברור, כי הכוחות, שהוקצו למטרה זו, לא הספיקו להקמת ראשי־גשרים, אשר גם חסרו עומק מספיק מבחינה טקטית. וכן לא הלם מצב־הגשרים את צרכי התגבורה והבאת תחמושת. רוב הארטילריה, שהוקצתה לפעולה, לא הספיקה להגיע לעמדותיה למועד הקבוע. אבידות הבריטים היו — 174 איש, ביניהם — 45 שבויים. אבידות התורכים היו פי שנים ומחצה.

בינתיים התחילו התורכים בהתקפה על האגף הימני של החזית הבריטית בעמק החוף (באיזור לוד ומצפון לה), הם הביאו תגבורת — דיביזיה שלמה (ה־20). ההתקפה נפתחה ב־27 בבוקר, לסירוגין בנקודות שונות מסביב וילהלמה, ושולבה בה תמיכה ארטילרית ניכרת (כגון, ריכוז של 20 תותחים דרומית לרנטיה), כ־2000 רגלים תורכים תקפו את וילהלמה, אך התקפת־נגד של שתי פלוגות בריטיות משני אגפיהם (מעבר כפר יהודיה מצד תחנת מסילת הברזל) — הכריעה את הכף נגדו. אבידות התורכים היו גדולות מחמת „שדה האש הטוב“ שזכו בו הרגלים הבריטיים ומחמת כמות הפגזים הגדולה שהוציאו התותחים הבריטים. מפני האופי המישורי הרדוד של השטחים אשר מדרום לוילהלמה, ומפני אורכה המופרז של החזית, שבה החזיקה הבריגדה הבריטית, הועמדו התותחים הבריטים בריחוק־מקום מקו הקרב כדי שאפשר יהיה להעבירם ימינה ושמאלה, כדרוש. חשיבות רבה נודעה להתקפה תורכית זו שנערכה במקום שבו התבלט קו החזית דרומה יותר מכל מקום אחר בעמק החוף. אילו הצליחו, כי עתה נאלצו הבריטים לעזוב

4) מתוך דיביזיה אוסטרלית—ניו־זילנדית רכובה.

5) הן הטחנות שליד כפר גרישה בקרבת רמת־גן, להבדיל מ„שבע הטחנות“ של פתח

תקוה היא הטחנה של אבורבה.

מפתח לריהת בסימוני בטליונים בריטיים:

ר.ק.ה. - חיל רגלים קל של אנשי ההר
 ה.א.ס. - אנשי-הרים מבני ארגיל וסאותרלנד
 ס.מ. - הסקוטים המלכותיים
 א.ס.ס. - אנשי-הספר הסקוטיים של המלך
 ק.ס. - הקלעים הסקוטיים
 הדביזיה ה-52 היא דביזיה טריטוריאליה, ממחוזות סקוטלנד.

הסימון לגופי צבא:

בריטיים - במסגרת מרובעת
 תורכיים - במסגרת עגולה
 דיביזיות וקורפוסים - במסגרת כפולה
 לרגימנטים תורכיים האות "ר" לפני המספר
 לבריגדות בריטיות "בר" לפני המספר
 הספרה מציינת את מספר הבטליון ברגימנט.

את לוד, וסכנת ניתוק היתה נשקפת לנחמת הבריטים, הפועלים בהרי יהודה; ועם זאת היתה באה האפשרות כי יאוגפו (מאיזור לוד—רמלה) וילחצו אל הים בסביבת יפו—תל-אביב. וביחוד: יכולים היו אז התורכים לאיים על "תחנת הצומת" של מסה"ב בנחל שורק, שדרכה הובאה כל האספקה ממצרים. ההתקפה התנהלה לעיני מפקד הארמיה התורכית השמינית הגנרל הגרמני קרס פון קרסנשטיין⁶. עם הדיפת התקפותיהם, חזרו התורכים בקטע זה לקו חזיתם הקודם מרנטיה לפתח-תקוה.

עברו כארבעה שבועות, ורק אז עשו הבריטים מאמץ מחודש, בכוחות מוגברים, לעבור את הירקון ולהקים ראש-גשר, שיהא בו כדי לשמש נקודת-מוצא להתקפה כללית מکرעת בא"י לעת מצוא. בחזית עמק החוף החלף בינתיים "קורפוס המדבר הרכוב" ע"י הקורפוס ה-21 (דיביזיה 75 באגפו הימני; הדיביזיה ה-54 הטריטוריאליה ממרכז אנגליה במרכזו משני עברי מסה"ב; והדיביזיה ה-52 הטריטוריאליה משפלת סקוטלנד באגפו השמאלי, בחוף). המשימה הושמה על דיביזיה הרגלים ה-52 בפיקודו של הגנרל היל, ומושב המפקדה שלה היה בת"א⁷. המיוחד והקשה ביותר בפעולה זו היה ההכרח לשמור על סודיות ואפתעה. על כן בא היתור על הרעשה ארטילרית מוקדמת. וזה בשעה שידה של הארטילריה הבריטית היתה על העליונה, בפרט בתותחים כבדים ובהוביצרים של מצור. עיקרו של דבר היה לעבור את הירקון בלי רחש ע"י כוחות קטנים, שיחפו אחר כך על הקמת גשרי-פרקים, ושאר גשרי-ארעי, למעבר החיילות. יש לציין, כי לפי התכנית המקורית של מפקד הקורפוס ה-21, גנרל בולפין, חשבו תחילה לפתוח את כיבוש הירקון בהרעשת תותחים של 24 שעות כהכנה מוקדמת לגשירת הגשרים ועליה אל החוף הצפוני. אבל מפקד הדיביזיה ה-52, גנרל היל, ביקש לשנות את התכנית ולבטל את ההרעשה המוקדמת, מתוך הנחה שפעולה גלויה תצריך יותר קרבנות בנפש. אמנם להכנות ההתקפה בסגנון הנ"ל לא חסר המסתור, כי "בין יפו לירקון השתרעו הרבה מאות דונמים של חורשות תפוחי-זהב ואקליפטוס", (לדברי ההיסטוריה הבריטית הרשמית של מסע ארץ-ישראל); אבל כל נסיונות לגשור גשרים עתיד היה להתקל באש מכ"י מעמדות מצוינות. ניתנה לו הרשות לנסות צליחת-פתע בלילה.

חפירות התורכים השתרעו בשטחי הגבעות אשר בחוף הצפוני של הנהר, וכן הוקמו דרומית-מזרחית לו ביצורי-שדה, אשר חיפו על פג'ה, פתח-תקוה, ועל המקומות, שקודם לכן נמצאו שם גשר חאדרה וככר ג'רישה (שניהם נהרסו לאחר קרבות נובמבר). מול שלוש הבריגדות של הדיביזיה ה-52 עמדו יחידות הקורפוס ה-22 של התורכים, אשר מרכזו היה בכפר טירה (צפונית לרמת הכובש). העמדות בגדה הצפונית ועל הגבעות היו תפוסות ע"י דיביזיה הרגלים התורכית השלישית (רגימנט 31; 138 ו-161). מאחורי אגפם הימני, סמוך לחוף הים, דרומית לג'ליל⁸, חנתה בריגדת הפרשים ה"קוקזיים" (כלומר: מהגרים מצפון קוקז, שהתישבו בסוריה ובארץ-ישראל, בעיקר ממזרח לירדן, ונקראו בשם כולל צ'רקסים, על שם אחד השבטים). באגף השמאלי של הדיביזיה ה-3 באיזור של פתח-תקוה ומאחוריה מחוץ לתחום תכנית הצליחה, (אלו כונו לזרמו התחתון של הירקון

(6) ידוע לקוראי "מערכות" מסדרת הפרקים המאלפים על מסעות סיני ודרום א"י (עיין הקובץ "מלחמה במדבר" ומער. ח' — המער).

(7) בשמו של הגנרל הזה קשורה ההצהרה הידועה לבאיכוח הישוב העברי למחרת כניסת הבריטים ליפו ות"א, על הצורך שהיהודים יקימו כוח מאומן לשמירת בטחונם.

(8) דרומית להרצליה (אזור ג') כיום.

מ"עשר הטחנות" ועד לשפך) חנתה הדיביזיה התורכית ה-7, שממולה, דרומית לפתח-תקוה, ע"י רכס הגבעות של יהודיה-חיריה (בני ברק הערבית), עמדה הדיביזיה ה-54 של הבריטים.

אלה הם דברי ההיסטוריה הרשמית: "הנהר היה מכשול חמור, 40—50 רגל רוחבו (ובשפכו הגיע כמעט ל-40 מטר) ועשרה רגל עומקו, כשגדותיו בכללן תחוחות ומתבוצצות בעונה רטובה זו. הגדה הצפונית חולשת על השטחים הנמוכים הרדודים הרבה יותר מאשר מדרום. כפר שייך מואניס היתה לו ביתוד עמדת-משלט, כששדה ראייתו משתרע עד ליפו; ואילו חר' האדרה⁹ השקיפה על פני הנהר כמעט עד לים". עם הרס הגשרים היה שרטון-השפך המקום היחידי, שאיפשר מעבר בלי סירות או הקמת גשרי-ארעי. על הבריגדה ה-156 היה לעבור את הנהר מערבית לשפך המוצררה מול בית-המטבחיים של תל-אביב, בקרבת הגשר של שייך מואניס כיום, ולכבוש את שייך מואניס. על הבריגדה ה-157 הוטל לצלוח בדרך שרטון-השפך ולתפוס את גבעת תל-ארקיט $3\frac{1}{2}$ —3 ק"מ צפונה, — המקום הגבוה ביותר לאורך שפת הים בכיוון לג'ליל. אחר כך צריכה היתה הבריגדה ה-155, המזרחית יותר מכולן, לצלוח את הירקון, במקום שבו נמצאת כיום השכונה נחלת-גנים, ולפנות ימינה כדי לתפוס את חר' האדרה.

ברור היה, כי אי אפשר לדחות לזמן רב את הביצוע, כיוון שמחמת גשמי החורף (שהפריעו את הפעולות בחזית כולה, שטפו את מסה"ב וצימצמו את אפשרויות ההספקה) גאה הנהר וגדותיו כמעט היו לביצה טובענית.

סיור מוקדם של עמדות האויב לא מן הדברים הקלים היה. התורכים, למודי הנסיון של ה-24 בנובמבר, שמרו היטב על הנהר, והסוירים בוצעו ע"י שחינים, או קבוצות-קבוצות בראשות קצינים בסירות קטנות. בעיקר זקוקה היתה לסיור מוקדם הבריגדה ה-157, כדי לדעת את המקום המדויק של המעבר בשפך, את עומקו ורוחבו, ועל ידי כך למנוע את חייליה מטביעה. הלויט-קול, אנדרסון, מפקד הבטליון (מ"חיל הרגלים הקל של רמת סקוטלנד"), שנועד לחצות את הנהר בשפך, יחד עם עוד לויטננט, שחו (בליל ה-14 בדצמבר) הימה מן המשמר הקדמי הבריטי, חצו את איזור שפך הנהר ועלו ליבשה מאחורי קו התורכים, קבעו את מקום המעבר, את עומקו (אותה שעה כ-3 רגל), וכן בדקו ומצאו, כי שום מכשול לא הוטמן מתחת לפני המים, — וחזרו בדרך שהלכו.

המעבר נקבע לאור ליום 21 בדצמבר 1917 (אור ל-1 טבת תרע"ה). שעת האפס נקבעה ל-20.30. ממצרים הוזמנו 12 פונטונים ו-12 משענות לגשרי-עראי, שהגיעו ימים מועטים לפני הפעולה. בינתיים התחילו המהנדסים המלכותיים להכין כמה רפסודות-מצופים קטנות, כל אחת מהן היא בעלת שלד עץ ובר אוהלים בלתי-חדיר, מתוח עליהן. אלה צריכים היו לשמש תחילה כדוברות-מעבר ואח"כ, בהחברן, מכוסות לוחות עצים, — כגשרים לרגלים ולפרדי-מסע. כן הוכנו שני גשרי-רגלים עשויים דוברות-חביות, שההבדל היחידי בינם לבין הגשרים התקינים, המקובלים בתורת ההנדסה הצבאית, היה בזה, שחביונת-היין המקומית היתה גדולה מן הדוגמא המקובלת שם. בענין זה העסיקו לא רק את פלוגת השדה 413 של חיל המהנדסים, אלא גם את הנגרים מכל שאר פלוגות המהנדסים¹⁰). השתמשו לכך בחמרי עץ מקומיים, והוכרחו להרוס כמה סככות ביפו. כן השתמשו בתיבות

9) הכוונה לעמדות שמעל לח' האדרה ולא לחורבה עצמה. — המער.

10) דיביזיה בריטית מכילה, כרגיל 5 פלוגות מהנדסים מלכותיים, 3 פלוגות-שדה, המחבורות אחת-אחת לבריגדות, ופלוגת ציוד אחת — לרשותה הישירה של מפקדת הדיביזיה.

תפוזים קלות, כאלה הנראות בשוק הפירות הלונדוני. בספרם „עם אלנבי בכיבוש הארץ“ כותבים תומס וקולינגס (יש להניח שאין זו מליצה ספרותית סתם, כי אם פרטים שנודעו להם נוסף על הדו"חים הרשמיים) — כי „המלאכה התנהלה בעצלתיים, וכל מי שרצה להשתמש ממילוי תפקידיו הרגילים בחזית (משמר וכו') הכריז על עצמו כעל נגר ונתקבל להכנת הרפסודות“. החיילים התאמנו גם במלאכת הרפסוד והחזקת מעמד על גבי „תפארות“ בד אלו. לאמונים שימש, לדברי הנ"ל, „האגם של שרונה“, כלומר: שפך נחל מוצררה, הנקרא במקום זה בשם מצלצל „נהר“ (נהר ברידה). בתיאורם גזכרת גם המצאה מקורית: אוסף שטיחים ביפן, שנועדו לעמעם את צעדי החיילים, כשיעברו על גבי הגשרים.

שש סוללות של כלי ארטילריה כבדים (תותחי „60 ליטראות“, תותחי „6 אינטש“ והוביצרים „6 אינטש“) הוצבו בעמדות מסתור לשם מתן אש „אנטי-סוללית“ בחזית הדיביזיה ה-52; וקבוצת הרעשה (2 סוללות הוביצר „6 אינטש“) עמדה הכן לתמוך בהתקפת הדיביזיה ה-52, לכשתפתח. בשלב הראשון צריכה היתה התקפת הצליחה להתמך רק ע"י הרעשה איטית של עמדות האויב ע"י חיל התותחים הדיביזיוני, בלווי צרורות אש של מכ"י, כדי להפחית את פעילות הפטרולים התורכיים וכדי שהאויב לא יחשוד בדבר, נקבע נוהג אש מעין זה גם בכמה לילות שקדמו להתקפה.

לילה ההתקפה היה ליל חורף א"י טיפוסי: פעם בפעם ירד גשם. נשבה רוח צפונית-מערבית חזקה. חרמש הירח נתכסה בעננים ונתגלה חליפין. הכל בוצע לפי התכנית. הראשונים עברו את הנהר חיילי בטליון „קלעים סקוטיים“ מן הבריגדה ה-156, שנועד לחפות על מעבר שני הגשרים במקומות הצליחה הראשונים. בשעה 20.00 הורדו ארבע רפסודות המימה וב-20.35 היתה הפלוגה בגדה הצפונית. פלוגת השדה 412 של היל-המהנדסים החלה בהקמת הגשרים ע"י חיבור רפסודות.

המלאכה נעשתה בחשאי בלי פקודות בקול רם, וכך נעצר בנין הגשר הראשון, כשהושלמו $\frac{2}{3}$ ממנו. היה הכרח להביא רפסודות נוספות, כשקבוצות נושאתן שוקעים בבוץ עד ברכיהם, בינתיים היתה גרירת קבוצות 15—20 איש דרך הנהר מלאכה איטית, והבריגדיר גנרל לגט קיבל רשות לדחות את ההתקפה משעה 22.30 לשעה 23.00. לאותה שעה הועברו לגדה הצפונית כשני בטליונים מן הבריגדה ה-56 ואחד מה-157. הזמן דחק לפריסה רחבה יותר בגדה הצפונית, וחיל התותחנים, שהרעיש עד כה בעצלתיים את החפירות מערבה למואנים, עמד לחדול ממעשהו זה ולהעתיק את מחסום האש שלו למרחק רב יותר. הפלוגה מן הבריגדה ה-156, שצלחה ראשונה, נכנסה איפוא לפרדסים הגדולים שממזרח למקום הצליחה, תפסה את שוליהם המערביים, כדי למנוע את האויב מלאנפלד באשו את החיילות שהתקדמו להתקפה ממערבות הצליחה, ואחר כך גם ריכוז (בבנין שבפינה הצפונית-מערבית של הפרדס) מלאי של תחמושת, 50 תיבה כדורים ו-500 רימונים. הבטליון מן הבריגדה ה-157 פנה צפונית-מערבית לעבר חוף הים, שילח פלוגה אחת נגד שוחות הקלעים, שחיפו במישרין על מעבר השרטון, כשעיקר הבטליון מתקדם אל הביצורים שעל הגבעות מאחוריהן. המשמר התורכי ליד מעבר השרטון (שני קצינים בסירה ו-18 חיילים במחפורת) הופתע בשעת שנתו ונלקח בשבי. החפירות שבעורף נכבשו ונלקחו שבויים ומכונות-יריה.

בטליון מ-156 (הרביעי של „סקוטים מלכותיים“) ועמו כחה מתוך הפלוגה הבריגדית של מכ"י (מס' 156) ומרגמה אחת — תקף קבוצת בניינים כק"מ מערבית לכפר שיד מואנים והצליח לכוּבשה.

בינתיים נצטרפו כבר הרפסודות והיו לגשר-הרגלים הראשון, והבריגדה 156 כולה רוכזה בגדה הצפונית. שני בטליונים התקדמו צפונית-מזרחית וכבשו — האחד את שייך מואניס (בה לחמו בבתיים), והשני את החפירות דרומית לה, — וכן שבויים.

כדי לחפות על צליחת יחידותיה במעקל הנהר שבחצי הדרך בין ג'רישה וחאדרה, תפסה הבריגדה ה-155 מבעוד מועד (ב-18 בדצמבר) בנין בגדה השמאלית שנודע בשם "הבית הורוד", ושתי מכ"י הוצבו בקומתו העליונה וחלשו על חפירות התורכים אשר מעל למקום הגשר החרוס של חאדרה בטווח של כ-600 מטר. משהחלה הצליחה, נשלחה מחלקת דרך שטח הביצה מזרחית למקום הגשר, כשתפקידה לירות אש חזקה אל עמדות התורכים מצפון לנהר ולהסיח את דעתם מצליחת הנהר. גם כאן צלחה פלוגת החיפוי ברפסודות, וגם כאן נגרמו עיכובים עם תוספת המשקל לרפסודות מחמת הגשם החזק והבוץ. וגם את עיקר הבריגדה היה הכרח להעביר ברפסודות בודדות בלי לחכות להשלמת הגשר. העברתם לא שלמה אלא ב-03.30, כשהאויב כבר החל להרעיש את המעבר. עכשיו הוטל מחסום אש בריטי, בטליון אחד כבש את חר' חאדרה, ופלוגות של השני התקדמו צפונה מזה, כבשו את "הגבעה הלבנה" (11), ולקח יותר ממאה שבויים ו-2 קצינים, וכל זה במחיר 12 אבידות בלבד.

עכשיו בא תור החפרה התורכית, שחיפתה על גשר חאדרה מדרום. היא הותקפה בשעה 5 בבוקר ע"י פלוגה, שיצאה מן ה"בנין הורוד", בחיפוי של מחסום אש מרגמות. לדברי ההיסטוריה הרשמית: "כאן התפתחה בפעם הראשונה תגרת גוף-אל-גוף מרה. 12 תורכים נשפו, כמה נהרגו, וכ-20 איש, עמוסי רימוניהם, טבעו בירקון". הפלוגה צלחה על גבי שרידי הגשר החרוס ולכדה את הביצורים בגדה הצפונית וכוננה ראש גשר.

לא מן הקלים היה תפקידו של אותו בטליון (שישי, חיל הרגלים הקל של רמת סקוטלנד, בריג. 157), שהוצרך לעבור את הנהר במים, ואשר לו ניתן אות בפנס, כי עליו להתקדם, לאחר שמשמך התורכים בגדה הצפונית סולק ע"י הבטליון השביעי כנ"ל, במעבר שליד השפך. נאום ההיסטוריה הרשמית: "פלוגת-השדה 413 הכינה חבל מנחה, אך כשהתקדמו החפרים כדי לתקוע את הכלונסאות, לא יכלו למצוא את הסימנים בשפת המים, כל כך עמק ורחב בינתיים הנהר מן הלילה הקודם". הקולונל המפקד נכנס שנית למים לחפש בשחיה את המעבר, אף מצאו, אם כי העומק היה כבר 4 רגל, והמהנדסים תקעו כלונסאותיהם אז, בלי להמתין להשלמת החבל המנחה. "לויט-קול. אנדרסן ציוה על הבטליון השישי להתחיל בצליחה בארבעות שלובי-זרוע. הארטילריה התורכית פתחה באש ו-30 מן הבטליון נפגעו בשעת הצליחה. הוא עבר כולו ב-01.35, ואחריו הלך עוד בטליון של אנשי הרים סקוטיים". הבטליון התקדם במהירות, ולאחר הסתערות-כידונים נכבשו חפירות התורכים. נלקחו שבויים, ביניהם קצינים המומים בבגדי שינה. בשעה 03.30 כבשו את מטרתם הסופית: את תל-א-רקוט.

לסיום פעולות הלילה התחילו בהקמת גשרים "מתור שני": יותר גדולים וחזקים. בקרבת-השפך — על יד בנייני התערוכה של עכשיו — הוקם לעת שחר גשר פונטונים, אך כבר לפני כן הצליחו שתי סוללות-שדה לצלוח בדרך השרטון.

(11) הוא תל-א-נוריה המתנוסס ממזרח לכביש החדש להרצליה (במדרונו עומד בית החרושת החדש של ירושלמי).

פלוגת שדה 412 הרכיבה במוצרה גשר של חביות יין והשיטה אותו לירקון. „אך מצב הגדות רוויית המים מנע את השלמתו עד בוקר ה-21“. גשר פונטונים שני הוקם ליד ג'רישה, אף הוא לעת שחר. פלוגת-שדה 410 תיקנה את גשר-האבנים ההרוס של האדרת.

לפנות בוקר, ב-21 בדצמבר, עבר כבר קו החזית מצפון לירקון; מתל-א-רקיט בצפון-מערב, משם דרומה למקום המושבה קרית שמואל כיום, ונסתיים בתל-א-נוריה. ההתקדמות הכללית במשך היום, — התקפת הדיביזיה האנגלית ה-54, והופעת כוחות האנגלים בעורף האגף השמאלי של התורכים, לאורך זרמו העליון של הנהר, — הכריחו את התורכים לעזוב את פתח-תקוה ולסגת צפונה. בינתיים באו לעזרת הדיביזיה ה-52 גם כוחות-צי קלים: אנית הדגל של האדמירל ג'קסון Grafton שתי אניות משחית Lapwing, Lizard ושלושה מוניטורים⁽¹²⁾, הרעישו קבוצות תורכים נסוגים בחוף צפונית לירקון, אשר הופצצו גם ע"י מטוסים בריטיים. עם שחר ב-22 החלו התורכים לסגת צפונה ועזבו את ג'ליל. מפקד הקורפוס גנרל בולפין בא בעצמו לג'ליל ופקד על הבריגדה ה-157 להתקדם צפונה ולכבוש את ארסוף ואת הרמות שבשכנותה. החזית, שיוצבה למחרת, החלה מארסוף וירדה מזרחית-דרומית על פני שייך בלוטה (גבעה בין רמת השרון והדר), עברה על פני תל-א-מוכמר, (בקצה פרדס בחריה, צפונה לפתח-תקוה) הדרימה עוד יותר לראש העין וירדה על פני פג'ה לרנטיה. מעתה היו תל-אביב ויפו מחוץ לטווח תותחי התורכים, הנמל והאניות — מחוץ לסכנה. האויב לא יכול אלא לראותם מעל הגבעות העוטרות את מעונות החורף החדשים שלו, כמטרה נכספת ובלתי מושגת. „כיבוש מעברות הירקון היה ומוחזק עד היום לאחד המפעלים הקשים, המורכבים והמוצלחים ביותר, שפעל הצבא הבריטי בחזית ארץ-ישראל. זכויותיו העקריות היו: העזתו שהיא מוצדקת נגד חיילות הרשלנים והזנחנים בשירות המשמרות והפטרולים. אופן תיכוננו, כושר המהנדסים, הזריזות של מציאת „העצות“ נוכח הקשיים הבלתי צפויים בגשירת הנהר; וכן צירוף המשמעת והתנופה של הרגלים, שביצעו את הפעולה בלי שתיירה אפילו יריה אחת לפני אור היום ולכדו בכידונים את ביצורי הגדה הימנית. אכן, גדול היה הסיכון, כי אילו הגין האויב במרץ על עמדותיו החזקות, היו תנאי הצליחה בלתי נוחים ביותר לתוקפים“. פסק דין זה של ההיסטוריה הצבאית הרשמית מוצדק הוא. בתנאי מלחמת-עמדות עברו את הנהר הגדול ביותר שממערב לירדן, אפיק מים איתן הראשון — והיחידי — שלאחר תעלת סואץ. מספר האבידות לא עלה על 102. ההפתעה הושגה.

החזית שעברה על פני זרמו התחתון של הירקון, הועתקה במידה מוחשית צפונה, וביחוד באגף השמאלי — הקיצוני של הבריטים. כאן הם כפו את האויב להתחפר במעונות-חורף בלתי נעימים למדי, — בביצות הפליק. לעומת זאת — זרמו העליון של הנהר, שהיה קודם-לכן בעורף החזית התורכית, נהפך לקו החזית. מעינות המוצא של הנהר עדיין היה בידי התורכים, רק במרחק-מה מערבית מן הכביש לחיפה שבימינו נכנס הנהר לתוך השטח, שהיה בידי הבריטים, וגם כאן, למעשה, בחלקו המזרחי בסביבת טחנות אבור-רבח-פרוחיה. בין הנהר לקו-החזית ממש לא הבדילו אלא כמה מאות מטרים של פרדס בחריה, ששימש מסתור לעמדות הקדמיות של הבריטים. גם בזרמו התחתון עדיין לא סימן, איפוא, הירקון אלא את הגבול שבין העורף הקרוב לבין איזור-החזית עצמו.

(12) אניות לא-גדולות באופן יחסי ושטוחות-תחתית יותר מן הרגיל, שמציבים בהן מספר מצומצם של כלי יריה, כבדים מן המקובל באניות מגודל זה. הן נועדו להרעשה ובמלחמה הנוכחית פעלו מוניטורים בריטיים ליד חופי קירינאיקה (טוברוק ועוד).

הארטילריה וחיל-האוויר

המצאתם של מנועי-הבעירה הפנימית גרמה למהפכה באורח-המלחמה. ההכרעה החלה להיות תלויה תלות מרובה בניידותם של גופי צבא גדולים. מהירות תנועתם של גופי-צבא הביאה לידי התגברות מהירה על מרחבים גדולים. והיה הכרח להשתלט על מרחבים אלה במהרה גם במובן הארטיילרי — דהיינו ביכולת לרכז אש מוחצת בכל מקום שנדרש. כאמצעי להשתלטות „תותחנית“ מהירה כזאת בא האווירון, שהתפתחותו חלה בקצב נמרץ.

חיל התותחנים הוא סוג-חיל שראשיתו חלה לפני מאות בשנים. ואלו האווירון הופיע כסוג-חיל רק בתחילת המאה העשרים, אך, למרות ההפרש הזה במאות שנים בין ראשיתם של שני סוגי-הנשק האלה, לא נהפכו שניהם לסוגים מכריעים אלא עקב ההתפתחות הטכנית של עשרות השנים האחרונות.

חיל התותחנים, שבמלחמת העולם הראשונה הגיע להתפתחות שלא פיללו לה, לא רק נתרבה במספר כליו, אלא בממוצע גם „הוכבד“, ע"י הגדלת קוטרי קני-היריה. התפתחות חיל התותחנים נותנת מקום להשוואות הבאות:

בימי פרידריך השני (1): כלי-ארטילריה אחד לכל 1000 איש; במלחמת 1870/71 — שלושה כלים לכל 1000 איש; בסוף מלחמת העולם הראשונה — 25; וכיום — 50.

מעין כך גדל גם קוטר התותחים. כן, למשל, היו לצבא הצרפתי בשנת 1914 כ-300 תותחים כבדים (בקוטר מ"6 ואילך; הקלים שבהם מתייחסים, לפי החלוקה הנהוגה בצבא הבריטי, על סוג „הארטילריה הבינונית“, — המער). ואלו ב-1918 — כ-5000. התפתחות מעין זו חלה בכל צבאות המדינות הלוחמות.

בתחילת המלחמה הקודמת לא שימש האווירון אלא לסיורים מרחיקים (ולאחר השבועות הראשונים — להדיפת נסיונות-החדירה של מטוסי-הסיור של האויב, — המער). רק במרוץ המלחמה החלו להפעיל את המטוס לשם פתרון הבעיות האחרות, הגובלות בתפקידיו של חיל התותחנים.

גם במספרי המטוסים חלה התפתחות מזוהת. ספק הוא אם בשנת 1914 היו לכל המדינות הלוחמות (מעצמות-ה„הסכמה“ ומעצמות-ה„מרכז“) כ-1000 מטוסים ואלו בשנת 1944 מיצרות ארצות הברית של אמריקה בלבד 96000 מטוסים לשנה.

חיל-האוויר לעומת חיל-התותחנים

מחמת ההתנגחות במלחמת-העמדות, חלה במהלך מלחמת-העולם הראשונה התאבנות החזיתות. ובכדי להתגבר עליהן היה הכרח לנתצן תחילה. לתוצאה כזאת אי אפשר היה לצפות אלא מתוך הפעלתו של חיל התותחנים רב הכמות. ועוד זאת: לשם התגברות על חזית בתנאי מלחמת עמדות היה צורך להפעיל חיל רגלים רב-הכמות. והדיפת חיל רגלים כזה גם היא לא יכולה להצליח בלעדי השימוש בחיל התותחנים רב-הכמות. הנה כי כן הושפעה התפתחות חיל התותחנים, — גם בהתקפה וגם בהגנה, — ע"י תכונותיה של מלחמת העמדות.

כגורמים מכריעים חדשים הופיעו לקראת גמר המלחמה ההיא הטנק והמטוס, אשר בעזרתם התגברו אז על מלחמת העמדות, — ובמקומה באה מלחמת-התנועה

החדשה. ביולי ואבגוסט עברו חטיבות הטנקים, התוקפות ברוחב רב, דרך החזית הגרמנית כמין מכבש וריצצו את קוֹי־התחבורה העורפיים ואת המפקדות. באמריקה היו מוכנות פצצות, בנות 100 ליברות, שנועדו להיזרק ממטוסים. אך מלחמת תנועה כבירה זו שנתכוננו אליה, לא יצאה או אל הפועל, משום שגרמניה כרעה תחתיה מאפיסת כוחות קודם לכן. מתוך כך לא יצא ענינה של מלחמת התנועה החדשה מגדר הלכה, וממש כך היו בחזקת הלכה בלבד המסקנות בדבר ערכו או חוסר ערכו של חיל התותחנים במסגרת של מלחמת תנועה מעין זו.

רבים היו בעלי ההלכה שראו את התפתחות חיל התותחנים רק מבחינת מלחמת העמדות. כיון שהשימוש בארטילריה-בהמון בא מחמת תנאי מלחמת העמדות, חשבו כי יתכן לותר עליו עם הסטייה מאורח-מלחמה זה. לדעתם של בעלי-הלכה אלה הקיץ הקץ על חיל התותחנים כחיל מכריע, ממש כשם שבשעתו הקיץ הקץ על חיל הפרשים, מפני התפתחות הנשק החדש בכללו, ויכולתם של המטוסים להטיל ביעילות פצצות מעל למטרות מסוימות, היא שעוררה ביחוד את הדעה, כי אפשר להמיר את חיל התותחנים במטוסי-הפצצה.

ולא זו בלבד, אלא שציפו גם לתוספת התפתחות בניידותם של כוחות-צבא גדולים, לפי שבטוחים היו כי אפשר יהיה להפטר לחלוטין מחיל התותחנים, המכביד על התנועה, מהירותם של כוחות צבא גדולים צריכה להיות מותאמת ונקבעת לפי חלקיהם האיטיים ביותר; היינו: חיל התותחנים. והנה, במקום הגורם האטי ביותר, בא פתאום בהרכב מנגנון-המלחמה גורם בעל מהירות יוצאת מגדר הכלל. במקום הארטילריה שעל הקרקע — ארטילריה שבשמים. ועלתה הסברה, כי כבר חוסר המכשול הגדול ביותר מדרך השגת המהירות התולמת ביותר של גופי-הצבא הגדולים, אך לא כן התפתחה המציאות.

אמנם, קוֹי־המחשבה הנ"ל מצא לו, לכאורה, גם ביסוס לוגיסטי-טכני. ואלה הם עיקריו: החוליה המבצעת של הארטילריה שעל הארץ הוא הפגז, ואלו של הארטילריה המעופפת — הפצצה. הפגז מוטל אל המטרה על-ידי כלי-היריה; והפצצה האוירית — על ידי המטוס. נראה היה, כי מפני טווח-הפעולה הגדול של המטוס אפשר יהיה לערוך את המטוסים עריכת קבע הרחק מאחורי החזית ופחות או יותר לכונן את תובלת האספקה להם על בסיס של קבע². חלק הארי של תובלת-האספקה הצבאית נועד לתחמושת. תצרוכתה היומית הממוצעת של דיביזיה אחת היא כ-60 טון צרכי מזון ודלק, ו-150 טון תחמושת, — מהן למעלה מ- $\frac{2}{3}$ תחמושת ארטילרית. זאת היא, איפוא, אספקת-תחמושת המונית. כי רק פעולה המונית של חיל תותחנים בהמון יכולה להשפיע השפעה מכרעת על מהלך פעולות-המלחמה. אספקה בהיקף כזה של התחמושת יש לה לא רק השפעה ניכרת על הניידות הלוגיסטית והטקטית של החטיבות הנצרכות לה, אלא היא גם מעמיסה העמסת יתר על דרכי התחבורה וע"י כך בולמת תנועות אופרטיביות של גופי-חילות-הקרקע. השיקולים, שצוינו כאן, משמשים איפוא סימוכין למחשבה להמיר חיל תותחנים במטוסים. כי יחד עם יעילות שוה, — ואפילו גדולה יותר, — הלא תושג ע"י המרת חיל התותחנים במטוסים לא רק הקלה רבה בתחום הארגוני, אלא גם, ובעיקר, הגברת הניידות של הכוחות הלוחמים. והלא, מהירות התנועה היא-היא המנוף שבכל אורח-מלחמה.

(2) מתוך שימוש בקוים קבועים ומוסדרים-מראש של תנועת אניות ושל מסילות-ברזל, —

אל בסיסי-אויריה אלה שבעורף — להבדיל מהצורך בתובלה גמישה ודינמית, תוך סידורי-ארעי, בעיקר ברכב-ממונע, אל חטיבות חילות-הקרקע, הלוחמים ומתנועעים באיזורי-החזית. — המ ע ר .

אך, לעומת כל מה שנאמר לעיל, כבר השפיעו הנסיונות הראשונים בכוח הנ"ל השפעה מפכחת מאוד: לפי שנתברר, אי אפשר לותר על דיוק קליעתה של הארטילריה, על כל פנים בשעה שהסיוע הארטילרי נדרש בתוך שדה-הקרב הבלתי-אמצעי, ותוך כדי מהלכו. אי הדיוק שבהטלת הפצצות, — גם היום, לאחר השכלולים היכרים במתכני-הכיוון, — עשוי הסיוע לחיל-הרגלים, תוך כדי הקרב, ע"י חיל-האוויר ליהפך למעשה שסכנתו מרובה.

בדרך כלל אין המפציץ מוכשר להפצצה-איזורית מוגבלת (כלומר: אש, המכוונת לאזורים שלמים, בלי יכולת לרכזה במטרות פרטיות מוגבלות. — המערך). — אך כיון, שמאידך גיסא עשוי המפציץ להטיל פצצות רבות, בבת אחת, הרי ע"י ריכוז הפצצות ורסיסיהן על פני שטח קטן בערך, אפשר להגדיל את השפעת ההפצצה, שבמקרים כאלה היא מתקרבת ע"י כך למידת ההשפעה של הרעשה ארטילרית. אך ברגע, שבמהלך הקרבות מתקרבות והולכות שתי מערכות-הרגלים המנוגדות זו לזו, נעשית התקפת מערכת האויב ע"י מטוסים לנמנעת, שע"י כך מסכנים המטוסים את חיל הרגלים שלהם ממש כשל המתנגד.

מחמת כך נתבטלה אפשרות אחת של המרת חיל-התותחנים בחיל-האוויר. אי-אפשר היה להעביר לידי חיל-האוויר את הסיוע להתקפת חיל-הרגלים והדיפת הסתערותו של חיל-הרגלים המתנגד — במסגרת שדה הקרב הבלתי-אמצעי. ממילא, היה הכרח להוסיף ולקיים את חיל התותחנים הקרקעי, אלא שמתוך כך נתבטלו גם רוב היתרונות שאפשר היה להפיק מביטולו המוחלט של חיל התותחנים.

מעכשיו שקדו לפתור את הבעיה (בעית ההתאמה בין מהירותו הכללית החדשה של הצבא ומהירותם של אמצעי הארטילריה) — ע"י הגברת ניידותו של חיל התותחנים. היתה זו שאלה טכנית טהורה, ופתרונה הוקל גם ע"י כך, שלסיפוק הצרכים הטקטיים (בעיקר אלה שתוארו לעיל) נדרש ממילא כלי-יריה קל, בעל כושר-תנועה ומהיר-יריה. כל כלי ארטילרי כזה, פגיעת פגזו הוצרכה להיות מצומצמת; אך מפני צרופי פעולתן של יריות רצופות במהירות בזו לאחר זו, ומפני ריכוזם של כלי-יריה מרובים, הוצרכה השפעתה של אש כזו להתקרב להשפעתה של הפצצה אווירית המונית ומרוכזת; עם זאת נותנים כושר הקליעה של כלי-הארטילריה ופגיעתם במטרה את האפשרות להמנע מכל התוצאות הבלתי רצויות של ההפצצה האווירית.

חיל-האוויר וחיל-התותחנים בפעולה נגד ביצורים

לפרק זה שייכת ההרעשה "המבשילה" את העמדות המבוצרות, תיבות-השדה, המכשולים למיניהם וכו', כמטרה להסתערות. לא זו בלבד שפתרון בעיה זו דורש על כל פנים מידה מסוימת של דיוק, אלא מטרות כאלה הנן בדרך כלל גם "אגוז קשה", ולשם מיגורן או שיתוקן יש צורך בהרעשה בלתי פוסקת. הרעשה כזאת, הנמשכת שעות וימים, לא תיתכן ע"י מטוסים. המטוס מתקרב למטרה, מטיל את פצצותיו ומוכרח לחזור לבסיסו, כדי להצטייד שנית בפצצות ולהיות מוכן לפעולה חדשה. מתוך כך נוצרות תמיד הפוגות בהפעלתם של מטוסים נגד מטרות מסוג זה. וכל נסיון לקשר הפוגות אלו, היה מצריך להפעיל מפציצים רבים מאוד שיפציצו את המטרה בגלים תכופים יותר, כמעט שאין אפשרות לרכז מספר עצום כזה של מפציצים, לא רק משום שלא יהיה בנמצא מספר המפציצים הדרוש, אלא גם משום ששירותי הקרקע הדרושים לכך יוכרחו להיות בעלי היקף רחב יותר מדי. שירותי הקרקע של חיל האוויר, — כגון שדות ההמראה, מחסני דלק וכו', — הם מן המטרות החביבות ביותר על חיל האוויר של האויב. כי סוף-סוף, להחליש את פעולת חיל

האור של האויב, או להפסיקה בליל ע"י שתוק שרותי הקרקע שלו קל יותר מאשר ע"י דו-קרב למען העליונות באויר. וככל שיגדלו השרותים האלה, כן תגדל רגישותם לגבי התקפות האויב. הפעלת מטוסים המונית כרוכה בתפיסת שטחים גדולים ע"י שרותי הקרקע, שהבטחתם חוזרת ומרתקת כוחות גדולים, וכן עשויה גם להרבות אבידות, וגם לגרוע מהיכולת להפעיל את המטוסים בתפקידיהם האחרים.

ועוד זאת: עם כל השכלול הניכר של מתקני הכיוון, עדיין אי אפשר להשיג במפציצים את מידת הדיוק הדרושה לשם הדברתן של מטרות ממין זה. מספר ניכר של פצצות יוסיף להיות בלי השפעה, ומתוך כך תדרש תוספת מפציצים, ותוספת מטוסים — תוספת פצצות, ותוספת מאמץ תעשיתי, והרחבת מערכת האספקה, וכו' וכו'. כל אלה עלולות היו להשפיע השפעה רבה וחזקה על כלל המנגנון המלחמתי והמשקי.

על כן, גם למילוי תפקיד זה מוסיף חיל התותחנים לשמש אמצעי שאין לו תמורה.

מאיזך גיסא, דורשת הדברתן של מטרות כאלו כלים היורים פגזים כבדים, ז. א. ארטילריה כבדה. מתוך כך יש הכרח לצרף לכוחות הלוחמים כלים ארטילריים כבדים, — ובמספר ניכר, — כי גם ההתגברות על מטרות כאלה דורשת הפעלה רחבה של הארטילריה. ע"י מצב זה, אי אפשר היה לותר גם על חיל התותחנים הכבדים, והיה צורך להכניס שוב בחשבון את אספקת התחמושת וכל שאר הגורמים הקשורים בכך. מצב-דברים זה אי אפשר היה לשנות, והעיקר היה להתאים ככל האפשר את חיל-התותחנים, מבחינת מבנה הכלים ומניעיהם, לכושר התנועה הכללי של החיילות. מתוך כך החל גם מינועו של חיל התותחנים הכבד. חלק הארי של חיל התותחנים הועמד מבחינת אמצעי-הנעתו וכושר תנועתו, על הבסיס האוטומובילי (3) ועל כן יכול הוא לנוע במהירות שבה נעים החיילות אשר אליהם הוא מצורף.

נשק-האויב נחה וארטילריה-הרגלים מזה

חיל הרגלים לא יכול ולא רצה לותר לאורך ימים על סיוע ארטילרי, שהוא גופו יוכל לכוונו בשלמות. וכן נוצרה „ארטילריה-הרגלים" השלובה במישרין במסגרתו של ארגון חיל הרגלים, והיא המאפשרת, — ע"י אש-מזורזת החורגת מן הקצב התקין של אש ארטילרית מהירה, — את התאמתה הגמורה היא אל תנועות הרגלים ואל קרב-הרגלים. וכך התפתחו תותחי-הרגלים, תותחים א.ט., תותחים א.מ., המרגמות ועוד (4). בתחומי פעולתם של אלה אי אפשר היה מעולם לחשוב על החלפתם במטוסים, כי לפי שכבר עצם תחום פעולתה של ארטילריה-רגלים זאת המכוון למרחקים קצרים, מונע את השימוש במטוסים לצורך תכליותיה המיוחדות. אי אפשר היה, איפוא, להמיר את ארטילריה הרגלים הזאת תמורה מחלטת במטוסים ובמידה רבה גם לא את הארטילריה הקלה והכבדה (5) של צבא-השדה, ואת הארטילריה הכבדה בעלת המבנים הנפרדים שלרשותו הישירה של הפיקוד העליון. והבעיה הועתקה איפוא מתחום ההתחרות שבין שני סוגי החיל הללו אל בקשת שיתוף הפעולה וחלוקתם הנאותה של התפקידים.

(3) שלוש צורות עיקריות להנעה מנועית זו של חיל-התותחנים: (א) כלים מוסעים: מובלים במכוניות-משא, ומורדים בשעת הצורך לפעולה; (ב) כלים נגררים: ע"י מכונית רגילה (מכונית משא גיפ), או ע"י רכב-מנוע מיוחד; (ג) תותחי-מנוע: המנוע הוא חלק של כן-התותח עצמו-אלה האחרונים הנם, בחלקם, גם תותחי-שיון. — המער.

(4) וכן נשק רגלים רקטי („בזוקה" בגלגוליה השונים, „פיאט" וכיו"ב). — המער.

(5) „הארטילריה הכבדה של צבא השדה" כאן — קרויה (בצבא הבריטי כרגיל: „בינונית").

התפקידים, קביעת המשימות ודרכי ההפעלה של אדם וציוד הביאו לידי חלוקתו של מעשה-המלחמה מבחינת השטח, לשלושה חלקים:

1. השטח הטקטי-הקרוב;
2. השטח הטקטי-המרוחק;
3. השטח הטקטי-האיסטרטגי.

השטח הטקטי הקרוב, הוא שטח הקרבות במסגרתו הצרה ביותר. שם מתרכזות בראש וראשונה פעולתו של חיל הרגלים; ואפשר היה לכנותו גם בשם: "שטח-חיל-הרגלים". השטח הטקטי המרוחק, גובל בטקטי-הקרוב, ומשמש לערוך הכן לפעולה את חטיבות הקרב שנועדו להפעלה בשטח הטקטי הקרוב, וכן מכיל הוא בתוכו את מרבית חיל התותחנים וארגוני האספקה שבקרבת החזית, מפקדות ומטות. החבלים הסמוכים אל השטח הזה שייכים כבר לשטח האיסטרטגי, המקיף כעת למעשה את כל ארצו של העם העורך מלחמה וכן את השטחים הזרים אשר כבש.

מפני החלוקה המשולשת הזאת חודר לתחום הפעולה של חיל התותחנים גם השטח הטקטי-הקרוב; ולתחום הפעולה של המטוס — השטח האיסטרטגי. ואלו בשטח הטקטי המרוחק ניתן להפעיל את שני סוגי החיל גם יחד. במידה שהמדובר הוא בפעולה המגובלת בזמן, וכשהמטרות רחוקות מחיילות הקרקע של הצבא שאליו משתייכים המטוסים מרחק רב כל-כך, עד שאין מסתכנים מחמת הטלת הפצצות, — אפשר להשתמש במפציצים שימוש מוצלח. אך מטרות שלגביהן אי-אפשר לותר על דיוק מסוים של הפגיעה, וביחוד כשהמדובר הוא בהכשרת התקפה של רגלים, ע"י אש מרוכזת ורצופה, או בהדיפת התקפות-רגלים אויבות, — שמורים גם לעתיד לבוא לארטילריה, על דרכי הפעלתה השונים, תפקידים רבי חשיבות, כלנשק-המסייע המכריע לגבי כל שאר החיילות (הרגלים, הטנקים⁶).

הנסיון הוכיח, כי במקרים שנדרשת פעולת-אש, המוגבלת בזמנה, מסוגל המטוס למלא את התפקיד בהצלחה מרובה יותר מחיל התותחנים, אם כי רק במצבים שבהם אין חילותיו של אותו הצד מסתכנים כל סיכון שהוא, אך ככל שפרק הזמן שבו יש לקיים את האש מאריך והולך, וככל שנדרש ריכוז-אש כבד יותר אל המטרה, — כן משתנה החולכת התמונה לטובת הארטילריה.

השוואה בין להקה בת 27 מפציצים בינוניים, שהופעלו בשטח הטקטי המרוחק, ל-3 סוללות (12 קני-יריה) של כלי יריה שקוטרם 75 מ"מ ושלוש סוללות (12 ק.י.) של כלים שקוטרם 150 מ"מ — כלומר, בסה"כ 24 כלי-יריה⁷, — מראה את התוצאות הבאות:

ברגעים הראשונים יכולה להקת המפציצים להטיל 54 טון פצצות בשעה שפלג⁸) כלי היריה בני 15 ס"מ יוכל לירות באותו פרק זמן עצמו פגזים כדי 5 זון, והפלג של בעלי 75 מ"מ — רק 3 טון. במסגרת-זמן זו נהנה חיל האוויר מעליונות מוחלטת — 54 טון כנגד 8 טון. ואם תמשך התרעשה שעה, תוכל עדין להקת המטוסים

(6) ולעתים — אף של חיל המהנדסים וחיילות טכניים דומים.

(7) כאן חושב גודל הסוללות לפי מתכונת צבאות יבשת-אירופה — כלי-יריה לסוללה כידוע מונה הסוללה בצבא הבריטי, מאז 1939, 12 כלי יריה, ואלו יחידת-המשנה בת 4 כלי יריה בקראת troop.

(8) צירוף של כך וכך סוללות, כשיעור מחצה או שליש ברגימנט ארטילרי — כמקובל ברוב צבאות יבשת אירופה Abteilung בגרמנית; Groupe בצרפתית; Artillery Battalion בארה"ב; дивизион ברוסית). — המ ע ר.

לשוב ולהטיל 54 טון פצצות, אך במשך הזמן הזה יוכל כבר פלג 15 הס"מ לירות פגזים כדי 30 טון, והפלג של 75 מ"מ 18 טון, כלומר — 54 טון לעומת 48. כאן הולכים כבר הדברים וקרבים להשתוות מסוימת. כי לאחר הפצצה חד-פעמית מוכרחה להקת המפציצים לחזור לבסיסה כדי להצטייד במטען-פצצות חדש: בו בזמן שתחמושת כלי-הארטילריה מובלת אליהם ואת האש אפשרי לקיים ברציפות.

ואם תמשך ההרעשה למעלה משעה, יהא יתרונה של הארטילריה לעומת המטוס מתגדל והולך, כי הטלת הפצצות ע"י אותו מטוס תחול מדי 5 שעות לערך. במסגרת של הרעשה בת 24 שעות תוכל להקת המפציצים להטיל 250 טון פצצות, ואלו פלג קני היריה בני 15 ס"מ יורה באותו פרק זמן עצמו 720 טון, ופלג של 75 מ"מ 432 טון פגזים. כאן הסיכום הוא — 250 טון לעומת 1152°).

כללו של דבר: בכל מקום בשטח הטקטי המרוחק, שבו אין למטוסים חשש לסכן את כוחותיהם שעל הקרקע, ובאות בחשבון מהלומות-אש קצרות, — אפשר לפתור את בעיית ההרעשה פתרון מוצלח יותר ע"י שימוש במטוס. ואלו הטלת אש על מטרות מסוגים אחרים שייכת לתחום ארטילרית הקרקע, והנה תעודתה של זו.

לויט-גנ. ה. ג'. מרטיין

חיל המהנדסים במסע-איטליה

בבואך לסקור את סוגי-פעולותיהם רבי-הגלגולים של חיל-המהנדסים באיטליה — פעולות שחשיבותן מרובה ביותר לעניינם של בעלי-הברית — עשוי אתה לבוא לכלל מסקנה, כי מלחמה זו היא, בראש וראשונה, מלחמת המתנדס. אך על כרחך נזכר אתה בחיל-הרגלים ובהתנסות המרה של מלחמת-החורף בהרים שבה היטיב כ"כ חיל זה לעמוד כמנצח; וכן בתותחנים, שלא נפקד מקומם לעולם, וברור לד כי אין כאן מקום לפלוגתא מי ראשון במעלה.

עם זאת, אין ספק, כי בשום מסע-מלחמה עד כה לא היה לחיל-המהנדסים חלק רב להשגת הנצחון, — על כל פנים מתוך שעד כה לא היה עוד מסע שבו הוכרחנו לקדש מלחמה באויב שהירבה בפעולות-הריסה בקנה מידה עצום כל כך ובארץ שתנאיה כה יפים לפעולות מסוג זה.

כדאי להסתכל במפת דרומה של איטליה, מפה שקנה-המידה שלה גדול ועליה מסומנים מעשי-ההריסה הגרמניים הללו. בפאה הדרומית ביותר — כלומר בקאלאבריה, בלוקניה ובאפוליה⁽¹⁾ ההריסות מועטות הן ומרוחקות זו מזו. אך במידה שהועתקה החזית והצפינה הלך, כנראה, תיאבנו של "ג'רי" הלוך וגבור עם האכילה, וההריסות נתרבו איפוא והלכו עד שעל קו פוג'ה-ניאפול, לערך, פתח במין השתוללות, במין הילולא-זחינגא של הרס, לעילא ולעילא מכל מה שעשה.

באיזור זה, הגובל בחזית של עכשיו⁽²⁾ אין אדם יכול לשער כלל את גודל ההריסות, אלא אם כן ראה אותו במו עיניו. בכל רחביה של ארץ זו, ארץ הרים,

(9) כמוכ, שהחשוב, הניתן בזה, הוא הלכיי-עקרוני, לצורך השואה בלבד: כי אין מובאים כאן בחשבון לא זמני ההפוגה מחמת סיבות טכניות (התחממות הכלים, לעתים מעצורים מסויימים וכיוצא בזה), ולא זמני הפוגה אלה שמצבים ושיקולים טקטיים עלולים לחייבם.

(1) ה"עקב" (אפוליה) וה"אצבעות" (קלבריה) של ה"מגף" האיטלקי. התבל המחבר את שתיים אלו, — לוקניה (כיום — באסיליקאטה); השטח מצפון ל"עקב" עצמו — אפוליה הצפונית.

נקיקים ונהרות, פוצץ האויב כמעט כל גשר וכל אפול (ויאדוקט³) בין בכבישים ובין במסילות הברזל.

בסמוך לאיסרניה, למשל, היה אפול ארוך, במקום שמסה"ב חוצה נקיק, ובנוי על תריסר משתיות-אבן בערך. "ג'רי" לא נח ולא שקט משפרץ פרץ בגשורית: אדרבא, בשקידה שאין לה גבול נתמכר להריסתה המוחלטת של כל משתית. לאורך חלקים שלמים של מסה"ב עבר קרון-המשחית שלו. מיל אחרי מיל נעקר שם ממקומו כל אדן ואדן ונותץ לרסיסים; כל פס בותר תחילה, ואח"כ הושלך לצדדין — מעין שיא של חורבן, שהוא משיגו במינימום של מאמץ, ע"י האמצעי הפשוט של גרירת מין אנקול מאחורי קרון-המשחית לריסוק האדנים, בעוד הוא, המנצח-על-ההריסה עצמו, יושב לו להנאתו ומטעין לתוך צמד שקתות זרם כפול של מטעני-נפץ קטנים, מצוידים בפתילות-זמן, ובמגנטים, הנופלים למטה ונצמדים אל הפסים.

בתחילה, בטרם יוכלו גייסותנו לנוע, — יגם בטרם תהא אפשרות להשביר להם אספקה — הוטל על ה"מהנדסים" לתקן כמות מספקת של דרכים בתוך כל האנדרלמוסיה הזאת של מעשי-חורבן. וכאן, למזלנו עלינו להודות לאחת האמצאות הכבירות באמת של המלחמה, הכוונה לגשר "ביילי", שעשוי על כל חלקיו ופרקיו מתכונת אחידה, שאפשר להתאימו כמעט לכל עומס, שהוא פרי "בית האולפנא הנסיוני לגשירה" מיסודם של "המהנדסים המלכותיים", ונקרא על שמו של אחד הפרופיסורים המכהנים בו. בפעם הראשונה השתמשו בו בקרב במג'יו-אל-באב, במסע-תוניסיה⁴.

לפנינו, איפוא, מוצר מתוצרת-הבית של בריטניה, המוחזק מעולה הרבה יותר מכל גשר צבאי שכונן עד כה איזה צבא שהוא. ואמנם סיפרו לי, שמשקיף רוסי בחזית איטליה, כשראה את פני הארץ, את שעור ההרס שנגרם ואת מערכת-המגן של האויב, הודה בפה מלא, כי בלא גשר-"ביילי" לא היה גם גייס רוסי מצליח להגיע הרחק כל כך, — והרי תסכימו, כי היתה זו הודאה בלתי מחוסרת משקל. עד כאן — פרשת הגשירה מאחורי הקווים. אך בצדה נגולה גם הפרשה השניה של גשירת שדה — בניית מעברי-סער תוך כדי קרב, מעל למכשולי-נהרות שנמצאו תמיד כאחד הגורמים העיקריים, כמעט בכל מערכות-עמדות-המגן של האויב. עד לנקודה מסוימת היתה בעית צליחות-הסער אחת לחזית הארמיה השמינית ולחזית הארמיה החמישית. בשתיהן היה טבע גדות הנהר, יחד עם מציאותם של עצים ושאר מכשולים, בחזקת מניעה לבחינתם הקפדנית של מקומות-צליחה אפשריים מרחוק, ובחירת מקומות-צליחה כאלה היתה, איפוא, קשורה בריבוי שיגורי הפטרולים והסיורים מטעם חיל-המהנדסים, וכן בבדיקת מטחוי האש הרצופה של האויב, — לשם השלמת הידיעות שאפשר היה להשיגן מצלומי אויר ושאר מקורות; ומאליו יובן, כי "ג'רי" לא חסך במוקשים בכל מקום שיכול היה, בכל מקומות הצליחה, שבאו ושלא באו בחשבון.

אף על פי שעתה מצוידות יחידותיו של כל חיל וחיל במגלי-מוקשים, המאפשרים להן לטהר את שטחי חנייתן, בכל זאת מוסיף חיל-המהנדסים להיות הנושא באחריותם של כל התפקידים בעלי החשיבות החיונית, כגון ביעור שטחי

(2) הדברים נכתבו בימי מערכת-קסינו האחרונה; אולם הטכניקה של מלחמת-הריסות המתוארת כאן לא נשתנתה מאז ביסודה, אלא רק נשתכללה במקצת. — ה מ ע ר.

(3) "ויאדוקט" — תעלה מתחת לכביש או לסוללת מסילת-ברזל. לניקוז המים ומניעת הצפות — ה מ ע ר.

(4) אחד הנסיונות הראשונים לשימוש בגשר זה בתמרונים נערך על הירדן, בסביבת יריחו, בראשות 1943. — ה מ ע ר.

הנישק אל מקומות צליחות הקרב. כיון שהאויב עודו מעשיר את אוצרות זין-
המוקשים שלו — למוקש ה"ס" ול"צלחת" (5) הוסיף עתה גם את ה"נעל" —
ממילא ענין זה של ביעור המוקשים הוא מאבק בלתי-פוסק ומאמץ של תושיה
(כח המצאה) ואומץ קר-רח.

יתירה מזו: כדי להשיג אפתעה ולהמנע מהתנגש בריכוזי-המגן החזקים ביותר
של האויב, נהגנו לבחור במקומות-צליחה שלכאורה הם בלתי מתקבלים על הדעת.
נהגנו זה הצריך כמובן שיפור ושכלול לגבי המבואות והמוצאות של מקומות הצליחה
שאינם עולים על דעתו של האויב. והכרח זה חייב להעמיד בקו המערכה הראשון
ממש את הציוד הטכני של חיל-המהנדסים בדרך כלל, ואת ה"העקרון" בפרט.

ובאמרי "בקו ראשון" — טונתי לומר קו ראשון, פשוטו כמשמעו; כי
כאן בשדה-המערכה האיטלקי, קרה שה"העקרון" הוליד טנקים לקרב, בפרצו להם
שביל תחת מטר אש כבדה; משנהו המשיך ופעל, בתוך ערפל, בהיותו מוקף גרמנים;
וצוותו לא נסוג אחור אלא כהמלג הערפל — בהניחו זמנית את העקרון עצמו בידי
הגרמנים; ושלישי חזר, כדי להמשיך, תחת סופת אש-פגזים, מלאכה שהושבתה
קודם, אך היתה בעלת חשיבות חיונית — ומזלו שיחק לו שהוא נותר בחיים וזכה
להשלים את המלאכה.

יבוא יום ותכתב פרשת ה"העקרון"; וזו תספר על מעשי-גבורה ברחבי העולם.
ועל מצבים שלאחר יאוש שנסתיימו בהצלחה מאזור-המרכז של האוקינוס-השקט
וגמור ב"חומה המערבית".

מלבד קוי-דמיון כלליים אלה, נבדלות זו מזו בעיות גשירת הסער בחזית
הארמיה השמינית והחמישית הבדל רב בבחינותיהן הטכניות יותר. בחזית הארמיה
השמינית היתה זו שאלה של צליחת זרמי-מים, הבאים בזה אחר זה, ורדודים על
פי הרוב, שדוגמאות עיקריות להם ישמשו הביפרנו, הטריניו והסאנגרו (8). כאן היתה
התקנת מעברי-הסער ענין פשוט למדי של גשירה על פני מים נמוכים. בעוד שבחזית
הארמיה החמישית חסמו את הדרך שני מכשולי-מים אדירים — הוולטארנו
הגאריליאנו.

צליחת מכשולים גדולים אלה יצאה לפועל שלבים שלבים: הרגלים ביצעו
את ראשית צליחת הקרב שלהם בסירות-סער, בעוד שציודם בא בעקבותיהם
ברפסדות קלות וכבדות. ובינתיים עמלו המהנדסים, כאותם הביברים, להקים מהר
ככל האפשר גשרים, שיבואו תחתיהן ויאפשרו זרם בלתי-פוסק של תנועה. הגשרים
הראשונים היו קלים, צפים, נישאים על סירות-מתקפלות. אך עד מהרה באו גשרי-
"ביילי" והשלימום.

בדברים הנ"ל כמעט נתמצה, על כל פנים במידה שהנני מוסמך לשפוט בענין
זה, ספור מעשהו של חיל-המהנדסים בענין גשירה. ואולם תיקונם והחזקתם של
דרכים וקוי מס"ב כרוכים בדברים רבים, נוסף על בנין גשרים כדבר-בפני-עצמו.
באיטליה הפדויה חזרו ונפתחו כבר ע"י שרותי חיל-המהנדסים לא פחות מ-2500
מילין של כבישים. אך הואיל וחלק הארי מרשת דרכים זו — ביחוד באיזור
הארמיה השמינית, איזור שחשיבותו הכלכלית מועטת — היה נחות-ערך, הרי החזקתו
בתנאי תנועה צבאית כבדה היא משימה בת מידות. יתר על כן, תנאי החורף החמירו
את הקשיים, שכן הצריכו פעולה נרחבת של פינוי-שלגים ע"י מכשירים מיוחדים לכך.
אשר למס"ב, הרי תקוניהן היו כרוכים בבדק או בתחלפה כוללת של הפסים

(5) מוקש "S" — נגד אדם; ה"צלחת" — מוקש א.ט.

(6) ראה מפת מסע-איטליה ב"מערכות" כ"כ"א.

שניזוקו, מלבד חידוש פיננו של הציוד לאיתות וקשר ולקיום התנועה עצמה, ושל כל המנגנון לפיקוח על התנועה. יתר על כן: מסה"ב האיטלקיות רובן חשמליות הן, בעוד שתחילה היה כוח-החשמל חסר לחלוטין מחמת ההריסות העצומות מספור של רוב תחנות-הכוח וקוי הטראנסמיסיה. על חיל-המהנדסים היה, איפוא, לקומם את רשת-הכוח בד בבד עם מסה"ב — תהליך שלא היה קל לגמרי, מפני שתחנות-מפתח מסוימות לחשמל עדיין היו בידי הגרמנים, ואם הצליח חיל-המהנדסים להתגבר על הקשיים ולהפעיל מחדש את מסה"ב החיוניות ביותר, הרי השיג בכך הישג רב שיש לו הזכות להתגאות עליו.

הישג הנדסי מובהק שני הוא — השלמת רשת קוי-צינורות לדלק, בין נמלי-הבסיס ובין החזית. כשאתה נוסע בדרכים מסוימות, המוליכות לעבר החזית, ורואה קוי-צינורות אלה — מתקני-פלדה גמישים כ-4 אינץ' קוטרם — הנמתחים צמדים-צמדים, מיל אחר מיל, לידך, מתחוו לך כל גודל החסכון שנחסך על ידי כך בתנועת הדרכים. הנחת קוי-צינורות אלה היא מעשהו של חבר העובדים בחיל-המהנדסים בצבא ארה"ב, אנשים העוסקים במלאכה זו גם בחייהם האזרחיים. יודעים הם להניח את הצינור עצמו ולהתקין את שרשרת תחנות-ההזרמה במהירות יוצאת מן הכלל; ואלו הקמת ברכות-ההחסנה היא ענין התובע דיוק טכני מדוקדק ביותר — והיא מלאכה מעודנת יותר.

ולבסוף, ככל סוג פעולה צבאי חדש, משמעותה של הפעלת רשת-צינורות זו היא תביעה נוספת לשירותי חיל-האיתות: להמציא אנשים לשרות רשתות הטלפונים המלוות את הצינורות — אותו חיל-האיתות אשר אעפ"י שבלעדיהם לא יכון דבר בצבא, בכל זאת לעתים קרובות מאוד אינם זוכים להכרת פעלם אלא במידה זעומה. ועוד מפעל רב אחד של חיל-המהנדסים: — הקמת שדות-תעופה. ואמנם, ע"י "הקבוצות הבריטיות לבנית שדות-תעופה", יחד עם "מהנדסי-האוויריה" של ארה"ב, נבנו כ-30 שדות-תעופה, רובם מסביב לפוג'ה⁽⁷⁾. בדרך כלל בנייתו של שדה-תעופה מוצאת לפועל בשלושה שלבים. תחילה בא הסיור, ואנשי הסיור הזה חייבים להילוות על הגייסות הקידמיים ביותר כדי לחסוך זמן ככל האפשר; אחריו יבוא סידור שדה-תעופה ארעי לשרות לאלתר ע"י השימוש ב"נתיב זומרפלד" — צורה משוכללת יותר של רשת-תיל⁽⁸⁾; — השלב השלישי הוא — הפיכת שדה-התעופה הארעי לשדה-של-קבע, לשימושם של מפציצים כבדים. בין השכלולים, הכרוכים בשלב אחרון זה, יש להזכיר את הארכת מסלולי-ההמראה, החלפת "נתיבי זומרפלד" ברצועת "לוחות פלדה מחוברים"⁽⁹⁾, והתקנת משטחים מוצקי-קרקע להצבת המפציצים הכבדים ושיכון מקורה לסדנאות.

על משמעותם של השכלולים האלה במושגי המלאכה הנעשית, אפשר לעמוד מן העובדות הבאות: משקלם של לוחות-הפלדה המנוקבים לצורך שדה-תעופה אחד עולה ל-5000—3000 טון. יתר על כן: בטרם יוכלו המהנדסים להניח לוחות אלה, עליהם, לרוב, להכשיר את המסלול בשבילם ע"י סלילת יסוד איתן. משקלו של "מבצר מעופף", הטעון כמלוא קיבולו, מגיע ל-30 טון, והוא משקל הנתמך על כן-גלגלים מצומצם מאוד. מכאן שאם לא יהא משטחו מוצק באמת, יפרץ ה"מבצר" את הכן, וישקע בבוץ הטובעני. בעבודתם זו באיטליה מקימים חילות-המהנדסים, בין הבריטי ובין האמריקאי, מצבת-עד לפעלם.

(7) בצפוננו של מישור-החוף האפוליי; המרכז לאווירית-ההפצה של הברית הפועלת נגר איטליה הצפונית ואירופה הדרום-מזרחית והמרכזית. — ה מ ע ר .

(8) זה המשמש להקלת תנועת הרכבת במדבר ובאדמת חולות בכלל. — ה מ ע ר .

(9) סרט ארוך כדוגמת תריסים מתקפלים, של לוחות פלדה נקובים הקשורים ביניהם בחבלי מחכת שהושחלו דרך נקביהם. — ה מ ע ר .

פרשי-ארעי — סירים באיטליה⁽¹⁾

„כלי-רכב ממונע אינו טוב אלא בקרקע פעולתו, מה שאין כן הסוס“.

בחזית ההררית של הארמיה החמישית באיטליה, במקום שאנשים עוסקים במעשים ולא בהלכות, תרמו פלגות סיור רכובות של דיביזיות-הרגלים השלישית, בהנהלתם של אנשי חיל-הפרשים, תרומה רבת רושם וערך לכבושה של רומא. למן ימי סאלרנו היה חיל „פרשים“ ארעי זה משוטט יומם ולילה בהרי האפנינים הפראים לפני חיל הרגלים, מקיים את המגע בין היחידות, עורך פטרולים, לוחם, משיג ידיעות ולוקח שבויים. יותר מ-150 סוס הועסקו בפעולות הללו. חיילים כמספר הזה קיבלו כאן ראשית אמון-הפרשים. עוד ועוד סוסים ועוד ועוד פרשים מצטרפים והולכים אל שאר יחידות הארמיה החמישית. הבאור הוא פשוט: כלי-רכב ממונע אינו טוב אלא בקרקע פעולתו, מה שאין כן הסוס.

מבחינת מבנה פני הקרקע, נאבקת ומתקדמת הארמיה החמישית על פני אחד השטחים הקשים ביותר לפעולות קרב, במלחמה זו⁽²⁾. חדשים רצופים גלחמים החיילות שבקו החזית במעלה אלפי רגל במדרונות תלולים ומיוערים, ולעתים קרובות תוך רבדי שלגים. שבועות של גשמים ללא הפוגות הציפו את כל השטחים הקדמיים, הפכו יובלי-הרים לזרמי-עוז נרפשים, והגרמנים בנסיגתם ייקשו באופן שיטתי דרכים, פוצצו גשרים.

כתום מסע-סיציליה עיינו קציני המחלקה האופרטיבית במטה דיביזית הרגלים השלישית במפות הרי-האפנינים וחשבו: להעברת אספקה במקומות אלה נצטרך לבהמות, ולמה זה לא ננהיג גם כאן סירים רוכבים על פני אותם השטחים עצמם? האנשים אורגנו למחלקות-סיור ונשק-כבד, זוינו בקרבינים וצוידו בראשי פרקים מתורת הסיירות והפרשות (במידה שחיל-רגלי מסוגל לקלוט במשך חודש אחד). למזלם של ה„טירונים“ היו הסוסים סוסים נוחים. רובם עבדו כל שנותיהם בהרים, בצבא האיטלקי, והיה להם חוש מלידה להליכה בשבילים (בשורה עורפית) עד שקשה היה להוציאם מן השורה הזאת בכדי לצרף את מבני-תרגילי-הסדר השונים. והאנשים החדשים סיגלו לעצמם חיש מהר את תחבולות הרסון והרכיבה — ולעתים קרובות למדום מנוהגם של הסוסים!

בספטמבר יצאו פלגות הרוכבים של הארמיה החמישית לאיטליה. בתוך חלל-התחתית של „ספינה-להעלאת-טנקים“⁽³⁾ היו פעם 355 בהמות. הם הגיעו לראש-החוף של סאלרנו בצהרי יום אחד, ועד חצות הועלו כולם ליבשה. לפנים היבשת הועברו ע"י שיירה בת 80 קרונות מכוניות-משא, שהיתה נוסעת הלך ושוב. ארטילריה מושאה החלה בפעולת-קרב עם שחר. בבוקר, יצאו מחלקות-הסיור לשליחותן הראשונה, על פני דרך שלא פונתה ממוקשים. הקצינים והחיילים סבורים, כי המוקשים טמונים שם עד עצם היום הזה.

(1) מתוך קובץ-המאמרים מ„עתון-חיל-הפרשים של צבא ארה"ב“, „הסיור החדש“ „Modern Reconnaissance“ 1944.

(2) ציונים אלה, שהיה להם יסוד מספיק לגבי אזורי ההרים שבאיטליה דרומית לרומא, תוקפם יפה עוד יותר לגבי חבל האפנינים צפונית לפירנצה, שבו עוברת החזית בחורף הזה. — המ ע ר.

(3) ראה ב„מערכות“, חוב'

הערת עורד-הקובץ: — קולונל-פרשים אחד הודיע מסיציליה כי בכל מסע-סיציליה לא נהרג ע"י מוקשים לא סוס אחד ולא פרד אחד. («סוס או פרד» — לדבריו — «לעולם לא ידרכו על מוקש»).

כיון שכל ארגונו של הדבר היה בגדר-נסיון מעיקרו, הרי החשובה בתכונותיו היתה הגמישות. לאחר חודש תמים של מסע-בשבילים, בתוך «רצועת ההפקר» ואף מעבר לה, אורגנה החטיבה ארגון חדש בתכלית לאור הלקח, שלא-יסולה-בפן, הנקנה בדרך הקשה של המעשה.

נמצא בין השאר, שיחידות-משנה מסוימות, כגון המחלקות, הן מסורבלות יותר מדי: שלושה אנשים נמצאו עוסקים בעבודה, שמוטב לעשותה בשניים. הפלגה פוצלה, איפוא, כל אחת לשלושה חלקים נפרדים, שכולם בפיקודו של מפקד-גונדה אחד, הנתון לפיקודה הישיר של מפקדת-הדיביזיה. ואלה הם החלקים: יחידת קני-הוביצר מושאה, שיירת-הכבודה של פרדים, וחצי-הגונדה («הארעית») לסיור.

חצי-גונדת-הסיור חולקה, לשם גמישות, למחלקות קטנות ויעילות יותר. כיון שהאנשים עסקו במלאכת-הקרב לא פחות מבסיור זויגו שוב ב-«03»⁴. המנה היסודית של התחמושת, הנישאת עם הפרשים — דבר שהיה תמיד בעית הבעיות של פלגות אלו, הוגדלה והועמדה על 10.000 כדור למכונת יריה, ו-100 כדור למרגמה. סודרה «קופת-סוסים» כללית, כדי לתת לבהמות לפוש לסירוגין, ולטפול בחולות, צולעות וכיו"ב.

הקצינים והחיילים של חצי-הגונדה הרכובה לסיור זה באיטליה ממש לא טעמו

כחת רגמים ב«חצי הגונדה הרכובה לסיור» של דיביזיה הרגלים השלישית חוצה נחל סמוך לקו החזית של הארמיה החמישית באיטליה. הסוס האחרון נושא כלי-יריה ו-24 פגזי 60 מ"מ. הסוס לטען התחמושת (הרביעי בשורה הערפית) נושא 36 פגזים. את מרגמות אלה ניתן לפרוק מעל הסוס, להציב ולהפעיל תוך כדי 20 שניות.

(4) רובה-הצבא התקין, 3/10 אינץ' קוטר. — המער.

טעם ארץ-כבושה (ידידותית) מיום שעלו לחוף ועד שהחזרו לעורף בשלהי נובמבר לשם החלפת-כוח. שבועות על שבועות עברו עליהם במסע על פני שבילי הרים, בגשם ובבוץ ובמזג אויר קשה — תוך הסתננות לתוך קוי הגרמנים, בזהוי יחידות האויב, בהנחותם את חיל הרגלים קדימה. היו ימים שחודש שלם לא באו אל פיהם אלא מנות-הברזל שבפחיות. פטרוליי-קשר לעבר האגפים, של חמשה או ששה אנשים בלבד, היו שוהים לעתים קרובות 15 שעה, ויותר מזה, מרוחקים מעיקרה של היחידה. היה מקרה ש-76 חיילים רוכבים הותקפו בגבעה אחת ע"י יותר מ-300 גרמנים. הרגלים, שנהפכו לרוכבים, הפקידו את סוסייהם בידי משמר זקיפים מאחריהם ובעצמם אסרו קרב על האויב. לאחר שש שעות הוכרחו הכוחות, העולים עליהם במספר, לסגת ולהניח מאחוריהם 13 שבויים, 3 פצועים והרוגים רבים. במקום מסתור אחד נמנו, בחלק אחד בלבד של הגבעה, 19 הרוגים.

לאחר זמן תקפו 80 איש מחצי-הגונדה לסיור גבעה שבה התחפרו חיילות גרמנים עם מכונות יריה. לאחר תגרה שנמשכה 5 שעות, הרגו 11 נאצים, לכדו את העמדה ושבו שבוי אחד. פעם אחרת מיגרו 19 פרשים, מזוינים בקאראבינים ומרגמה אחת, 2 קני מכונות-יריה של האויב והרגו 7 גרמנים.

כנסיון גמיש, בטכסיסי חיל פרשים "מסויס" ⁵, הוכיחו פלגות הסיור הרכובות של הארמיה החמישית הוכחה חותכת שיש להן מקום במלחמת ימינו.

התפתחות נשק הרקטות בארצות הברית

מן ההודעות הרשמיות הבאות מווישינגטון מטעם משרד-המודיעין-המלחמתי של ארה"ב אפשר לעמוד על התרבות השימוש ברקטות ע"י הצבא והצי של ארה"ב. בסוף הרבע הראשון, או בתחילת הרבע השני, של 1945 עמד הצי להוציא כמאה מיליון דולר לחודש על תחמושת רקטות בלבד, סכום שב-1944 היה מוציא הצי בכל חודש על כל טיפוסי התחמושת. ואלו הצבא יוציא במשך 1945 כ-12 מיליון דולר לחודש על תחמושת-רקטות בלבד.

רקטות וכלי-מטילי-הרקטות האמריקאים הם כלי-נשק בעלי תכונה ארטי-לרית. הרקטות למיניהן נורות מצינורות, שאורכם וקוטרם שונה, ותאי-מטען-הפגיעה, או "ראשי-הקרב" שלהם מכילים, בכמויות משתנות, הנ"מ, תרכובות כימיות בשביל עשן או תבערה. הצינור, הנמשך מאחרי "ראש" כזה, מכיל את הגורם-הדוחף, — חומר שבהצית אותו החשמל הוא מחולל גז מתפשט, המניע את הרקטה קדימה ע"י דחיפתה לכיוון ה"ראש".

אף על פי שהאמריקאים יודעים היטב שאר האפשרויות השונות של הפעלת כלי נשק רקטיים כאלה לצרכי מלחמה, — כגון פצצת-הרקטה הגרמנית הענקית "V 2" רחוקת הטוח, ואפשר לומר גם האוירון המונע ע"י קילוחי אויר — נתרכזו מומחי החימוש האמריקאי בפיתוח רקטות מן הסוגים הארטילריים, בשקדם בעיקר על שפור דיוק-הפגיעה של אש-הרקטות שעכשיו הוא מועט.

הצבא והצי עדיין לא הודיעו רשמית על איזה כלי יריה רקטי אמריקאי הדומה ל-"V 2" הגרמנית. אך יש לזכור כי התפתחות הרקטות החדשה ביותר באמריקה ובתוך זה פרטי המבנה של כלי-הנשק, וכן הטוח והמהירות שהושגה, בדרך כלל לא נמסרו לפירסום.

סוגי הרקטות של הצבא

מיום שפותחה ה"בוזקה" (כלי נשק אנטי-טנקי) והוצאה לראשונה לשימוש

ב-1942, גדלו הרקיטות של הצבא בגודלן ובעוצמתן. מטיל-רקטות אחד דומה הרבה ל"בזוקה", ויש לו כוח אש גדול. אך הרקיטה M 8, משקלה הוא רק 38 ליטראות וגם משקל כלי היריה שלה, M 12, הוא 40—35 ליטראות, בעוד שהתותח בן 105 מ"מ (1) משקלו קרוב לטון. מטיל-הרקטות M 12 עולה רק 104 דולר, — בעוד שתותח בן 105 מ"מ עולה, בשלמותו, 8406 דולר. ברקיטה M 8 ודומותיה M 8 A1, M 8 A2 ו-M 8 A3 משתמשים בכלי-יריה של חילות-הקרקע ושל מטוסים גם יחד.

הצבא משתמש ברקיטות לשם פרישת מסכי-עשן כדי לכסות אניות אויב, מבצריו, האדם שלו ותחבורתו. רקיטות קטנות יותר של הצבא יש בהן ממשפחת ה"בזוקה": M 6 2,36 אינץ' שמשקלה $3\frac{1}{2}$ ליטראות, מכילה חומר נפץ העלול לפרוץ פרץ דרך ששה אינטשים של פלדת-שריון, ובעיקרו של דבר הוא כלי יריה אנטי-טנקי; M 7 שהוא "בזוקה", שנועדה לשימוש-אימון; ו-M 10 רקיטת-עשן. ה"בזוקה", ינוקא שנון זה במשפחת הרקיטות של הצבא, היא היחידה במשפחה הזאת שזכתה עד כה לכנוי עממי, לא בספרות ואותיות, כמנהגם של אנשי-המקצוע. הרקיטה 3,25 אינטש, נגד מטרות אויריות (1, 2-M), משקלה $37\frac{1}{2}$ ליטראות, היא ארוכה מ-M 8 ואין עמה "ראש-קרב" כשל הרקיטה הנ"ל. יש לה סנפירים יציבים, כל "בזוקה" ואילו ל-M 8 סנפירים מתקפלים.

כלי הרקיטות לאדם אחד

מטיל-הרקטות חד-הצינור, M 12 הוא הכלי, בחילות-הקרקע, לירית רקיטות M 8 4,5 אינטש קוטרן. נקל לאדם לשאתו לבדו ואפשר להציבו ליריה ב"שוחת קלעים" (2) מאחורי עצים או בשטח הפתוח. מהיותה מוצבת על גבי חצובה, ובקציה ציר, 2 מרגליה קבועות ואת השלישית אפשר להעתיק, להאריך ולקצר, לפי הצורך. השתמשו בה בהצלחה ניכרת בקרבות בדרום האוקיינוס השקט.

כלי הרקיטות של חילות-האוויר אשר לצבא ארה"ב כוללים את תלת-הצינור M 10 ואת תלת-הצינור M 15 שאין הפרש ביניהם, פרט להרכב המתכות שמהן הם עשויים. את הרקיטות של אוירוני צבא-היבשה אפשר לירות מצנור בודד, המשולב אל מתחת לכנף, או מאיגודי צנורות, שהורכבו מתחת לכנף האווירון. גם לכלי-הרקטות הקרקעיים, כגון M 12 אפשר שיהיו כמה צנורות או שקתות-הטלה. חילות הקרקע של הצבא השתמשו תחילה ב"בזוקה" בעיקר נגד טנקים. רקיטות אוירוני הצבא פותחו לשימוש נגד מיתקני קרקע ושאר מטרות. רקיטות-האווירון הוכיחו שהן יעילות נגד רכב שריון, רכבות, קטרים, מוסכי קטרים ומיתקני שדות-תעופה.

חיל-האוויר של הצבא צייד את אוירוני הקרב הבאים "לאיטנינג 38", "אירוקוברה 39", "וורהוק 40", "תנדרבולט 47", ו-"מוסטאנג 51" — במיתקנים, שבכוחם יכולים הם לשאת רקיטות תלויות מתחת לכנף. הם משלבים אש רקיטות בהפצצה כדי להרוס ריכוזים של רכב-שריון, קוי מסה"ב, קרוונות הרכבות וקטריהן. מכוניות-משא, שיירות-צבא וביצורי-שדה קלים (3).

(1) היורה פגו הדומה בקוטרו ובמשקלו לרקיסה הנ"ל.

(2) בור-קלעים, כרגיל — לקלע אחד, הנחפר על ידיו; מהיותו מבודד ונפרד

שונה דרך זו של התחפרות תכלית שינוי מן הפרות.

(3) כן נתפרסמו כלי הרקיטות שבספינות-הצי, ובעיקר בספינות הלא-גדולות,

ואף בסירות-מנוע קטנות, המתקרבות אל החוף ומכשירות את האפשרויות לעליות-צבא-בחופים. מעכשי הוקנה ל"צייתושים" זה כוח-הפגיעה שהיה שמור קודם לתותחי ה-4, ה-6 ו-8 האינטשים של אניות-סיור רגילות, ואף כבדות. — המער.

השבטים הלוחמים של מפרץ-עדן

עוד המלחמה ארוכה לפנינו, ואחריה תקופה ארוכה עוד יותר של "פעילות-משטרה" מזוינת. כדאי על כן לבדוק מחדש את כוח-האדם הבא בחשבון לפעולה באותם השטחים הנרחבים באיזורים הטרופיים, הנמצאים תחת הנהלתנו, או שאוכלוסיתם ידידותית לנו. כוח זה מצוי שם, והוא בחלקו הניכר חומר מצויין אשר כמעט ולא נוצל עד כה. יש שבטים לוחמים למכביר הן באימפריה הקולוניאלית שלנו, והן בתחומי הארצות הנייטראליות הקטנות בשכנותה, במידה שעוד שרדו כאלה. המאמר הזה יצטמצם בתיאור 3 גזעים של איזור מפרץ-עדן, ובציון האפשרויות הצפונות בהם בתור חיילים או חטיבות-משטרה וגדודי-עבודה. שלושת הגזעים האלה הם התימנים, ערביי שטח החסות הבריטית או "המושארקיי", והסומלים.

האומה התימנית היא נייטראלית. בניה נתינים להוד מלכותו מלך תימן (האימאם), אבל רבים מהם מהגרים מארצם ותרים אחרי עבודה או מחפשים הזדמנות לשרת בצבא. אפשר לפגושם בתור ספנים באניות-סוחר במקומות רחוקים כמו קרדיף שבולס ושפילד שבאנגליה, ורבים מהם התגיסו לשירות איטלקי, ביחוד בשנות 1936/37. יתר שני הגזעים נמצאים תחת חסותה של ממשלת הוד מלכותו; אבל סומלי היא טריטוריה המנוהלת ע"י שלטונות בריטיים, בו בזמן שהשבטים בשטח-העורף של עדן הם בלתי תלויים, ואין עליהם מרות של הנהלה פקידותית כלשהי.

ה ת י מ נ י

תימן היא ארץ מבוותרת והררית. מצודותיו וכפריו של בן-תימן בנויים היטב ושוכנים במקומות נוחים מאד להגנה. הטקטיקה שהוא נוהג בה היא אופיינית לשבט הררי, אשר הרובה הוא זינו. הפגיון הוא היחידי בין כלי הזין שהוא רגיל בהם, אשר יצלח לקרב-מגע. מסיבה זו אין התימני שוחר תגרות גוף-אל-גוף. בלילה, מחוץ למצודה, הריהו אומלל, במידה הניפרת לעין כל. בפשיטותיהם הרבות על שטחי השבטים שבארץ-החסות שלנו נתגלו התימנים פמעוטי-יכולת לתנועה ולמלחמה בחשכה. הם היו מבעירים מדורות וקוראים זה לזה לעודד את רוחם. הם נוהגים להתלכד יחדיו, וזו שגיאתם החמורה שהם מבקשים תמיד מקום-חניה גישה ככל האפשר; דבר זה נובע מחוסר הכשרה צבאית ומתוך תשוקה לחיפוי מבוצר. ואין ספק, שההרגל לסמוך על המצודה ועל הרובה צמצם בהרבה את יכולתם המלחמתית במאה השנים האחרונות.

ברם, אותנו מעניינות לא אותן התכונות שיש להן, או שאין להן, לתימני בארצו הוא, כי אם תכונות-הקרב שלו בשעה שהוא משרת כחייל שכיר. יש להניח כי האיטלקים יודעים אותן היטב. הם לא האמינו לסומלי אמון מוחלט, על כן הכניסו תימנים אל כוחותיהם הקולוניאליים, והכוח המעורב הזה של סומלים ותימנים הוא הוא שהיה את "החטיבה הסומלית-ערבית" אשר עמדה מול ואהיב פחה בחזית החבשית הדרומית⁽¹⁾, בשנת 1937.

(1) ואהיב פחה — גנרל תורכי שנכנס לשירות החבשי. פקד על צבא-הדרום החבשי שעמד מול צבאו של מרשל גרציאנו בכיבוש ארץ-סומאלי האיטלקית, במחצית הראשונה של מסע-חבש. — ה מ ע ר .

לא קל היה לקבל מפי האיטלקים דברי-הערכה כלפי התימנים בשירותם, מלבד: "מניחים את הדעת". הם לא התמזגו יפה עם הסומלים, אבל זה היה יתרון מנקודת-ראות של קצין איטלקי⁽²⁾. גם האיטלקים וגם התימנים היו בארץ זרה, וטובתם של שני הצדדים האלה גם יחד דרשה מהם לשמור על מגע קרוב ביניהם. לפי החישוב הגיעו רק מעטים מבין התימנים לדרגות העליונות שהיו מותרות לילידים בצבא המושבות האיטלקי⁽³⁾. ואהיב-פחה התפעל מאד מכוח התנופה שבו ערכה את התקפותיה "החטיבה הסומלית-ערבית". אבל כפי שנתברר, מאוד יתכן כי הוטעה, ועירבב את טכסיסי-ההפתעה של ה"בגדה" או חברות הסומלים הבלתי-סדירות (אשר היוו, בדרך כלל, את ראש-המחץ של השדרות האיטלקיות הדרומיות) באלה של החיילות הקולוניאליים.

כל המכיר את התימנים קשה לו לתאר לעצמו שהם ירגישו את עצמם בבטחה בשטחי-שימון מגודלי שיחים. שוכני מצודות, הרגילים לזוהמת ה"מזבלה" שבכפרים צפופים, אין הם חיילים נקיים. אינם מרגישים את עצמם בטוב בארצות מדבר ומרבים לשתות יתר על המידה בשעת מסעותיהם.

כללו-של-דבר: כאנשי קרב אין הם חומר טוב, אם כי אין ספק שהעוזבים את תימן למען שירות צבאי עושים בו בנאמנות בכל מקומות-שירותם, והם שכירים כנים. תכונותיהם הטובות ביותר של התימנים מתגלות בעבודות-ה"קולי". כל מי שראה אותם בפריקת-אניות בפורט-סודן, יודע שהם פועלים טובי-לב וחסרי-ליאות. עניים הם במולדתם, ומסתפקים במועט בנכר. הם עובדים במהירות ובכוח-סבל מפליא. יכולת העבודה אופיינית היא לאומתם כולה, והתכונה הזאת היא משותפת כמעט לכל שבטיהם. הם גזע בעל תפיסה מהירה מאוד, עם חוש חריף להומור, תכונות העושות אותם אולי לחולים-למופת בשכבם בבית החולים, תכונות שאינן חסרות-חשיבות בתוך גדודי-העבודה! עם כל הבנתם את הסכנות של מחלות אפידמיות, אינם נתפשים על נקלה לפניקה, והם עומדים יפה להפליא בפני מחלות. אין הם מגלים אירצון כלפי הטיפול הרפואי או כלפי אמצעים מקדמים כגון זריקות והרכבות. ובסיכום: התימני הוא קולי טוב. איננו חומר אידיאלי לכוחות צבאיים, ומכל מקום תימן היא ארץ נייטראלית.

ה ע ר ב י ב נ ש ט ח - ה ח ס ו ת .

בערך כשליש מערבי ארץ-החסות הבריטית — אלה הנמצאים במערב — הם מן הטיפוס התימני. ואלו ממזרח ומצפון לאלה תמצא שבטים פראים יותר המכנים את עצמם כ"מושאריקים" או "מזרחיים". אלה הם בלי ספק אנשי-מלחמה משובחים, בפרט בני השבט האולאקי והמטות הנספחים עליהם, וכן האודאלי המזרחיים ושבטים דומים אחרים בשכנותם. הם מתגוררים בשטח המשתרע כ-100 מיל צפונית מזרחית לעדן, עד גבולות ארץ-החסות המזרחית⁽⁴⁾.

הם קנאים במקצת ומתנגדים בתוקף לכל חדירה זרה, ותמיד הם במצב של מלחמה. חסונים בפני מחלות לא פחות מן התימנים, ואלו בכוח הסבל עוד עולים

(2) כידוע, גם בתוך צבא-הילידים שבהודו מקובל להרכיב כל גדוד מבני שתי עדות לפחות, ולעתים אף שלוש או ארבע, מבלי שים לב לשמו הרשמי של הגדוד. — ה מ ע ר .

(3) דרגות של סמלים קשישים, עד רב-סרגנט ועד בכלל, ושל קצינים נמוכים המשמשים בפיקודו של מפקד-פלוגה איטלקי. — ה מ ע ר .

(4) הכוונה כאן לגבול שבין ארץ-החסות-של-עדן, במובן המצומצם יותר, לבין שטח החסות של חצר-מות, המשתרע מזרחה, ואשר לו זיקה מסוימת למושל בריטי, שבעדן-המושבה. — ה מ ע ר .

עליהם. יש להם כל התכונות של חיילים טובים, מלבד האחת: אינם מהפשים שירות אקטיבי מחוץ לערב. אין זה מוזר כל עיקר. אנשי-אירופה שביקרו בארצם וגם עברו בתוכה מרחק כלשהו — אפשר למנותם באצבעות של יד אחת. והרי אף אלה לא הלכו לשם כדי לעודד את ההגירה. השירות בכוחות המקומיים בעדן משך אותם בגלל תנאי החיים הנוחים והתשלום הטוב. אבל בכוחות האלה השתמשו רק בעדן, והכלל המקובל היה שלא להעסיקם בשירות פעיל מעבר גבעות הצפון, אלא בסביבת עדן ועד למורדות ההרים שמצפון לה⁵.

כוח בלתי-סדיר, שגוייס מקרב שבטים אלה היה נתון להנהלה ישירה של הנציגים הפוליטיים הבריטיים בארץ-החסות, והועסק בתפקידים רבים בכל שטח אזור-החסות המערבי. אבל חיל זה קטן הוא במספר, ומעולם לא עסק בפעולות בעלות היקף צבאי כלשהו. נראה, כי בדרך כלל אוהבים הם את השירות במושבה הבריטית עדן בגלל היתרונות הרבים שהם מוצאים שם מבחינה אישית: קיום תוך שלווה יחסית, מזון טוב ובגדים טובים, עבודה מכובדת המשתלמת יפה — אך אין הם נוטים לשרת מעבר לים⁶.

רוב האנשים המכירים אותם סבורים, שאפשר להתגבר על אי-רצונם של בני השבטים האלו להתרחק מארצם. לשם כך יש לפתח תעמולה, להפעיל בנק של השבטים⁷ ולהתקין סדרי-דואר נוחים. העיקר הוא, לדעתם, לעקור ממחשבתו של איש השבטים את מושג ה"מחסום הימי" ולהבטיח לו אפשרות לשלוח כספו הביתה ולבלות חופשתו בארצו הוא. כשיובטח הדבר הזה, אפשר יהיה לחייל 4 בטליונים של אנשי קרב מצויינים, וזה ללא כל קושי ומבלי לפגוע בחיול האנשים לכוחות מקומיים; גם את המילואים הדרושים אפשר היה אז לספק; אך ספק רב בדבר, אם אפשר להעמיד יותר מ-4 בטליונים.

ה ס ו מ ל י ם .

הדבר נראה משונה, שאנו מצרפים כאן את הסומלים ואת שני הטיפוסים של הערבים שהזכרנו למעלה. אבל יש תועלת בצירוף כזה ולו רק לשם הבלטת הניגוד. ארץ הסומלים חולקה זה מכבר בין ארבע הנהלות — בריטית, צרפתית, איטלקית וחבשית. אך הסומלים הם אומה מרובת אוכלוסין ובעלת כוח רב. פעם או פעמיים בהיסטוריה הארוכה שלהם התאחדו ופעלו כאומה, ובמשך המאה הט"ו כבשו חלק גדול של חבש. ברם, הם נודדים אמיתיים ועקב זה אינם מתלכדים על נקלה וקשה להם להגיע לידי ביטוי לאומי מאוחד. ממבט אחד במפה נראה היקף גבולותיהם: מן נהר יובה אל ואלואל והרה ומשם לים ע"י ג'יבוטי, כל השטח הנרחב של "קרן-אפריקה" זאת — ארץ פראית והררית, עם שיחים ונחלים חרבים. שם הם רועים את עדרי-הגמלים הגדולים שלהם ואת כבשיהם שחורות-הפנים המפורסמות.

(5) בגבול מלכות, תימן. — ה מ ע ר .

(6) הדבר תמוה במקצת, לאור נסיונם של השכירים הקרובים כ"כ אל בני-השבטים המתוארים — הלא הם בני חצר-מות, הם הפזורים מהודו ההולנדית ועד זנזיבר — ואת מספרם, בכל זמן, מחוץ לארצם, מעריכים ב-90,000 איש, — לעומת רבע המיליון שבמולדתם. גודל ערבי שלם קיים בשירותו הצבאי של הניגם מהידראבאד, גדול הנסיכים המושלמים בהודו, המורכב כולו ערבי חצר-מות. — ה מ ע ר .

(7) בשביל לאפשר העברת סכומי המשכורת לרשות המשפחות, השבטים, וביו"ב. —

הסומלים הם אחד הגזעים הגדולים ביותר באפריקה. מוצאם מ"עממי-הנילוס". אפשר לדמותם בנקל אל הזולו באפריקה הדרומית והמסאי במזרח של אפריקה ואל יתר הטיפוסים של לוחמים מהוללים. הרבה מאות בשנים עברו מאז זרמו והגיעו מן הצפון לסומליה, הכניעו את שבטי ה"בושמנים" של מידגן וייבר, ולקחו את הארץ לנחלה. מקור גזעם אבד, והענין נסתבך מתוך שהם טוענים שמוצאם ערבי. אין האירופים מבינים אותם, — כשם שאינם מבינים אם כל הילידים הלוחמים על חירותם ועצמאותם, והחדורים הכרת ערך-עצמי מתוך אומץ לב ותבונה — ורגילים האירופים לחשוב על הגזעים הצבעונים, במושגי מנהג עבדים לאדוניהם. הסומלי הוא מרוסן באופיו, וניחן במידה לא-קטנה של הליכות-כבוד טבעיות. קנאי הוא במידת מה, אדוק בשמירת חוקתו המוסרית המחמירה; בגדים או עושר אינם מעבירים אותו על דעתו והוא ממחר להוציא משפט על הזרים, ונוטה יותר לזלזל מאשר לרומם. פעם שמעתי רופא אומר: "הסומלים האלה סבורים כנראה שהם העידית שבעידית; ואחרי 4 שנים אני מתחיל להאמין כי צודקים הם. אבל אם פעם הצלחת לרכוש את אמונם, הרי הם נקשרים אליך, ונעשים ידידיך הנאמנים".

הסומלים הם בעלי סגולות צבאיות מובהקות, אם כי הם מיטיבים להיענות למשמעת קלה, הנותנת מרחב לגילויי יזמתם הם. כל מי שנפגש עם ה"בנדות" האיטלקיות בשדה, התרשם מאד ממהירות פעולתם, מהסתערותם ומאומץ-רוחם, מהגיירות הבלתי-רגילה שלהם והשימוש הטוב באפשרויות של חיפוי.

בצד הצדדים החזקים יש להם, כמוכח, גם צדדים חלשים. ר. פ. ברטון, לאחר שעשתה דרכו מהראר שבחבש לברברה שבסומלי הבריטית, מספר, שהתרשמותו מהם לא היתה טובה. ורוב האנשים שנסעו או הלכו עם הערבים של דרום-ערב מצאו שהסומלים, בהשוואה עם אלו, אינם מצטיינים בהליכה. לא המרחק הוא המכשיל אותם בעיקר, כי אם הקצב. רגילים הם ללכת מתוך רישול בעקבות עדריהם דרך ארץ מרעה, והקצב הרגיל של המסע הוא למעלה מיכולתם. בהזדמנם אל שטחי השפלה שלאורך החוף הם נובלים ממש, במהירות המגיעה לידי גיחוך, ומבקשים אך מים וצל. ליקוי זה בכוח הסבל בולט גם כשהם חולים. התנגדותם למחלה איננה גדולה, והם מתים על נקלה.

אין ספק בעזרתם. הרובאי הסומלי שמו הולך באפריקה המזרחית כולה. נאמן הוא, מודה בשגיאותיו, אומץ לבו עשוי ללא-פגם. ולא שמעתי מקרה שרובאי סומלי יגלה "עצבים", חוסר נאמנות או פחדנות. מקור תכונותיו המועילות מתבטא בשתי ההגדרות: "נודדים" ו"אנשי-חנית". אכן, כל הנודדים הם אנשי מסע איטיים, באשר העדרים הם הקובעים קצב תנועתם. אך רבים מהם פרשים וסייסיים מצויינים, וכזה הוא גם הסומלי. ואלו כל השבטים האמונים על החנית, ניתן לחנכם למשמעת, כי החנית היא זין-מחץ, ומשמעת דרושה כאן לעריכת החיל לפני ההסתערות ולביצוע ההסתערות עצמה. הסומלי הוא צייד חרוץ ופגיעתו לא תחטיא, ובשדה-הציד מתגלות ומתפתחות יכולתו האישית ויזמתו.

ב"קרן-אפריקה" נמצא חומר בערך ל-4 דיביזיות של חיילות סומליים משובחים, אשר רבים מהם שרתו במשך השנים האחרונות בארצם ובחבש. הסומלי הוא בעל תפיסה טובה ביותר והוא לומד מהר. הוא שומע-שפות מובהק. בפלוגה בת מאה ועשרה חיילים בלתי סדירים נמצאו 40 שידעו לדבר לא-רע צרפתית, וביניהם שיכלו להדבר באנגלית, איטלקית וגרמנית. כולם ידעו לדבר לפחות מעט ערבית. המכניקה אף היא ניתנת לתפיסתם בלי קושי רב ואין ספק שהם אינטליגנטים למדי כדי להיות אתתים, מכונאי-מנועים ותותחנים בתפקידים מסויימים.

בגלל מספרם הרב, תכונותיהם, והיותם „מעור אחד“ נראים הסומלים לגבי דידנו כמקור רב לחילות-ילידים מעולים, הנאמנים לנו וששים לקראת השירות, ויהיה זה מצער מאוד אם לא נדע להשתמש בהם.

יש מקום לדעות שונות בשאלה, אם עלינו ללכת בעקבות האיטלקים ולחוק את היחידות הסומליות באחוז-מה של ערבים, ואם לאו. אין סיבות רבות המחייבות זאת. הדרך הבטוחה ביותר לעורר את חשדות הילידים הוא לגלות את חשדותיך אתה כלפיהם. הסיבה היחידה ל„חיזוק“ היחידות בנוסח הנ”ל יכולה להיות זו: להבטיח שבין אנשי היחידה ימצאו גם אנשים אשר במקרה של ניגודים חמורים יחשבו ע”י הסומליים לזרים, ממש כקציניהם הלבנים, ואלה יצטרפו או לקצינים מתוך הגנה העצמית. זאת היתה סיבה מספקת בעיני האיטלקים והיא היתה ויכולה להיות כזאת גם בשבילנו, אילו נתנו לנו הסומלים פעם יסוד לפקפק בנאמנותם. הם לא עשו זאת מעולם.

ובסיכום: כאן לפנינו 3 גזעים ממפרץ עדן שהם ראויים שנתחקה יפה על מהותם, בפרט על אלה האחרונים. הם מהווים מקור-בכוח לגדודי-עבודה, חיילות קולוניאליים וכוחות-משטרה. לפי מצב הדברים בעולם של היום תהיה זאת איוולת מצדנו לזלזל במקור כזה.

זכאים היהודים להתפאר בפעלם בים, בפעולותיהן עזרו אניות יהודיות לקיים את תחבורת-ההפלגות-החופיות של א”י. ולא זו בלבד, אלא שלאמיתו של דבר היו לסעד לטוברוק בהיותה נצורה — כל זה מלבד שירותי הנמל שקיימו בחיפה. ונוסף על כל אלה התנדבו יותר מ-1000 מתנדבים לצי המלחמה המלכותי מיום שהחלה המלחמה, וכן התנדבו למלאכות-הצי שבחוף והוכיחו את יכולתם בבנית אניות ובבדק האניות בחיפה.

(מדברי סיכום ב„פלסטיין פוסט“)

כבשאר תחומים כן גם בענין השירות אשר שירתו היהודים בים, אין העולם יודע אלא מעט. הם התנדבו בכמות ניכרת לצי-המלחמה המלכותי, לשירות-חוף ולסיפוני אניות גם יחד. הם לקחו חלק, כימאים, בפשיטות „קומאנדו“; הם נמנים עם צוותי סירות-הטורפידו המנועיות הבריטיות, סירות הנחיתה, והצלולות הבריטיות, וכן עם צוותי האניות אשר בצי המסחרי של הבריט; והם נתנו את חייהם למען הענין המשותף, באניות עבריות, שאהדות מהן גם נבנו בתל-אביב ובחיפה, השתמשו כבשולות-מוקשים וסירות-פלישה.

(מתוך מאמר ב„עתון ימית-הסוחר הבריטית“)

חיפה כנסיס-צי

שתי הרשימות הניתנות בזה, אשר נתפרסמו לראשונה ב"פלסטין פוסט", מתארות פרשה, הידועה אך מעט לרבים בצבורנו, ועם זאת יש לה חשיבות רבה לעתידה הימי של הארץ ולמעמד נמלה העיקרי. בסיס ימי חדיש זקוק לנמל הגון, למקורות דלק לאניות ואספקה לאנשיהן, לסדורי-הגנה יעילים ולאפשרויות של בדיק ותיקון יסודיים. עד השנים האחרונות שלפני המלחמה, הזאת לא נתברכה חיפה אלא בראשון שבתנאים אלה; עם הפעלת צינור הגפס, ועוד יותר מזה — עם פתיחת בתי-הזיקוק נתקיים התנאי השני; השלישי (אספקה) הולך ומתמלא עם התפתחות התעשייה העברית החדישה, על סוגיה, וחקלאותנו האינטנסיבית. הרביעי בא על תיקונו, כפי שתיאר הקפיטן לידיקר, ע"י הפעולה המשותפת של הצי המלכותי והצבא (ובתוך אלה — סוללות התותחנים העבריות, והמלחים היהודיים אנשי חיפה, שבשולות-המוקשים); החמישי, — גרעינו המרכזי ניתן לו עם בוא המספנה השטה. ויצויין, כי אלכסנדריה, למשל, לא נהפכה לנמל-מלחמה בריטי אמיתי אלא עם בוא המספנה השטה הגדולה, אשר הוסעה לשם מאנגליה בפרוס המלחמה, (אכן, נמל חיפה, בממדיו, וכן מספנתו הנ"ל, אינם יכולים, כמובן, להתחרות עם אלכסנדריה, וסמל לכך הוא שהמספנה החיפנית אינה יכולה להכיל אלא אניות-משחית, אמנם גם גדולות ביותר, אך לא אניות סוחר, כל שכן אניות-מערכה). הקורא יראה, כי תנאי-היסוד כבר נצטרפו כאן.

ועוד גורם גדול בהתפתחות כל בסיס ימי: אוכלוסיה, האמונה על מלאכת הים ועל חיים בים ובעלת יכולת מרובה בכל ענפי השרות הטכני והמקצועי. אלף המלחים מיהודי ארץ-ישראל, הראשונים בצי המלחמתי במלחמה זאת, הם ערובה ראשונה גם לכך. וכן — פלוגות הסווארים מאנשי נמלי ת"א וחיפה, במסגרת "חיל המהגדרים המלכותי". אבל רק התפתחות המוגית של פרונסות הים — למן הדיג ועד לבנית אניות (שראשיתה, לרשות צי-המלחמה, נראתה כבר בימי המלחמה הזאת) וכן של האספורט הימי העממי — ורק התפתחות זאת היא שתביא גם את הגורם הנה לידי שכלולו השלם.

קפיטן גאי לידיקר

חיפה — נמל-מוגן

הרשימה הניתנת בזה, היא סיכום הרצאתו של קפ. לידיקר, אשר מראשית המלחמה היה קצין הצי הממונה על נמלי א"י, וכיום משמש בתורת קצין הצי הקשיש לאיזור הליבנט.

בפרוץ המלחמה היתה חיפה נמל מסחרי בלבד, בלתי מוגן ופתוח להתקפת אויר. והיה זה תפקידו של הצי המלכותי להבטיח, ראשית כל, את הגנתו של הנמל, ואחר כך, ע"י פיתוחו בתורת בסיס-צי, לנצל לצורך הנהלת המלחמה את כל האפשרויות שיש בו.

מלאכה זו החלה בשנים בספטמבר 1939, כשהגיעו לחיפה כעשרה קצינים וכן מספר לא רב של אנשי צי, סמלים וספנים. חבורה זו, בפיקודו של קצין הצי הממונה על הנמלים, היתה מחולקת למחלקות קטנות, כגון המחלקה לפיקוח על הברחה, שעזרה בקיומו של "ההסגר הימי" על האויב; שירות הפיקוח מטעם צי-המלחמה האחראי להסדר הפלגותיהן של אניותינו ולכיוונן לדרכי-שיט בטוחים ככל האפשר; וה"ארגון להגנה המורחבת", שהיה מודיע בעוד מועד על כל התקפת הממששת ובאה מן הים. הסידורים הדרושים בנמל כמעט שלא היו כלל בזמן ההוא, ועל חבורה זו של אנשי צי הוטל לארגן את הכל מבראשית, החל מבניית גדרי מחסום בים ובגישות אל הנמל ועד לחיולם של קצינים נוספים, כדי לספק את הצרכים הגדלים והולכים בלי הרף.

האחריות והקשיים רבו וגברו עם כניסת איטליה למלחמה, ביוני 1940. מחמת האיפול היה הכרח לצמצם את פריקת המטענים ולהעמידה על שעות היום בלבד, סכנת ההתקפות הימיות גברה הרבה, והתקפות-אוויר על מתקני הנפט (כראש וראשונה בתי הויקוק שבשטח המפרץ) — שהם אחד הדברים הנכבדים ביותר לצי — גם בוצעו למעשה.

כל כלי-השיט הקטנים למלחמה בצוללות, שעל בנייתם שקדו בעת ההיא, נדרשו באורח דחוף בזירות-מלחמה אחרות, ועל כן, לפי הסכם עם המפקח הכללי של המשטרה, מילאו את החסר ע"י צירוף כמה סירות מנוע משל משטרת-הים והנמל לשירות הצי המלכותי. סירות המנוע הללו צוידו בכלי-זין קלים (מכ"י וכיו"ב) ובפצצות-עומק, ואנשי הצוות שלהן חויילו כקצינים וספנים ב"רזרבה-מת-גדבים של צי המלחמה המלכותי".

אחד "המלקוחים" (1) הראשונים שנלקחו בים התיכון, ושכא לאחר הכרות המלחמה של איטליה, נפל בחלקה של קבוצת אנשי צי לתפיסת האניה, ששולחה מחיפה, — כשנשבתה האניה פלצ'ה; ואניות איטלקיות אחרות, שנלכדו במקומות שונים בים התיכון, הובאו אחר כך לחיפה כדי שיגזר דינם להחרמה מטעם בית הדין הארצישראלי ל"מלקוחים".

ושוב נוספו קשיים, עם האיום שעלה בהיפוך משטר וישי בסוריה, שקודם לכן היתה ארץ בעלת ברית. אף על פי שנצטרכו לתותחים ולאוירונים הצטרכות דחופה יותר באיזורי מלחמה אחרים, מכל מקום הוקמו והוגברו בהדרגה סידורי-ההגנה הצבאיים והציים של חיפה, כדי לקדם את פני הסכנה החדשה.

כשנתקרבה המלחמה לארץ-ישראל, והסכנות, שהתפתחו לאחר פינוי יון והנסיגה במדבר בשלהי אביב 1941, החריפה, הוגברה מערכת-ההגנה כדי לעמוד בפני כל התפתחות אפשרית בפינה זו של הים התיכון. המצב הוחמר שבעתים ע"י הסתננות הנאצים לסוריה ולעיראק, והתפסקה, שחלה מתוך כך בהספקת הנפט לחיפה (ע"י הצינור) במשך המרד העיראקי, גרמה להחמרת מצבו של הצי.

כשדוכאה המרידה, וזרימת הנפט נתחדשה, נהפכה חיפה לבסיס אופרטיבי של מסע-סוריה אשר חלקו הימי הופעל ממנה; בחמש אניות-סויר ושמונה אניות-משחית שהיו אז בשירותה תמכה באופרציות היבשתיות.

חבר-העובדים הקטן של הבסיס הצי עבד אז יומם ולילה, וכל קצין וספן עשה כל עבודה, בלי שים לב לענף בשירות-הצי שאליו השתייך. בהתנגשות עם

(1) "מלקוח" בלשון הימאים פירושה: — זכיות באניות-מסחר של האויב בשעת מלחמה. בין שנלכדו בים, ובין שנתפסו בעגן בנמל, אנשי האניה הלוכדת, לפי נוהג ימי קדום, היו זוכים בחלק מן הערך הכספי של האניה ומשאה. — המ ע ר.

שתי אניות-משהית גדולות של וישי (2) נפגעה אנית-המשחית "יאנוס" וחזרה לחיפה. כשלהבות בוערות בתוכה, ושנים-עשר מאנשיה הרוגים על סיפונה. האש כובתה בעזרת הכבאים של חברת הנפט העיראקית (3) ושאר גדודי-כבאים מקומיים. זמן לא רב לאחר כך נכנסו לנמל, צולעות על ירכן אניות-הוד-מלכותו "איסיס" ו"אילכס" (4), כשהן פגועות פגיעה קשה מהתקפות-הפצצה של האויב וקרובות לטביעה. שתי האניות הוטלאו ונשלחו דרומה לשם תוספת-תיקון (5). אניות אחרות שהיו בנמל סופנו ע"י המוקשים שהוטלו מאוירוני האויב, והיה הכרח להעבירן למקום מבטחים, בתנאים חמורים. היה צורך לעמוד בהתקפות אויר כבדות, שהתנכלו בעיקר לנמל; ולילה אחד, שהיה קשה ביותר, ירתה אנית-סיור אנטי-מטוסית אחת יותר מ-1000 פגזים כבדים, — כלומר יותר משיכלו בעת ההיא לירות כל כוחות ההגנה שביבשה.

לאחר הטרגדיה של "פאטריה", בנובמבר 1940, כש-240 איש טבעו בנמל, אירע בנמל מקרה-אסון נוסף בערב חג המולד 1941, כשהתפוצצה האניה נושאת-הנפט "ספינקס" באמצע בריכת-המגן והיתה סכנה שתגרם התפוצצותן של אנית תחמושת ואנית נפט אחרת שעמדו בקרבתה. עבודת-גבורים רבה נעשתה ביום ההוא הזכור כל כך לכל הקצינים, אנשי-הצי והצבא, שהצליחו להציל את הנמל מחורבן (6).

בשעה שבסיס-הצי והסידורים שברשותו פותחו והלכו בהתמדה, כדי לעמוד בפני כל מצב-חירום אפשרי, בה בשעה גדל בהדרגה גם חבר הקצינים והספנים, וחיפה היתה מוכנה להלום את מצב-המלחמה. כשבקיץ 1942 נשקפה הסכנה הישירה לאלכסנדריה, לאחר הנסיגה לאל-עלמיין, — אז נהפכה חיפה לבסיס ימי, שחשיבותו היא ממדרגה ראשונה, ורבות מיחידות הצי הועברו אליה מאלכסנדריה.

- מחסנים ובתי-מלאכה גדולים של הצי הוקמו במהרה, העבודה הארגונית גדלה מאוד ועתידה היתה לגדול עוד יותר, עם בנית מחנה אנשי-הצי, המסודר ל-40 קצינים ו-600 סמלים וספנים, ועם פתיחת חיול הטירונים מארץ-ישראל לענפי-מלאכה מקצועיים בשירות-הצי. חיפה זכתה למעמד כבסיס-תקונים (7), ובדק רב בוצע בה ע"י עובדים מקומיים בהשגחת הצי.

בקיץ ההוא (1942) פעלו צוללות-האויב בממדים גדולים, ואעפ"י שבעה היא נהגו בשיטת השיירות, הצליח האויב להשיג כמה הישגים בחופי הליבנט. אנשים רבים זוכרים, בודאי, את טביעתן של שתי אניות-נפט לא הרחק מחופי חיפה (ליד עתלית) באותה שבת אחר-הצהרים; אך ודאי זוכרים הם גם את היום שבו טיבעה אנית-הדייג "איסליי" צוללת גרמנית בתחום ראייה מחלונות חיפה. בתחילת 1943 הושלם נמל חיפה כבסיס-צי הנושא את עצמו, ומערכת

(2) Flotila Leader — "מנהיג-השייטת" — אנית-משחית, המשמשת אנית-דגל למפקד השייטת (8-7 אניות-משחית, כרגיל), ולרוב היא גדולה מעט משאר הספינות שבשייטת. הסוג הזה של אניות-משחית גדולות, שלעתים עמדו כבר בחצי-דרך לאניות-סיור קטנות, היה רווח ביחוד בצי הצרפתי. — המ ע ר.

(3) גדוד כבאים, שנועד לו תפקיד חשוב מפני נמלי-הנפט המיוחד שבמפרץ חיפה.

(4) לפי שמותיהן — אניות-סיור קלות. — המ ע ר.

(5) לאלכסנדריה, או לפורט-סעיד.

(6) לקהל העברי לא נודעה במידה מספקת הגבורה, שהוכיחו קצין וכמה חיילים מחטיבה עברית בשעת כיבוש השריפה באניה מתוך הסתכנות מרובה, שבזכותה צוינו ציון מיוחד. —

(7) דבר, שהיה בראש וראשונה תלוי בהתקנת המספנה השטה.

סידורי ההגנה נגד התקפה מן הים הגיעה למלוא היקפה כמתוכן, בהכילה גדרי מחסום ימיים, סידורים מקיפים של "ההגנה המורחבת", פטרולים נגד צוללות, ספינות שולות-מוקשים⁸) זרקורי-חוף ושאר אמצעי מגן סודיים⁹.

מאז ואילך היה לחיפה חלק באופרציות רבות אחרות, לרבות הפלישה לסיציליה), ובפעולות נגד איי יון, שהיו קודם לכן בידי האויב, וכיו"ב¹⁰). בפברואר 1944 הועבר הפיקוח הצי על אזור הליבנט, — הכולל את ארץ-ישראל, סוריה ולבנון, וכן קפריסין, — לחיפה, בפיקודו של קצין-הצי הקשיש לאיזור הליבנט. בעקבות העברה זו באו הרחבות נוספות בעבודות האדמיניסטרטיביות של הנמל ושאר עבודותיו.

הצי הצליח לשמור על חופי הארץ הזאת מפני התנכלויות האויב בחמש השנים האחרונות, וכן להבטיח את הארץ בכל עת מפני ההכרח "להדק את החגורה" יתר על המידה. במשך חמש השנים הללו לא היתה חיפה אפילו פעם אחת בחזקת פינה ימית נדחת ואפשר לומר, שעוד ימים רבים תהא חיפה בשורה הראשונה של הפעילות הציית הבריטית בים התיכון.

ארנסט אשנר

מה שהיה סוד-מלחמה בנמל חיפה

עוד לפני כשנתיים הופיע בים, המשתרע לפני נמל חיפה, עצם מוזר. לאחר כמה תמרונים חוזר, סוף-סוף, עצם זה, בעזרת סירות-גרר, לשובר-הגלים הראשי הסמוך לשרידיה של "פאטריה" רעת-המזל. אעפ"י שאנשים רבים ידעו, מה העצם הזה, שצורתו מוזרה, מכל מקום היו שתמהו, עד שתלה הופעל לאחר חודש. בתנאים כתיקונם היה בואו של כלי כזה לנמל זוכה בעתונות המקומית לציון של הבלטה; אך במצב שהיה בימים ההם, נשתוקק גם האויב לדעת פשר דבר, ועובדה זו היתה סיבה מספיקה לשמור את הענין בסוד גמור.

אבל עכשיו כבר אפשר לגלות, ש A. F. D. XXX נמצאת בחיפה, וכי פירושו המספנה השטה ה-30 של האדמירליות (30. Admiralty Floating Dock). זוהי הפעם הראשונה, שצי-המלחמה בנמל חיפה צויד במספנה שטה, וכל מי שמצוי אצל נמלים ואצל כלי שייט יודע, כי אמצעי כזה הוא חיוני לנמל מודרני, — והלא הוא הדבר שאותו חסרה חיפה בעשר שנות קיומה הראשונות.

כשאר דברים רבים, באה גם מספנה שטה זו כ"תרומה" למאמץ המלחמה של הברית מאת הדוצ'יה, שהשתמש בה לנקוי תחתיות צוללותיו כל פעם שהיו מגיעות לנמל מאסאווה שבקיסרותו האפריקאית. אחר-כך בא היום שבו הונף "הגס הלבן"¹.

(8) כידוע, חויל בשביל אלו חבר עובדים מיהודי א"י. — המער.

(9) ברשימת חטיבות-המגן לא יפקד מקומו של חיל-התותחנים הא"מ. הא"י היהודי,

על התותחים והזרקורים שלו, שפעלו פעולה טובה. — המער.

(10) בסתיו 1948. גם בפעולות אלה השתתפו השתתפות בלתי-אמצעית אנשי-שירות

יהודים. — המער.

(1) 3 דגלים יש לאניות בריטיות, בכל אחת מהן נמצא ה"יוניון ג'ק" בפניה העליונה שליד מוט הדגל: "הגס הלבן" לצי המלחמה, "הגס הכחול" לאניות המילואים של הצי (אניות-סוחר ושאר אניות בימים כתיקונם) ו"הגס האדום" לאניות הסוחר הרגילות. כל אלה לפי צבע הרקע של הדגל. — המער.

מעל לנמל ההוא, אבל רק לאחר שכמה „חולצות שחורות“ הכניסו כמה פצצות לכל אחד משבעת המצופים (הפונטונים) של המספנה ו„שלחזה“ לקרקעית נמל מאסאווה. שם היתה זו מונחת ומרקיבה עד שבאו מהנדסים ואמודאים אמריקאיים והטליאו את החורים שנפרצו בתחתיתה, ואחר תיקונים נרחבים הצליחו להשיטה מחדש. אחר כך נעשו תיקונים נוספים, וב־17 במאי 1943 הגיעה סוף סוף, לחיפה. כאן צוידה במנועים נוספים, ב„גנרטורים“ לאור ולריתוך, בבתי־ספון, בתאים ובמקום־מגורים לחבר העובדים ושאר ציוד שבהכרח. חזותה — כעין תיבה מוארכת, המחוסרת כיסוי של גג ופתוחה משני קצותיה; אורך סיפונה — 346 רגל; ורוחבה — 55 רגל, ולפי תכנית בוגיה נועדה להרים מן המים ספינות, שבית קיבולן מגיע עד 1600 טון, אעפ"י שלמעשה כבר הרימה ספינות גדולות מאלו, עד כדי 2500 טון. עיקר כוחה בשני מנועי הדיזל של פינט, בני 120 כוחות־סוס כל אחד, המפעילים את שבע משאבותיה, שנועדו לרוקן את המצופים (הפונטונים) המרימים אותה.

כשמכניסים אניה לתוך המספנה לשם תיקון, פותחים את המצופים כדי שיכנסו מים, והמספנה שוקעת לעומק הדרוש. אזי מכוונים ומכניסים אליה את האניה ומחברים אותה אל צדי המספנה. אחר־כך מרימים אותה יחד עם המספנה כולה (ע"י שאיבת המים מתוך המצופים, כנ"ל). כל זה נראה, לכאורה פשוט, אבל העלאת אניה במספנה היא מלאכה מורכבת הצריכה דיוק רב, הדורשת נסיון גדול וחריצות כפים. „אנו עושים את הדבר במשך שתיים שלוש שעות, והורדת האניה מן המספנה נמשכת כשעה אחת“, — הסביר מנהל המספנה, מר א. ג'. אדגר, שהוא עצמו נתגדל ונתחנך במספנות פורטסמות. הוא, וסגן מנהל־המספנה, מר ט. ס. סילברטון, היו עולים ויורדים אותה שעה בספוני המספנה, אחד מזה ואחד מזה ומאותתים איש לרעהו או מצעקים הודעות שונות ברמקולים לכל מרחב המספנה, — אשר במרכזה, ביניהם, היו אנשים עוסקים אותה שעה בכיוון ספינה שולת־מוקשים של הצי המלכותי לתוך העמדה הנכונה. זו עשתה בים כמה חדשים בשלותה מוקשים, וחלקה התתמימי היה צריך ניקוי כהלכה.

לא ארכה השעה וכ־40 איש עסקו בקשירתה וחיבורה, בהתאמצם לדייק ולהציגה מעל לגושי־המשען של התחתית, ואותה שעה הובאו הסמוכות לעמדתן הנכונה משני עברי הספינה מתחת לבליטות, בדפנים המסמנים את מישורי הסיפונים ואת מחיצות הבטחון שבחלל־תחתיתה של האניה. על הפעולות השגויה וניצח מנהל המספנה, אשר תיכן את הפעולה קודם לכן לפרטיה ודקדוקיה. לבסוף, כשנתן את הצו „החל“, הופעלו המשאבות והרימו את המספנה הרמה ראשונה, שבעקבותיה באה תוספת בדיקתו של מעמד שולת־המוקשים, — ואחריה העלאתה הגמורה של המספנה מתוך המים. משנחלץ גוף האניה מן המים, החל צבא עובדים לעסוק בכל חלק מחלקיה. לבדוק ולנקות את לוחות־הפלדה, את הברגים־המדחפים ואת האביזרים השונים ולצבוע אותה מחדש.

עוד לפני רדת הלילה הוצללו המצופים מחדש, המספנה שקעה וחזרה למצבה הקודם, ושולת המוקשים חרגה־גלשה ממנה, כדי לחזור לתפקידה הקבוע ואת מקומה במספנה תפסה אנית־סוחר, שבאה ערב אחד קודם לכן מגמל מרוחק. מירכתי עולם, ורק עכשיו נשלמה פריקת מטעניה, שהכילו אספקה חיונית.

מסיכומי מאמץ המלחמה הבריטי

עדיין לא ניתן למצות את כל פרשת ההתגייסות של כוח-האדם, וגיוס הפוטנציאל המשקי בבריטניה בשנות המלחמה הזאת. אך עניין רב ישנו בכמה מן הידיעות שנתפרסמו כבר, — בין להכרת עמידתה של בריטניה במלחמה זו, ובין ללימוד תחומי האפשרות בהאמצת האדם והמשק לתעודתו המרכזית של עם הנתון במלחמה. יתכן כי נוסף על כמה עובדות בולטות שיצוינו כאן הפעם, ישובו "מערכות" לטפל בנושא זה; ביחוד בממדי הגיוס ובמגמותיו. מאליו יובה, כי המספרים בפרשת האבידות והנזקים נשתנו שינוי רב וגדלו מאוד מיום פרסומן של הידיעות המובאות בזה.

א. מפרשת האבידות:

(1) האבידות בכל הדרגות, של הכוחות המזוינים של הממלכה המאוחדת (אנגליה, סקוטלנד ואירלנד הצפונית) בחמש שנות המלחמה (3.9.44—3.9.39).

176,081	הרוגים
38,275	נעדרים
193,788	פצועים
154,968	שבויי מלחמה
563,112	סה"כ

(2) האבידות של הכוחות המזוינים של קהילת-העמים הבריטית והקיסרות (אנגליה, סקוטלנד ואירלנד הצפונית) בחמש שנות המלחמה (3.9.44—3.9.39).

242,995	הרוגים
80,603	נעדרים
311,500	פצועים
290,865	שבויי מלחמה
925,963	סה"כ

(3) האבידות בין אנשי צי-המסחר⁽²⁾ עד 31 באבגוסט 1944.

29,629	הרוגים
4,173	עצורים
33,802	סה"כ

(1) כולל את אבידות הממלכה-המאוחדת.
 (2) לא נכללו בסעיף זה הפצועים, בעל-המומים, תשושים מחמת תלאותיהם בסירות-ההצלה והרפסודות וכיו"ב, שבין אנשי-צי-המסחר.

4) האבידות באוכלוסיה האזרחית (לרבות שרותי ההגנה האזרחית) בשל פעולות האויב בממלכה-המאוחדת (עד 31 באוגוסט 1944).

הרוגים (ילדים 7,250 ; נשים 23,757) 57,298
 נפגעים 78,818

סה"כ 136,116

5) הבתים שנהרסו או נפגעו בפעולות האויב בממלכה-המאוחדת.

ס"ה	מיוני 1944 עד סוף ספטמבר 1944	עד סוף מאי 1944	
202,000	27,000	175,000	נהרסו או נפגעו ואין לתקנם
255,000	54,000	201,000	נפגעו ואין לדור בהם
4,073,000	1,039,000	3,034,000	נפגעו אך לא מן הנמנע לדור בהם
4,530,000	1,120,000	3,410,000	ס"ה נהרסו, או נפגעו

ב. מפרשת הייצור:

1) ייצור כלי-זין ימי ויבשתי, ע"י הממלכה המאוחדת (מספטמבר 1939 ועד יוני 1944).

מספר	אניות-מלחמה
722	אניות-מלחמה גדולות
1,386	ספינות-מלחמה "יתושיות" (4)
3,636	ספינות-מלחמה אחרות (5)

זינ-היבשה

13,512	כלי ארטילריה-של-שדה, ארטילריה בינונית וארטילריה כבדה
6,294	כלי-ארטילריה אנטי-מטוסיים כבדים
15,324	כלי-ארטילריה אנטי-מטוסיים קלים
3,729,921	מכונות יריה, מקלעים ותת-מקלעים
2,001,949	רובים
25,116	טנקים
74,802	רכב-שריון בדרך כלל (6)
919,111	רכב-גלגלים לשירותים-הלוחמים

אווירונים

102,609	ס"ה אווירונים
10,018	מפציצים כבדים
17,702	" קלים ובינוניים
38,025	אווירוני-קרב

2) תפוקת התחמושת בממלכה-המאוחדת לצבא-היבשה ולחיל-האוויר, כדורים לרובים ולנשק-אבטומטי רימוני-יד ורובה

8,285,000,000	
81,383,000	

3) ה"בול" של פצצות-ססות, "V.1".

4) סירות-טורפידו מנועיות, סירות-תותח מנועיות, וכיו"ב.

5) רובן — ספינות-עליה-בחופים, למיניהן.

6) כולל "נושאי-ברק", וכיו"ב.

פגזים, מכל הקטרים (בערך) 500,000,000
 חמרי-נפץ, טונים (בערך) 1,000,000
 פצצות-מטוס, בטונים (בערך) 1,000,000

(3) תפוקת כלי זיין ימיים בממלכה-המאוחדת.

טורפידות	מוקשים ופצצות עומק	תחמושת (פרט לפגזים בני 20 מ"מ — באלפי פגזים)	תותחים-ימיים (לרבות התותחים הקלים ביותר, של 20 מ"מ)	1939 ספטמבר—דצמבר
362	9,048	830	441	1940
939	175,986	4,277	1,486	1941
1,929	196,452	6,587	3,977	1942
7,896	218,532	10,243	13,449	1943
7,039	233,206	8,826	20,023	1944 ינואר—יוני
3,512	64,050	2,572	10,489	
17,677	897,274	23,335	49,865	בסה"כ

(4) תפוקת האוירונים, מנועי האוירונים והפצצות בממלכה-המאוחדת.

מספט' עד דצמבר 1939	1940	1941	1942	1943	1944 מינואר עד יוני	1944 ספטמבר עד יוני 1944	ס"ה
—	41	498	1,976	4,614	2,889	10,018	מפציצים כבדים
1,072	3,679	4,170	4,277	3,113	1,391	17,702	מפציצים בינונים וקלים
447	4,283	7,063	9,850	10,727	5,655	38,025	אוירוני קרב
165	476	1,232	1,082	1,720	1,533	6,208	אוירוני-צי-המלחמה
772	5,125	6,614	5,940	4,825	2,070	25,346	אוירוני אימון
							סיוור כללי, תובלה, אוירוני הצלה במים ושאר אוירונים
468	1,445	516	546	1,264	1,071	5,310	ס"ה אוירונים חדשים
2,924	15,049	20,093	23,671	26,263	14,609	102,609	

אָבְדֵן תְּקוּנָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אָבְדֵן שֶׁל חַיִּים הוּא
 הַחֹרֵק בְּגוֹרְלוֹת מְלַחְמָה. אוֹלָם אֲזִלַּת-יָד גְּזוֹרָת —
 אֲזִלַּת-יָד. ק.פ. לידל הרט

(7) קנה-המידה להערכת גידולו של ייצור המטוסים הוא רבויים המתמיד של המפציצים
 הכבדים, אשר בנייתם מחייבת השקעת ימי-אדם, חמרי-גלם וכוח-מכונות לאין ערוך יותר
 ממטוסים אחרים.

מיומן החטיבה היהודית הלוחמת

זכרם של הנופלים:

1945	נפל	ב-3 בפברואר	תותחן מ. ל. גולאב
1945	"	ב-19 במרס	טוראי י. בוטניק
1945	"	ב-19 במרס	טוראי ו. רוסאק
1945	"	ב-20 במרס	טוראי י. סולגאזר
1945	"	ב-20 במרס	טוראי צ. קאלטר
1945	"	ב-20 במרס	לנס-קורפורל ח. ברוד
1945	"	ב-20 במרס	טוראי מ. זילברברג
1945	"	ב-21 במרס	טוראי ת. רבינוביץ
1945	"	ב-28 במרס	קורפורל חיים קורצרוק
1945	"	ב-29 במרס	סרג'נט יצחק ריז'י
1945	"	ב-30 במרס	טוראי ברוך לוין
1945	"	ב-31 במרס	קורפורל י. שניאור
1945	"	ב-31 במרס	סרג'נט ש. ליזר
1945	"	ב-2 באפריל	הנהג ר. שלום
1945	"	ב-2 באפריל	טוראי ס. שריד
1945	"	ב-6 באפריל	סרג'נט מאלמן נ.
1945	"	ב-7 באפריל	טוראי מ. לוי
1945	"	ב-7 באפריל	טוראי שליפשייץ א.
1945	"	ב-7 באפריל	קורפורל כהן י.
			סרג'נט לוי מ.
			טוראי ויז'בינסקי מ.
			טוראי שכטר א.
			טוראי יעקבי נ.
1945		ב-13 באפריל	טוראי גילינסקאס י.

ישאו חיילי ישראל ומג'ניו

איטליה: — אזור פעולתה של החטיבה היהודית הלוחמת בחודשי מרץ-אפריל 1945.

ג' תשרי תש"ה 20.9.44
ההודעה הרשמית של מיניסטרונין המלחמה
הבריטי על יסוד החטיבה היהודית הלוחמת.

— — — ממסלת הוד מלכותו החליטה לקבל את הצעת הסוכנות היהודית לארץ-ישראל על הקמת חטיבה יהודית לוחמת (Jewish Brigade Group) להשתתפות בפעולות קרב. חטיבת חיל הרגלי תהא מבוססת על הגדודים העברים של הרגימנט הארץ ישראלי — — —”

מהודעת הסוכנות-היהודית בלונדון.

— — — זוהי הודיה בשירות שניתן והתחשבות בשאיפת היהודים להכרה לאומית.

מי יתן ותזכה החטיבה היהודית הלוחמת לשאת בגאון את מגן דוד לארצות בהן עימש את קלון ולהביא ליהודים ניצולי הזוועה את בשורת התקוה מציון.”

מהודעת הסוכנות היהודית בירושלים.

— — — נוסף נדבך בבנין קוממיותנו — בנינו הלוחמים ילכדו סביבם את היהדות הדוויה בגולה ויביאו לתפוצות בשורת ציון הלוחמת והנבנית — — —”

י"א תשרי תש"ה 28.9.45
מדברי ו. צ'רצ'יל בביה"ב.

— — — נראה לי באמת כדבר ראוי והוגן שחטיבה יהודית מיוחדת, חטיבה מיוחדת של אותו עם אשר סבל ענויים בל יתוארו מידי הנאציט, תיוצג באופן מובהק בקרב הצבאות המתקבצים לשם הכרעתם הסופית. (תשואות).

אין לי ספק שהם ישתתפו לא רק במערכה אלא גם בכיבוש שיבוא לאחריה. (תשואות חדשות).

סוף ספטמבר ראשית אוקס.
— שלושת הגדודים העברים של חיל הרגלים של הרגימנט הא"י מתרכזים לאימון בבורג'אל-עארב, במצרים.

הבריגדה יוצאת לאירופה, למחנה אימוני השלמה.

הבריגדה נכנסת לקו החזית. ראשית סרט

— — — סמל העם היהודי נראה עכשיו בכל הגזרה שבידי החי"ל — בקוי החזית, בכפרים שמאחוריהם ובעיר שבעורף, מקום בו חונים חלקים אחדים של החי"ל. שלטים תכולים-לבנים עם מגן דוד הותקנו בכל פרשות הדרכים המוליכות אל העיר ואל הגזרה ה"יהודית" של החזית ועל כל המשרדים והקסרקטאות. מלבד גדודי הרגלים נמנות עם החי"ל גם פלוגה ארץ-ישראלית של ה"מהנדסים המלכותיים" והותיקה שבפלוגות הנהגים הארץ-ישראליות. גם הרגימנט היהודי של ארטילרית השדה כבר תפס את עמדותיו — — — (מכתבת י. פינקלשטיין — "הארץ" 27.3.45)

— — — באיזור שבו אני נמצא עכשיו נהיה הסמל הכחול-לבן עם מגן-דוד חיון רגיל, הוא משמש בעיני כל ביטוי להשתתפות העם היהודי במלחמה נגד האויב המשותף. אם כי הקטע שבו פועל החי"ל אינו תופס כיום מקום רב בידועות מן החזית, הרי זה מקום של פעילות מתמדת ואנשיו ממלאים את חלקם בחזית זו שאינה מן הקלות כלל — — —". (מכתבת נורמן לזריה. — 27.3.45)

מדבר החי"ל לישוב ולנוער ערב צאתו לקרב.

אנו רוצים לראות את הארץ כמולדת חפשית ועצמאית מצילה את הנטבחים, הצלה לשרידי חרב, את בשורת הרצון לעצמאות העברית במולדת, לחיי חירות ועבודה לשארית דור הכליה.

ובימי הכרעה אלה מלווה אותנו החרדה לגורל ארצנו והיא שמלוח אותנו לקו הראשון!

אנו רוצים לראות את הארץ כמולדת חפשית ועצמאית, מצילה את שארית הפליטה, פתוחה לעלית יהודים מכל תפוצות הגולה, אנו רוצים לראות את ארץ-ישראל השלמה כמדינה עברית.

*

הקרבת הראשון עם הגרמנים ולקייחת שבויים. 15 בסרט 1945

„באחת מגזרות הארמיה השמינית נהדפה אחר פלוגת משמר של האויב. כאשר הקצין „בוב“ הנדלר מגבעת-ברנר הלך עם פלוגת הקרב שלו לסייר בקוי הגרמנים.

במשך שלושה שבועות ללא הפוגה יוצאים פטרולי-לילה-לוחמים יהודים ל„שטח ההפקר“, מזוינים מכף רגל ועד ראש, בידיים ובפנים מושחרים לשם הסוואה בלילה. הבחורים הללו נושאים בתפקידים מסוכנים ביותר.

חיילים רגלים של הבריגדה היהודית נלחמים עכשיו שכם אחד עם חילות הארמיה השמינית באגף המזרחי של חזית-המלחמה באיטליה. חיילים אלה ביצעו כבר פעולות-פטרול תוקפניות והביאו שבויים.

זוהי המלחמה במובנה המוחשי והחמור ביותר, כשהאויב נמצא אולי במרחק כמה אמות ממך, או כשמוקש חבוי אורב לרגליך. אנשיו של הנדלר הגיעו אל המטרה שהציבו להם, בצד התעלה, ותפסו עמדות לשעת הלילה. אזי נפרדה מהפטרול קבוצה קטנה יותר, בפיקודו של לנס-קורפורל חנוך אפל, מבית זרע בעמק הירדן, ונשלחה למרחק 50 יארד במעלה חוף התעלה. אותו רגע עצמו עבר פטרול נאצי, בן 8 אנשים, על חוף התעלה שממול. כשהתקרבו הגרמנים אל כתתו של הנדלר היו חילופי יריות והנאצים נסוגו, אך בדרך נסיגתם ארבו להם אפל ואנשיו. התוצאה — 3 נאצים הרוגים וכמה פצועים. למחרת הבוקר באו הגרמנים, כשהם נושאים דגל של הצלב האדום, ובראשם אחד הפצועים, לאסוף את הרוגיהם.

(„חדשות המחנה השמיני“ — 18.3.45)

ההודעה הרשמית הראשונה על פעולת 26 בסרט 1945

החטיבה היהודית הלוחמת.

„רבה קורת-רוחי על כך שהעם היהודי, אשר סבל סבלות כה איזומים

מידי הנאצים, מיוצג עכשיו באופן ישיר על ידי כוח לוחם זה בקו החזית. לכוח זה ינתנו כל ההזדמנויות להוכיח את ערכו, בצד חילותיהם של האומות האחרות, ולהנחיל כבוד לעם היהודי. אין ספק בלבי כי חיילי הבריגדה היהודית יפעלו בדרך נאצלה ומטיפה כבוד, ויהיו תוספת כוח חשובה לכוחות הלוחמים של הברית, הצובאים עכשיו להנחיל את המהלומה הסופית לאויב".

מתוך הודעתו של גנרל מרק קלרק
המפקד הראשי של קבוצת הארמיה הייט באיטליה

" — — — כיום הזה, בפעם הראשונה בתולדות המלחמה, בישרה הודעה רשמית ברחבי תבל על כניסתו לחזית האש של כוח יהודי לוחם, מרוכז בחטיבה לאומית אחת, נושא את השם המפורש של העם העברי ומניף במערכה את דגל ציון. האומה העברית בכל ארצות פזוריה מלווה היום, בהלמוץ לב אחת את הנכנסים למערכה לנקום את דמה השפוך ולגאול את כבודה שחולל".

הסוכנות היהודית — הועד הלאומי

קרב עם הגרמנים.

21 במרס 1945

פעולת הקרב, שנערכה על ידי החי"ל, זכתה לתהילה רבה מפי הגנרל מפקד הקורפוס, שאמר כי הם ביצעו את הפעולה בהצלחה רבה. הדבר צויין בהודעה רשמית לאמור: "חילות הברית ביצעו התקדמות מקומית ושיפרו את עמדותיהם". הודעה זו מסכמת פעולה, שבה השתתפו הבטליונים השני והשלישי, שנתמכו על ידי טנקים ומטוסים. הקרב נמשך יומיים. הוא התחיל מאז נישבו 12 גרמנים על ידי הפטרול הראשון, שנערך לאור היום, ונמשך למחרת כשבטליון אחד, שהצטרף אליו שני, הצליחו להתקדם אלף יארדים וכבשו עמדות חדשות. מפקד הקורפוס אמר לי היום: "הפעולה הקטנה הזאת היתה חשובה ביותר וגם הצליחה יפה".

(מכתבת נ. לוריה, — 31.3.45)

2 באפריל 1945 דגל הבריגדה נמסר חגיגית ע"י מנהל המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית.

" — — — דגל זה רווי דמם של 5 מליונים יהודים שנרצחו באירופה. זהו אותו הדגל, אשר התנוסס מעל ללוחמים האמיצים של גיטו ורשה במערכתם האחרונה. זהו אותו הדגל אשר בצלו הלכו גואלי הקרקע של מולדתנו ומגיני הישוב העברי — — —".

מדבר מ. שרתוק, במפקד הנפת הדגל

על פעולות הפטרול הראשונות.

בפעולות הסיור האחרונות בחזית הארמיה השמינית באיטליה לכדו חיילים מהבריגדה העברית בפעולה מוצלחת 8 גרמנים, אשר הד צעדיהם נשמע תוך שלוות הלילה. הדבר אירע באחד מלילות מרס.

כשערכה הבריגדה היהודית פעולות פטרול לאורך אחת התעלות שבשטח זה. החיילים היהודיים, שצעדו בחשכה בלאט, כדרכם של חיילים מאומנים, הגיעו לעמדה מסויימת על התעלה. משם שלחו קדימה לפי תכנית קבועה מראש, כיתת גישוש. כיתה זו שמעה את ההדים הברורים של גרמנים מתקרבים. הסמל המפקד צוה בלחש להניח לאויב לעבוד, כדי שהקבוצה העיקרית של הפטרול תוכל לטפל בו. אכן, לאחר שעברו הגרמנים והתקדמו אל מעבר למקום כיתה הגישוש, פתחה הקבוצה העיקרית באש. התכנית הצליחה יפה. הגרמנים פנו עורף ונמלטו על נפשם. למחרת נודע כי 3 קבוצות של נושאי אלונקות גרמניים באו וחזרו שלוש פעמים אל מקום התגרה כדי לקחת חלליהם ופצועיהם.

(בעתונות אמריקה — מפי „יונייטד פרס“)

חברות בקרב.

בחורינו עושים למעלה מהנדרש מהם. הם יצאו לקו החזית חודש אחד לפני התאריך שנקבע לסיום אימוניהם. הם מילאו מקומות של יחידות אחרות במלוא כוח-התנופה והמאמץ. שמעתי מפי אחד מקציני-המאותתים, על האומץ הרב שגילו לילה אחד תחת אש. הוא יצא עם הפטרול והגיע לאחת העמדות הקדמיות ביותר. זה היה אחד הלילות שבו היו התנגשויות קשות, וכעבור שעתיים שמע קולות חלופים בטלפון הקוראים בשמו. החיילים חדרו בזחילה חזרה, כשהם מביאים את פצועיהם אתם, לאחר שהיו משוכנעים כי השיבו לאויב כגמולו.

החזן זילברברג, נשא באלונקה את הפצועים בתנאי סכנה קשים פעם ועוד פעם. למחרת התנוסס שמו בין המומלצים לקבל אות כבוד צבאי. אך כעבור שעתיים נהרג בהימצאו בשטח שבין הקוים, כשהוא נושא את דגל „הצלב האדום“, כדי להביא בחזרה את הפצועים.

ועוד מעשה המעיד על אחת עמוקה: החייל קולדרינג נשאר האחרון, כדי לעזור לחייל פצוע, לאחר שיתר חברי המשמר חזרו. החייל מת מפצעיו וגוייתו הובאה למחרת. אולם קולדרינג לא נמצא, ומשערים שנלקח בשבי.

(מכתבת ט. לוריה — 12.3.45)

כמה אבידות נגרמו לגרמנים בשעה שבחורינו חדרו לבין שורותיהם בחזית הנהר סאניו. פעולה אופיינית של פטרול-לילה, שערכה לא מכבר, עלתה לנאצים ב-6 אבידות, ומבחורינו נפגעו קורפורל אחד.

הפטרול שמנה תריסר חיילים מהבטליון הראשון, כבש בנין בשטח של הפקר, בו נשארו 9 מאנשי האויב. שלושה סמלים, אשר הלכו קדימה בסיוורם, כדי לבלוש ליד בית שני סמוך לנהר, נתקלו באש האויב. הבחורים חזרו לבית הראשון, תפסו עמדות-הגנה ושלחו רץ אל קו-הבריגדה. הגרמנים החלו בינתיים להתקיף את עמדת אנשי הפטרול, אך ללא הצלחה. ניסו לפרוץ לתוכה ונהדפו אחורה לאחר שנגרמו להם אבידות. עשר דקות לאחר שהגיע הרץ יצא פטרול-לוחם

בעצמת 15 איש, בפיקודו של קצין, אשר הצטרף לפטרול הקודם ויחד פתחו בהתקפה בנשק קל וברימונים. אחד החיילים הצליח לחדור לבית, שהיה תפוס בידי הגרמנים, קשהוא מתקיף בתת-מקלע. מתוך 9 נאצים שהיו בבית נראו בורחים רק 3, ולפי הסברה נגזמו להם 6 אבידות. עם אור הבוקר הטיל האויב מסך עשן, כדי לכסות על העברת אבידותיו מן הבית.

(מכתבת ט. לוריה — 31.3.45)

9 לאפריל 1945 "קריעת נהר סאניו".

"קריעת נהר סאניו" — זהו החידוש הלשוני של אנשי החי"ל לצליחת הסאניו על ידי המחנה השמיני באיטליה. בהתקפה העצומה ביבשה ובאוויר, ששיברה את התנגדות האויב על קוי הנהר, בטלה החטיבה היהודית הלוחמת חלק מלא, אך לא בהתקפה העיקרית. היא הוציאה לפועל בהצלחה פעולה מיוחדת שהוטלה עליה והיא — לעבור את הסאניו ולתפוס קטע הררי חשוב, המשתרע על שטח רחב מאוד, שהחזק על ידי דיוויזיות המחץ הגרמנית הרביעית של צנחנים. קטע זה היה מכוסה בצפיפות עמדות הגנה מצוינות. את עצמתן חיזק עוד המחסה הטבעי של הרים. אלה היו עמדות שאפשר היה להגן עליהן זמן רב מאוד.

ביום ב', 9 באפריל, בדיוק בחצות, עברה הפלוגה הראשונה שלנו את הנהר סאניו והקימה ראש גשר מוצק בעברו השני של הנהר בחוף הכפר קופיאנו שנחרב כולו. באגפנו השמאלי התקדמו הפלוגות האיטלקיות ומימיננו — הצבא הפולני.

הכפר קופיאנו נכבש על ידינו לאחר שהצנחנים הנאציים, שנמצאו בו, נסוגו שעות אחדות לפני שחיל הרגלים שלנו החל להתקדם. כיבוש הכפר הזה איפשר לכל הגדודים שלנו לעבור את עמק הסאניו לתוך השטח ההררי שממול.

ביום ד' אחה"צ היינו עדים לקרב נועז של אחת מפלוגותינו, שיצאה להתקפה נגד ההר גהאביו, בעברו השני של הסאניו, תחת מטר יריות ממכונות יריה גרמניות ואש צלפים נאציים ממרומי ההר. התקפה זו של 90 מאנשינו בפיקודו של המיור מכס כהן מחיפה השיגה את מטרתה. לאחר זה עבר להתקפה חיל הרגלים שלנו והתקדם במהירות רבה, ותוך הסתערות נועזת מול אש האויב לעבר ההרים שמעל לעיר אימולה. פעולה חשובה נעשתה בהסתערות זו על ידי חיל המאותים, שבו עבדו שכם אחד המאותים שלנו ומאותים מפלוגות אחרות. הם דאגו לקשר מתמיד בין כל חלקי החי"ל, שהיו מפוזרים על פני שטח נרחב. במרץ רב עבדו פלוגות הטלפון, שהלכו בעקבות חיל הרגלים ובמהירות רבה הקימו את הקשר הטלפוני בין הפלוגות השונות.

בתוך הפעולה הצבאית של השבוע האחרון גילה החי"ל את כל סגולותיו היקרות בתור יחידה מוצקת ובעלת אופי מיוחד. החי"ל הוא עתה חלק ממכונה צבאית גדולה, ההודפת אחורה את הצבא הנאצי. החי"ל הוא רק בורג בתוך המכונה, אולם הפעולה שעשה בשבוע שעבר מעידה שהוא יודע למלא באמונה ובכוח רצון איתן כל תפקיד המוטל עליו.

ה ח י ל ב ש ד ה ה ק ר ב

— — — מראשית החדש הזה, מארס, אנו בקו תחזית אי-שם באיטליה ונלחמים בגרמנים. היודעים אתם מה זה "ביו"? — בודאי לא. זה אוהל קטן מאד, בשביל אחד בלבד; פנימה מכניסים שמיכות ואחר כך מכניס האדם את עצמו. הלילה אני מתגורר באוהל כזה. היה קצת גשם וחששתי פן אצוף. אך, ברוך השם, הגשם פסק. את המכתב הזה אני כותב בתוך אוהל כזה, כשאני שוכב על בטני, ליד מגורת הנפט שלי. אין זה נוח ביותר, אך "לא נורא"...

היום (26 במארס) הופיעה בפעם הראשונה בעתון הרשמי של הארמיה השמינית הידיעה, כי הבריגדה הארצישראלית נלחמת בחזית. נכנסנו לקו תחזית לפני זמן-מה וכבר השתתפנו במספר קרבות אשר הוכתרו בהצלחה גדולה. הדבר התחיל כשהפלוגה של רב הסרוז'נטים, שטיילר (לונק), תפסה משמר גרמני חזק והכתה את המשמר מכה רבה. למחרת, היה על אנשי הצלב האדום הגרמני לעבוד חצי יום, כשהם מגופפים כל העת את דגלי הצלב האדום, לאסוף את הפצועים ואת ההרוגים. לפני עמדות הפלוגה שלי נמצא ביצור גרמני חזק. את שם המצודה איני יכול לפרש. בינינו לבין המצודה הפרידו כמה שדות-מוקשים שהניחו הגרמנים וגם אנו. נצטויתי על-ידי המפקד לבלוש ולמצוא היכן העמדות של המקלעים הגרמנים והיכן החפירות הקדמיות. בלילה הראשון יצאתי לבדי. צבעתי את פני במשחת געליים שחורה, לקחתי עמי את ה"טומי-גן" ומוט ברזל לגלוי המוקשים ויצאתי. שלוש שעות פלסתי דרך בין המוקשים, התקנתי שביל ברוחב של מטר אחד. בלילה הבא התנדבו והלכו עמי שני בחורים, אזולאי ורובינשטין. הם שמרו עלי כשעסקתי בפגז המוקשים וכך הצלחתי "לסלול" שביל עד העמדות של הגרמנים. השארתי את שני הבחורים כמאה וחמישים מטר מאחורי וחקרתי את העמדות. התקרבתי אל הגרמנים כדי מרחק של חמישים מטר, שמעתי באופן ברור את דבוריהם. אחד שר שיר "לילי מרלן". שכבתי במקום למעלה משעה ובתוך ערפל השחר יכולתי להבחין את כל העמדות והנקודות המבוצרות של הגרמנים. באותו בוקר חזרתי עם הרבה ידיעות חשובות. קבלתי ממפקד הגדוד פקודה להרחיב את השביל עד רוחב של 4 מטר, באופן שדרכו יוכלו לעבור טנקים.

בשני הלילות הבאים יצאנו עם כמה עוזרים מכיתת החלוצים. אלה היו הקורפורל אהרון ולנדה, קורפורל חיים ברוד, חבר טוב שלי עוד מימי ים המלח. כך עשינו את העבודה שלושה לילות עד בוא הפקודה להתקיף את המקום ולהשמידו. המקום שימש לגרמנים נקודת תצפית מצויינת ומשם המטירו עלינו אש מרגמות ותותחים. קבלתי את הפיקוד על המחלקות התוקפות והתפקיד להשמיד את הנקודה — חנה איטלקית יפה ומסודרת, עם כמה בנינים חזקים, אשר שימשו לגרמנים גרעין לעמדותיהם. לעזרה קבלנו שלושה טנקים בינוניים מטיפוס "צ'רצ'יל".

יום לפני ההתקפה יצאו מעמדותינו בעוד יום, ב-11.30 לפנה"צ, שני פטרולים בפיקודם של שני קצינים צעירים, אחד יהודי אנגלי וון-גלדר, ואחד בחור תל-אביבי — ריינהולד. שני הפטרולים האלה, בסך הכל שמונה אנשים, חדרו לתוך עמדותיהם של הגרמנים, לקחו בשבי 12 גרמנים והסבו להם אבידות כבדות ברימוני-יד. מלבד זאת נפלה לידינו כמות נשק גרמני וכעת משתמשים בו נגד בעליו. המעשה היפה ביותר היה כשלאנס-קורפורל לוי, בחור ממוצא גרמני, ניגש לנקודה גרמנית מבוצרת, פתח את הדלת בבעיטה וצעק בגרמנית: "חזירים! צאו! באו יהודים!" מתוך תחפירה הופיעו ארבעה גרמנים כשהם רועדים וידיהם מורמות, האחד היה לבן כאבן גיר ופחד מות על פניו ובקול רועד התחנן: "אינני נאצי, אני סוציאל-דימוקרט!".

בעזרת שבויים אלה הצלחנו לתפוס עוד שבויים, ובעזרתם הצלחנו לתפוס עמדות נוספות. בינתיים פתחו הבחורים אשר בעמדתנו באש עזה על הגרמנים אשר רצו לעמדותיהם ורבים מאויבינו נהרגו. אחד נפל יחד עם מקלעו כ-150 מטר מהעמדה הקדמית שלנו ובלילה הביאו אותו הבחורים יחד עם נשקו. השבויים הגרמנים התנהגו ככלבים, בלא כל כבוד עצמי. מששמעו מי תפס אותם החירו פניהם כסיד. אלה היו השבויים הראשונים והיו מאוד דרושים לצרכי הפעולה. למחרת ב-10 בבוקר התחילה ההתקפה העיקרית. משעה 9.30 החלו המטוסים והתותחים להפציץ קשה את עמדות הגרמנים. ב-1 החילונו להתקדם יחד עם הטנקים שלנו. לפני כל טנק ראשון רצו ארבעה בחורים אמיצי לב, לסמן את המקומות שפוננו ממוקשים. כעבור חמש דקות החלה אש מרוכזת של המקלעים הגרמניים ומרגמות גרמניות. אחד הבחורים, אשר רץ לפני הטנק (אגב, ידידי הטוב עוד מימי ים המלח), נפגע בצואר ונהרג במקום. יתר הבחורים הוסיפו באומץ לב ובקור רוח להתקדם בקו ההתקפה. טנק אחד הפנה את תותחו אל עמדות ה"שפאנדאו" הגרמני ופציץ אותו לרסיסים בשלושה פגזים. ראינו באופן ברור איך כל העמדה יחד עם הגרמנים עפים באויר. הגענו לקו ההסתערות, וחכינו לרגע שנסתער על העמדות. הטנקים סייעו כל הזמן במכונות היריה והתותחים שלהם, הם "עבדו נפלא". משהגיעה השעה קמתי וקראתי אל המחלקות שלי: "להסתער — קדימה!" הבחורים קמו כולם כאיש אחד, וכעדת זאבים רעבים, הלכו קדימה ובסערה. עוד לא ראיתי דבר כזה. משהגענו עם הכידונים אל עמדות הגרמנים התחלנו לזרוק רימוני יד לתוך העמדות המבוצרות. מהעמדות נשמעו צעקות בגרמנית "מוטי", "מוטי", "אל אלהים, עזרה!" ועוד. את כל הבתים וכל העמדות הפצענו והשמדנו כליל והבערנו אותם באש. בחור אמיץ אחד הלך עם מקלע "ברן" מעמדה לעמדה וירה לתוכה, עד כי ירו עליו מתוך עמדה אחת צרור של "שמייסר" ונהרג במקום. הקרב נמשך כרבע שעה והצלחנו לבלום את כל העמדות של האויב. באמצעות האלחוט נצטוונו לחזור לקונו. חזרנו בסדר ואת שני חברינו ההרוגים ונשקם לקחנו עמנו כשמאחורינו הרס, אש וגרמנים הרוגים. המקום היה אחוז להבות ולא באה אף יריה אחת מצדם של הגרמנים; כולם מתו בעמדות...

את הרוגינו קברנו בבית הקברות הצבאי, כשמגן-דוד מתנוסס על קברם. זהו גורל המלחמה. לפחות, בחורינו אלה לא מתו לשוא. אחרי ההתקפה קרא לי מפקד הגדוד, וגם הבריגדיר, ואמרו לי "מלאכה נאה". יש לנו סיפוק רב כי הצלחנו.

בקרב, הוזה הצטיינו מאד שני בחורים, אחד — אותו קורפורל אזולאי והמקשר שלי, בשם "בופי". מענין שגם ה"טנקיסטים" התלהבו מאתנו מאד. כשחזרנו ועמדנו ליד הטנקים יצא מתוכו המפקד של הטנקים וקרא באנגלית: "שלוש פעמים הידד לארצישראלים! מעולם לא ראיתי התקפה נלהבת כזו!" ועתה מספרים עלינו נסים ונפלאות.

(ממכתבו של קפיטן י. פ.)

2 בסאי 1945 ה. צ'רצ'יל בביתה"נ בהודיעו על כניעת האויב באיטליה:

"ברשימת החיילים שלחמו שם נצביע על — — — הבריגדה היהודית שהקימונו אותה לפני שנה בערך, ושלחמה בקו החזית באומץ — — —"

ט"ו השיאים במלחמת 1944

שבוע, כי היתה זו טעותו של אייזנהאור, שלא יצא מיד בעקבות הדילוג שהוא במסע צבאי-קרקעי בעצמה של 10 דיביוזיות; אך שמעתי בקורת אמריקאית על מונסגומרי; שאמר, כביכול, כי יוכל לבצע את הדבר בלא עזרה אמריקאית. סתירת דעה זו מדגימה את הקושי בהשגת ידיעה נאמנה לעת מלחמה; וכן את הקושי שבמלאכתו של פרשן צבאי, המעדיף את היושר על השוביניזיות.

9. חיל האויר האיסטרטגי של ארה"ב באירופה ומעשהו, וביחוד אותו שבוע בחודש פברואר, שבו שבר את חוט השדרה של ה"לופטוואפה" הגרמני.

10. קורפוס "צבא הצי" של ארה"ב, וביחוד בזכות המערכות באיי סייפון, גואם ופלאליאו.

11. צי האוקיינוס השקט של ארה"ב, וביחוד "חטיבת התעודה" מס' 58, — בעד השנה כולה, וביחוד על הנצחון הגדול של המערכה השנייה בים הפיליפיני.

12. מסע התנופה היפאני בסין, שמבחינה איסטרטגית ביתר את הארץ לשנים ומתקבל על הדעת כי הוא כפה עלינו שידוד מערכות באיסטרטגיה שלנו באיזור האוקיינוס השקט.

13. שיבת הצבא הגרמני לאיתנו בסתיו הזה, וביחוד התקפת הנגד בדצמבר. קפיטן רגלים בריטי אמר: "הם ידעו למות היטב, הגרמנים הללו, ממש כמו ב-1940, אם לא למעלה מזה. נדמה, כי עוד רבים מדי נשארו מהם".

14. יוצם לבם של בחורי-הרגלים האמריקאים, בפגשם ובעצמם את התקפת הנגד ההיא, וביחוד ליד באסטון, סנטוויטה, סטואלו.

15. המלאכה שבוצעה בסיום השנה ע"י כמה טייסים אמריקאים בבורמה, אשר רוצצו שדרת אספקה יאפאנית על ידי זיקוקי-זמוזם מעליה, שפזרו את הרכב שבה (פילי-משא) והניסוהו למרחבי הגיונגל.

"רואה אני — מעיר לבסוף צ'י. בולטה — כי הגעתי לידי רשימה של 15 מעשי מלחמה הראויים לציון מיוחד. אכן, היתה זו שנה גדולה וגדושה".

המשקיף הצבאי של השבועון האמריקאי המדיני "ניישן" Nation צ'רלס בולטה, עשה נסיון לציין את מעשי המלחמה שבשנת 1944, שהיה בהם משום גלוי שיא היכולת וההישג הצבאי. ואלה היו תוצאות מחקרו: 1. הצבא האדום — במשך השנה כולה — על שהתמודד בעיקר הדיביוזיות הגרמניות, גרם לאבידות הכבדות ביותר, ערך את מסעות התנופה הגדולים ביותר.

2. ששת הימים הראשונים של התקפת-הקיץ הרוסית — במיוחד, שבהם הודברו חמשה מבצרים ראשיים, ויטבסק בתוכם.

3. התקפת-האביב של אלכסנדר באיטליה, ששותפה לפעולה עם הכוחות שבחזית הראשית ועם אל הש"בראש החוף" של אנציו, אשר הכתה והטעתה, הטעות והכות, את הגרמנים בחבל אשר מדרום לרומא ושחררה את המטרופולין הזאת ללא מערכה בתוך החומיה.

4. הפלישה למערב אירופה, שאת השבח ההולם ביותר נתן לה איש-הנתוח התריף המרשל סטלין: יש להודות כי תולדות המלחמה אינן יודעות מפעל אחר שהוא כה רחב בתפיסתו וכה כביר בהיקפו ובוצע ביד אמנים כזאת".

5. האופרציה בשני טקטים באגף הימני של ראש-החוף הנורמנדי, כשגנרל ברדלי הבקיע את החזית, וגנרל פאטון פרץ החוצה לתוך המרחב.

6. ההתקדמות בקרב-תנופה מר, שנערכה ללא סטייה, על ידי הבריטים והקנדים באגף השמאלי ליד קאן, ואיפשרה את האופרציה הנ"ל.

7. השתלטות הבריטים על האי ולכרן (בהר-לנד, בדלתה של הנהר שלדה, שע"י כך נפתח הנמל של אנטוורפן פתיחה מוחלטת.

8. שגורן, בכרך האויר, של החיילות בארנ"היים, והעמידה אשר עמדה שם דיביוזית "הש"דים האדומים" של הצנחנים (בעצם השבח הזה שלובה ממילא הערת בקורת למתכני האופרציה ההיא: על ששלחו נער לעשות מלאכתו של גבר; מבקר בריטי העיר לפני

המפות הגרמניות לפלישה לבריטניה

כנראה נסיונות להטביע במתכוון אניות-מס' תום ממולאות מלט ואבנים בכניסות לנמל לים ומוצאות הנהרות העיקריים בחוף המזרחי, כדי להפריע בכך את פריסת כוחותיו של הצי שלנו. אחר כך, — במידה שהדבר נגע בבריטניה, — הוצרכו, כפי הנראה לבוא שתי עליות-חוף ראשיות בדרום ונחיתות חיל-מר' טס במידלנדס (אנגליה התיכונה — לגקשייר, יורקשייר, ועוד) ומאחורי קויהמגן של החוף המזרחי. הראשונה מן ההתקפות שבדרום נר' עדה להערך בקנט וסוסקס, בחלקי המרכז-המזרח של חוף-הדרום.

מגמת ההתקפה בקנט, בפינתה הדרומית-מזרחית של אנגליה, היתה לחדור לאזור "הוילד" וכך לעקוף את הקו של מדרונות-הדרום בשרשרת הגבעות הפונה אל חוף-סוסקס ("סאות דאונס"), בעוד שהמטרה הכ' ללית של כל עלית-החוף הזאת היתה למשוך את צבא-השדה הבריטי, במידה שהלה היה מצוי אותה שעה בכלל, להגנה על לונדון מפני התקפה שתבוא מן הדרום. אראו היו פותחים, כנראה, בהתקפה השניה — עלית-חוף בסביבות פורטלנד וויימות במרכז וב-מרכז-מערבו של חוף הדרום לשם הבאת חיל-השריון הגרמני לאותם השטחים, המצוינים לפעולות-טנקים, המשתרעים מגבולותיו של מחוז דבון בפינה הדרומית-מערבית של אנגליה, שממנה מתבלט חצי-האי של קורנוול ועד מישור סליסברי (מרכז אימוניו של חיל-הטנקים הבריטי בימי השלום) ועד לגבעות-המרעה של "קוטסוולדס".

הדרך הטובה ביותר ללונדון מעמדת-מוצא זו היא, לפי הרשימות הגרמניות, זו שמו-בילה דרומית-מזרחית, דרך ביצ'סטר; ובעיד צבא-השדה של בריטניה לוחם ב"גורת-דאונס" (במדרונות-הצפון של שרשרת-הגב-עות הנ"ל שלאורך מרכז חוף-הדרום) ופניו דרומה, תותקף לונדון מן העורף ע"י כוחות משוריינים. וכן נראה הדבר, שהגרמנים שר' ערו כי שלב הסיום בפלישה לאנגליה תהיה עמידת "תמות נפשי עם פלשתים" שתעמוד שארית הכוחות הבריטיים אשר ייהדפו לצפון-ולס (מערבית למרכזה של אנגליה). "מורה-הדרך" הזה, נוסף לתאור האפשרויות

במוסך גדול בעיבורה של העיר ברוסל נת-גלה אוסף-מפות שלם, שהכינן הצבא הגרמני לצורך הפלישה לבריטניה הגדולה ולאירלנד. מוצג אחד או שנים מן התיק העצום המלא מפות, תכניות, צלומים וציוני-הסבר, נמצאו בכמה וכמה ממעונותיהם של אנשי הצבא הגר-מעיים שהושכנו בעיר, אך אוספים שלמים לא נתגלו עד כה.

גל זה של תעודות הוא מחזה מרהיב עין. כל תיק מן התיקים — למאות ולאלפים הם — היא ערימה גדולה, לפחות 16 אינץ' עוביה ובשטחה מגיעה היא לרגל מרובע, של מעטפות ירוקות גדולות. הערמות הללו מכילות את כל הפרטים בדבר כל מחוז ומחוז בממלכה המאוחדת וב"אירה".

יש כאן העתקים מן המפות הבריטיות המ-צוינות ביותר; תרשימי-רחובות של כל הערים והכפרים אשר לאורך עורקי תנועה חשו-בים: צלומים של כל חלק מחלקי הארץ שאפשר להעלות על הדעת, למן מכרות הבדיל בקורנוול, שבקצה דרום-מערבה של בריטניה, ועד גליות-דואר מודפסות ממראות "מחוז-האגמים" הנודע שבקומברלנד, בפנתה הצפונית-מערבית של אנגליה. כאן מפותיו של החוף לכל אורכו, עם תרשימים שעל פיהם אפשר לזהות מיד כל חלקה הימני; וכאן צלומי-אוויר של מערכת ההגנה בחוף הדרומי, שהוקמה בחפזן בימות האביב וה-קיץ של 1940.

תמונות מן העתונים, על ביקורי-ספורים שערכו המלך, מר צ'רצ'יל, מר עידן (שהיה בעת ההיא מזכיר המלחמה) וכן שאר אישים חשובים בקוי הגנה אלה, גם הן נכללות בתיקים, אם יש בהן פרטים על כלי נשק או עמדות-מגן.

למפות צורף מעין "בוקר" של-פלישה (דהיינו: — מורה-דרך לפולשים), וכן פרטים על בריטניה ואירלנד בכללן, וכן ניתוח כל אזור לחוד מבחינת האופרציות-הצבאיות. מתוכנו האפשר להסיק כמה מסקנות כלליות על תכנית המסע שתיכנן לו בשעתו הצבא הגרמני.

השלב הראשון של הפלישה ממש, שקדם לה נצחון במערכה לעליונות באוויר, כלל

פסק את פסקו: — "התנאים החברתיים וההיגייניים של העם רחוקים כאן (באירלנד) מלהיות יפים להשכנת גייסות במגוריהם".
יתכן, כי בענין התעודות האלה ראוייה ביר-
תר לציון העבודה, שהמוקדמות שבהן לא
היו מוכנות לפני מחצית אבגוסט 1940, כלומר
כשהשעה היפה ביותר לפלישה כבר הוחמצה.
ואף על פי כן גם אחרי כן לא פסקו מלהש-
לים ולתקן את התיקים פעם בפעם, ויש מהם
שתוקנו ונערכו מחדש אפילו ב-1943.

על מלחמת שחיקה בחזית המערב

זאת היו גם לנו צרות בענין כוח-האדם;
והמאורעות בקנדה הוכיחו היטב את העובדה
הזאת לגבי חלק אחד של צבאות הברית.

זאת ועוד אחרת: לא זה היה סוג המלחמה,
שציפינו לו: דהא זה אורח פעולה שהצטרפנו
לדעת שהוא לנו בבחינת הכרח, לא לתקופה
קצרה בלבד. כי בשעה וצד-לוחם אחד מבקש
לעבור למלחמת-שחיקה, הרי כל עיקר כוונתו
להביא את האויב לידי שברון-כוח בזמן הקצר
ביותר; ואחר כך לחדש את מלחמת התנועה
והתמרון שהיתה בגדר הנמנע לפני התשת
כוחותיו של האויב. בכמה מקרים, במערכות
גפוליוניות מסויימות — אף על פי ששם היתה
השחיקה רק ענין של כמה שעות — ובקאן
בקיץ אשתקד, נמצא דבר זה אפשרי. במקרים
אחרים, כגון במערכת-סומה ב-1916 ובמערכת
איפר 1917, לא הוכחה אפשרות כזו. והשאלה
שכולנו שואלים עתה היא: אם במקרה הנדון,
לפי האומדן, עתידה מערכת השחיקה, וביחוד
זו שמצפון לכביש אאכן-קלן, לחזור במקום
לחימוש מלחמת התנועה, מתוך ניצול מהיר
של תוצאות הקרב והתאמצות להנחיל לאויב
מפלה גדולה.

בין מסילת-הברזל לרכב-המנוע

התובלה המודרנית חסרת אונים היא בבוץ
החורף הרבה פחות מן התובלה במלחמות
הקודמות, ואפילו אנג' קרבות-מגע המהודקים

קופה הגפוליאונית, כמשען טבעי לשרשרות
צפופות של קלעים; למשל — במערכת ווסר-
לו. — המער.

של ההתפתחות הצבאית. ון באנגליה דיון כל-
לי ומרשה לעצמו להעיר, בין השאר, שתנאי
"רובעי-העוני" אינם רק תוצאה בזמן המהפכה
התעשיתית, אלא גם "פרי חוסר-הכשרון של
האשה האנגליה כעקרת-בית". רשימות על
אירלנד מכילות את הסיכום, שהחוף בכללו
הוא כמעט תמיד נוח לפלישה, אך מוסיף אז-
הרה. מיוחדת, כי מצוים שם קירות-אבן,
שתפקידם להבדיל בין השדות, — כנראה בתור-
רת מכשול לנחיתותיו של חיל מוטס (1). הספר

השורות הבאות, הלקוחות ממאמרו של
הקפ' ס. פולס, נכתבו לפני כ-3 חדשים —
ודוקא משום כך הם זורעות אור על ההתפת-
חות שחלה, מתוך שהם הגדירו בהגדרתם
הבהירה את מהות "מלחמת-השחיקה", או
"מלחמת-ההתשה".

במהלך קרבות הסתו והחורף הזה בחזית
המערב נתחחר, כי רוב הדביזיות של האויב,
בין טובות ובין גרועות, היו מדולדלות במידה
רצינית. פלוגות עמדו על פחות משיעור
התקן שלהן, ולעתים על רבע ממנו. המצאת
תגבורות-מילואים מאומנות היתה לגרמניה,
לבעיה הקשה ביותר. חלק הארי באבידות
האויב באנשים נגרם ע"י חילות הקרקע של
אומות הברית, וחילות קרקע אלה בלבד/ הם
היכולים להשלים את הנצחון.

עם כל זאת היו הקרבות בבחינת מערכת
שחיקה עצומה בממדים אשר דוגמתה לא
היתה גם בקרבות שנוטשו מסביב לקאן בקיץ
שעבר. אף על פי שהאויב יכול להרשות
לעצמו אורח-קרבות כזה פחות משיכלו
האמריקנים ויכולנו אנחנו (הבריטים), בכל

הקטע הבא לקוח ממאמרו הכולל של קפ.
סירל פולס על מגמות. המלחמה. באירופה
הצפונית-מערבית.

(1) אותם קירות-האבן, המפרידים בין חלקות-
השדה של האכרים, היו אחד הגורמים העוצ-
רים החשובים ביותר שבמלחמות-אירופה בת-

25 מיל (40 ק"מ) מתחנות מסה"ב, או הנמלים, וכי שיירות הכבודה הדיביזיוניים (עגלות סוסים) יכולות להבטיח את הובלתם עוד שבעה מיל (12-11 ק"מ) מנקודות העמסתם הם. פירושו של הדבר היה שיכולנו לפתח את פעולותינו עד למרחק של 32 מיל (כ־50 ק"מ) מראש-מסילת-הברזל. ואילו כיום, כדי להגיע למרחקים הנהוגים בימינו במערכת התובלה, צריכים היינו להכפיל את המספר הנ"ל כמה וכמה מונים. לכן קיימים עתה סיכויים טובים יותר לפרוץ חזית אויבת ואחר כך לבצע, גם במזג אויר חרפי, רדיפה מהירה מזו שהיתה אפשרית במלחמת העולם הראשונה.

ביותר עולה קצב התקדמותה על זה שהיה במערכות ה"שחיקה" של המלחמה הקודמת. הגענו לידי כך שהתקדמות של מיל או שני מילין ליום מזחזקת בעינינו כהתקדמות קטנה, אבל במערכת הסום או במערכת איפר השלישית לא היו אלא ימים מועטים שבהם עברו מרחק כזה. ובדומה לכך אפשר גם לנצל את ההצלחה שהושגה⁽¹⁾ ניצול מזורז הרבה יותר, מפני מהירותם ובטיחותם הגדולות והולכות של כלי הרכב החדשים שלנו. בשעת תכונתנו לקראת מערכת אראס ב־1917 נתבססו תכניות האספקה שלנו על ההערכה שמכוניות המשא של טורי-האספקה יכולות לקיים את הובלת המצרכים למרחק

מסך-העשן בהסתערות על גרמניה.

זה עתה עברתי לאורך 44 מיל (כ־71 קילומטר) בשולי הצפון של פרגוד-העשן הזה, ובמשך היום דברתי עם חיילי יחידות ה"פיונרים" שקיימוהו ומוסיפים לקיימו משעה אחת לפני עלית השחר ועד לשעה אחת לאחר דמדומי-הערב יום, שבוע שבוע. גמנים הם עם פלוגות-העשן של "הקורפוס" הפיונרי, — יחידות בריטיות המצורפות אל הארמיה הקנדית הראשונה. מכוונות-העשן שוכללו ע"י הפיזיקאי מאנשי מכללת-פרינסטון, ארבינג לנגמור. בהזדמנות אחת, לפני זמן לא רב, השתמשו פלוגות-העשן ב־85 מעשינים מייצרי-עשן לסוגיהם וצורותיהם השונות בכדי לערפל קטע בן ארבעה ק"מ לומטר ומחצה.

יומיים לפני ההסתערות הכללית לשם צליל-חת הריין התיכון-התחתון נתפרסמה הידיעה הבעה על מסך-העשן האיטרטגי הראשון בתולדות-המלחמה:

פרגוד העשן הגדול, הארוך והממושך ביותר בקורות טכסיס-המלחמה, עוטה את החזית הצפונית כולה, כשהיא מתחילה בגדת-המערב של הנהר ואל שבהולנד, ליד גיימגן, נמשכת לאורכו, עד למקום-חיבורו עם הריין ליד מילינגן, ומשם לאורך הריין, — למרחק כולל של 64 מיל (103 קילומטר).

הפיקוד הגרמני, כפי שהוא מתבטא בדבריהם של פרשני-הרדיו הגרמניים, משתדל לנחש מה עושה הפילד-מרשל מונטגומרי מאחורי פרגוד-הסתרים הזה.

„אסכולות-הקרב“ בתחיית הצבא הצרפתי

„אולפנות הסגל“⁽²⁾ שבבהרי הווגנים האלה, מקום שכל 5 שבועות משלימים בו אלפי אנשים את אמונם בתורת סמלים ממדרגה א', העתילים להוות את ה"יחידות" בצבא המוקם מחדש.

לוחמיה אלה של צרפת — שלישי מדם אנשי מאקי („כוחות-צרפת פנימיים"), והשאר אנשי צבא שלחמו באפריקה בצפונית ושאר מקומות — גומרים חוק למודים של 5 שבועות בנוסח „אסכולת-קרב" בלמדם כאן כל תחבולה וכל אמצעי טקטי של המלחמה החדשה.

לפי תאור אחד המשקיפים (מחודש מארס) בהרי הווגנים, שב"עורף-החזית" הבלתי אמצעית של הצבא הצרפתי הלוחם באלזאס, הולך צבאה של צרפת וקם לתחיה בין כתלי

(1) המונח „ניצול ההצלחה" מכון כרגיל לשלב הרדיפה. — המער (2) „סגל" או „סגר" — כנויים עבריים למושג „cadre" כלומר „מסגרת" או „מסגרות" (בצרפתית) של אנשי צבא מאומנים אשר התוכן אפשר לצקת כוח-אדם מנוסה פחות. — המער

הקורס הראשון שבו בקרת, גמד או את שני השבועות הראשונים, וראיתי את התוצאות המפתיעות, שהושגו בפרק זמן קצר זה. ראיתי את אנשי הצבא במטוח בזוקה קולעים אל 2-3 טנקים גרמניים. לאחדים מהם היה זה שצור הזוקה הראשון, אבל ביריחם קשטו למטרה, ראיתי אתרים שורקו רימוניידי ובמטוח רובים המטירו יריות על דחלילי גרמנים. לא היה להם צורך בהתנסות ביריה. רובם היו קלעים מסוג א. ראיתי אנשים, שתקפו כפרים אשר בנו במיוחד לשם כך. היה זה „דבר של ממש“, לא בכדורי-סרק השתמשו בהתאמנות-קומנדו זאת.

שריקת צפצפה, — ושרשרת מכי"נים² המטירה כדורים לתוך רחוב הכפר. יכולתי לראות פגזי תותח זוהרים, בני 20 מ"מ, פוגעים בכור חול בצלע הגבעה שבקצו העליון של הרחוב. פעם בפעם היתה מרגמה מרביצה

פגז לתוך הכפר. ובתוך תוכו של גיהנום זה של אש החלה מחלקת אנשי האמונים „להסתגף“ לתוך הכפר, כשהם מזנקים שפופים וכפופים מתחת לקלוחי אש מחפה זו וקופצים לתוך כל חלון וכל פתח של הבתים בהפעילם את הרובה, את רימון היד ואת פצצת העשו, — והכדורים מזומזמים ומשריקים מעליהם והלאה.

אין כאן כל דבר „מדומה“. ואף על פי כן לא קרו עד כה אלא מקרי אסון לא רבים. אך אנשי קומנדו בריטיים היו את דעתם, כי בכל אמונם לא היה דבר רצוף-סכנות יותר מצורת האמון הזאת.

מפקדו של „אולפן-הקאדרים“ הזה הוא קולונל, חייל ותיק, שנמלט ממחנה שבויים גרמני לאחר שלושה נסיונות שנכשלו. והוא שמילא תפקיד רב גם בארגון בריחתו של הגנרל זירו.

אלו ליד אלו

כושים לצרפם לחטיבות לוחמות. הכושים-המתנדבים, כנ"ל, שירתו עד כה בחילות-השירות, ב„איוור-האספקה“ שבצורף העמוק. השתתפותה של דיביזיה כושיית מצבא ארה"ב בקרבות שבחזית-איטליה צוינה בחוב' „מערכות“ האחרונה — כ"ד-כ"ה — במדור „רשימות קצרות“ — המער.

„יונייטד פרס“ מודיעה: חיילים כושים ולבנים נלחמים עתה, זו הפעם הראשונה בהיסטוריה האמריקאית, שכם אחד בפלוגות חיל-הרגלים שבאדמיות הראשונה והשביעית של ארה"ב שבחזית צרפת. מודיעים, כי מתוך מיוזגם זה של הגזעים ביחידות מעורבות, מתרבות בקשותיהם של

הדיביזיות הבריטיות בזירת בורמה

ה-25 " " הבריטית
 ה-26 " " המזרח-אפריקאית
 ה-86 הבריטית
 ה-11 המזרח-אפריקאית
 ה-81 מערב-אפריקאית
 הערה: בין הרגלים שבדיביזיות הקרויות הודיות — שליש ועד 40 אחוז מהרכבן הכללי הם בריטים. הדיביזיות המזרח-אפריקאיות מורכבות בעיקרן מבטליונים של „קלעי המלך האפריקאים“ מאוכלוסי הכושים בקניה, אוגנדה וטנגאניקה. ומהן ותיקי המסעות בסור-מלי, חבש ומאדאגאסקאר. הפיקוד וחלק מן החיילות המקצועיים הם בריטים. מיום שנחפר סמה הרשימה הנ"ל הודיעו העתונים גם על השתתפות הדיב. הבריטית מס' 2, בבורמה.

לפי War Illustrated מחודש ינואר, פעלו בחזית בורמה הדיביזיות הבאות מצבאות בריטניה והקיסרות:
 הדיב. ה-3 ההודית (הצינדיטים) — מפקד דה גנ. ו.ד.א. לנטיין
 ה-7 ההודית " "
 ה-5 ההודית " "
 ה-17 " "
 ה-20 " "
 ה-29 " "

² קושט (חץ, פגז, קלע וכו')... — מי-שיר והולך למטרה.
³ היורה ממכונה-יריה.

הפרטיונים האיטלקים ובעלי הברית

הכללית של מפקדת הברית אין מתי רים דבר זה. במקום זה מפרקים בה את נשקם ואומרים להם, שהם רשאים להצטרף לצבא האיטלקי בתורת יחידים. מעטים נוטים לכך והם מקבלים, איפוא, שחרור משירות וסכום כסף קטן ושדוים בלי פטרון, ובלבם קובלנה רבה, נפשמ מרה עליהם ומצבם החמרי ירוד, וכך מתבזבז לריק חומר טוב.

במשך החודש או שני החדשים שתלפו, הוקמו בהדרגה ארגונים בפיקוח ועדת הברית לטיפול באנשים אלה. הוקמו מחנות ל"קבלת פנים" באזורים קדמיים, ובהם מאכילים ומלבישים אותם; אחר כך מחלקים אותם בין פלוגות עבודה. עד כה גאלץ ארגון זה בכל מקום שיכול היה, להשתדל בענין קבלת צידה מלבושים וציוד ממקורות צבאיים שונים, כגון הצלב האדום האמריקאי וכו'.

ההחלטה החדשה, להתחסס לפרטיונים אלה כאל חיילי הצבא האיטלקי, מציינת צעד גדול קדימה, אך מוטב היה אילו אפשר היה לקיימם כרצונם בחזקת יחידות לוחמות. עד כה נעשה הדבר רק במקום אחד, בחזית הארמיה השמינית, ובהצלחה רבה. הם ערים וששים לקראת פעולה ומועילים במידה רבה ביותר. גם בשאר המקומות אפשר היה לעשות מעין המעשה הנ"ל ולהפיק מזה תועלת.

* * *
טנקים של הברית מטרידים בהתנפלויותיהם את קבוצות העבודה של הגרמנים לאורך גדר תיו של הנהר סאניו. עיקר תעודתן של קבר צות העבודה היה למוסט את גדות הנהר ולהפילן תוך נסיון להפוך את הסביבה לאגם ולחסום את המשך ההתקדמות לעמקיהמו פני מה".

* * *
תקפה הבריגדה ה-62 ע"ש גאריבאלדי כמה שדרות של הדיביזיה הפאשיסטית "איטליה" שנעה לחזית. עיקר השלל שלקחו הפארטיזוא גים היו 4 תותחי 75 מ"מ, פרט לרכב מובילי, תחמושת וסוסים. 2 קצינים ו-60 איש, וכן 5 גרמנים, שהיו מצורפים לדיביזיה, נשבו.

ולוניה. עיין מפה "מערכות". חוברת כ"ד-כ"ה

במפקדה הברית ניכרת בזמן האחרון נטיה להפליג בהערכת האפשרויות להפעלת כוחות איטלקיים במלחמה זו. יבראש וראשונה - להשלמת שחרורה של איטליה גופה. לאור נטיה זו יש ענין מיוחד בקטעימי הבאים מן העתונות הבריטית (לפי "טיימס").

מפקדת הברית באיטליה קיבלה בסוף דצמבר את ההחלטה הזו שבאה בעתה ורצויה לכל, כי יחס לפרטיונים האיטלקים העוברים דרך קו-האויב אל איזור הברית יהיה מעתה כאל חיילי הצבא האיטלקי, והם יקבלו מנות מזון, מדים וציוד, כוהג הצבא האיטלקי, בהבדל יחיד שהתלבושת, במקום שתהיה ירוקה, תהיה שחורה.

אין ספק בכך שבחבורות הפרטיונים האיטלקים נמצא חלק מן החומר האנושי הטוב ביותר מקרב הגוער האיטלקי. במשך החדשים שעברו הם נלחמו בארץ האויב מתוך הסתכנות מרובה בתנאי מחסור קשים והעסקת כוחות ניכרים של חיילות האויב במלאותם תפקידים מעין אלה שמלאו בצרפת "חיילות צרפת הפנימיים". מתמת מזג האויר מתחילת החורף נעשתה מציאותם בשטח הפתוח בלתי אפשרית והם זרמו אל קוי הברית בחבורות כבנות 50 איש בתקוה שיקיימו את יחידו- תיהם בפיקוד מפקדיהן. אך לפי ההחלטה

* * *
לענין נוסח-המלחמה באגף המזרחי של חזית איטליה בשלהי החורף הזה, ולענין תנאי-הנוף המיוחדים שבו, אופייני הוא הקטע הבא מתוך ההודעה-היומית של מפקדת-הברית.

... "בחזית הארמיה השמינית נמשכות תגרווי הפטרולים והתנגשויות ה"דוקרב" שבין המר- גמות ובין הארטילריות, שלנו ושל האויב.

* * *
הודעה על מעשה-מלחמה נאה ובלתי מצוי שעשו כוחות-הפרטיונים האיטלקים, פורסם באחד מגליונות יגואר של הביולטין, הסוקר בקביעות את פעולות הפטריוטים נגד הפאשיסטים בצפון איטליה.

בפעלה דרומית לפיאצ'וצה* (כ"8 בדצמבר,

* כ"9 ק"מ, צפון מזרחית לגובה, מאחרי "העורף הקרוב" של האויב, שבקו ספציה-

מתלאות חזית החורף באיטליה

את שירותן קבע ומצוידות במחרשות לסיני שלג ובכלים — לסחוי; וכן קבוצות לבזיקת זיפויף כדי שאפשר יהיה לעבור בכבישים, ומ כונויות סעד ומכוניות להגשת עזרה לכלי רכב שאפס כוחם. כל זה הוא ארגון מורכב, המ נוהל ממשרד מרכזי באמצעות טלפון — כדרך שהמשטרה מפקחת על התנועה באנגליה. ובזכות אלה אפשר היה לקיים את החזית בעמדות הקדמיות גם בתנאים המכבידים ביותר.

נראה שהגרמנים הם עצבניים בענין אזור החזית של הארמיה השמינית. דיביזיה חדשה, מס' 10, שרק עכשיו באה משירות הגנת החוף הגורבגלי, הופיעה בקו החזית. עתה מקיימים את המגע עם האויב לאורך הנהר סניו בכל הקטע שבין דרך-בולוניה ודרך-פררה. באחת ההתנגשויות, שנתחוללו על גדות הנהר, הנחילו גייסותנו אבדות לאויב ותפסו כמה שבויים. כל אלה היו איטלקים, חברי "ארגון טודטי", שהודיעו, כי הגרמנים גורו עליהם ללכת קדימה, לפנות שדות-מוקשים ולהסב אל עצמם את האש הבריטית. הסניו גואה עתה מחמת שפעת השלגים וזורם במהירות גם על פני המישור. עומקו עכשיו הוא כ־5 רגל.

ק ר ב ה ע פ ל ה ב א י ט ל י ה

וכבר נפגעו קשה, בפאתו של כפר הררי קטן, ע"י מכוונות יריה גרמניות, הפועלות מתוך הכפר מנותץ הפגזים ומתוך מערות.

הארטילריה האמריקאית — כל כלי שיירה, החל מתותחי הרגלים האנטי-טנקיים בני 37 מ"מ ועד לתותחיהשדה הבינוניים מרחיקי הקלוע ("טות הארוך" בני 155 מ"מ) — הור למת באויב, בשלחה עננים גדולים מעל למדרות וות התלולים בשמש של אחת-צ. טנקים מסוג "שרמן" שרכו דרכם איך-שהוא במעלה עד לתחום מסוים, אך כעת סטו על כרחם אל תוך הגיא מחמת אש הארטילריה הגרמנית.

הודעות, שנמסרו בטלפון לנקודת תצפית זו, אומרות, כי הגרמנים מגלגלים רימוני יד במורד צדי הנהר. פצועים אמריקאים רבים נאזוזים בצלעי הנהר המאוונכים. חיל השירות הרפואי ידו קצרה מלקחת רבים מהם אל העזרה מחמת אש האויב הקשה.

הקטע מן ה"טיימס" משלהי חורף זה, המ ספר על תנאי הפעולה והתחבורה הצבאית באיזור ההררי של הארמיה החמישית ובחזית-נהר סניו של השמינית, יהיה קרוב מאד ללבבו של כל קורא ארצישראלי, הזוכר, כי במקומות האלה ובתנאים האלה פועלים החי"ל, פלוגות הנהגים העבריות ושאר היחידות היהודיות מא"י. אשר לעבודת יחידות הנהגים — הערכתה הור בעה ברשימת ההצטיינות הרשמית, שנתפרסמה לא מכבר.

תנאי החורף בהרי האפנינים מעמידים את מנגנון האספקה של הברית במבחן תמור. בקווי התחבורה של הארמיה החמישית וחלק הארי של הארמיה השמינית עוברים במיצרי הרים גבוהים בעלי שיפועים תלולים, ופניות ירוטות לעשרות, כשפני הדרך מכוסים. — כפי שהיא עכשיו — שלג וקרח, נעשית מלאכתו של נהג-התובלה לחלום זוועה. כלי רכב אחד ויחיד, ש"נתקע" בדרך, עלול לעכב מאות מכוניות-משא, העמוסות מצרכים שנחיצותם דוחקת ביותר.

כדי להתגבר על קשיים אלה מקיימת מפקדו הארמיה חבורות חיל-מהנדסים, העושות

— אחת הידיעות מראשית ההסתערות בת-זית הארמיה החמישי, מאמצע אפריל, העלתה תמונה חיה של קרב-תנופה עקש באיזור הררי מבוחר, וכאן היא מובאת כלשונה:

דרומית לבולוניה, משני עבריו של כביש 65, בקטע בן 20 ק"מ החלה ההתקפה ב־22.30 ע"י הרעשת ארטילריה כללית. למחרת לכדו האמריקאים 2 גבעות מתבלטות, אך התקדמותם לא עלתה עד כה על 900 מטר בהאבקות התנופה הזאת, הנראית כעשקנית מכל אלה שראתה הארמיה החמישית. בעמדות ההרריות, שטופחו ע"י הגרמנים, נתקלו האמריקאים באשהגנה מרוצצת ובשדות מוקשים צפופים שגרמו לאבידות מרובות.

מנקודת-התצפית הקדמונית שלי יכול אני לראות זה כחמש שעות בליטת גבעה אחת, שניסו ומנסים להעפיל בהדרגה אל פסגתה. עודם בחצי הדרך על פני המדרונות התלולים,

מופת של מפקד פלוגה בארמיה השמינית באיטליה

על פי שאש עזה מנשק קל ניתכה עליו, הביא אתו בחזרה את הפצועים שנותרו בה. כעבור זמן ערך האויב התקפת-נגד נוספת. קפטן ברנט תפס מקלע-„ברן“ פנוי, ובהקיי פו את עמדותיו הקדמיות, עודד את אנשיו וליכדם מחדש. אח"כ קפץ על טנק „שרמן“ ופקד על מפקד-הטנק לנסוע מעמדת-אש אחת אל משניה, בעודו יושב, או עומה, על הצריח ומכוון את אש מכונת-היריה הכבדה שבו כלפי האויב המתקדם, בלא לשיפ לב כלל לבר רד האש של הנשק-הקל הניתך עליו. כל פעם שראה פלגות קטנות של האויב, מזוינות ב„בזוקות“, מנסות ללהתקרב, בעקפם את האגף השמאלי, היה קופץ מן הטנק, ומזוין במקלע-„ברן“ מתקדם ו„מגנב“⁽¹⁾ אותם במרחק ניכר לפני עמדות הפלוגה, „גנב“ והפיל בהם חללים, „גנב“ ואכוף עליה לבסוף נסיגת חפזון.

בכל מקום שבו כבדה המערכה, פגשה תמיד את קפטן ברנט, עובר מעמדה לעמדה, מעודד את האנשים ויורה מכל כלי-נשק שנזדמן לו. מעשה-המלחמה הנפלא של קצין זה, קורירוחו, אומץ-לבו, התמכרותו למילוי חובותיו ואי-התחשבותו הגמורה בשלומו, שרוי במטר אש עזה ומרוכזת ביותר, היו נעלים מכל תהלה. הרבה מן ההצלחה שהציג לחנו בהדיפת התקפות-הנגד העזות הללו שערך האויב יש לזקוף על חשבון המופת שנתן לזולתו. קפטן ברנט נהרג למחרת היום באש-מרגמה.

זרק אש גרמני חדש

באמצעות אלחוט. זו נותנת קילוח להבה 200 יארד למעלה מ-180 מטר ארכה אשר איננה מתחילה לבעור, כפי שמכריזים הגרמנים, אלא בהיותה במרחק 50 יארד ממטיל-הלהבות

בין שלושה שזכו זה לא כבר ב„צלבוֹיק-טוריה“ היה קפטן ג'ון הנרי ברנט, בעל „הצי לב הצבאי“ מרגימנט „שומר-היערות משר-ווד“, איש מחוז קנט.

אות ההצטיינות (לאחר-מות האיש) הוענק לקפטן ברנט על מעשי גבורה ואומץ בזירת איטליה. ב-9 בדצמבר אשתקד החזיקה מחלקתו בקטע חיוני של קו-החזית. עם שחר ערכה דיביזית „רמניה-שריון“ הגרמנית ה-90 התקפת-נגד על העמדות הקדמיות של הבטליון הבריטי. ההתקפה נערכה בכוח גדול, ע"י 3 טנקים „סימן VI“ וחיל רגלים. הבית, שמסביב לו התחפרה המחלקה, הוחרב, וכל השטח היה נתון לאש מרגמות עזה. ההגנה האנטי-טנקית שלנו הוחרבה, ושני טנקי „שרמן“ הוצאו מכלל שימוש. קפטן ברנט אירגן מחדש את אנשיו ששרדו, ובעברו לעמדה שניה, הוסיף לרתק את הרגלים של האויב, אף על פי שהלה היה מרובה ממנו לפחות שלושה מונים.

ע"י מקלע-„ברן“ הפיל כ-14 איש מקרב האויב. לאחר שקיבל תשדורת ע"י רץ לסגת כ-200 מטר לשמאלו ולאחוריו, נותר הוא עצמו לחפות באש על הנסוגים. כשאזלה תחמושתו המיועדת ל„ברן“, ירה אש מ„פיאט“ ומרגמת „2-אינטש“, לפני שזנק דרך שטח מגולה לעבר העמדה החדשה. הגנה תוקפנית זו אילצה את האויב לעשות הפוגה, וכך הייתה שהות בידי קפטן ברנט לצאת עם קבוצת אנשים חזרה אל עמדתו הקודמת, ואף

(1) „גינב“ — „stalking“ — באנגלית. — скрадывание звєря — ברוסית החקרבותו הבלתי-נראית של הצייד אל המטרה.

מלחמה והתגוננות של יהודי ארץ-ישראל⁽¹⁾

אומות העולם נוהגות לרוב לסיים את פרשת ההיסטוריה של עמנו עם הופעת הנצרות. אצלנו נהגו „בדרך כלל“ להפסיק את לימוד תולדות ישראל בארץ-ישראל עם הריסת ביתר. ההיסטוריונים, וביחוד ההיסטוריונים היהודים, העלו פרטים שונים ופרקים שלמים מתולדות הארץ וישובה היהודי גם אחרי מרד בריכוכבא, אבל התפיסה השגורה של „אלפיים שנות גלות“ עודנה רווחת בקרב ההמונים.

ההוכחה לקיומו של ישוב יהודי גדול ורצוף בימי רומא, בין לפני חלוקת הקיסרות ובין בתקופת קיסרות הביזאנטים אחרי החלוקה הזאת, הם: מצד אחד השרידים הרבים של בתי הכנסיות, בעיקר בגליל, על קישוטיהם האמנותיים (רצפות פסיפס, גלגלי מזלות בנערן, עוספיה ובית-אלפא, ותמונת המבול בגרש); המקורות הספרותיים הרבים של אבות הכנסייה הנוצרית (ציון היטובים היהודיים ע"י אבסכיוס מחבר „האוגומסטיקון“, פרטים על הישוב העברי בגליל בהערותיו של ירונימוס בתרגומו הלטיני של התנ"ך), וסופרים וכותבי-עתים ביזאנטיים, ארמניים (סביאוס, גאבונד וארדרונג, מהמאות 7—10) ומקורות ערביים וצלבניים שונים, — ומן הצד השני — המקורות שלנו: מן הספרות התלמודית — ועיקר מהמדרשים — פיוטים, קינות, ספרי מסעות, מכתבים מהארץ והחומר העשיר של הגניזה בקהיר (מכתבים ותעודות של הקהילה מתקופת שלטון הפטימים במצרים שהיו גנוזים בבית הכנסת).

את כל אלה העלה המחבר מן הנשיה. מהם קטעים רבים, שהובאו בעברית זו הפעם הראשונה, והמחבר לקטם וצרפם לפי סדר התפתחות המאורעות והגישה בספרו לקורא העברי. לפנינו עוברת פרשה של גזירות ורדיפות בלתי פוסקות ללא כניעה-לגורל, פאסיביות ו„פשיטת צוואר לפני כל מאכלת מרוטה וכל קרדום נטוי“. אדרבא, כאן פרשה רצופה היאבקות עקשנית ותקיפה לחיים, לזכות הקיום, להווייה כגוף, הקובע את דרכו בחייו עלי אדמתו. לפנינו ישוב, שגם לאחר דיכוי מרידה אינו נרגע ואינו נכנע ושוב אינו יודע מעצור בהצליחו — ולו גם לשעה קלה — לעשות שפטים באויביו-מזכאיו. בזו אחר זו מתגלות לעינינו המרידות השונות בשלטונות רומא וביזנטיה — המרידה בסוף ימיו של אנטוניוס פיוס, עוד לפני תום שלושים שנה לנפילתו של בריכוכבא, המלהמה המשותפת של היהודים והשומרונים בצבאות ספטימיוס סוארוס, בשלהי המאה השנייה; המרד הגדול בימי קונסטנטינוס וגאלוס באמצע המאה הרביעית, בבר לאחר שהנצרות נעשתה לדת-המדינה בקיסרות וגרמה לתוספת גזירות וסיבוכים; המרד הפורץ כעבור מאתיים שנה נגד יוסטיניאנוס העריץ, ואחריו — תוך המשום השנה הבאות — עוד שלוש מרידות: האחת בימי יוסטיניוס השני, השנייה, המשותפת עם השומרונים, בימי יוסטינינוס השני והשלישית בימי פוקאס.

כוחו, משקלו וערכו של הישוב היהודי בארץ, וביחוד בגליל, מתגלה בעליל בזמן הכבוש הפרסי, בראשית המאה השביעית, בימי מלך כוסרא, כשהתקוממות כללית ומצור על הערים הנכריות קדמו להופעת הפרסים, ועם בוא הפרסים השתתפו עמהם יהודי הארץ בכבוש ירושלים. כיסופי גאולה ותקוות משיחיות לא פסקו בישוב כל הזמן. ביחוד גדלו התקוות בעת „רגעי האושר“ המועטים, כגון, בימי הקיסר יוליאנוס ה„כופר“, שנתן צו לבנות מחדש את בית המקדש; או בימי הקיסרית איבדוקיה, כשזמן מה הותר ליהודים לבוא ירושלימה ולהתפלל בה; בימי הכבוש הפרסי, כשהיהודים בעלי בריתם של הכובשים, חזרו והתישבו בירושלים, אם כי בסופו של דבר לאחר תקופה קצרה מאוד גורשו ממנה ע"י השלטון הפרסי הבגדני, שמעל בברית ואילץ את הישוב להצטרף לכוחות הקיסר הביזאנטי היראקליוס, אשר גם הוא בבוא שעתו, מאחר שלא נזקק עוד לעזרת היהודים, קיבל „היתר“ מן הכמורה, הפר את הברית וערך טבח איום בישוב. בימי הכיבוש הערבי, שבא סמוך לגרוש הפרסים, כשהיהודים והשומרונים עזרו לכובשים בלכידת

(1) „מלחמה והתגוננות של יהודי ארץ-ישראל“ מאת יוסף ברסלבסקי, הוצאת הקיבוץ המאוחד.

קיסריה ולוחמים יהודים השתתפו במצור על ירושלים — שוב גברו התקוות. ו"מאז לכדוה ישמעאלים שכנוה ישראלים" כדברי אלחריזי, נתחדש בה הישוב היהודי, שחי בה — אם כי לא בשאננות, ולא בלי נגישות — והחזיק מעמד 450 שנה, עד שהושמד על ידי הצלבנים. פרק מיוחד תופסים בספר מסעי-הצלב הראשון ופרשת המצור על חיפה. פרק זה מלמדנו, כי מגיני חיפה ראויים לעמוד בשורה אחת עם בני האלמוות של מצדה, קנאי חירות ירושלים ומגיני ביתר. בסוף הספר מזכיר המחבר את יהודי חצביה ודיר-אל-קמר ואת אורח חייהם בראשית המאה הקודמת, כשעבודת האדמה היתה מלווה אצלם בשרות צבאי אצל שליטי לבנון; את גבורת בנותיהם, ואת השתתפות חיל יהודי זה בכבוש המעוז של השליטים הפיאודאליים של הרי שומרון, הלא הוא המבצר צנור (סנור), מקום שבו נפל, לאחר מאה שנה, אחד מראשי האפיגונים המוהיקנים — אם כי אולי לא האהרון — של הפיאודליזם השוקע והלוחם הזה. מלאכת-ניתוח מעמיקה של התקופה, על כל תהליכיה, עודנה מהכה להיסטוריון-התקופה המקיף שלה. ואלו בספר שלפנינו ניתן תאור השתלשלות המאורעות, במידה שהללו השתקפו במקורות ספרותיים שונים.

תקופה זו שלא הבשילה נצחונות והישגים לאומיים-מדיניים לישוב, ולכן לא העמידה גבורים החיים בהכרת העם, וימי זכרון, ראויה בכל זאת לתשומת לב מיוחדת. המאבק הבלתי פוסק של העם, המלחמה הנואשת של שרידים, ישוב הולך ופוחת, עם אויבים מבית ומחוץ, לזכות קיום עלי אדמות בכלל, וזכות קיום עלי אדמתו הוא בתקופות חושך וצלמוות, ובמאות שנים שבהן עלו ושקעו, וגם אבדו לנצח, מלכויות "עולמיות" כמלכויות רומי וביזנטיה, פרס וישמעאל, אף בלא סיכויים של ממש להצלחה ולשלומים, לנצחון לטובת עצמם — ודאי מחייבים תשומת לב כזאת וערות לעובדות ההיאבקות וללקחה. ישמש נא ספר זה לצבור הרחב של דור התחיה בארץ, ציון ראשון לתקופה אלמונית ואילמת וגם אמצעי מסייע לגאול — מלבבות ומוחית רבים — מתוך אלפיים שנות גלות אלף שנים של עמל, יצירה ומלחמת חיים במולדת, אלף שנים של הגשמה, מלחמה וקידוש נצח ישראל בארץ ישראל.

ש. איר.

רשימת המפות שבחוברת זו:

- מסעי וינגייט — זירת 1943 — עמ' 31; תגרת ננקן — עמ' 34; בורמה — עמ' 52; מסע סיסרא — עמ' 67; מסע גרעון — עמ' 68; מסע יפתח — עמ' 69; צליחת הירקון — בפתח החוברת ובעמ' 73; עדן, סומלי ותימן — בפתח החוברת; חזית הארמיה השמינית באיטליה — עמ' 106.

בנק הפועלים

בערבון מוגבל

תל-אביב תבת-דאר 27

ט.ל. 4296/7

דהוון הנפרע והרזרבור
315.000 לא"י

מנהל

עסקי

בנק

ככר

ענפיהם

להספקת ■ כוח ■ זרם ■ אור

דיזלים ומוטורים חשמליים / גנרטורים / אגרגטים קטנים
 מיטלטלים עבור זרקורים / משקפות שדה / מצפנים / מנורות
 חשמל מכל הגדלים עד 500 וט / כל מיני חמרי חשמל
 מספק:

המשביר המרכזי בע"מ

תל-אביב — חיפה
 המחקקה התכנית

«NAAMAN LTD»

CLAY BRICK WORKS

«נעמן» בע"מ

מפעלי חרושת ללבני חמר

חיפה, רחוב המלכים 43, טלפון 1880, ת.ד. 1423
 Haifa, Kingsway 43, Phone 1880, P. O. B. 1423

מייצר: לבנים מלאות / לבנת תאים / לבנים חלולות / לבני מחיצות / לבני
 תקרה / בלוקי תקרה / לבני שמוט / קמח שמוט

אפשר לבנות גגות ותקרות מלבני «נעמן» במינימום ברזל, מלט ועץ.
 מקבלים הזמנות לפי מידות שונות. סגולותיהן ויתרונותיהן של לבני «נעמן»
 הם רבים, ביחוד כחומר מבדד בפני חום, קור, רטיבות ורעש.

המעביר

אגודת שתופית

שרות צבורי עירוני בתל-אביב - יפו בערבון מוגבל

תל-אביב

רחוב אלנבי 56

ת.ד. 4075, טלפון 17-4616

אגודת נהגים קאופרטיבית בע"מ

«דרום יהודה»

שרות אוטובוסים מתל-אביב לכל מושבות הדרום
שרות טקסי לכל חלקי הארץ

המשרד הראשי: תל-אביב, רחוב הרצל 27, טלפון 4596-4597
חיפה: טלפון 2438
רחובות: 205-232

«מטען» - מחלקה להובלת משאות

המשרד בתל-אביב: רחוב מרכז מסחרי, טלפון 4765
סניפים בירושלים, חיפה וכל מושבות הדרום

חברת העובדים העבריים
השתופית הכללית בא"י
בע"מ

חברת „נוע" בע"מ

רחוב מקות ישראל 6, טלפון 2-4271

חלקי מכוניות

המחסן: דרך פתח-תקה
רחוב הגליל - טלפון 4031

„אסם"

אחוד

בתי חרושת לאיטריות בא"י

בערבון מוגבל

תל-אביב

רחוב החשמל 3 ☐ טלפון 2055

ה ס נ ה

חברה א"י לאחריות
בע"מ

(נוסדה בשנת 1924)

*

חברת הביטוח הגדולה בארץ

*

לא"י	2.300.000	סכום הביטוח (חיים)
	12.000	מספר הפוליסות (חיים)
לא"י	390.000	הון וקרנות (1944)
לא"י	230.000	הכנסה שנתית (1944)

*

כל ענפי ביטוח

*

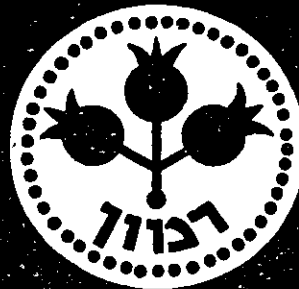
כיסוי סיכוני מלחמה

*

כספך בתעודות חסכון —
נשק להשגת הנצחון

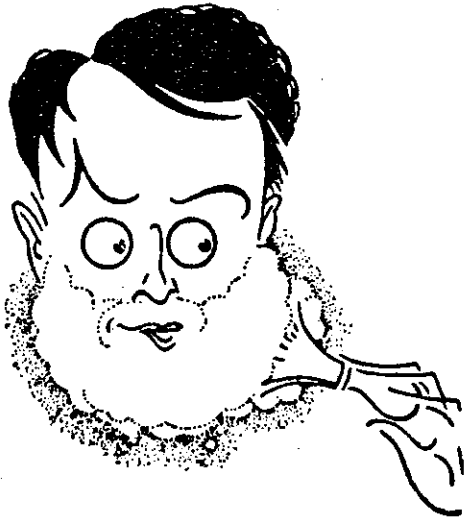
הסנה- מפעל הביטוח שלך!

ריבות שמזורים מייצגים

מהגן לצרכן

תנובה

גלוח מצוין בחצי הזמן
ע"י

משחת או סבון גלוח

"שמן"

בית חרושת הראשון בא"י
לאריגי צמר

מייצר: אריגים מובחרים לגברים
וגברות מצמר וצמר-גפן
כל מיני אריגי תועלת
אריגים בשביל כוחות המ.

תל-אביב, שדרות רוטשילד 19
בית-חרשת: רחוב מזרחי ב' 36
טלפון 2218 — תבת דאר 1392

משמר המפרץ

(קבוצת זיפזיף) בע"מ

חיפה - טלפון 1566

קרית חיים טל. 7105

ת. ד. 975

שרות אוטובוסים ציבוריים
(קו מספר 14)

ל-: חיפה / בתי-הזיקוק / מרכז
התעשייה / עיר גנים / קרית-בנימין
קרית-פרוסטיג / כפר עטה / רמת-
יוחנן / קרית-חיים / קרית מוצקין
קרית-ביאליק / סבינה / "נעמן"
שבי ציון / נהריה / חניתא / מצובה
אילון

תעשיית אבן וסיד

בערבון מוגבל

ח י פ ה

תבת-דאר 563 ✱ טלפון 4691

ה ס נ י פ י ם :

רחוב מונטיפיורי 21 טלפון 4528

י ר ו ש ל י ם

רחוב בן יהודה 1, טלפון 2273

ה ס פ ק ת א ב נ י ב נ י ן
ח צ ׁ ד ב ש ו ז י פ ז י ׁ י ׁ ׁ ׁ

ד ה ס י ד ה כ י מ ש ו ב ח ב א ר ׁ

חברת
"עלית" בע"מ
 רמת-גן

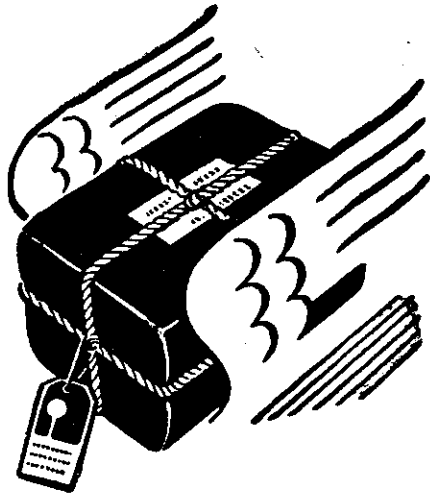
שוקולדה
 ממתקים
 קקאו

סמל "עלית" - סמל האיכות

יבני

חברה
 שיתופית
 לקבלנות
 חקלאית
 בע"מ

תל-אביב
 אלנבי 126
 טלפון 4361

משלוח
 חבילות אכספרס
 בכל גודל, צורה
 ומשקל לכל נקודות
 הארץ

סחורות וחבילות
 נגד גובינא
 כל חבילה מבוטחת
 דמי המשלוח נוחים
 שרות

למשלוח מהיר ומדויק

גרז' "אופנוע"

ב. בוראמוץ את א. יוסיפון

מומחים לתקון כל מיני אופנוע
וחלקיהם

תל-אביב רחוב הרצל 67

פנת עמק יזראל

לבנת סילקט

מבית החרושת

בנחלת-יהודה וראשון-לציון

החומר לבנין בתים

ה מ ש ר ד :

ת ל - א ב י ב

רחוב יהודה הלוי 41

טלפון 2588 □ תבת דואר 4094

ב. פרידלנדר

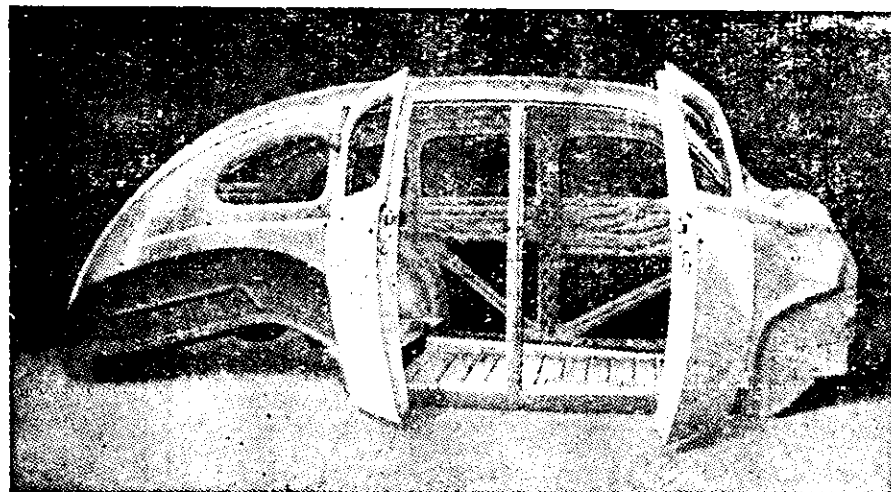
רח' מונטיפיורי 30

B. FRIEDLANDER

30, MONTEFIORE ST.

NO BRANCHES אין סניכים

**בית מלאכה לעבודות
כנפים, בודי, ארגזי משא
ודיאטורים לאוטומובילים**

"המחדש"

הלחמה אוטונומית וחשמלים
הלחמת קרבוסורים והלחמה בהתות יציקה (שפריצנוס)

יואל שמידט, י. פיצ'ר, י. קופיטו

תל-אביב, גבעת הרצל

אסקר בע"מ

מפעלי אספלמ,

צבעים ותעשיות חיסיות

חיפה, תבת דואר 42

טלפון: חיפה 2146 תל-אביב 2883
ירושלים 5154

"המפר"

בע"מ

בית חרושת לתעשיית גומי
חיפה, ת.ד. 1335. טל. 7218

צנורות / חלקי מכונות / חמרים / חרוש

צמיגים / חרוש גומי ישן / גמום בד

מוצר? אבניט / מחלקה מיוחדת לייצור

חלקי גומי / נעלים עם סוליות גומי.

„מאז ומתמיד היתה זו סיסמתנו שמכירת מכונית אינה מסתיימת בטרנזקציה בינינו ובין הלקוח, אלא מטילה עלינו חובה ודאגה שהמכונית תתן לבעליה שרות כהלכה“ (הנרי פורד).

שרות «פורד» - מהו?

■ 3 תחנות שרות בשלש ערי הארץ הגדולות:

■ 240 עובדים. מומחים ממדרגה ראשונה:

■ ציוד חדיש. שיטות עבודה מדויקות:

■ המחירים - לפי לוח מחירים קבוע:

■ שרות קבוע לצבאות בנות הברית ומפעלי

התחבורה הגדולים בארץ.

תחנת שרות פורד בארץ:

תל-אביב: דרך פתח-תקוה 92 חיפה: רחוב סליזיאן, טלפון 4211

טלפון 4587 ירושלים: רח' לונץ 4 טלפון 4333

ה ש ד ה "

חברה לקדיחת בארות בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב

הבית הלבן, פנת אלנבי-

החשמל, חדר מספר 10

טלפון 3815, ת. ד. 263

קימת משנת תרפ"ג-1923

מוציאה לפועל קדיחת בארות

ועבודות תת-קרקעיות בכל חלקי

הארץ באחריות גמורה.

בית הרושת לסריגה

"סריגה"

א. זילברשטיין ובניו

תל-אביב, ארץ-ישראל

רחוב לוינסקי 26

תבת דואר 396

טלפון 4903

"מתלם"

ד. סולודחה

בית הרושת למחרשות ותעשית

קפיצים לאוטומובילים, כל מיני

צימנטציה לברזל ופלדה

תל-אביב רח מזרחי ב' 45

פנת רחוב הכהנים 9

ביצור בע"מ

ההון הרשום 250.000 לא"י

ההון המשולם

ורזרבות 200.292 "

תל-אביב, רחוב נחלת בנימין 69

תבת דואר 1687

טלפון 4577/78

בנק ארץ-ישראל לדיסקונט בע"מ

תל-אביב ירושלים

הון נפרע

ורזרבות 510.870 לא"י

בנק מסונף:

בנק מרכזית לא"י בע"מ

חיפה רחובות

כל עסקי בנק

גרז' "נוע"

תקון אוטומובילים

מוטורים, וטרקטורים

רח' סלמה בית "ריאוי" טל. 8083

המקום בו אתה מתקן את

מכוניתך

בתי יציקה „וולקן“ בע"מ

חיפה ☐ תבת-דאר 624 ☐ טלפון 7104

מחסן תל-אביב ☐ רחוב גת-רמון ☐ תבת-דאר 2161 ☐ טלפון 3958

המפעל הגדול והחדש
במינו במזרח הקרוב
בית יציקה לברזל ולמתכת
בית חרשת למכונות ולמכשירים
מפעל לציפוי אמאיל

א. סיניבר ושרת' מהנדסים בע"מ

תל-אביב רחוב סלמה בנין גרז' -ריאוי" טלפון 81509

בית חרושת מכני, יציקת ברזל, ארד
פליזואלומיניום ובית מסחר למכונות.

משאבות מכל המינים להשקאה ולהספקת מים.
חשוב לשעת חרום: אגרגטים לכבוי שרפות

„ציון“ חברה לבטוח בע"מ

בטוח חיים

*

בטוח אש

*

בטוח תאונות

*

בטוח ימי

המשרד הראשי: תל-אביב, רח' אלנבי 120

סולל בונה בע"מ

מרכז קבלני

של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בא"י

ח י פ ה

תבת-דאר 563

טלסון 4-4311

בנק אנגלו-פלשתינה

בערבון מוגבל

לונדון, תל-אביב (ארבעה סניפים), יפו, ירושלים, חיפה
הדר-הכרמל, טבריה, צפת, פתח-תקיה, חדרה, רחובות

חברות עזר:

הבנק האפוטיקאי הכללי

של ארץ-ישראל בע"מ

חברת ב.א.פ. לנאמנות

בערבון מוגבל

